SZÉKELYUDVARHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS FENNTARTHATÓ VÁROSFEJLESZTÉSÉNEK INTEGRÁLT STRATÉGIÁJA

Hargita megye

2023—2030

DRAFT

Székelyudvarhely 2030
KREATÍV város

SZÉKELYUDVARHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS FENNTARTHATÓ VÁROSFEJLESZTÉSÉNEK INTEGRÁLT STRATÉGIÁJA

Tartalomjegyzék

Bevezetés
1. Általános megfontolások
2. A stratégia kidolgozásának módszertana
3. Stratégiai kontextus

1. Fejezet
Székelyudvarhely Megyei Jogú Város áttekintése
1.1. Központ Régió
1.2. Hargita megye
1.3. Székelyudvarhely önkormányzata
    1.3.1. Helyszín
    1.3.2. Természeti erőforrások
    1.3.3. A település története és lakossága
    1.3.4. Ember alkotta erőforrások
    1.3.5. Székelyudvarhely megítélése

2. Fejezet
Székelyudvarhely önkormányzatának SWOT-elemzése és stratégiai célkitűzései

3. Fejezet
Székelyudvarhely fejlesztési területei, célkitűzései és konkrét projektjei
3.1. Helyi gazdaság
    3.1.1. Áttekintés
    3.1.2. A Gazdaság szakterületre vonatkozó célkitűzések
    3.1.3. Projektadatlapok
3.2. Környezetvédelem
    3.2.1. Áttekintés
    3.2.2. A Környezetvédelem szakterületre vonatkozó célkitűzések
    3.2.3. Projektadatlapok
3.3. Társadalmi fejlődés
    3.3.1. Áttekintés
    3.3.2. A Szociális fejlesztés szakterületre vonatkozó célkitűzések 3.3.3
    3.3.3. Projektadatlapok
3.4. Területrendezés és közlekedési infrastruktúra
    3.4.1. Áttekintés

DRAFT

3.4.2. A Területrendezés és közlekedési infrastruktúra szakterületre vonatkozó célkitűzések
3.4.3. Projektadatlapok
3.5. Helyi közigazgatás
3.5.1. Áttekintés
3.5.2. SWOT-elemzés
3.5.3. A Helyi közigazgatás szakterületre vonatkozó célkitűzések
3.5.4. Projektadatlapok
3.6. Oktatás és képzés
3.6.1. Áttekintés
3.6.2. Az Oktatás és képzés szakterületre vonatkozó célkitűzések
3.6.3. Projektadatlapok
3.7. Kultúra, vallás, sport és szabadidő
3.7.1. Áttekintés
3.7.2. A Kultúra, vallás, sport és szabadidő szakterületre vonatkozó célkitűzések
3.7.3. Projektadatlapok

DRAFT

Rövidítések

UAT	Területi Közigazgatási Egység
CJ	Megyei Tanács
SCAP	A közigazgatási kapacitás megerősítésének stratégiája
PSI	Intézményi stratégiai terv
GL	Munkacsoport
EU	Európai Unió
EUNG	EU Next Generation
IMM	Kis- és középvállalkozások
ONG	Nem kormányzati szervezetek
ODD	Fenntartható fejlesztési cél
FEDR	Európai Regionális Fejlesztési Alap
FSE	Európai Szociális Alap
PODD	Fenntartható fejlődés Operatív Program
POT	Közlekedési Operatív Program
POCID	Intelligens növekedés és Digitalizálás Operatív Program
POS	Egészségügyi Operatív Program
POCU	Humántőke Operatív Program
POCS	Szegénységcsökkentési Operatív Program
POR	Regionális Operatív Programok
POAT	Technikai segítségnyújtás Operatív Program
PNRR	Nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv
PNDR	Nemzeti Vidékfejlesztési Program
DSP	Közegészségügyi Igazgatóság
IS	Tanfelügyelőség
AJOFM	Megyei Foglalkoztatási Ügynökség
ADR	Regionális Fejlesztési Ügynökség
APM	Környezetvédelmi Ügynökség
APIA	Mezőgazdasági Intervenciós és Kifizetési Ügynökség
DSV	Állategészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Igazgatóság
DJS	Megyei Statisztikai Igazgatóság
ANAR	Román Országos Vízügyi Hatóság
ANM	Nemzeti Meteorológiai Intézet
ISU	Katasztrófavédelmi Felügyelőség
ADI	Közösségközi Fejlesztési Egyesület
IFN	Nem banki pénzügyi intézmények
CJAS	Megyei Egészségbiztosítási Pénztár
GAL	Helyi akciócsoport

DRAFT

Bevezetés

1. Általános megfontolások

Székelyudvarhely Megyei Jogú Város fenntartható városfejlesztési stratégiáját 2015-ben dolgozták ki, és 2018-ban felülvizsgálták. Hét évnyi végrehajtás után a dokumentum újabb felülvizsgálatra került, 2030-as időhorizonttal, amelyet országos szinten (a 2021—2027-es programozási időszak előkészítése, PNRR), regionális szinten (a központi régió fejlesztési terve 2021—2027), Hargita megyei szinten (Hargita megye gazdaságfejlesztési stratégiája 2021—2030) és helyi szinten (Székelyudvarhely önkormányzatának gazdaságfejlesztési stratégiája 2021—2030) bekövetkezett átalakulások indokolnak.

A 2015-ben kidolgozott stratégia végrehajtása a település fejlődése szempontjából fontos intézkedésekhez vezetett, mint például:

- Székelyudvarhely Megyei Jogú Város fenntartható mobilitási tervének a kidolgozása;
- Székelyudvarhely Megyei Jogú Város fenntartható energiaügyi cselekvési tervének az elkészítése — 2030;
- köztérfelújítás és Román Viktor szobrászművész „LA CHAR" szobrának elhelyezése;
- a kóbor kutyák problémájának megoldása;
- a trágyagyűjtő platform felépítése;
- a Székelyudvarhelyi Városi Kórház járóbeteg-szakrendelőjének felszerelése és korszerűsítése;
- szolgálati lakások építése;
- a Kipi-Kopi óvoda bővítése;
- sportpálya létrehozása a Cserehát városrészben;
- a „Székelyudvarhelyi Középiskolai Hálózat" című dokumentum elkészítése;
- a 2017.09.11-i POCU/137/5/1/1/113007 finanszírozási szerződés keretében a Székelyudvarhelyi Szociális Akciócsoport Egyesület megalapítása és a Helyi Fejlesztési Stratégia kidolgozása a társadalmi kirekesztettségben élő közösségek számára, a társadalmi kirekesztettség és a mélyszegénység felszámolása érdekében;
- az elektromos légkábelek (LEA) cseréje föld alatti elektromos kábelekre (LES) Székelyudvarhely központjában;
- két tömbház hőszigetelése a 78/26.06.2017. számú visszanemtérítendő támogatási szerződés keretében;
- Székelyudvarhely Megyei Jogú Város kulturális stratégiája, amelyet 2018-ban dolgoztak ki.

Így a 2015-ben javasolt 65 projekt 21,5%-a valósult meg. További 23 projekt (35,3%) megvalósítása folyamatban van, illetve szerepel a 2022-re vonatkozó beruházások listáján:

Projektek	*Általános/specifikus célkitűzések*	*Elérni kívánt eredmény*	**Állapot**
Székelyudvarhely történelmi központjának felújítása	-a városközpont integrált rehabilitációja; -a város egységes arculatának megteremtése a történelmi központ stílusának megfelelően.	-egy vonzó, közösségi tér; -az életszínvonal javítása; - a városkép javítása.	A 2022-es beruházások listáján szerepel, a következő címmel: DALI A Varosháza tér és a Kossuth Lajos utca központi területének városrehabilitációja, PUZ történelmi városközpont - A és B zóna
Az építészeti-környezet minőségének javítása „Székelyudvarhely városházának rehabilitációja és korszerűsítése”.	- Székelyudvarhely városháza épületének felújítása és az épület energiahatékonyságának növelése -a Szt. István terem hasznosítása; -megközelíthetőség;	-az épített örökség megőrzése; - az épület turisztikai vonzerejének növelése; -az épület energiahatékonyságának növelése; -az épület megközelíthetősége.	A 2022-es beruházások listáján szerepel, a következő címmel: DALI reaktualizálása- A városháza épületének rehabilitációja és korszerűsítése
A székelyudvarhelyi tömbházak hőszigetelése	-a tömbházak energiahatékonyságának növelése;	-az épületek energiahatékonyságának növelése; - a lakásfenntartási költségek csökkentése; -az életszínvonal javítása.	A tömbházak hőszigetelése a ROP 2014—2020 keretében, 3. prioritási tengely, 3.1. beruházási prioritás, SMIS-kód 118380
A közvilágítási hálózat bővítése a város új utcáiban	-a közvilágítás fejlesztése, a közvilágítási rendszer kiterjesztésével az elmúlt 5 évben épült lakóövezetekben; - hatékony technológiák alkalmazása a közvilágítási rendszerben.	- modern, hatékony és fenntartható közvilágítási rendszer a város teljes lakott területén; -a közrend és a közbiztonság javítása.	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1.Közvilágítási hálózat bővítése Orbán Balázs utca—Szív sétány; 2.SF A közvilágítási hálózat bővítése Rét utca—Szombatfalvi utca 3. SF, PTE+DTAC a közvilágítási hálózat bővítésére és az elektromos légkábelek (LEA) LES-kábelekre való átalakítása (POR - közúti infrastruktúra felújítása); 4. DALI, szakértői tanulmányok és tanácsadás a székelyudvarhelyi közvilágítási infrastruktúra korszerűsítésére vonatkozó finanszírozási kérelem kidolgozásában.
Városi utcának minősülő kerülő út építése Székelyudvarhely északnyugati részén	-a város északnyugati irányú kerülő útszakaszának kiépítése az északi rész felől; -a városi tranzitforgalom csökkentése;	- a CO2-kibocsátás csökkentése; - a városközpont forgalmának tehermentesítése.	A 2022-es beruházások listáján szerepel, 84.02 fejezet, a következő címmel: A Székelyudvarhely északnyugati részén városi utcának minősülő

DRAFT

Projektek	*Általános/specifikus célkitűzések*	*Elérni kívánt eredmény*	**Állapot**
	-A város külső kerületeinek könnyebb megközelíthetősége; -Forgalom és torlódáscsökkentés.		kerülő út építésére vonatkozó SF felülvizsgálata; Tervezési téma, speciális tanulmányok, szakértői jelentések, városi utcának minősülő kerülő út építése Székelyudvarhely délkeleti részén.
A Bethlenfalvi utca és a Fások utca kereszteződésének javítása Székelyudvarhelyen	A forgalom zavartalan, torlódások nélküli áramlásának biztosítása; Körforgalom építése a célzott kereszteződésben.	Forgalmi torlódások csökkentése egy adott szakaszon	6/2016 sz. Tanácshatározat A 2022-es beruházások listáján szerepel, további munkálatok
A közúti infrastruktúra helyreállítása és korszerűsítése Székelyudvarhelyen, a közúti forgalom javítása és a szén-dioxid kibocsátás csökkentése érdekében.	- A gyalogos és kerékpáros közlekedési rendszer bővítése; - A kerékpáros közlekedés ösztönzése a gépjárművel való közlekedéssel szemben; - Az energiahatékony, alacsony költségű és környezetbarát mozgalom fejlesztésének előmozdítása.	A CO2-kibocsátás csökkentése; A kerékpár használat népszerűsítése és a kerékpározók számának a növelése; A gépjárműforgalom csökkentése; Az egészségesebb életmód népszerűsítése.	39/2018 sz. Tanácshatározat A FEDR-n keresztül szerződött projekt, 4600/07.08.2019 sz. Finanszírozási szerződés A projekt címe: A közúti infrastruktúra helyreállítása és korszerűsítése Székelyudvarhelyen a közúti forgalom és a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése érdekében, SMIS-kód 120881
A közúti infrastruktúra felújítása és korszerűsítése Székelyudvarhelyen a közúti forgalom javítása és a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése érdekében - II. Rákóczi Ferenc utca	A gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása; A kerékpáros közlekedés ösztönzése a gépjárművekkel való közlekedés helyett; Az energiahatékony, alacsony költségű és környezetbarát közlekedés népszerűsítése.	A CO2-kibocsátás csökkentése; A kerékpár használat feljesztése; A gépjárműforgalom csökkentése Az egészségesebb életmód népszerűsítése.	A FEDR-n keresztül szerződött projekt, 4585/19.07.2019 sz. Finanszírozási szerződés A projekt címe: A közúti infrastruktúra helyreállítása és korszerűsítése Székelyudvarhelyen a közúti forgalom és a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése érdekében - II Rákóczi Ferenc utca, SMIS-kód 121550
A Szejkefürdő ivóvíz- és szennyvízhálózathoz való csatlakoztatása	A Szejkefürdő turisztikai körforgásba való integrálása -a természeti erőforrások fenntartható hasznosítása.	A vízellátási és csatornahálózat kiépítése; A vízszennyezés csökkentése.	A rekreációs infrastruktúra felújítása: a vízellátás és a szennyvízhálózat bővítése Szejkefürdőn 82/2012 sz. Tanácshatározat A 2022-es beruházások listáján szerepel- További munkálatok

DRAFT

Projektek	*Általános/specifikus célkitűzések*	*Elérni kívánt eredmény*	**Állapot**
Szejkefürdő integrált fejlesztése	A Szejkefürdő integrálása a település turisztikai életébe	A Szejkefürdő turisztikai célú minősítése Szabadidős lehetőségek fejlesztése Balneológiai turisztikai szolgáltatások fejlesztése	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1.DALI+PTE+DTAC A Szejkefürdői mofetta rehabilitációja és átalakítása; 2.SF/DALI Gyógyászati központ fejlesztés Szejkefürdőn
Kalandpark létesítése a Kerekerdőn	Kalandpark létrehozása Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	Kalandpark	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1.SF Piknikezőhelyek pavilonnal/kilátóval a Kerekerdő/Szarkakő területén
A Nyirő József Emlékház rehabilitációja	A Nyirő József Emlékház rehabilitációja és kulturális és turisztikai célú hasznosítása	A felújított épület kulturális és turisztikai tevékenységeknek adhat otthont	A 2022-es beruházások listáján szerepel, a következő címmel: DALI+PT A kulturális központ épületének (Nyirő Villa) rehabilitációja.
A Cserehát zöldövezet kialakítása a terület újrahasznosítása és a leromlott állapotú Csillagvizsgáló épületének felújítása	A rendezetlen, leromlott terület rendezése, a romos épület felújítása és szabadidős, oktatási valamint turisztikai célú hasznosítása	A felújított, újrahasznosított park és épület ifjúsági tevékenységeknek adhat otthont	3563/20.12.2018 sz. Finanszírozási szerződés, a projekt címe: A Cserehát zöldterület fejlesztése a földterület átalakításával és újrahasznosításával, illetve a csillagászati megfigyelő romos épületének felújítása, Székelyudvarhely, Hargita megye, SMIS-kód 114758
Vállalkozói inkubátorház létrehozása Székelyudvarhelyen	Vállalkozói tevékenységek, fiatal vállalkozók, kézműves vállalkozások támogatása	Ágazati üzleti inkubátorház, sikeres/induló vállalkozások	4652/17.09.2019 sz. Finanszírozási szerződés Ágazati üzleti inkubátor létrehozása Székelyudvarhelyen, SMIS-kód 122733
A székelyudvarhelyi Székelytámadt vár integrált fejlesztése az: Ob.1 Kulturális központ létrehozása, Ob.2 A kapcsolódó közúti infrastruktúra rehabilitációja révén	Az életminőség javítása a romániai kis- és közepes városokban; A kulturális és történelmi örökség védelme.	- kulturális és szabadidős központ létrehozása; - az épített örökség megőrzése, a műemlék restaurálása és értékesítése a közösség javára;	4114/08.04.2019 sz. Finanszírozási szerződés A székelyudvarhelyi Székelytámadt vár integrált fejlesztése az: Ob.1 Kulturális és rekreációs központ megvalósítása, Ob.2 A kapcsolódó közúti infrastruktúra rehabilitációja révén, SMIS COD 123147

DRAFT

Projektek	*Általános/specifikus célkitűzések*	*Elérni kívánt eredmény*	**Állapot**
Az oktatási, kulturális és szabadidős szolgáltatások javítása és a városi közterületek fejlesztése Székelyudvarhely központi park területén az: Ob.1-A Tompa László Általános Iskola oktatási infrastruktúrájának bővítése/korszerűsítése/fel-újítása és felszerelése; Ob.2-A rekreációs szolgáltatások javítása a Városi Parkban lévő játszótér korszerűsítése/felújítása/fel szerelése révén; Ob.3-A Művelődési Ház multifunkcionális központ felszerelése révén	Az életminőség javítása a romániai kis- és közepes városokban	-Tompa László Általános Iskola felújítása, korszerűsítése és bővítése; -felújított, korszerűsített sportpálya.	3847/04.02.2021 sz. Finanszírozási szerződés A projekt címe: A székelyudvarhelyi lakosság életminőségének javítása, SMIS kód 123205
Az Idősek Nappali Foglalkoztató Központja épületének rehabilitációja, korszerűsítése, bővítése és felszerelése (szociális szolgáltatások lakhatás nélkül, az idősek számára)	- a meglévő épület felújítása, korszerűsítése és felszerelése; - a szociális szolgáltatások fejlesztése a kiszolgáltatott idősek csoportja számára lakhatás nélkül.	- az idősek számára nyújtott szociális szolgáltatások javítása.	3950/20.03.2019 sz. Finanszírozási szerződés Az Idősek Nappali Foglalkoztató Központja épületének rehabilitációja, korszerűsítése, bővítése és felszerelése (szociális szolgáltatások lakhatás nélkül, az idősek kiszolgáltatott csoportja számára), SMIS-kód 112958
Tornaterem építése az Orbán Balázs Általános Iskolának	Modern tornaterem építése	Modern tornaterem	Szerződésszám: 4679/20.12.2017 Nemzeti Helyi Fejlesztési Program Végrehajtás alatt álló projekt
A tornaterem felújítása, felszerelése és a tornaterem melléképületének bővítése a Székelyudvarhelyi Bethlen Gábor Általános Iskolában.	A tornaterem melléképületének felújítása, bővítése.	Felújított és kibővített épület	3687/04.02.2019 sz. Finanszírozási szerződés A projekt címe: A tornaterem felújítása, felszerelése és a tornaterem melléképületének bővítése a székelyudvarhelyi Bethlen Gábor Általános Iskolában, SMIS- kód 120298.
A Bányai János Műszaki Szakközépiskola oktatási infrastruktúrájának fejlesztése	Korszerűsítési, hőszigetelési munkálatok végrehajtása az oktatási	Korszerűsített, hőtechnikai szempontból felújított és felszerelt épületek	3854/27.02.2019 sz. Finanszírozási szerződés A projekt címe:

DRAFT

Projektek	*Általános/specifikus célkitűzések*	*Elérni kívánt eredmény*	**Állapot**
	infrastruktúra javítása érdekében.		A Bányai János Műszaki Szakközépiskola oktatási infrastruktúrájának fejlesztése, SMIS-kód: 120315
Az Eötvös József Mezőgazdasági Szakközépiskola homlokzatának felújítása	A történelmi épület felújítása	Felújított épület	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1. Tervezési projekt, energetikai audit, szakértői tanulmányok és szakértői véleményezés az Eötvös József Mezőgazdasági Szakközépiskola épületére vonatkozóan
Székelyudvarhely meglévő sportbázisának rehabilitációja	Területrendezés Páholyok építése Az atlétikai infrastruktúra korszerűsítése	Megfelelő feltételek a teljesítménysportok gyakorlásához	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1.DALI, szakértelem, szakértői tanulmányok, tervezési téma a Városi Stadion korszerűsítése
A székelyudvarhelyi Városi Strand korszerűsítése	A városi strand rehabilitációja, korszerűsítése, bővítése.	-Rekreációs komplexum, nagy teljesítményű városi uszoda	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1.PT, ellenőrzés és technikai segítségnyújtás a Székelyudvarhelyi Városi Strand korszerűsítéséhez; 2.DALI A Városi Strand úszómedencéjének korszerűsítése.
Közös rendszerek és szabványok bevezetése a helyi közigazgatásba, amelyek a SCAP-nak (a közigazgatás megerősítésére irányuló stratégia 2014-2020, amelyet a 909/2014--es sz. kormányrendelet hagyott jóvá) megfelelően optimalizálják a kedvezményezettorientált folyamatokat	Az ISO 9001 minőségtanúsítás bevezetése	A helyi közigazgatás hatékonyabbá tétele; A bürokrácia csökkentése.	506/05.06.2020 sz. finanszírozási szerződés A projekt címe: Egyszerűsített eljárások a polgárok számára a bürokrácia csökkentése érdekében, kód SIPOCA/SMIS/797/135297
A Smart City városfejlesztési tanulmány kidolgozása	A Smart City koncepciójának alkalmazása Székelyudvarhelyen	Modern és hatékony városi szolgáltatások	A 2022-es beruházások listáján szerepel: 1. SMART City városfejlesztési tanulmány

DRAFT

Ezek fontos eredmények, amelyek az előző stratégiában tett javaslatok közel 56,8%-át teszik ki. Azonban számos projekt még nem indult el.

Ebben az összefüggésben szükség volt a stratégia aktualizálására, az új kontextushoz való hozzáigazítására, a nemzeti, regionális és megyei szinten meghatározott célkitűzésekhez való kapcsolódásra, valamint a fejlesztési intézkedések 2030-ig terjedő időhorizontra történő tervezésére. A hosszabb időszak kiválasztását az indokolja, hogy az egyes projektek nagyszabásúak, és megfelelő előkészítési időt igényelnek.

Az új stratégia a gazdasági és társadalmi fejlődésre jelentős hatást gyakorló, belső (helyi költségvetés, köz-, illetve magán társulások) vagy külső (állami költségvetés, strukturális alapok, külső hitelek stb.) forrásokból származó cselekvési irányok és beruházások felülvizsgálatát javasolja, az önkormányzati szinten már kidolgozott stratégiai dokumentumokkal összhangban.

A dokumentum kidolgozása Székelyudvarhely Megyei Jogú Város sajátosságainak az elemzésére alapozódik: a demográfiai adatok, az infrastruktúra, a gazdaság, az urbanisztika, a környezet, a szolgáltatások elosztása stb. ugyanakkor figyelembe veszi a helyi közösség fejlődési szándékát is.

A tervezési folyamat során figyelembe vettük a megyei, regionális és országos fejlesztési programok célkitűzéseit is, a Székelyudvarhely Megyei Jogú Várost érintő projektek esetében.

A stratégiát a közösség, a helyi önkormányzat munkatársai, a helyi vállalkozások, intézmények és szervezetek hozzájárulásával dolgoztuk ki, felmérések, konzultációk és nyilvános viták révén, amelyek a részvételi demokrácia gyakorlása és a saját jövőjének közös alakítása érdekében tett közös erőfeszítések mentén hozták össze a közösséget.

Az új stratégia meghatározza a célok eléréséhez szükséges lépéseket és projekteket, amelyek úgy vannak felépítve, hogy a helyi fejlesztési szereplők képesek legyenek összehangolni erőfeszítéseiket és együttműködni az egész közösség érdekében, megfelelően felhasználva valamennyi helyi erőforrást, tudást és akaratot.

2. A stratégia kidolgozásának módszertana

A stratégia kidolgozása során a 2015-höz hasonló módszertant követtünk, biztosítva a megközelítés folyamatosságát. Kidolgozása egy részvételi folyamat eredménye volt, mely a következő szakaszokból állt:

1. Szakasz - A stratégia kidolgozásának előkészítése, amikor a szakértői csoport és az önkormányzati döntéshozók találkozásaira került sor a munkaeszközök és a mérföldkövek megjelölése érdekében. Ebben a szakaszban a következőket sikerült elérni:

- az elemzendő problémák és a stratégia által követendő célok meghatározása;
- a szakértői csoport és Székelyudvarhely Közigazgatási Egység képviselői pontos szerepének meghatározása;
- megközelítési módszerek meghatározása, segédanyagok (kérdőívek, adatlapok stb.) szükségessége;
- a konkrét cselekvési terv kidolgozása;
- elsődleges adatok gyűjtése.

Az elemzés — értékelés 2. szakasza egy sor elemző vizsgálatot tartalmazott, amelyet a 2015-ben elkészített fejlesztési stratégia utólagos elemzése egészített ki.

E szakasz végrehajtása magában foglalta az adatgyűjtést, az adatok ellenőrzését, rendszerezését és csoportosítását, az adatok értelmezését, az eredmények kritikus elemzését, a kritikus pontok megvitatását a kedvezményezettekkel az adatelemzésből származó eredmények egyeztetése érdekében, valamint az elemzések felhasználását a stratégia kidolgozásához.

Az elemzések során a szakértői csoport a következő vizsgálati módszereket és technikákat alkalmazta a szükséges adatok összegyűjtéséhez:

- kutatás a nyilvános dokumentumok és Székelyudvarhely Közigazgatási Egység által rendelkezésre bocsátott dokumentumok szintjén;
- kérdőívek alkalmazása — lakosság és a polgármester szakapparátusa szintjén;
- munkacsoportok segítségével.

A jövőkép, a stratégiai célkitűzések, a konkrét célok és a cselekvési terv meghatározásának/fejlesztésének 3. szakasza a stratégiatervezet által befejezett elemző vizsgálatok sorát tartalmazta.

DRAFT

Összességében a stratégia kidolgozásához számos kutatás specifikus lépést követtek:

1. Irodai kutatás/dokumentáció — a releváns dokumentumok azonosítása és elemzése.

A dokumentum kutatás során azonosították a releváns dokumentumokat (helyi/megyei/regionális/országos/európai szintű stratégiai dokumentumok és finanszírozási források, monitoring/előrehaladási jelentések, megvalósítás alatt álló projektek, elemzések stb.)

2. Módszertani eszközök kidolgozása — kérdőívek, az elemzett vagy gyűjtött információkat központosító dokumentumok, adott esetben egyéb dokumentumok.

3. A terepkutatás főként a következőket foglalta magában:

- a kérdőívek terjesztése és összegyűjtése;
- részvétel az erre a célra létrehozott munkacsoportok ülésein;
- információs és pontosításokat szolgáló találkozások a stratégiai tervezési munkához.

4. Az összes információ elemzése és feldolgozása a stratégia kidolgozásához;

A kutatás során az irodai elemzésből származó és a kulcsfontosságú érdekelt felektől a helyszínen összegyűjtött összes információt összevetettük.

5. A 2023—2030. közötti időszakra vonatkozó stratégia kidolgozása.

Módszertani szempontból a stratégiát a következő munkaeszközök és eljárások alkalmazásával dolgozták ki:

- különböző forrásokból származó statisztikai adatok elemzése — 500 helyi mutatóra vonatkozóan gyűjtöttek adatokat hét fő terület (gazdaság, környezet, területrendezés—várostervezés, közlekedési infrastruktúra, társadalmi fejlődés, helyi intézmények, oktatás, kultúra—sport—szabadidő) szerint csoportosítva. Az adatokat a helyi hatóságok vagy azok hivatalos képviselői (INS, ONRC) szolgáltatták;

- statisztikai adatok összehasonlítása evolúciós léptékben — az összegyűjtött adatokat elemezték, értelmezték a helyi tendenciák felderítése érdekében;
- helyi hatóságok, végrehajtó és tanácskozó szervek, polgárok, a polgármester szak apparátusa;
- SWOT-elemzés;
- tanulmányok, jelentések, kutatások, stratégiák, helyi, megyei, regionális, nemzeti és európai szintű jogszabályok elemzése és értelmezése;
- célok, részcélok, intézkedések és fejlesztési projektek megfogalmazása;
- a tevékenységek tervezése.

A stratégia koordinálása és végrehajtása

A stratégia alkotási folyamat lezárása, valamint a stratégia Önkormányzati Testület általi jóváhagyása után szükség van egy állandó szervezeti struktúra létrehozására, amely a fejlesztési stratégia koordinációját és végrehajtását biztosítja. Ezt a tevékenységet a hivatali apparátusnak, valamint az Önkormányzati Testületnek kell felvállalnia és biztosítania. Az előrehaladás nyomon követésére egy erre a célra kifejlesztett informatikai rendszer / eszköz ajánlott.

A stratégia koordinációját biztosító állandó struktúra (Stratégiai Menedzsment Csoport - GMS) önálló, **kifejezetten erre a célra létrehozott struktúra lesz. Ezt a struktúrát technikai, pénzügyi és jogi szakértelemmel rendelkező köztisztviselőkből alakítják ki**. A **struktúrát a polgármester/alpolgármester fogja vezetni**. A menedzsment csoportba egy tanácsadó és egy udvarhelyi polgárokból és/vagy a civil szervezetek képviselőiből álló munkacsoport is bevonható.

1.ábra A stratégia koordinálásának állandó struktúrája

A helyi fejlesztési stratégia koordinációs struktúrájának feladatai:

- Koordinálja és értékeli a stratégia végrehajtásának állapotát;
- Figyeli az alkalmazását;

- Biztosítja a stratégia megfelelő végrehajtásához szükséges technikai és adminisztratív erőforrásokat;
- Tájékoztatja a közösséget és visszajelzéseket gyűjt a stratégia végrehajtásáról;
- A végrehajtás rendszeres nyomon követésének, értékelésének és felülvizsgálatának megszervezése.

A sikeres gyakorlati megvalósítás érdekében a stratégiának a jóváhagyást követően a következő feltételeknek kell megfelelnie:

- az Önkormányzati Testület és a közösség egyetértése és támogatása;
- éves operatív végrehajtási tervek kidolgozása;
- az operatív tervek és a javasolt célkitűzések megvalósulásának periodikus, legalább éves szinten való nyomon követése;
- a magánszektor részéről való támogatottság;
- A közösség tájékoztatása a végrehajtás előrehaladásáról.

Stratégiai Menedzsment Csoport

A stratégiai irányítási csoport (GMS) felelős a stratégia végrehajtásáért, nyomon követéséért és aktualizálásáért a település általános prioritásainak felülvizsgálata révén, beleértve az anyagi és humánerőforrás-igények meghatározását. Kiemelt figyelemmel kezeli azokat a pénzügyi és szervezeti kérdéseket, amelyek hatással vannak vagy lehetnek a stratégia végrehajtására.

A GMS egy önkormányzati szinten létrehozott munkacsoport, amelynek elnöke a polgármester/alpolgármester. Más intézmények, a civil társadalom, a tudományos élet vagy az európai intézmények képviselői is meghívást kaphatnak a GMS üléseire, a tárgyalt téma függvényében.

A GMS Technikai Titkársága

A GMS munkáját a polgármesteri hivatal szakosodott osztálya által biztosított technikai titkárság segíti.

A technikai titkárság a következő feladatokat láthatja el:

I. A Technikai Titkárság feladatai:

a.) A GMS üléseinek megszervezése:

- Nyomon követi és frissíti a GMS tagjainak és vendégeinek adatbázisát;
- megszervezi a GMS üléseit, és javaslatokat fogad az ülések megszervezésére;
- részt vesz a munkacsoport ülésein, és nyilvántartást vezet a tagok részvételéről;
- biztosítja a tagok és vendégek összehívását, többek között informatikai alkalmazáson keresztül;
- javaslatot tesz a munkacsoport minden egyes ülésének napirendjére a munkacsoport tagjai által megfogalmazott és benyújtott javaslatok alapján, fogadja és beépíti a napirenddel kapcsolatos észrevételeket;

DRAFT

- előkészíti/részt vesz a GMS ülésein megvitatandó dokumentumok előkészítésében, és gondoskodik azok továbbításáról;
- elkészíti a GMS üléseinek jegyzőkönyvét, és azt az ülést követő 5 munkanapon belül elküldi valamennyi résztvevőnek;
- a benyújtástól számított 3 munkanapon belül fogadja a jegyzőkönyvvel kapcsolatos észrevételeket, és azokat figyelembe veszi a jegyzőkönyv végleges szövegének elkészítésekor, amelyet közzétesz az informatikai platformon;
- előkészíti a határozat-tervezeteket, és gondoskodik azok továbbításáról a GMS tagjainak;
- vezeti a GMS határozatainak nyilvántartását, amely a következő rovatokat tartalmazza: az ülés dátuma, a határozat száma, a határozat címe, a kiadott határozatok listája.

b.) A GMS-el kapcsolatos jelenlegi tevékenységek:

- elkészíti a GMS éves tevékenységi jelentését;
- figyelemmel kíséri a GMS határozatainak végrehajtását, és kérésre rendszeresen tájékoztató jelentéseket készít a GMS számára különböző témákban;
- fogadja és kezeli a GMS-tevékenységgel kapcsolatos levelezést, ennek értelmében kezeli a GMS bejövő-kimenő nyilvántartásokat;
- gondoskodik a GMS-tevékenységgel kapcsolatos valamennyi dokumentum archiválásáról;
- tájékoztatást nyújt a GMS tevékenységéről annak érdekében, hogy azt az Önkormányzat honlapján közzé tegyék.

c.) A stratégiai tervezési dokumentumok nyomon követése:

- Felkéri a stratégiai tervezési dokumentumok végrehajtásáért felelős intézményeket, hogy minden év márciusában töltsék fel az informatikai platformra a szövegükben bemutatott, elvárt eredményekhez kapcsolódó mutatók alakulására vonatkozó adatokat;
- minden év márciusában az informatikai alkalmazásból elkészíti az éves jelentést, és benyújtja azt a GMS-nek;
- koordinálja és ellenőrzi a stratégiai tervezési dokumentumok végrehajtásáért és nyomon követéséért felelős intézmények informatikai platformján a jelentéseket.
-

d.) Egyéb feladatok:

- a Technikai Titkárság a stratégiai dokumentumok végrehajtásában részt vevő intézményekhez a GMS tagjainak kezdeményezésére a tervezett intézkedések végrehajtásának nyomon követésével összefüggésben további információk, elemzési dokumentumok, vonatkozó jelentések iránti kérelmet intézhet;
- a GMS határozatában meghatározott egyéb feladatok.

DRAFT

II. A Technikai Titkárság feladatköre az intézményekkel való együttműködés során:

a) a stratégia végrehajtásáért és nyomon követéséért felelős intézmények által kijelölt személyek adatbázisának a kezelése;
b) az informatikai platformon keresztül továbbítja a kijelölt személyeknek a GMS üléseinek napirendjeit, határozatait és jegyzőkönyveit;
c) figyelemmel kíséri a stratégia végrehajtásáért és nyomon követéséért felelős intézmények jelentéseit az informatikai platformon;
d) a tervezett intézkedések végrehajtásának nyomon követésével összefüggésben az érintett intézményekhez további információk, elemzési dokumentumok, vonatkozó jelentések iránti kérelmet intézhet.

A városháza és más, a stratégia végrehajtásával kapcsolatos feladatokat ellátó szervezetek minden egyes szervezeti egységében szükség van egy olyan személyre, aki biztosítja az adatok feltöltését az informatikai alkalmazásba — **az informatikai alkalmazás üzemeltetője**, a meglévő személyzetből.

Minden szervezeti egységnek a következő feladatai vannak:

a) olyan témákat javasolhat és kezdeményezhet, amelyek stratégiai tervezési dokumentumok tárgyát képezhetik;
b) javasolja a stratégiai tervezési dokumentumok cselekvési tervének részletezését a későbbi cselekvési tervekben, felelősöket és mutatókat határoz meg, és nyomon követi a végrehajtást;
c) javaslatokat és ajánlásokat tesz a stratégiai tervezési dokumentumok végrehajtására, nyomon követésére és értékelésére vonatkozóan;
d) negyedéves monitoring- és értékelési jelentéseket készít a stratégiai tervezési dokumentumok végrehajtásának helyzetéről és hatásairól;
e) korrekciós intézkedéseket javasol, ha késedelmeket, határidők elmulasztását vagy a mutatók nem teljesítését tapasztalja;
f) biztosítja a stratégiai tervezési dokumentumok informatikai alkalmazásba történő feltöltését;
g) figyelemmel kíséri a stratégia célkitűzéseit, intézkedéseit és mutatóit;
h) kijelöli a stratégia egyes intézkedéseiért felelős személyeket;
i) feltölti az adatokat az informatikai platformra;
j) rendszeres jelentéseket készít a stratégia nyomon követéséről;
k) belső munkafolyamatokat dolgoz ki a stratégia végrehajtásának és belső ellenőrzésének biztosítása érdekében.

DRAFT

A vezetőség szerepe

A vezetőség a következő feladatokat látja el:

- a GMS kijelölése;
- a Technikai Titkárság tagjainak kinevezése;
- biztosítja a Technikai Titkárság működéséhez szükséges forrásokat;
- kezeli a dedikált informatikai platformot;
- a felügyeleti adatok feltöltése az erre a célra szolgáló informatikai platformra;
- irányítja a stratégia végrehajtásában részt vevő felek közötti együttműködést;
- a Technikai Titkárságon keresztül koordinálja a nyomon követési folyamatot.

Források

Az informatikai alkalmazás optimális működése érdekében a meglévő személyzetet a munkaköri leírás kiegészítésével, azaz új feladatokkal fogják ellátni, ami kisebb pénzügyi hatással jár, és hozzájárul az új rendszerre való zökkenőmentes átálláshoz.

A meglévő alkalmazottak új feladatokat kapnak, hogy biztosítsák:

- a GMS -en belüli képviseletet (egy rendes és egy póttaggal);
- a Technikai Titkárság biztosítása, amely az informatikai alkalmazást is kezeli;
- GMS működése;

IT platform

Mivel a fejlesztési stratégia számos szereplőt érint, jól meghatározott monitoring-rendszer és működő informatikai platform nélkül gyakorlatilag lehetetlen koordinálni a stratégiai tervezési dokumentumok megfelelő végrehajtását.

Az informatikai alkalmazás céljai:

1. Az előrehaladással kapcsolatos eredmények, a mutatók kiszámított közbeeső értékei, az értékeléshez felhasznált adatok forrásai.

2. A klasszikus címalapú **jelentés megszüntetése.** Az informatikai platform lehetővé teszi:

- a jelentések elemzését;
- a jelentéstétel esetleges szabálytalanságainak kiküszöbölését, a több struktúrát érintő intézkedésekre összpontosítva;
- a jelentések automatikus, gyors központosítását;
- a különböző intézkedések végrehajtásáról szóló jelentések automatikus generálását;
- sürgős korrekciós intézkedések foganatosítását.

3. Az egyes struktúrák munkaértekezleteinek operatív nyomon követése:

- a rendes és rendkívüli ülések naptárának (dátum, időpont, helyszín, résztvevők, napirend) bevezetése az informatikai rendszerbe;
- az üléstervek és ad hoc ülések időpontjának automatikus (rendszer általi) továbbítása;
- az ülésekből származó következtetések/intézkedések bevezetése az informatikai rendszerbe minden egyes napirendi ponthoz;
- az ülések jegyzőkönyvének automatikus generálása;
- a jegyzőkönyvek automatikus továbbítása az ülés résztvevői és más érintettek számára.

3. Stratégiai kontextus

A. A fenntartható fejlődés globális és európai kontextusa

2015 szeptemberében az **ENSZ** Közgyűlése elfogadta a **2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési programot**. A dokumentum 17 fenntartható fejlődési célt tartalmaz[1] , amelyek célja, hogy mindenki számára fenntartható, békés, virágzó és méltányos életet biztosítson a Földön, most és a jövőben. A célok tükrözik, hogy a szegénység felszámolásának együtt kell járnia a gazdasági fejlődésre építő stratégiákkal. Ezek a programok számos társadalmi igényt elégítenek ki, beleértve az oktatást, az egészségügyet, a szociális védelmet és a foglalkoztatási lehetőségeket, miközben az éghajlatváltozással és a környezetvédelemmel is foglalkoznak.

2. ábra Fenntartható fejlődési célok - 2030-as program

Forrás: http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/obiective/

Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal)

Az Európai Zöld Megállapodás új növekedési stratégiát határoz meg, amelynek célja, hogy az EU-t egy modern, versenyképes és erőforrás-hatékony gazdasággal rendelkező, igazságos és virágzó társadalommá alakítsa át, amelynek 2050-re nulla lesz az üvegházhatású gázok nettó kibocsátása, és amelynek gazdasági növekedése nem függ össze az erőforrás-felhasználással[2] .

[1] http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/obiective/
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640

A Paktum célja az EU természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése, valamint a polgárok egészségének és jólétének védelme a környezeti kockázatokkal és az azokkal kapcsolatos hatásokkal szemben. Ugyanakkor az átmenetnek igazságosnak és inkluzívnak kell lennie, az embereket kell előtérbe helyeznie, és figyelmet kell fordítania azokra a régiókra, iparágakra és munkavállalókra, amelyek a legnagyobb kihívásokkal fognak szembenézni.

Az Európai Zöld Megállapodás szerves részét képezi az Európai Bizottság stratégiájának, amely az ENSZ 2030-ig szóló menetrendjének és a fenntartható fejlődési céloknak a megvalósítására irányul. [3]

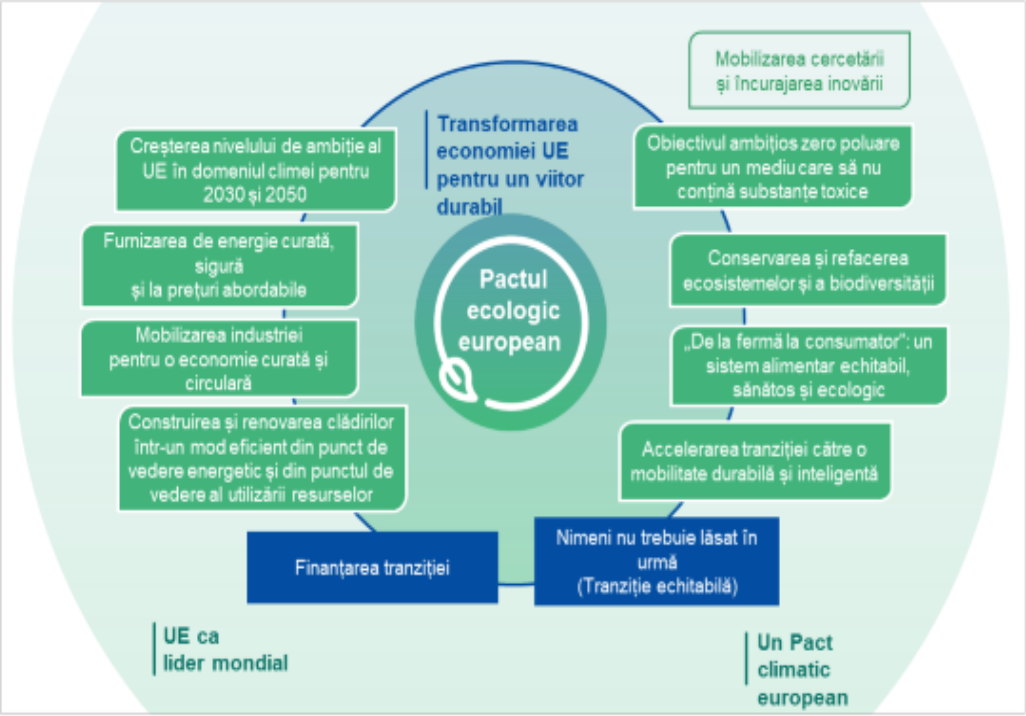

3.ábra Az Európai Zöld Megállapodás célkitűzései

Az Európai Zöld Megállapodás célkitűzései

1. ***Az EU 2030-ra és 2050-re vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzéseinek növelése.*** Az üvegházhatású gázok kibocsátásának felelősségteljes csökkentésére vonatkozó ambiciózusabb célkitűzés vállalása, azaz 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 50%-os csökkentés, és az 55%-os cél elérése.

[3] https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld

2. *Tiszta, biztonságos és megfizethető energia biztosítása*. Az energiarendszer fenntartható szén-dioxid-mentessé tétele döntő fontosságú a 2030-ra és 2050-re kitűzött célok eléréséhez. A különböző gazdasági ágazatok energiatermelése és -felhasználása az EU üvegházhatású gázkibocsátásának több mint 75%-áért felelős. Az energiahatékonyságnak prioritást kell élveznie. Olyan villamosenergia-ágazatot kell kialakítani, amely nagymértékben támaszkodik a megújuló energiaforrásokra, és amelyet ki kell egészíteni a szén gyors kivonásával és a gáz szén-dioxid-mentesítésével. Kezelni kell az energiaszegénység kockázatát, amellyel azok a háztartások szembesülnek, amelyek nem engedhetik meg maguknak, hogy az alapvető életszínvonal biztosításához szükséges alapvető energiaszolgáltatásokért fizessenek. Hatékony programok, például a háztartások felújítására irányuló finanszírozási programok végrehajtása csökkentheti az energiaszámlákat, és hozzájárulhat a környezet védelméhez.

***3. Az ipari szektor mozgósítása a tiszta és körforgásos gazdaságért*.** A körforgásos és klímasemleges gazdaság megvalósításához az ipar teljeskörű mozgósítására van szükség. Európának ki kell aknáznia a digitális átalakulásban rejlő lehetőségeket, ami kulcsfontosságú tényező a zöld megállapodás célkitűzéseinek elérésében. Az ipari stratégiával együtt egy új körforgásos gazdasági cselekvési terv is hozzájárul az EU gazdaságának modernizálásához, valamint a körforgásos gazdaság által kínált lehetőségek kiaknázásához nemzeti és globális szinten.

***4. Az épületek energia- és erőforrás-hatékony módon való építése és felújítása*.** Az épületek építése, használata és felújítása jelentős mennyiségű energiát és ásványi erőforrásokat (pl. homok, kavics, cement) igényel. Az épületek az energiafogyasztás 40%-át teszik ki. Jelenleg az épületállomány éves felújítási aránya a tagállamokban 0,4 és 1,2% között mozog. Ennek az aránynak legalább a duplájára kell emelkednie, ha az EU energiahatékonysági és éghajlati céljait el akarjuk érni.

***5. A fenntartható és intelligens mobilitásra való áttérés felgyorsítása*.** A közlekedési ágazat felelős az Unió üvegházhatású gázkibocsátásának egynegyedéért, és ez az arány egyre nő. A klímasemlegesség biztosításához 2050-ig 90%-kal kell csökkenteni a közlekedésből származó kibocsátásokat.

A multimodális közlekedést erőteljesen ösztönözni kell a közlekedési rendszer hatékonyabbá tétele érdekében. A jelenleg 75%-ban közúton történő szárazföldi áruszállítás jelentős részét a jövőben prioritásként vasúton és belvízi úton kellene végezni.

Az EU-nak fokoznia kell a fenntartható alternatív közlekedési üzemanyagok gyártását és használatát. 2025-re mintegy 1 millió nyilvános üzemanyagtöltő és töltőállomásra lesz szükség, ahhoz a 13 millió zéró és alacsony kibocsátású járműhöz, amelyek várhatóan Európában közlekednek majd. A közlekedésnek sokkal kevésbé szennyezővé kell válnia, különösen a városokban.

***6. „A farmról a fogyasztóig": igazságos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer kialakítása*.** Az európai gazdálkodók és halászok kulcsszerepet játszanak az átmenet kezelésében. A „Farmról a fogyasztóig" stratégia megerősíti az éghajlatváltozás elleni küzdelemre, a környezetvédelemre és a biológiai sokféleség megőrzésére irányuló erőfeszítéseiket. A stratégiai terveknek magas szintű ambíciót kell tükrözniük a kémiai növényvédő szerek használatának és kockázatának, valamint a műtrágyák és antibiotikumok használatának jelentős

csökkentésére. A „Farmról a fogyasztóig” stratégia hozzájárul a körforgásos gazdaság megvalósításához is. Célja az élelmiszer-feldolgozó és kiskereskedelmi ágazat környezeti hatásainak csökkentése az élelmiszer-szállítás, -tárolás, -csomagolás és -hulladékok terén tett intézkedések révén. Végezetül a „Farmról a fogyasztóig” stratégia célja a fenntartható élelmiszerfogyasztás ösztönzése, valamint az egészséges és mindenki számára megfizethető élelmiszerek népszerűsítése.

7. Az ökoszisztémák és a biológiai sokféleség megőrzése és helyreállítása. Az ökoszisztémák olyan alapvető szolgáltatásokat nyújtanak, mint az élelem, az édesvíz és a tiszta levegő, valamint menedéket biztosítanak. Enyhítik a természeti katasztrófák, kártevők és betegségek hatásait, és segítenek az éghajlati viszonyok szabályozásában.

Az erdei ökoszisztémákra egyre nagyobb nyomás nehezedik az éghajlatváltozás miatt. Az EU erdőterületeit mind minőségileg, mind mennyiségileg javítani kell, ha az EU klímasemlegességet és egészséges környezetet akar elérni. A fenntartható újraerdősítés és erdősítés, valamint a degradált erdők helyreállítása növelheti a CO_2 elnyelését, miközben javítja az erdők ellenálló képességét, és előmozdítja a körkörös biogazdaságot.

8. A szennyezés nullára csökkentése a mérgező anyagoktól mentes környezetért. A mérgező anyagoktól mentes környezethez számos szennyezésmegelőző intézkedésre, valamint környezet tisztítási és helyreállítási intézkedésre van szükség.

Az európai polgárok és ökoszisztémák védelme érdekében az EU-nak jobban nyomon kell követnie és megelőznie a levegő, a víz, a talaj és a fogyasztási cikkek szennyezését. Ennek érdekében az EU-nak és a tagállamoknak szisztematikusabban felül kell vizsgálniuk valamennyi szabályozást.

Európai szinten is figyelembe kell vennünk a végleges[4] COM(2018) 375 dokumentumot, amelyben az Európai Bizottság 5 szakpolitikai célkitűzésre összpontosító stratégiai megközelítést javasolt az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

Az európai szemeszterről szóló EK-dokumentumot kísérő országjelentésben az alábbi 5 politikai célkitűzés megvalósítása érdekében Romániában kiemelt beruházási igényeket határoztak meg:

Okosabb Európa — innovatív és intelligens gazdasági átalakulás (OP1)

- az alkalmazott kutatás ösztönzése innovációs központok és közös nemzeti és transznacionális beruházások révén;
- korai termékérvényesítés, kereskedelmi forgalomba hozatal, szabadalmaztatás, induló vállalkozások alapítása és technológia átadás;
- a vállalkozói felfedezési folyamatok és projektfejlesztési laboratóriumok támogatása nemzeti és regionális szinten;
- a kutatási és innovációs teljesítmény erősítése és a termelékenység növekedésének előmozdítása a nemzeti és regionális potenciálnak és szükségleteknek megfelelő intelligens szakosodási területek meghatározásával;

[4] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:26b02a36-6376-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF

- az információs és kommunikációs technológia elterjedése a kis- és középvállalkozások körében, beleértve az infrastrukturális beruházásokat, a digitális készségek és szolgáltatások előmozdítása érdekében;
- új vállalkozások létrehozása (start-up, scale-up) és túlélési arányuk növelése;
- a vállalatok innovációs képességének növelése termék-, szervezeti vagy marketing innovációk bevezetésével;
- az ipari klaszterek fejlesztésének és az ipari kutatásalapú együttműködési hálózatokba való integrációnak a támogatása;
- a kis- és középvállalkozások finanszírozáshoz való hozzáférésének megkönnyítése, többek között a magvető finanszírozás ösztönzésével és a nagy potenciállal rendelkező innovatív induló vállalkozások megerősítésével.

Egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa (OP2)

- középületek és lakóépületek energiahatékonysági célzattal való felújítása;
- a távfűtés energiahatékonysági intézkedéseinek támogatása, valamint a megújuló energiaforrások távfűtés és távhűtés céljára történő felhasználásának előmozdítása;
- a megújuló energiaforrások kisléptékű felhasználásának előmozdítása az épületek felújításával párhuzamosan az energiahatékonyság biztosítása érdekében;
- a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló intézkedések támogatása, a távfűtés energiaforrásainak megszüntetése (átállítása);
- kockázatmegelőzési stratégiák végrehajtása és az éghajlatváltozással és természeti veszélyekkel (árvizek, aszályok, erdőtüzek, földcsuszamlások, földrengések) kapcsolatos kockázatok kezelése;
- regionális vízgazdálkodási rendszerek promoválása;
- a vízszennyezéssel foglalkozó rendszerek támogatása;
- a körforgásos gazdaságra való áttérés és a körforgásos gazdaság koncepciójának a promoválása a kis- és középvállalkozások körében;
- a megyei hulladékgazdálkodási rendszerek kiterjesztése az újrafelhasználás és az újrahasznosítás növelése érdekében;
- a védett területeken a gazdálkodási és természetvédelmi intézkedések támogatása;
- ökológiai helyreállítás és új városi zöldterületek létrehozása a kibocsátáscsökkentési célkitűzésekkel összefüggésben.

Egy összekapcsolt Európa — regionális IKT-mobilitás és összekapcsolhatóság (OP3)

- a transzeurópai közúti és vasúti közlekedési hálózatok fejlesztése;
- az elfogadott közlekedésbiztonsági stratégia és a közúti közlekedésbiztonsági intézkedések végrehajtása a közúti balesetek magas halálozási arányának csökkentése érdekében;
- a transzeurópai közlekedési hálózatok határokon átnyúló kapcsolatainak megteremtése;
- elővárosi vasúti és multimodális kapcsolatok létrehozása a nagyobb városi központokban és azok környékén;

- a fenntartható és megfizethető közlekedési módok, például az alacsony szén-dioxid-kibocsátású tömegközlekedés támogatása;
- a kevésbé fejlett régiókban a városi közlekedési rendszerek fejlesztése, mint például a kisvasút, a metró- és villamosvonalak, valamint a kerékpáros infrastruktúra;
- a sűrűn lakott területeken vagy a városi és vidéki területek körül található „fehér foltok” támogatása.

Egy szociálisabb Európa — a szociális jogok európai pillérének megvalósítása (OP4)

- az aktív munkaerő-piaci politika kialakításának javítása az oktatással és a szociális szolgáltatásokkal való jobb integráció révén;
- a szociális vállalkozói szellem és a szociális gazdaság erősítése és támogatása;
- a munkakörülmények javítása, rugalmas munkaidő biztosítása a fogyatékkal élő és idősebb munkavállalók foglalkoztathatóságának biztosítása érdekében;
- szilárd készség-előrejelző rendszerek létrehozása és a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő, jól meghatározott átképzési intézkedések végrehajtása;
- a koragyermekkori nevelés és gondozás hozzáférhetőségének, minőségének és költséghatékonyságának javítása, beleértve a kapcsolódó infrastruktúrát is;
- a korai iskolaelhagyás megelőzése a veszélyeztetett gyermekek tanulóközpontú megközelítésének bevezetésével;
- a minőségi inkluzív oktatáshoz való hozzáférés javítása a vegyes osztályokban, különösen a romák, a fogyatékkal élő tanulók és a vidéki területek számára;
- az oktatás és képzés minőségének javítása a munkaerő-piaci fejleményekhez való alkalmazkodás érdekében;
- innovatív és hatékony oktatási módszerek és technológiák kifejlesztése.

A polgárokhoz közelebbi Európa — a városi, vidéki és tengerparti területek fenntartható és integrált fejlesztése helyi kezdeményezések révén (OP5)

- beruházások a nagyvárosi területeken (növekedési pólusok), amelyeket erős növekedés és folyamatos szuburbanizáció jellemez, a növekedés, az innováció és a termelékenység ösztönzése céljából;
- a megyeszékhelyek fenntartható városfejlesztése az új munkahelyekhez és az alapvető közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása érdekében;
- integrált területi stratégiák támogatása a strukturálisan hátrányos helyzetű területeken;
- az ipari hanyatlás és a bányászat által érintett régiókban a gazdasági átalakulást célzó konkrét területi kezdeményezések támogatása;
- a különleges környezeti jelentőségű, érzékeny területek támogatása.

DRAFT

B. A fenntartható fejlődés nemzeti háttere

Románia Fenntartható Fejlődésének Nemzeti Stratégiája

A fenntartható fejlődés 2030-ig szóló programja egy hosszú nemzetközi elemzési folyamat eredménye, amely felismerte, hogy a globális problémák csak globális megoldásokkal oldhatók meg. A példanélküli társadalmi fejlődés tudatosítása, az erre vontakozó felfogás, a világszerte növekvő születési arányszámok, a fejlődő országok gazdaságának felgyorsulása és a társadalmi egyenlőtlenségek rávilágítottak a globális növekedés korlátaira.[5]

A fejlődéssel összefüggő környezetvédelmi fejlődés alapjait először a stockholmi konferencián (1972) tűzték nemzetközi napirendre. Ennek eredményeként jött létre az ENSZ Környezetvédelmi Programja a Környezetvédelmi Nyilatkozat elfogadásával, amelynek célja „az emberi környezet védelme és javítása a jelen és a jövő nemzedékek számára". Ez a konferencia legitimálta a fenntartható fejlődés fogalmát, amelynek három pillére a gazdasági, társadalmi és környezeti[6] . A fenntartható fejlődés 2030-ig tartó menetrendjének három pillérét a Brundtland Bizottság jelentése (1987) határozta meg:[7]

1. **TÁRSADALMI EGYENLŐSÉG** — a fejlődő országoknak képesnek kell lenniük alapvető szükségleteik kielégítésére a foglalkoztatás, az élelmiszer, az energia, a víz és a higiénia terén;
2. **GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS** — a fejlődő országokban, hogy megközelítsék a fejlett országok életminőségét;
3. **A KÖRNYEZET** — a rendelkezésre álló erőforrásbázis megőrzésének és javításának szükségességével, a technológiák fejlesztésének és használatának fokozatos megváltoztatásával.

Románia 2018-ban fogadta el a fenntartható fejlődésre vonatkozó nemzeti stratégiáját, amely a 2030-as menetrend 17 fenntartható fejlődési céljára alapoz. A fenntartható fejlődés három pillérére épül:

[5] Románia 2030-ig tartó fenntartható fejlődésének nemzeti stratégiája, Bukarest, szerk. Paideia, 2018

[6] Stockholmi Konferencia (1972), az ENSZ emberi környezetről szóló konferenciája, június 5-16. https://sustainabledevelopment.un.org/ milestones/humanenvironmen

[7] Brundtland-jelentés (1987), https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un-_- milestones-in-sustainable-development/1987--brundtland-report.html

DRAFT

Románia 2030-ra vonatkozó célkitűzései és vállalt céljai[8]

ODD Menetrend 2030	Románia 2030-ig szóló nemzeti fenntartható fejlődési stratégiájának célkitűzései
A szegénység felszámolása annak minden formájában és minden körülmények között	**1.** A mélyszegénység felszámolása. **2.** A relatív szegénységben élő polgárok számának legalább felére csökkentése. **3.** A katasztrófaelhárítási szolgálatok nemzeti egységes rendszerének megerősítése, a természeti katasztrófák, ipari balesetek vagy szélsőséges időjárási események esetén a helyreállítás utáni veszteségek és kártérítési rendszerének kialakítása.
Az éhezés felszámolása, az élelmezésbiztonság biztosítása, a táplálkozás javítása és a fenntartható mezőgazdaság előmozdítása	**1.** Az alultápláltság felszámolása és az elhízottak arányának 10% alatt tartása, a 2014-es szinthez hasonlóan. **2.** A mezőgazdasági kataszter elkészítése. A mezőgazdaság részesedésének megduplázása a román GDP-ben 2018-hoz képest. **3.** A vetőmagok, a termesztett növények, a haszon- és háziállatok, valamint a vadon élő rokonaik genetikai sokféleségének fenntartása és bővítése. **4.** A hazai mezőgazdasági termékek értékesítésének növelése. A biogazdálkodás részarányának növelése a teljes mezőgazdasági termelésben. **5.** A hegyvidéki területeken a gyógynövények és erdei gyümölcsök értékesítésével kapcsolatos hagyományos foglalkozásainak megőrzése és rentábilissá tétele. A helyi hagyományok megőrzése a helyi jellegű termékek számának növelésével.

[8] http://dezvoltaredurabila.gov.ro/

Az egészséges élet biztosítása és a jólét előmozdítása mindenki számára, minden életkorban	1. Egyetemes hozzáférés biztosítása a betegségmegelőzést és a kockázatmentes életmódot promováló neveléshez és tanácsadáshoz. 2. Az egészségügyi rendszer teljes digitalizálása, beleértve a papíralapú dokumentumok és nyilvántartások megszüntetését. Az egészségügyi beavatkozások hatékonyabbá és egyszerűbbé tétele. A lakosság minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz, kezelésekhez és gyógyszerekhez való gyors hozzáférésének biztosítása, valamint a szükségletek hatékony nyomon követése. Az anyai és csecsemőhalandóság, a mell- és méhnyakrák, valamint a tinédzserterhességek gyakoriságának csökkentése, különös tekintettel a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű csoportokra. Az anyai és újszülöttkori halálozás uniós átlag alá való csökkentése. 3. Az oltási lefedettség növelése a WHO által az egyes vakcinákhoz ajánlott minimális szintre a hatóságok, orvosok, betegek, az e területen szakértelemmel rendelkező nemzetközi szervezetek, a területen működő vállalatok képviselői és más érdekelt felek közötti együttműködés közös platformjának kialakításával. 4. A mentális betegségekkel kapcsolatos tudatosság előmozdítása, a megbélyegzés csökkentése és olyan környezet megteremtése, amelyben az érintett polgárok elfogadva érzik magukat és segítséget kérhetnek. 5. A tuberkulózis megállítása, valamint a hepatitis és más fertőző betegségek elleni küzdelem. A nem fertőző betegségek okozta korai elhalálozás egyharmadával való csökkentése megelőzés és kezelés révén, valamint a mentális egészség és jólét előmozdítása. A krónikus betegségek okozta elhalálozás csökkentése. 6. A káros anyagok fogyasztásának csökkentése.
Minőségi oktatás biztosítása és az egész életen át tartó	1. A korai iskolaelhagyók arányának csökkentése. Kompetenciaalapú és tanulóközpontú oktatás, amely nagyobb szabadságot biztosít a tanulóknak tanulmányi prioritásaik meghatározásában, például a választható tantárgyak arányának növelésével. 2. Annak biztosítása, hogy minden tanuló elsajátítsa a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges ismereteket és készségeket, többek között a fenntartható fejlődésre és a fenntartható életmódra, az emberi jogokra, a nemek közötti egyenlőségre, a béke és az erőszakmentesség kultúrájának előmozdítására, a

tanulás lehetőségeinek előmozdítása mindenki számára	kulturális sokszínűség megbecsülésére és a kultúra fenntartható fejlődéshez való hozzájárulására irányuló oktatás révén. **3.** Az állampolgári nevelés szerepének a hangsúlyozása az oktatási-nevelési folyamatban olyan alapvető fogalmak és alapelvek elsajátítása céljából, mint: a fenntartható és elfogadó társadalom, a nemek közötti egyenlőség, a demokrácia és a pluralizmus értékei, a multikulturalizmus értékei, a hátrányos megkülönböztetés megelőzése, a „másik" szemléletének a megértése, az erőszak felszámolásának a fontossága, különös tekintettel az iskolai erőszak jelenségére. **4.** Az oktatási rendszer korszerűsítése, a tanítási-tanulási módszerek hozzáigazítása az információs technológiák használatához és az oktatás minőségének javítása. **5.** A szakképzés és a műszaki oktatás megszervezése speciálisan kialakított és felszerelt campusokban; jól képzett oktatók képzése; a tanterv kidolgozása a munkaerő-piaci igényeknek megfelelően, partnerségek kialakítása révén, beleértve az üzleti szférát is. **6.** Az egész életen át tartó tanulás és a továbbképzés létesítményeinek széles körű bővítése, a formális és nem formális tanulási rendszerekben való részvétel növelése annak érdekében, hogy Románia közelebb kerüljön az EU-tagállamok átlagos teljesítményéhez. A helyi hatóságok által létrehozott közösségi, egész életen át tartó tanulási központok hálózatának bővítése; a vállalatok bevonása a munkavállalók ilyen programokba való beiratkozásának támogatásába. Jelentősen növelni kell a megfelelő készségekkel rendelkező fiatalok és felnőttek számát, beleértve a szakképzettséget is, elősegítve a foglalkoztathatóságot, a tisztességes munkahelyek létrehozását és a vállalkozói szellemet. **7.** A polgárok pénzügyi ismereteinek növelése. **8.** A fenntartható fejlődés, mint alapelv és szakirány kiterjesztése a hivatalos egyetemi oktatásban, valamint az interdiszciplináris kutatás szerepének hangsúlyozása a fenntartható társadalom kialakításában.

DRAFT

A nemek közötti egyenlőség elérése	1. A nemek közötti bérszakadék további csökkentése. 2. A nők és lányok elleni erőszak minden formájának felszámolása a köz- és magánszférában, beleértve az emberkereskedelmet, a szexuális kizsákmányolást és a kizsákmányolás egyéb formáit. 3. A nők teljes körű és hatékony részvételének és esélyegyenlőségének biztosítása a politikai, gazdasági életben és a közélet minden döntéshozatali szintjén a vezetői pozíciókban.
A víz- és a szennyvíz hálózat fenntartható kezelése és a hozzáférés biztosítása mindenki számára	1. A vízhasználat hatékonyságának növelése az ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági tevékenységekben; a kezelt és újrahasznosított víz ésszerű újrafelhasználásának a kiterjesztése a körforgásos gazdaság célkitűzéseinek elérése érdekében. 2. A vízhasználat hatékonyságának növelése valamennyi ágazatban, valamint fenntartható ivóvízkivételi és -ellátási folyamat biztosítása a vízhiány kezelése érdekében. 3. A városokban, községekben és kompakt falvakban a háztartások legalább 90%-ának rácsatlakoztatása az ivóvíz- és csatornahálózatra. 4. A kiszolgáltatott és marginalizált csoportok biztonságos ivóvízhez való hozzáférésének javítása. 5. A vízminőség javítása a szennyezés csökkentésével, a hulladéklerakók megszüntetésével, a veszélyes vegyi anyagok és különféle anyagok minimalizálásával, a kezeletlen szennyvíz arányának csökkentésével, valamint az újrahasznosítás és a biztonságos újrafelhasználás jelentős növelésével. 6. Megfelelő egészségügyi és higiéniai feltételekhez való hozzáférés biztosítása mindenki számára, különös tekintettel a kiszolgáltatott helyzetben lévőkre.
A megfizethető energiához való	1. A villamosenergia- és gázszállító, illetve -elosztó hálózatok bővítése, a megfizethető és biztonságos energiaforrásokhoz való hozzáférés biztosítása érdekében a lakossági, ipari és kereskedelmi fogyasztók számára. 2. A villamosenergia- és gáztermelő, -szállító és -elosztó hálózatok felügyeleti platformjai kiberbiztonságának biztosítása. 3. A gazdasági növekedés függetlenítése az erőforrások kimerülésétől és a környezetkárosodástól az energiahatékonyság jelentős

hozzáférés biztosítása mindenki számára biztonságos, fenntartható és korszerű módon.	növelésével (legalább 27%-kal a status-quo forgatókönyvhöz képest) és az EU ETS széles körű felhasználásával, kiszámítható és stabil piaci feltételek mellett. **4.** A megújuló energiaforrások és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok arányának növelése a közlekedési ágazatban (elektromos járművek), beleértve az alternatív üzemanyagokat is. **5.** Az energiahatékonyság stabil és átlátható szabályozási keretének biztosítása a beruházások vonzása érdekében. **6.** A háztartások, az ipar és a közlekedés teljes fogyasztásában a villamosenergia részarányának stratégiai támogatása a berendezésekre és a készülékekre vonatkozó teljesítménynormák meghatározásával.
 A fenntartható, inkluzív és fenntartható gazdasági növekedés, a munkaerő teljes és produktív foglalkoztatás a és méltányos munkahelyek biztosítása mindenki számára.	**1.** Az uniós átlag feletti GDP-növekedés fenntartása annak érdekében, hogy a fenntartható fejlődés elveinek alkalmazása és a lakosság életszínvonalának folyamatos javítása mellett a fejlett európai országokhoz való felzárkózásra irányuló erőfeszítések folytatódjanak. **2.** Olyan fejlesztés orientált politikák promoválása, amelyek támogatják a termelőtevékenységeket, a méltányos munkahelyek létrehozását, az induló vállalkozásokat, a kreativitást és az innovációt, és amelyek ösztönzik a mikro-, kis- és középvállalkozások formalizálását és növekedését, többek között a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés révén. **3.** Magasabb termelékenységi szint elérése diverzifikáció, technológiai korszerűsítés és innováció révén, beleértve a magasabb hozzáadott értékű ágazatokra való összpontosítást és a munkaerő intenzív foglalkoztatását is. **4.** A hosszú távon versenyképes turizmus létrehozása, az agroturizmus, az ökoturizmus, a vidéki, a gyógy- és kulturális turizmus fejlesztése, valamint Románia, mint turisztikai célpont imázsának javítása. **5.** A hazai pénzügyi intézmények kapacitásának megerősítése a banki, biztosítási és pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés ösztönzése és kiterjesztése érdekében.

Rugalmas infrastruktúrák kiépítése, a fenntartható iparosítás előmozdítása és az innováció ösztönzése	1. Minőségi, megbízható, fenntartható és erős infrastruktúra kialakítása és folyamatos fejlesztése, beleértve a regionális és határokon átnyúló infrastruktúrát is, a gazdasági fejlődés és az emberek jólétének támogatása érdekében, a mindenki számára széles körű és méltányos hozzáférésre összpontosítva. A közúti biztonság javítása. 2. Az ipar rehabilitációja a fenntarthatóság és az erőforrások hatékonyabb kihasználásának érdekében, valamint a tiszta és környezetbarát ipari technológiák és folyamatok bevezetése, az egyes országok saját fejlettségi szintjének megfelelő intézkedésekkel. 3. A digitális gazdaság és az ipari beruházások ösztönzése, amelyek az értéklánc jövedelmezőbb részében vannak, amelyek a nemzeti K+F és innovációs erőfeszítések eredményeit is hasznosítják, és amelyek stabil és növekvő piacokat céloznak meg. 4. A tudományos kutatás erősítése, az ipari ágazatok technológiai képességeinek fejlesztése; az innováció ösztönzése, a K+F-ben dolgozók számának jelentős növelése, valamint az állami és magán K+F-kiadások növelése. Az inkluzív és fenntartható iparosítás előmozdítása és a foglalkoztatás növelése. 5. Az ipari és egyéb kisvállalkozások pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésének javítása, beleértve a megfizethető hiteleket, valamint a külső értékláncokba és piacokra való integrációjuk javítása.
Az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése	1. Az egyenlőtlenségek és a hátrányos helyzetű csoportok arányának fokozatos csökkentése érdekében olyan szakpolitikák elfogadása, mint az adó-, bér- és szociális védelmi politikák. 2. Románia felzárkóztatása a fenntartható fejlődési mutatók tekintetében az uniós átlaghoz 2030-ig. A diszkrimináció csökkentése az emberi jogok területén működő nem kormányzati szervezetek támogatásával.

A városok és az emberi települések inkluzív, biztonságos, ellenálló és fenntartható fejlesztése

1. A megfelelő lakhatáshoz való hozzáférés biztosítása minden polgár számára.
2. Az árvizek és földcsuszamlások okozta gazdasági veszteségek jelentős csökkentése, a közösségi összefogás erősítése és védekezező képesség megerősítése az eseményt követően, az árvizek vagy az árvizekkel kapcsolatos szennyezések és földcsuszamlások ökoszisztémákra gyakorolt hatásának csökkentése, többek között a jogi keret folyamatos javítása révén.
3. A biztonságos, megfizethető és fenntartható közlekedési rendszerekhez való hozzáférés biztosítása mindenki számára, különösen a tömegközlekedési hálózatok bővítésével, különös tekintettel a kiszolgáltatott helyzetben lévők, a nők, a gyermekek, a fogyatékkal élők és az idősek igényeire.
4. Átfogó területrendezési és területfejlesztési program kidolgozása és végrehajtása az ágazati stratégiákkal összhangban, nemzeti szinten, a területi kohéziót támogató policentrikus és kiegyensúlyozott területfejlesztés koncepciójának alkalmazásával. A lakosság felvilágosítása és felkészítése a szeizmikus veszélyhelyzetekre.
5. A levegőszennyezés emberi egészségre és a környezetre gyakorolt hatásainak csökkentése a levegőminőségre való különös odafigyeléssel.
6. A veszélyes vegyi szennyezés és a levegő, a víz és a talaj szennyezése által okozott halálesetek és megbetegedések számának jelentős csökkentése.
7. A kulturális és természeti örökség, valamint a városi és vidéki tájképi jellemzők védelmére és megőrzésére irányuló erőfeszítések fokozása.
8. Az emberi és állati egészségre, valamint a környezet épségére kockázatot jelentő vegyi anyagok — beleértve a gyógyszereket is — előállítására, szállítására, tárolására, felhasználására és ártalmatlanítására vonatkozó jogi rendelkezések végrehajtása.

DRAFT

Fenntartható fogyasztási és termelési minták biztosítása	1. Az erőforrások ésszerű és felelős felhasználásán alapuló új fejlesztési modellre való fokozatos áttérés a körforgásos gazdaság elemeinek bevezetésével. 2. Az egy főre jutó élelmiszer-pazarlás felére csökkentése a kiskereskedelem és a fogyasztás szintjén, valamint az élelmiszer-veszteség csökkentése a termelési és ellátási láncok mentén, beleértve a betakarítás utáni veszteségeket is. 3. A háztartási hulladék 55%-ának újrahasznosítása 2025-re, és 60%-ának újrahasznosítása 2030-ra. 4. A csomagolási hulladék 65%-os újrahasznosítása 2025-re (műanyag 50%, fa 25%, vasfémek 70%, alumínium 50%, üveg 70%, papír és karton 75%) és 70% 2030-ra (műanyag 55%, fa 30%, vasfémek 80%, alumínium 60%, üveg 75%, papír és karton 85%). 5. A háztartási veszélyes hulladékok elkülönített gyűjtése 2022-ig, a biohulladék 2023-ig és a textíliák 2025-ig. 6. 2024-ig minden csomagolásra vonatkozóan kötelező kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek létrehozása. Fenntartható, környezetbarát közbeszerzési gyakorlatok végrehajtása a nemzeti prioritásokkal és az európai politikákkal összhangban.
Sürgős intézkedések meghozatala az éghajlatváltozás és annak hatásai elleni küzdelem érdekében	1. Románia ellenálló és alkalmazkodó képességének erősítése az éghajlatváltozásokkal kapcsolatos kockázatokkal és természeti katasztrófákkal szemben. 2. A szélsőséges és nagy intenzitású időjárási körülményekre való gyors reagálási képesség javítása. 3. Az oktatás, érzékenyítés, valamint az emberi és intézményi kapacitás javítása az éghajlatváltozás lassításának, az alkalmazkodásnak, a hatások csökkentésének és korai előrejelzés érdekében. 4. Románia erőfeszítéseinek fokozása az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, az éghajlatváltozással szemben ellenálló, "zöld" gazdaságra való átállás érdekében, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló intézkedések beépítése a veszélyeztetett gazdasági, társadalmi és környezeti ágazatokba az uniós szakpolitikákkal összhangban.

Az óceánok, tengerek és tengeri erőforrások védelme és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében	1. A tengeri szennyezés minden formájának megelőzése és jelentős csökkentése, különös tekintettel a szárazföldi tevékenységekből származó hulladékokra, beleértve a tengeri hulladékot és a tápanyagszennyezést. 2. A tengeri vizek savasodásának minimalizálása és környezetre gyakorolt hatásának kezelése, többek között a tudományos együttműködés fokozása révén minden szinten. A halászat és az akvakultúra-tevékenységek felelősségteljes és fenntartható fejlesztése a jogszabályokban meghatározott kvótákkal és módszerekkel összhangban, valamint a hagyományos halászat életképességének ésszerű határokon belüli fenntartása, beleértve a sport- és szabadidős halászatot is. 3. A Fekete-tenger menti többi állam bevonása az élő vízi erőforrások fenntartható kezelésébe.
A szárazföldi ökoszisztémák védelme, helyreállítása és fenntartható használatának előmozdítása, fenntartható erdőgazdálkodás, az elsivatagosodás elleni küzdelem, a talajromlás megakadályozása és helyreállítása,	1. A zöld infrastruktúra fejlesztése és a természetes ökoszisztémák által nyújtott szolgáltatások jobb felhasználása (különösen a Duna-síkságon, a Duna mellékfolyóin és a deltában) a vízgyűjtő területek és vizes élőhelyek integrált kezelése révén. 2. A vizes élőhelyek megőrzése és védelme, beleértve a Duna-delta bioszféra-rezervátumot, amely Európában egyedülálló vizes élőhely, az európai és a világ természeti örökség része. 3. A hegyvidéki ökoszisztémák megőrzésének biztosítása, beleértve a biológiai sokféleségüket is, annak érdekében, hogy növeljék a fenntartható fejlődéshez szükséges alapvető előnyök biztosításának képességét. 4. A természeti örökség sokféleségének tanulmányozását, kezelését, védelmét és megőrzését szolgáló nemzeti és európai érdekű kutatási és fejlesztési intézmények és infrastruktúrák támogatása. 5. Fenntartható erdőgazdálkodás, az illegális fakitermelés felszámolása, integrált informatikai rendszer kialakítása a fakitermelés és a faanyagszállítás nyomon követésére, többek között a határátkelőhelyeken, erdősítés és erdőtelepítés az erdőterületek és a degradálódott vagy elsivatagosodásnak kitett területek esetében, erdészeti kerítések tervezett telepítése a mezőgazdasági termények és az infrastruktúra védelme és az éghajlatváltozás hatásainak korlátozása érdekében.

valamint a biológiai sokféleség csökkenésé-nek megakadályo-zása.	**6.** A körforgásos gazdaságra való áttérés a hagyományos módszereket és a legmodernebb technológiákat magában foglaló, egymást kiegészítő megközelítések révén a természeti tőke helyreállítása/visszaállítása, a talajromlás elleni küzdelem, valamint a szintetikus műtrágyáktól és növényvédő szerektől való függőség csökkentése érdekében. **7.** Az elsivatagosodás elleni küzdelem, a degradált földterületek és talajok helyreállítása, beleértve az elsivatagosodás, aszály és árvizek által érintett földterületeket is.
 A békés és befogadó társadalmak előmozdítása a fenntartható fejlődés, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés mindenki számára, valamint a hatékony, elszámoltatható és befogadó intézmények létrehozása minden szinten.	1. Pártatlan és gyors igazságszolgáltatás a hatályos törvényekkel és eljárásokkal összhangban, az ártatlanság vélelmének tiszteletben tartásával. A nemzeti kisebbségekkel folytatott párbeszéd biztosítása és támogatása a döntéshozatal javítása érdekében, azáltal, hogy minden polgár számára egyenlő hozzáférést biztosítanak kultúrájuk, hagyományaik, anyanyelvük tiszteletben tartásához és megbecsüléséhez, valamint a gazdasági, társadalmi és politikai életben való részvételhez, továbbá az előítéletek és a megkülönböztetés minden formája elleni küzdelem, valamint az etnikumok közötti párbeszéd, a közös értékek, a kulturális és nyelvi sokszínűség előmozdítása. 2. Az erőszak minden formájának és a kapcsolódó halálozási arányoknak a jelentős csökkentése. 3. Állítsuk meg a gyermekbántalmazást, a kizsákmányolást, a gyermekkereskedelmet, valamint az erőszak és a kínzás minden formáját! 4. A tiltott pénzügyi és fegyveráramlások jelentős csökkentése, az ellopott vagyontárgyak visszaszerzésének és visszaszolgáltatásának megerősítése, valamint a szervezett bűnözés valamennyi formája elleni küzdelem. 5. Biztosítani kell az érzékeny, inkluzív, részvételi és reprezentatív döntéshozatalt minden szinten. 6. Hatékony, elszámoltatható és átlátható intézmények kialakítása minden szinten. 7. Az összes központi és helyi közigazgatási intézmény, különösen a polgárokkal közvetlen kapcsolatban álló szervezeti egységek munkájának professzionálissá tétele és javítása a gyors és kulturált szolgáltatások nyújtása érdekében; az internetes (on-line) szolgáltatások kiterjesztése és általánossá tétele.

DRAFT

A végrehajtási eszközök megerősítése és a fenntartható fejlődésre irányuló globális partnerség újjáélesztése	1. Fokozatosan növelni a Románia által az ODA-programok keretében nyújtott hivatalos fejlesztési támogatás összegét az ország nemzetgazdasági támogatási képességével összhangban, 2030-ra a bruttó nemzeti jövedelem 0,33%-ának megfelelő céllal. 2. A hivatalos fejlesztési segélyek növelése és diverzifikálása Románia növekvő gazdasági potenciáljának megfelelően, valamint a román gazdasági szereplők ösztönzése arra, hogy versenyképes alapon fektessenek be a kevésbé fejlett országok gazdaságába. 3. Románia csatlakozása az euróövezethez, a schengeni térséghez és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezethez. 4. A nemzetközi kötelezettségvállalások támogatása és proaktív részvétel európai és nemzetközi szinten.

C.A fenntartható fejlődés regionális háttere

A 2021—2027-es regionális fejlesztési terv a központi régió számára, a regionális szinten kidolgozott és a régió döntéshozói által elfogadott fő tervezési és programozási dokumentum. A vidékfejlesztési program célja, hogy megfeleljen egy olyan regionális keretdokumentum iránti igénynek, amely meghatározza a fejlesztési jövőképet, az általános célkitűzéseket és a programozási időszak végére elérendő konkrét eredményeket, javaslatot tesz a cselekvési irányokra és a célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedésekre[9] .

A Központi Régió intelligens szakosodásának stratégiája a 2021—2027-es időszakra vonatkozóan

A Központi Régió intelligens szakosodásának stratégiája (RIS3) az intelligens szakosodási stratégiák kidolgozására vonatkozó útmutató rendelkezéseinek megfelelően regionális szinten kidolgozott dokumentum. A dokumentum tartalmazza az innovációs gazdasági kultúra kiépítése érdekében hozott intézkedéseket, és meghatározza a kiemelt területeket a központi régió intelligens fejlesztése érdekében.

Központi regionális operatív program 2021—2027[10]

Nyolc programprioritást fogalmaztak meg.

P 1 - Versenyképes régió az innováció és a dinamikus vállalkozások révén az intelligens gazdaságért. A finanszírozásra javasolt beruházások célja az intelligens szakosodás területén meglévő innovációs

[9] http://www.adrcentru.ro/wp-content/uploads/2021/10/1.-Introducere.pdf
[10] http://regio-adrcentru.ro/wp-content/uploads/2022/01/POR-Centru-21-27-noiembrie-2021.pdf

potenciál kiaknázása, amelyet a vállalkozások még mindig nem használnak ki kellőképpen. A cél tehát az innováció és a technológiaátadást lehetővé tevő kutatási, fejlesztési struktúrák támogatása, de a teljes innovációs ciklus támogatása is vállalati szinten, valamint az ipari modernizáció támogatása vállalati szinten, a vállalkozásokat támogató struktúrák támogatásával együtt.

P 2 - Digitális régió. A javasolt beruházás a digitális közszolgáltatások és azok interoperatibilitásának fejlesztését irányozza elő a polgárokkal és a gazdasági környezettel való interakció javítása érdekében, ugyanakkor a döntéshozatal hatékonyabbá tételével javítja a közigazgatás tevékenységét. A régió vállalkozásaiban a digitalizáció fokának növelésére — a termelés és az üzletmenedzsment fejlett digitális megoldásainak bevezetésére — is javasolnak beruházásokat.

P 3 - Környezetbarát közösségekkel rendelkező régió. Célja, hogy a központi régió településeinek lakói életminőségét javítsa, egyrészt a meglévő középületek és lakóépületek energia hatékonyságának javításával, másrészt a zöld és kék infrastruktúrába való beruházások által (leromlott állapotú területek feljavítása és értékesítése).

P 4 - Fenntartható városi mobilitással rendelkező régió. Ennek célja a központi régió településeinek lakói életminőségének javítása a PMUD-ra épülő fenntartható városi mobilitás fejlesztése révén. E prioritás stratégiai pillérei a tömegközlekedés korszerűsítése és szén-dioxid-mentessé tétele, a nem motorizált és elektromos közlekedés ösztönzése, valamint a közlekedési rendszerek digitalizálása.

P 5 - Megközelíthető régió. A prioritás célja a kevésbé fejlett és elszigetelt területek TEN-T hálózathoz való csatlakoztathatóságának növelése, figyelembe véve a többi ROP prioritás keretében, a korábbi és a javasolt programok keretében végrehajtott beruházásokat, valamint a nemzeti szinten az összekapcsolhatóság területén végrehajtott vagy tervezett beruházásokat. E prioritás esetében a támogatás korlátozott számú, kiemelt projektre való összpontosítása lesz a meghatározó. Célja továbbá a nagyvárosi agglomerációk forgalmi torlódásainak enyhítése, hogy hozzájáruljon a SUMP-k végrehajtásához.

P 6 - Egy művelt régió. Ez a prioritás támogatást nyújt a helyi közösségeknek annak érdekében, hogy a gyermekek és tanulók számára egyenlő hozzáférést biztosítsanak a központi régió minden szintű oktatási intézményeiben kínált oktatási-nevelési infrastruktúrához és szolgáltatásokhoz, többek között az infrastruktúra hozzáférhetővé tételével.

P 7 - Fenntartható turizmussal rendelkező régió. A cél a regionális szintű közösségek fejlesztése, különösen a vidéki területeken, kulturális, turisztikai és gyógyfürdői potenciáljuk erősítésével, valamint a központi régió gyermek- és ifjúsági szabadidőközpontjain (iskolai táborok) keresztül működtetett infrastruktúra formális és nem formális oktatási programok minőségének javítása.

P 8 - Vonzó régió. E prioritás célja az integrált városfejlesztés az egyes városkategóriák igényeinek megfelelően, valamint a városi terek megújítása a SIDU által meghatározott prioritások figyelembevételével. A beavatkozások célja továbbá a turizmusban és a kulturális örökségben rejlő gazdasági potenciál kiaknázása a városi területeken.

DRAFT

D. A fenntartható fejlődés megyei kontextusa

Hargita megye szintjén kidolgozták a **2021-2030-as gazdaságfejlesztési stratégiát, amelynek általános célkitűzése a következő:**[11] „A gazdaság versenyképességének növelése, az életminőség javítása, a lakosság életszínvonalának emelése, az erőforrásokkal (anyagi, pénzügyi, emberi, természeti) fenntartható és ésszerű módon való gazdálkodás, a városi és vidéki területek között meglévő egyenlőtlenségek csökkentése". A stratégia szerint „Székelyudvarhely a megye legéletképesebb városa, 34,10%-os hozzájárulással a megye gazdasági forgalmához...".

E. A finanszírozási források háttere

A 2021 és 2027 közötti időszakban Románia összesen mintegy 80 milliárd eurós költségvetésben részesülhet az Európai Uniótól, amely a többéves pénzügyi keretből és a gazdaságélénkítési terv új generációs uniós finanszírozási mechanizmusából áll.

Többéves pénzügyi keret 2021—2027

A 2021—2027-es többéves pénzügyi keretben Románia számára javasolt pénzügyi keretösszeg 30,60 milliárd euró, amely a következőképpen oszlik meg:

5. ábra Pénzügyi előirányzat Románia számára 2021—2027

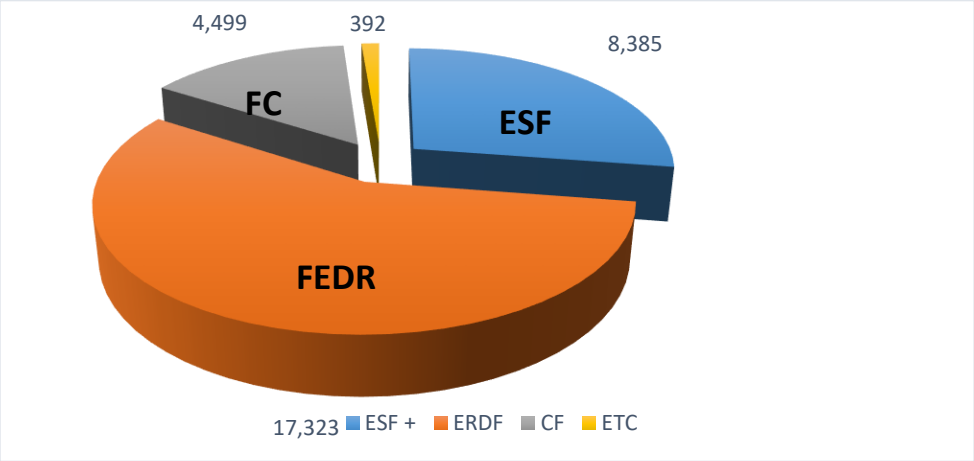

Románia a kohéziós politika keretében összesen 32,44 milliárd eurót kap, amely a következőképpen oszlik meg alaponként: - 28,847 milliárd euró - hagyományos ERFA, KA és ESZA+ (megosztott irányítás); - 0,367 milliárd euró ERFA az Európai Területi Együttműködés/Interreg célkitűzésre; - 2,13 milliárd euró az Igazságos Átmeneti Alapra; - 1,090 milliárd euró az Európai Szociális Alapra. Ami a régiók szerinti elosztást illeti, amely csak az ERFA-ra és az ESZA+-ra vonatkozik, ez a következő: - 25,184 milliárd euró a kevésbé fejlett régiók számára és - 0,125 milliárd euró a fejlettebb régió - Bukarest-Ilfov - számára.

A kohéziós politika 2021—2027 közötti új keretének főbb jellemzői:

1. **A tematikus fókusz a következőképpen oszlik meg:**

[11] http://analiza.judetulharghita.ro/strategia-de-dezvoltare-economica-harghita-2030/

- Az ERFA 35%-a az 1. prioritási célkitűzés — Okosabb Európa;
- az ERFA 30%-a 2. prioritási célkitűzésre — Európa zöldítése;
- Az ERFA 30%-kal járul hozzá az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzésekhez;
- A CF 37%-kal járul hozzá az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzésekhez;
- Az ERFA legalább 6%-a városfejlesztésre;
- Az ESZA+ 2%-a leghátrányosabb helyzetűek anyagi támogatására;
- Az ESZA+ 25%-a társadalmi befogadásra;
- Az ESZA+ 10%-a munkanélküli fiatalok támogatására.

2. A finanszírozási feltételek a következők:

- Nemzeti társfinanszírozás:
  - 70% a kevésbé fejlett régióknak és a Kohéziós Alapnak;
  - 40% a fejlettebb régiók esetében;
  - Éves előfinanszírozás - az alapokból származó támogatás teljes összegének 0,5%-a.
- HÉA - nem támogatható kiadás az alapokból történő 5 000 000 EUR-t meghaladó hozzájárulás esetén.
- Visszavonás - az „N + 2” szabály.

Operatív programok

A kohéziós politika nemzeti szintű végrehajtásához kapcsolódó operatív programok és prioritásaik:

1. Fenntartható fejlődés Operatív Program (OPDD)

- Energiahatékonyságon, alacsony kibocsátásokon, intelligens energiarendszereken, hálózatokon és tárolási megoldásokon alapuló energetikai átállás (magánszektorbéli beavatkozások);
- Pénzügyi eszközök;
- Víz- és szennyvízinfrastruktúra-fejlesztés és a körforgásos gazdaságra való áttérés;
- Környezetvédelem a biológiai sokféleség megőrzése, a levegőminőség biztosítása és a szennyezett területek kármentesítése révén;
- Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatok megelőzése és kezelése.

2. Közlekedési Operatív Program (TOP)

- Az összeköttetés javítása a TEN-T közúti közlekedési hálózat fejlesztésével;
- Az összeköttetés javítása a közúti infrastruktúra fejlesztésével a területi elérhetőség érdekében;
- Az összeköttetés javítása a TEN-T vasúti közlekedési hálózat fejlesztésével;
- A nemzeti, fenntartható és az éghajlatváltozással szemben ellenálló mobilitás javítása a vasúti közlekedési szolgáltatások minőségének javításával;
- Az összeköttetés javítása a metró használatának növelésével a Bukarest-Ilfov régióban;

DRAFT

- A városi összeköttetés és mobilitás javítása, fenntartható és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség javítása a vasúti közlekedési szolgáltatások minőségének javításával;
- Multimodális közlekedési rendszer kialakítása;
- A vízi utak és kikötők fokozott használata;
- A biztonság és a védelem növelése a közúti közlekedési hálózaton;
- Technikai segítségnyújtás.

3. Az Intelligens növekedést, a digitalizációt és a pénzügyi eszközöket célzó Operatív Program (POCIDIF)

- A nemzeti KFI ökoszisztéma integrálása az európai és nemzetközi kutatási térségbe;
- Vonzó innovációs rendszer létrehozása és előmozdítása a gazdaságban az innováció minden típusa számára;
- A kutatási szervezetek - egyetemek - KFI kapacitásának fejlesztése;
- A kutatási szervezetek KFI kapacitásának fejlesztése - INCD, ICAR;
- A kutatási szervezetek KFI kapacitásának fejlesztése - nagyvállalatok;
- Nagyszabású KFI-infrastruktúrák fejlesztése, beleértve a technológiatranszfert is;
- Digitalizáció az oktatásban;
- Digitalizáció a kultúrában;
- Digitalizáció a központi kormányzatban;
- A KKV-k finanszírozáshoz való hozzáférésének ösztönzése az eszközök alkalmazásával;
- Pénzügyi.

4. Egészségügyi Operatív Program (multifond) (POS)

- A regionális kórházakba történő beruházások folytatása: Craiova, Kolozsvár, Jászvásár - II. fázis;
- Alapellátás, közösségi és járóbeteg-ellátás;
- Az öregedő népesség demográfiai jelenségéhez és a megbetegedések epidemiológiai profiljához igazított rehabilitációs, palliatív és hosszú távú gondozási szolgáltatások;
- Az egészségügyi ágazat hatékonyságának növelése az infrastruktúrába és a szolgáltatásokba való beruházás révén;
- Innovatív megközelítések az egészségügyi kutatásban;
- Az egészségügyi rendszer számítógépesítése;
- A kutatást, az egészségügyi informatikát és a modern vizsgálati, beavatkozási és kezelési módszerek alkalmazását támogató ESZA-intézkedések;

5. Oktatási és Foglalkoztatási Operatív Program (EOP)

- A fiatalok munkaerő-piaci potenciáljának értékesítése;
- A korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a hátrányos helyzetű csoportok oktatásban és képzésben való részvételének és az oktatáshoz való hozzáférésnek a növelése;
- A minőség javítása és a méltányosság biztosítása az oktatási és képzési rendszerben;

DRAFT

- Az oktatási és képzési kínálat hozzáigazítása a munkaerőpiac dinamikájához, valamint az innováció és a technológiai fejlődés kihívásaihoz;
- A szakképzés és a műszaki oktatás hozzáférhetőségének, vonzerejének és minőségének növelése;
- A munkaerőpiachoz való hozzáférés javítása mindenki számára;
- Szociális gazdaság és szociális vállalkozók;
- A munkaerő-piaci reformok támogatása a munkaerő-piaci dinamikával összhangban;
- Az emberek egész életen át tartó tanulásban való részvételének erősítése az átmenet és a mobilitás megkönnyítése érdekében;
- Technikai segítségnyújtás a program irányításának megkönnyítése és ésszerűsítése érdekében.

6. Társadalmi Befogadás és Méltóság Operatív Program (POIDS)

- Közösség által irányított helyi fejlesztés (helyi akciócsoportoknak címzett beavatkozások);
- Közösségi irányítású helyi fejlesztés (CLLD);
- A társadalmi méltósághoz való jog védelme;
- A szociális szolgáltatásokhoz nem, vagy csak korlátozottan hozzáférő vidéki közösségek támogatása;
- A szegénység és/vagy társadalmi kirekesztés által veszélyeztetett gyermekek és a többi gyermek közötti egyenlőtlenségek csökkentése;
- Támogató szolgáltatások idősek számára;
- A fogyatékkal élők támogatása (I);
- A fogyatékkal élők támogatása (II);
- Szociális és támogató szolgáltatások más kiszolgáltatott csoportok számára;
- Hátrányos helyzetű emberek segítése.

7. Regionális Operatív Programok - Regionális szinten végrehajtva (8 ROP)

- Versenyképes régió az innováció, a digitalizáció és a dinamikus vállalkozások révén (a magánszektort, a KFI-szervezeteket és a partnerségeket célzó OP1 beavatkozások);
- Egy régió intelligens városokkal;
- Egy régió környezetbarát városokkal;
- Távfűtési rendszerek fejlesztése;
- Egy megközelíthető régió;
- Egy művelt régió;
- Vonzó régió;
- Technikai segítségnyújtás.

DRAFT

8. Technikai Segítségnyújtási Operatív Program (multifond) (TAOP) - prioritások

- Az ERFA, a Kohéziós Alap, az ESZA+ alapok koordinációs és ellenőrzési rendszerének működésének biztosítása, valamint az OP (ESZA+ finanszírozású) irányítása;
- Az ERFA, a Kohéziós Alap és az ESZA+ (ERFA-ból finanszírozott) alapok átláthatóságának biztosítása;
- Az ERFA, a Kohéziós Alap és az ESZA+ (ERFA-ból finanszírozott) alapok kezeléséhez és végrehajtásához szükséges kapacitás javítása.

9. Operatív program az igazságos átmenetért (OPTJ)*

- Igazságos átmenet a vállalkozói szellem, a kkv-k, a kutatás és innováció, valamint a digitalizáció fejlesztése révén;
- Igazságos átmenet az alacsony kibocsátású, tiszta energiát hasznosító technológiákba és infrastruktúrába történő beruházások révén;
- Igazságos átmenet a környezetszennyezés csökkentésével és a körforgásos gazdaság megerősítésével;
- A szakképzett foglalkoztatás növelésén alapuló igazságos átmenet;
- Technikai segítségnyújtás.

Külső visszatérítendő és vissza nemtérítendő források a helyreállítási és rugalmassági mechanizmus keretében

Az Európai Zöld Megállapodást mint Európa fenntartható növekedési stratégiáját, valamint az éghajlatváltozás kezelésének fontosságát tükröző, Párizsi Megállapodás és az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak végrehajtására vonatkozó uniós kötelezettségvállalásokkal összhangban álló mechanizmus célja, hogy hozzájáruljon az éghajlat-politikai intézkedések és a környezeti fenntarthatóság integrálásához, valamint ahhoz az általános célkitűzéshez, hogy az uniós költségvetési kiadások 30%-át az éghajlati célkitűzések megvalósításának támogatására fordítsák. E célból a mechanizmus által támogatott és az egyes tagállamok helyreállítási és rugalmassági terveiben szereplő intézkedéseknek hozzá kell járulniuk a **zöld átmenethez, beleértve a biológiai sokféleséget, vagy az ebből az átmenetből eredő kihívások kezeléséhez, és a helyreállítási és rugalmassági terv teljes keretének legalább 37%-át képező összeget kell biztosítaniuk**.

A tagállamoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy a helyreállítási és ellenállóképességi terveikben szereplő intézkedések megfeleljenek az (EU) 2020/852 rendelet 17. cikkében meghatározott, a környezetet „jelentősen nem károsító” elvnek.

A mechanizmus által támogatott és az egyes tagállamok helyreállítási és rugalmassági terveiben szereplő intézkedéseknek a **helyreállítási és rugalmassági tervben a digitális kiadásokra elkülönített** összeg legalább **20%-át** képező összeget kell biztosítaniuk.

A Románia számára 2020-tól elkülönített összeg **29,2 milliárd EUR** (a GDP 13%-a). Románia kidolgozta a nemzeti helyreállítási és alkalmazkodóképességi tervet (NRRP)[12] , és 2021. május 31.-én benyújtotta annak végleges változatát.

Ezen program keretében végrehajtandó projekteknek 2026-ig be kell fejeződniük, és meg kell felelniük az ágazati strukturális reformoknak.

A nemzeti reformprogram hat pillérre épül:

- I. pillér. Zöld átmenet;
- II. pillér. Digitális átalakulás;
- III. pillér. Intelligens növekedés;
- IV. pillér. Társadalmi és területi kohézió;
- V. pillér. Egészségügyi és gazdasági, társadalmi és intézményi ellenálló képesség;
- VI. pillér. A következő generációra, a gyermekekre és fiatalokra vonatkozó politikák.

Románia nemzeti reformprogramja 15 összetevőből áll, amelyek a rendeletben meghatározott mind a 6 pillért lefedik, az alábbiak szerint:

- I. pillér. Zöld átmenet (15 reform)
    1. Vízgazdálkodási rendszer;
    2. Újraerdősítjük Romániát és védjük a biológiai sokféleséget;
    3. Hulladékgazdálkodás;
    4. Fenntartható közlekedés;
    5. Felújítási Hullám Alap;
    6. Energia.
- II. pillér. Digitális átalakulás (4 reform)
    7. Kormányzati felhő és digitális állami rendszerek.
- III. pillér. Intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés (8 reform)
    8. Adóreformok és nyugdíjreform;
    9. A magánszektor, a kutatás, a fejlesztés és az innováció támogatása.
- IV. pillér. Társadalmi és területi kohézió (5 reform)
    10. Helyi Zöld és Digitális Átmeneti Alap;
    11. Turizmus és kultúra.
- V. pillér. Egészségügy és gazdasági, társadalmi és intézményi ellenálló képesség (18 reform)
    12. Egészség;
    13. Szociális reform;
    14. A közszféra reformja, az igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése és a szociális partnerek kapacitásának megerősítése.
- VI. pillér. Politikák az új generáció számára (6 reform)
    15. Művelt Románia.

[12] https://mfe.gov.ro/pnrr/

DRAFT

Pénzügyi intézményi közvetítőkkel (EBB, EBA és EBRD) kötött pénzügyi eszközök:

1. Portfóliógaranciák a hitelképességre, az éghajlat-politikai fellépésre és az energiahatékonyságra - mintegy 550 millió euró a kkv-k és a közepes kapitalizációjú vállalatok számára;
2. Kkv-kockázati tőkeeszköz - mintegy 500 millió euró a kkv-k és a közepes kapitalizációjú vállalatok számára;
3. Digitalizációs, éghajlat-politikai és egyéb kiemelt területek alap - mintegy 300 millió euró a nagyvállalatok számára.

Az EBB, az EBA és az EBRD által közvetített támogatásokon kívül a különböző komponensek keretében különböző támogatási programok is léteznek:

4. A kkv-k digitalizálása - vissza nem térítendő alapok, a MIPE által kezelt program - mintegy 200 millió euró;
5. A romániai vállalatok tőzsdei bevezetését támogató intézkedés: mintegy 35 millió euró. A MIPE által a Bukaresti Értéktőzsde támogatásával végrehajtott intézkedés;
6. Különböző támogatási programok a versenyképesség fokozására, különös tekintettel az innovációra és a digitális technológiák létrehozására: mintegy 200 millió EUR. A Kutatási, Innovációs és Digitalizációs Minisztérium hajtja végre;
7. Különböző támogatási rendszerek a megújuló energiák felhasználására: mintegy 200 millió euró (az összegről jelenleg folynak a tárgyalások). Végrehajtója az Energiaügyi Minisztérium;
8. Különböző támogatási rendszerek jelentős beruházásokhoz, különösen az innováció és a termelés területén alkalmazott új technológiák alkalmazására: 200 millió euró. Menedzsment Hatóság a Pénzügyminisztérium.

Becsült juttatások:

Oktatás: 3,7 milliárd euró

Várható eredmények:

- 10.000 laboratórium;
- 2000 zöldenergiával működő kisbusz beszerzése;
- több mint 80.000 bútorokkal felszerelt osztályterem;
- 50 újonnan épített oktatási intézmény.

Egészségügy: 2,5 milliárd euró

Várható eredmények:

- 200 közösségi központ építése és/vagy felszerelése;
- 3000 háziorvosi rendelő;
- 100 családtervezési klinika.

Egyéb összetevők a tárgyalások előrehaladott szakaszában:

- Erdősítés, illegális fakitermelés elleni küzdelem és biológiai sokféleség: 1,4 milliárd euró;
- Közlekedés: 8,5 milliárd euró;
- Felújítási hullám alap: 2,2 milliárd euró.

1. FEJEZET
Székelyudvarhely Megyei Jogú Város bemutatása

1.1. „Központi” fejlesztési régió[13]

Közigazgatási-területi szempontból Románia 320 várost, ebből 103 municípiumot, 2.856 községet és 12.955 falut foglal magában. A municípiumok, városok és községek 41 megyébe és a Bukaresti Önkormányzatba tömörülnek. Románia városainak mintegy 66%-a 20.000 főnél kisebb lakosságú, és általában egyetlen gazdasági tevékenységtől függnek. 25 municípium lakossága haladja meg a 100.000 főt.

A regionális fejlesztési politika alapvető célkitűzéseinek elérése érdekében Romániát 8 fejlesztési régióra osztották,s a megyék önkéntes társulása alapján. A községekkel, városokkal, településekkel és megyékkel ellentétben a fejlesztési régiók nem közigazgatási egységek, és nem rendelkeznek jogi személyiséggel:

- Észak-keleti Fejlesztési Régió
- Dél-keleti Fejlesztési Régió
- Dél – Havasalföldi Fejlesztési Régió
- Dél - Nyugat-Olténia Fejlesztési Régió
- Nyugati Fejlesztési Régió
- Északnyugati Fejlesztési Régió
- Központi Fejlesztési Régió
- Bukarest - Ilfov Fejlesztési Régió

4. ábra Románia régióinak térképe
Forrás: https://cursdeguvernare.ro

[13] http://www.adrcentru.ro/prezentare-regiunea-centru/

A Központi fejlesztési régió Románia középső részén, a Kárpátkanyar nagy görbületén belül, a Maros és az Olt folyók felső és középső folyásánál található, amelyet a keleti hosszúság 25° és az északi szélesség 46° keresztez.

Északról az északkeleti és az északnyugati régióval, nyugatról a nyugati régióval, délnyugatról a délnyugat-olténiai régióval, délről a dél-havasalföldi régióval, délkeletről a délkeleti régióval, keletről az északkeleti régióval határos. A fő közúti és vasúti közlekedési útvonalak kereszteződésében való elhelyezkedése, valamint a 7 romániai fejlesztési régióból 6-tal való jó összeköttetés, állandó fejlődési lehetőséget jelentett és jelent ma is a központi régió számára.

A 34.100 km2-rel, azaz az ország teljes területének 14,3%-ával Románia 8 régiója közül az ötödik legnagyobb.

Földrajzi elhelyezkedés szempontból kulcsfontosságú a Régió központi elhelyezkedése, amely lehetővé teszi, hogy a másik 7 fejlesztési régióból 6-tal összekapcsolódjon, és nagyjából azonos távolságok legyenek a régió magterületétől a határátkelőhelyekig.

A régió közigazgatási struktúrája 6 megyéből áll: Fehér, Brassó, Kovászna, Hargita, Maros és Szeben megyék.

5. ábra Románia központi régiójának térképe
Forrás: https://casasfatuluibrasovnews.wordpress.com.

Domborzat

A Központi régió domborzatát a Romániai Kárpátok három vonulatának a tájegységei, az Erdélyi-fennsík dombvidéke és a dombos és hegyvidéki területek között elhelyezkedő medencék határozzák meg. A változatos domborzat, amely nem rendelkezik síkságokkal, egyediséget és földrajzi eredetiséget kölcsönöz a régiónak.

Az Nyugati-szigethegység a régió domborzati geológiai változatosságát kínálja, mind az általános jellemzők, mind a részletek tekintetében. A markáns tektonikai tagoltság ezt az összefüggő hegységet bércek és árkok társulásává alakította át, míg a mészkő és mészkődolomitok jelentős kiterjedése látványos tájakat teremtett. A földalatti erőforrások sokfélesége (néhányat már az ókor óta folyamatosan kitermelnek) magyarázza e hegyek ősi és intenzív benépesülését.

A katabatikus folyamatok megnyilvánulása az Erdélyi-középhegység keleti peremén, valamint a völgyfolyosók és peremvölgyek jelenléte a táj viszonylagos diszkontinuitását hozta létre, amely az Erdélyi fennsíkra jellemző. Az Erdélyi fennsík jellegzetességei a természetes és mesterséges sós tavak.

A központi régió területén található az ország legmasszívabb és leglátványosabb hegyvidéke, a Déli-Kárpátok, a Fogarasi-havasok különálló részével Románia leglátványosabb és legmagasabb hegyvidéke, amelyet a gleccser- és maradványdomborzat sajátos formái jellemeznek.

A központi régió meghatározó arculatát földrajzi tájegységként és gazdasági szempontból egyaránt a Keleti-Kárpátok hegyvonulata, különösen a vulkanikus hegyek jelenléte alakítja.

Fontos szerepet játszik a Brassói-medence is, amelyet a Háromszéki-havasok, a Bodzafordulói-hegyek, Nagykőhavas, Keresztényhavas, Persány-hegység, Baróti-hegység, Bodoki-hegység, Nemere-hegység határolnak, és amely az ország minden irányába és régiója felé nyit, Moldova felé az Ojtozi-szoroson keresztül az északkeleti régió felé, Bodzavásár felé a Keresztvári közúti és vasúti alagúton keresztül kelet felé, a Bratocea-hágón és a Teleajen-völgyön keresztül a délkeleti régióba, délre a Predeal-hágón és a Prahova-völgyön keresztül az ország déli részébe, a Törcsvári-szoroson és a Hosszúmező-medencén keresztül a délnyugati régióba, és végül, de nem utolsósorban a Tusnád-hágón keresztül a Csíki-Gyergyói-medencén túl az északi régiókba.

Éghajlat

A központi régió éghajlata mérsékelt-kontinentális, a tengerszint feletti magasságtól függően változik. A régió keleti részén található hegyközi medencékben gyakran fordulnak elő hőmérsékleti inverziók, amely miatt a hideg levegő hosszú ideig megmaradhat.

Az éves átlaghőmérséklet meglehetősen nagy eltéréseket mutat, főként a domborzati viszonyok miatt.

Az éves átlaghőmérséklet az 1400 m feletti hegyvidéki régiókban 0 és 4 °C között, a legmagasabb csúcsokon 0 °C alatt, a vulkanikus fennsíkon és a hegyközi medencékben 4 és 6 °C között, a dombvidékeken pedig 6 és 8 °C között mozog. A regisztrált hőmérsékleti amplitúdó eléri a 74,5º C-ot, ami az éghajlati viszonyok hangsúlyos kontinentális árnyalatát mutatja. A hegyközi medencékben évente több mint 160 napon át fagypont alatt van a hőmérséklet, többnyire télen, de tavasszal és ősszel is előfordulnak fagypont alatt mért hőmérsékleti értékek. A napsütés időtartama évente 1400-1500 óra között van.

A légmozgást erősen befolyásolja a domborzat. A legnagyobb gyakorisággal a nyugati, északnyugati és északkeleti szél fúj. A Kárpátokon belüli medencékben nyugalom uralkodik, különösen a hőmérsékleti inverzió időszakaiban. Az északnyugati szél általában erősebb, a hegycsúcsokon akár 7-8 m/s-os, néha 25-30 m/s-ra is felerősödhet. A medencékben az átlagos éves szélsebesség 1,7-4,2 m/s között változik.

A csapadék mennyiségét elsősorban a tengerszint feletti magasság, de a kontinentális éghajlati hatások is befolyásolják. Az éves csapadékmennyiség 550 l/négyzetméter a régió nyugati részének medencéiben, és eléri az 1200 l/négyzetmétert a Kárpátok legmagasabb hegygerincein.

Természeti erőforrások

A változatos domborzati formák a Központi Fejlesztési Régióban geológiai és ásványtani sokszínűséget, változatos földhasználati lehetőségeket, összetett talajszerkezetet, változatos vízrajzi jellemzőket és jelentős kiterjedésű erdős területet hoztak létre. Ezek az elemek képezik a régió nagyon változatos természeti- és altalajkincseinek az alapját.

A régió 36,4%-át erdők borítják, így fontos természeti erőforrás a hegyvidéki erdőkből származó lucfenyő, fenyő és bükkfa, valamint a dombok és hegylábak kisebb erdeiben található tölgyfa. Ez az erdőalap a régiót az egyik legfontosabb faanyagellátó területté tette. A viszonylag gazdag és változatos erdőalap kedvezett a fafeldolgozó ipar fejlődésének a hegyvidéki területeken található kisebb központokban (Topánfalva, Nagytalmács).

A másik természetes felszíni erőforrást a minőségi talajok jelentik, amelyek közül a leggyakoribbak a humuszban gazdag és igen termékeny levegős csernozjomok (Mezőségben), az agyagos vályogtalajok (agyagfelhalmozódásokkal), a barna és barnasavas talajok (kambizolok). A hegyvidéki területeken a szpodoszolok (podzolok és savanyú hegyi barnák) által dominált talajok minősége rosszabb, ami korlátozza a növénytermesztési lehetőségeket.

A legtermékenyebb talajok az Erdélyi-medencében találhatók, ahol a szántóföldeken gabonaféléket, ipari növényeket (cukorrépa és takarmánynövények) termesztenek. A dombos területeken szőlő és gyümölcsfák találhatóak, a hegyvidéki területeken pedig állattenyésztésre alkalmas legelők és természetes rétek. A régió egyes területein hagyományos foglalkozás az állattenyésztés, itt példaként Szeben - Hegyalján (Zsinna, Polyán) a juhtenyésztést említjük.

A föld alatti természeti erőforrások tekintetében a Központi Fejlesztési Régió jelentős fosszilis energiahordozó-készletekkel rendelkezik (kőolaj, földgáz, szén). A legfontosabb földalatti erőforrás a metángáz, amelyet a világ legtisztább földgázának tartanak (98% feletti tisztaságú), és szinte kizárólag száraz gázból áll. Románia legnagyobb metángázlelőhelyei az országnak ebben a részében találhatók, ahol a gázt a Nagysármási, Mezőzáhi, Medgyesi, Szásznádasi, Deleni stb. gázdómokból nyerik ki. Gázmezők vannak még Marosbogát, Szászsáros, Uzdiszentgyörgy, Csigérszőllős, Mezősályi, Madaras, Kissármás, Küküllővár, Hosszúpatak, Nagygalambfalva, Szentábrahám, Bögöz stb. közelében.

DRAFT

A szénlelőhelyek főként a régió északkeleti részén találhatók, minőségüket a fűtőérték határozza meg, amely viszont a széntartalomtól függ. Kovászna megye északnyugati részén a szenet külszíni és felszín alatti bányászattal termelik ki a Köpec-Baróti és a Dél-Felsőrákosi bányászati peremterületeken. Műszaki vagy gazdasági okokból a bányák egy részét bezárták, jelenleg a következő lelőhelyeken folyik a bányászat: a baróti bánya, a bodosi kőbánya és a dél-felsőrákosi kőbánya. Szénlelőhelyek vannak még Borszék, Orotva, Feketehalom, Keresztényfalva, Vargyas településeken.

A Nyugati-Szigethegység Központi régióhoz tartozó része színesfémekben gazdag, mint az arany-ezüst ércek, amelyek kitermelésének és felhasználásának régi hagyományai vannak; ezeket Aranyosbánya, Bucium, Verespatak és Zalatna településeken termelik ki. Réz-, ólom- és cinkérceket bányásznak Roșia Poieni-ben, higanyt pedig Nagyompoly-ban.

Fontos természeti erőforrás a só, amely jelentős mennyiségben található a központi régió délnyugati részén. A sót főleg Marosvásárhelyen és Parajdon termelik ki. A sót, nyersanyagként, a klórtermékek előállításához használják Marosvásárhelyen és Dicsőszentmártonban, valamint a nitrogénműtrágyák gyártásához Marosvásárhelyen, Viktória városban és Fogarason.

Egy másik, a központi régió számára nagy jelentőségű természeti erőforrás az ásványvíz, amelyet Borszéken, Tusnádfürdőn stb. termelnek ki, és amelyet élelmiszeripari célokra palackoznak és gyógyfürdőkezelésekre is felhasználnak, valamint egyéb terápiás eljárásokra, amelyeket sós tavak, szapropeliszapok, mofetikus gázok stb. segítségével végeznek.

A Kelemen-havasokban jelentős kénkészletek találhatók. Az építőanyag-ipar nyersanyagai az építőkövek (bazalt, travertin, homokkő, kristályos pala, márványkristályok, agyagok és tűzálló agyagok, kaolin, valamint a főbb folyók medréből származó kavicsok és homokok). Az építőkövek ipari feldolgozásából mész (Dicsőszentmárton), tégla és cserép (Gyulafehérvár, Segesvár, Dicsőszentmárton, Marosszentimre), tűzálló tégla (Gyulafehérvár), porcelán (Gyulafehérvár, Dicsőszentmárton, Segesvár, Nagyszeben), üveg (Medgyes, Dicsőszentmárton), üvegáruk (Segesvár, Felek), kristályok (Medgyes) készülnek.

A térség folyóvízhálózata gazdag, a Maros és az Olt folyók felső és középső folyásából és mellékfolyóiból áll, amelyek közül a legfontosabbakat említjük: Küküllők, Sebes, Kudzsir, Aranyos, Ompoly (a Maros mellékfolyói), Feketeügy, Barca, Szeben (az Olt mellékfolyói). A legfontosabb mesterséges tavak az Olt és a Sebes folyókon lévő gátas tavak, Vizakna és Szováta (Medve-tó) egykori sós tavai, valamint a Mezőség halastavai. Meg kell említeni a Maros, az Olt és a Sebes folyók energiaforrásait is.

DRAFT

1.2 Hargita megye[14]

Hargita megye a Keleti-Kárpátok középső részén, az Erdélyi-medence keleti oldalán helyezkedik el, azon a ponton, ahol a Kelemen-havasok, Görgényi-havasok és a Hargita vulkanikus hegyláncolata elválik a nagy hegyközi medencéktől, a Gyergyói-havasok — Hagymás-hegység — Csíki-havasok hegyvonulata erdős hegygerinceitől körülvéve, a Maros és az Olt folyók által átszelve, az északi szélesség 46°13' és 47°11' szélességi körök és a keleti hosszúság 24°52' és 26°15' hosszúsági körök közötti földrajzi koordinátákon.

Hargita megye az ország középső részén található, északon Suceava megyével, keleten Bákó és Neamt megyével, délen Kovászna és Brassó megyével, nyugaton pedig Maros megyével határos.

Az Országos Statisztikai Intézet adatai szerint Hargita megye 663890 hektár területű, ezzel a területtel kiterjedését tekintve Románia tizenharmadik megyéje. Közigazgatási és területi szempontból 9 város, melyből 4 municípium, 58 község és 235 falu tartozik hozzá.[15]

Hargita megye útvonalainak sajátosságát a hegyvidéki domborzat adja, amely más megyékhez képest alacsonyabb kapacitású közlekedési útvonalakat eredményezett. Az ország más régióival a kapcsolat az **országos úthálózaton** keresztül valósul meg**, amely Hargita megyében 443,508 km hosszú:**[16]

- **DN 11B** (DN 12-felől) Csíkkozmás — Kászonújfalu — Kovászna megye felé;
- **DN 12** (DN15-felől) Maroshévíz — Ditró — Gyergyószentmiklós— Csíkszentdomokos — Csíkcsicsó — Csíkszereda — Csíkszentkirály — Tusnádfürdő — Kovászna megye felé;
- **DN 12A** (DN 12-felől) Csíkszereda — Szépvíz — Gyimesközéplok — Bákó megye felé;
- **DN 12C** (DN 12-felől) Gyergyószentmiklós — Gyilkosvölgyi Telep — Neamț megye felé;
- **DN 13A** (DN 12-felől) Csíkszereda — Szentegyháza —Székelyudvarhely — Korond — Parajd — Maros megye felé;
- **DN 13 B** (DN 13A-tól) Parajd — Bucsin — Gyergyóalfalu — Gyergyószentmiklós — DN12-felé;
- **DN 13 C** Héjjasfalva — Rugonfalva — Siménfalva — Kobátfalva, Nyikómalomfalva — Székelyszentlélek (keresztezi a DN 13A-t)
- **DN 15** Maros megye felől — Maroshévíz — Borszék — Gyergyótölgyes — Neamț megye irányába

Az Országos Statisztikai Intézet adatai szerint Hargita megye vasúthálózata 2020-ban 207 km hosszú normál vasútvonalból állt, amely 173 km hosszú villamosított normál vonalból, 34 km hosszú nem villamosított normál vonalból, 205 km hosszú egyvágányú normál vonalból és 2 km hosszú kétvágányú normál vonalból állt.[17] A vasúthálózatot, a megye többi kommunikációs útvonalához hasonlóan, szintén hegyvidéki terep jellemzi.

[14] https://harghita.insse.ro/despre-noi/despre-judetul-harghita/geografie/
[15] https://harghita.insse.ro/produse-si-servicii/publicatii-statistice/anuarul-statistic-al-judetului/
[16] http://brasov.cnadnr.ro/ro/re%C8%9Beaua-de-drumuri-na%C8%9Bionale-din-jude%C8%9Bul-harghita
[17] http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table

A megyét észak-déli irányban szeli át a 400-as vasútvonal, amely az Olt és a Maros völgyét szeli át, összeköti a Csíki- és a Gyergyói-medencéket, és összeköttetést biztosít Bukaresttel.

Az 501-es vonal a 0. kilométertől a 32. kilométerig a Gyimesi-szoroson keresztül biztosítja a forgalmat Moldova felé. A 308-as vonal a 0. kilométertől a 33. kilométerig Székelyudvarhelytől az Erdélyi-medencén keresztül Sepsiszentgyörgyig tart.

Az Udvarhely — Keresztúr térség vasútvonalak szempontjából nagyon korlátozott, és a hálózat két másodlagos vonalból áll, a 308-as vonal, Segesvár — Székelyudvarhely és a 307-es vonal, Parajd — Marosvásárhely.

A Hargita megyét kettéosztó hegyvonulat lehetetlenné tette, hogy Csíkszereda és Székelyudvarhely között vasútvonal létesüljön.

A Brassó —Csíkcsicsó —Déda vasútvonal az Olt és a Maros völgyét követi, és fontos szerepet játszik a megye északi és középső részének elérésében. A Csíkcsicsó — Egyedhalma vasútvonal a Cad-hegy déli lejtőjén emelkedik Livezi felé, majd a Görbe-patak völgyén keresztül leereszkedik Gyimesfelsőlok felé, és a Tatros-völgyét követi.

6. ábra Hargita megye térképe
Forrás: https://harghita.insse.ro

Természeti erőforrások

A fő hegyvidéki erőforrás a fa. Az erdő a megye egyik legfontosabb természeti erőforrása, a legtöbb erdős terület hegyvidéken található, innen termelik ki a legnagyobb famennyiséget. Hargita megye erdőterülete 237 574 hektár, azaz a megye területének 35%-a.

A megyében a következő altalaj kincsek találhatóak:

- a borszéki, csíki és Bélbor medencében vulkáni tufa lerakódások, amelyeket nagy porozitás jellemez;
- Borszéken lignit és travertin;
- Orotván és Balánbányán rézpirit;
- Parajdon só;
- Hargitafürdőn kaolin;
- Székelyudvarhelyen, Gyergyóújfaluban és Korondon agyag;
- Maroshévízen és Galócáson bazalt;
- Marosfőn és Szárhegyen tömör mészkő;
- Vaslábon, Kilyénfalván, Szentegyházán és Parajdon andezit.

Egy másik nagyon értékes természeti erőforrás a több mint 2.000 ásványvízforrás.

Hargita megye mezőgazdasági területe 395.393 ha, ebből 78.453 ha szántóföld, 153.385 ha legelő és 162.739 ha rét (kedvező feltételeket biztosítva az állattenyésztés számára, amely a megye mezőgazdaságából származó jövedelem biztosításában meghatározó ágazat), 781 ha gyümölcsös és gyümölcsfaiskola, 35 h szőlő és szőlőfaiskola. Hargita megyében 237.574 hektár erdő és egyéb erdei növényzet, valamint 50.66 hektár tó és tavacska található.[18]

Növényvilág

Hargita megye növényvilága gazdag, változatos fajokkal rendelkezik, amelyet a különböző domborzati szintek és a rájuk jellemző talaj és éghajlat határoz meg. A lombhullató erdőszintet a bükkösök (Fagus silvatica) uralják, kocsánytalan tölggyel (Quercus petraea), gyertyánnal (Carpinus betulus) és platánlevelű juharral (Acer platanoides) vegyesen, amelyek a szubkárpáti dombvidéken és a Hargita és Görgényi hegység nyugati lejtőinek lábánál terjedtek el. A lombhullató fajokban gazdag dombvidékeken lucfenyő, vörös bodza, ribizke és madárberkenye nő, míg a medencékben sajátos növényzetet alkotnak a mezofita és higrofil növények, mint a fűz, a fűzfavessző, a juhar, a nád, a kövirózsa, a zsurló stb.

800 és 1200 m magasság között a Gyergyói-havasokban, valamint a Hargita -és Görgényi hegység és a Büdös-hegy nyugati lejtőin nagy kiterjedésű, lucfenyővel (Picea abies) vegyes bükkösök találhatók.

Az 1200 és 1500 m közötti magasságban a tűlevelűek erdőszintje a Csíki-havasok, Hagymás-hegység, Hargita és Kelemen-havasok nagy területein megtalálható. A Csíki és a Kelemen-

[18] http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table

havasokban a lombhullató vörösfenyő (Larix decidua) magányos példányai is megtalálhatók, amely törvény által védett.

A szubalpin növényzetet számos lágyszárú faj alkotja, elsősorban galagonya (Festuca supina), fenyő (Poa media), hajszálfű (Nardus stricta), amelyek törpe borókával (Juniperus sibirica), borókával (Pinus montana), áfonyával (Vaccinum myrtillus), szederrel vagy hegyi bazsarózsával (Rhododendron kotschyi) váltakoznak.

Az azonális növényzetet számos eutróf mocsár képviseli, amelyek Borszék, Bélbor, Csík, Gyergyó medencéiben elterjedtek, ahol számos mohafaj fejlődik, amelyek közül kiemelkedik egy fontos jégkori maradványfaj (Mesaea hexasticha). Egyéb, növényföldrajzi szempontból különösen fontos jégkori maradványok ezek némelyike globális elterjedési területének déli határán található (Betula humilis, Salix starkeana, Achillea impatiens).

Állatvilág

Az erdőterület legnagyobb kiterjedésű erdei a tűlevelű erdők, ahol számos emlősfaj él: barnamedve (Ursus arctos), kárpáti szarvas (Cervus carpaticus), eurázsiai hiúz (Lynx lynx), szürke farkas (Canis lupus), nyuszt (Martes martes), vadmacska (Pelis silvestris), európai mókus (Scirius vulgaris), róka (Vulpes vulpes), vaddisznó (Sus scrofa); olyan madarak, mint a siketfajd (Tetrao urogallus), a szirti sas (Aquila chrysaetos), a hőcsik (Picoides tridaitesus alpinus), a császármadár (Tetrastes bonasia), az egerészölyv (Buteo buteo), a macskabagoly (Strix aluco aluco), az uhu (Bubo bubo), a keresztcsőrű (Loxia curvirostra), a fenyőszajkó (Nucifraga caryocatactes), a kormosfejű cinege (Parus montanus), a fenyvescinege (Parus ater); néhány hüllő, mint például: keresztes vipera (Vipera berus), elevenszülő gyík (Lacerta vivipara), alpesi gőte (Triturus alpestris), kárpáti gőte (T.montadoni), szalamandra (Salamandra sp.).

A gerinctelenek közül a tűlevelű erdőkben elsősorban a betűzőszú (Ips typrographus), az apácalepke (Lymantria monacha) és az óriás fenyődarázs (Sirex gigas) él;

A tűlevelű erdők fajai sarkvidéki eredetűek, a lombhullató erdők fajai pedig közép-európai eredetűek, néhány kivételtől eltekintve mindegyik esetben.

Vannak olyan átvonuló fajok is, amelyek nem jellemzőek a Hargita-hegységre. A Büdöshelye vonulatban, a Szent Ana-tó vizében akklimatizálódott a törpeharcsa (Ictalurus nebulosus).

A bükkös-tölgyes erdőkben a vaddisznó, a farkas, a róka a leggyakrabban előforduló fajok, de megtalálható az európai őz (Capreolus capreolus), az erdei-egér (Apodemus tauricus), a mókus, a nagy pele (Glis glis), a mogyorós pele (Muscardinus avellanarius) és a kerti pele (Eliomys quercinus) is.

A gyorsfolyású vizekben sebes pisztráng (Salmo trutta fario), cifra kölönte (Cottus poecieopus), fürge cselle (Phoxinus phoxinus), kövi csík (Noemacheilus barbatulus) él, a nagyobb vizekben pedig petényi-márna (Barbus meridionalis petenyi), fejes domolykó (Leuciscus cephalus), sujtásos küsz (Albur noides bipunctatus) stb.

A bükkerdőkben él a fenyőlepke (Carpocapsa grossana), a bükkfakéregbogár (Ernoporus fagi), a tölgyerdőkben pedig a makkmoly (Carpocapsa splendana), a kis téliaraszoló (Operophtera brumata), a tölgyeszelény (Attelabus nitens).

1.3 Székelyudvarhely megyei jogú város

1.3.1. Elhelyezkedése

Székelyudvarhely (románul Odorheiu Secuiesc, németül Odorhellen) Hargita megye déli részén, a Központi Fejlesztési Régióban található. A település az Erdélyi-medence keleti peremén, a Nagykükülő völgyében, az Udvarhelyi-medencében, a Homoródi-dombság lábánál fekszik, 481 m átlagos tengerszint feletti magasságon, a domborzatot sík felszín jellemzi (rétek, teraszok, piemonti felszínek). Földrajzilag az északi szélesség 46°18′50″ és a keleti hosszúság 25°18′6″ között, a Nagykükülő folyó felső folyásánál fekszik.

Székelyudvarhely a következő településekkel határos:

- Oroszhegy (észak-nyugat);
- Fenyéd és Máréfalva (északkeletre);
- Homoródszentmárton (keletre);
- Felsőboldogfalva (délnyugatra).

A Székelyudvarhelyt kiszolgáló főbb távolsági utak a következők:

- DN 13A, amely Marosvásárhelyt köti össze Csíkszeredával, a DN 13A-n keresztül a település csatlakozik a DN 13-hoz Brassó — Segesvár — Marosvásárhely — Kolozsvár irányban, az Erdélyt északnyugati és délkeleti irányban átszelő átlós főút, a DN12-vel, ahonnan Kovászna és Neamț megyékkel, de a DN12A-val Bákó megyével is összeköthető.

- DJ137 Kőhalom — Brassó felé.

Vasúti szempontból Székelyudvarhely Segesváron kapcsolódik az országos vasúthálózathoz a 308-as másodlagos vasútvonalon (villamosított vonal) keresztül Segesvár — Héjjasfalva — Keresztúr — Székelyudvarhely (a vonal végállomása). A 308-as mellékvonal a 300-as fővonalból indul Bukarest — Brassó — Kolozsvár — Nagyvárad irányába.

DRAFT

7. ábra Székelyudvarhely földrajzi elhelyezkedése Hargita megyében
Forrás: http://cjharghita.ro/localitatile-judetului-harghita

8. ábra Székelyudvarhely Megyei Jogú Város térképe
Forrás: https://www.google.com/maps/place/Odorheiu+Secuiesc

Székelyudvarhely Csíkszeredától (Hargita megyeszékhely) 51 km-re található, a Központi Fejlesztési Régiót alkotó többi megyeszékhelytől pedig a következő távolságokra van: Gyulafehérvártól (Fehér megye) 179 km-re, Brassótól (Brassó megye) 105 km-re, Sepsiszentgyörgytől (Kovászna megye) 107 km-re, Marosvásárhelytől (Maros megye) 98 km-re és Nagyszebentől (Szeben megye) 163 km-re. Székelyudvarhely és Bukarest (az ország fővárosa) közötti távolság 287 km.[19]

Székelyudvarhely Megyei Jogú Város közigazgatási területe 4712 hektár, lakossága 37762 fő, és jelenleg Hargita megye második legnagyobb városa a megyeszékhely, Csíkszereda után. Gazdasági, oktatási és kulturális szerepe révén Székelyudvarhely a Központi Régió fontos fejlődési pólusát jelentheti.

Domborzat[20]

Földrajzilag Székelyudvarhely Megyei Jogú Város az udvarhelyi medencében helyezkedik el, jellegzetes szubkárpáti település, amely részleges összhangban van a geológiai szerkezettel, a szinklinális és az antiklinális zónák egyaránt megtalálhatóak, ami a domborzati inverziók jelenlétét eredményezte. A domborzatra a medence és a dombvidék jól elkülönülő szintjei jellemzőek.

A település területén a délkeleti dombokon mért magasságok jelentik a magassági mérföldköveket:

-Szarkakő -886,2 m;
-Bethlenfalvi láz -872m;
- Mondó hegy -730 m;
-Kiskő - 637m;
És a nyugati lejtőkön:
-Budvár -629,5 m;
-Szejke Fürdő -662m.

A tájakat az őket alkotó alegységek természeti potenciálja szerint különböztetjük meg: dombok, hegylábak, völgyek, vulkanikus fennsíkok és eróziós medencék. Morfodinamikai szempontból a Küküllő bal oldalán található teraszok a legjobban meghatározott területek. Sós patak és a Nagyküküllő völgyei összekötő folyosóként működnek, biztosítva az anyagi, energetikai és kulturális áramlásokat, amelyek a régiót területi egységgé harmonizálják.

Az Udvarhely területén található talajfajták a barna agyagos vályog és a barna luvialis talajok, az albic luvisolok, a gleic talajok által képviselt hidromorf talajok, a kialakulatlan vagy csonka talajok, a nagyon aktív eróziós folyamatoknak köszönhetően. A regosolok minden lejtőkategóriában elterjedtek, és többnyire legelőként használják őket. Erodiszolok azok a csupasz talajok, amelyek gyorsított erózió következtében alakultak ki.

[19] https://distanta.ro/odorheiu-secuiesc/44.436141,26.102720
[20] Grigor P. Pop " *România földrajzi forgalma*" Editura Științifică și Enciclopedică, Bukarest, 1984

2.3.2. Természeti erőforrások

Hargita megye területe változatos és jelentős természeti erőforrásokkal rendelkezik. Ezek közül különösen említésre méltóak az ásványvízforrások, amelyek jelenléte a hegyvidéki, de a szubkárpáti dombvidéken is a vulkánkitörés utáni tevékenységhez köthető. A vulkanikus hegyek közelében lévő hegyközi medencékben és a Hargita-hegység lábánál lévő vulkáni agglomerációkban terjedtek el.

Szejkefürdő három ásványvízforrással rendelkezik, a Szejke-forrással (amelynek meszes, nátriumoos, szénsavas, hipotóniás vize 2327,84 mg/kg teljes ásványianyag-tartalommal rendelkezik, a lakosság által ivóvízként használt), az Orbán Balázs-forrással, amelynek kénes, nátriumos, szénsavas vize 3097 mg/kg teljes ásványianyag tartalmú, 20 l/perc vízhozamú, és a 3 sz. forrás (amely enyhén kénes, lúgos, szénsavas vizet tartalmaz, 2948 mg/kg teljes mineralizációval, 9,5 l/perc áramlási sebességgel).

Szejkefürdőn vegyes iszapok is vannak, amelyek a terápiás lehetőségek széles skáláját kínálják. **Jelenleg azonban nincs kezelési lehetőség.**

Székelyudvarhely továbbá fontos agyag tartalékokkal és természetvédelmi területtel, egy tőzegláppal is rendelkezik, amelyet helyenként négy méter vastag tőzeg alkot, és sajátos növényvilága van.

Növényvilág

Az udvarhelyi zónában fűfélék, természetes erdőtársulások, valamint intra-zonális árokképződmények, ruderális és szegmentális közösségekből álló szinantrop növényzet, mezőgazdasági kultúrák, dísznövényzet és erdei ültetvények találhatók.

A mezohigrofil és higrofil lágyszárú társulások a Nagykükülő folyó menti réteken, a fontinális területeken és a kisebb medence jellegű területeken, glejes vagy előrehaladott álglejes állapotban lévő talajokon találhatók. A magas higrofil növényzetet a nádasok és cserjék, valamint a magas füvekből és sásokból álló fitocönózisok alkotják, amelyek az időszakosan elöntött, hosszabb ideig pangó vízzel elöntött területeken alakulnak ki, és amelyek átmenetet képeznek a nedves rétekbe.

A természetes erdei növényzetet a bükkös és tölgy erdők uralják, a napos lejtőkön erdélyi tölgyes-gyertyán és tűlevelű erdők találhatók. A Nagykükülő rétjein még mindig vannak ültetett fűz- és fűzfavessző maradványok.

Állatvilág

Székelyudvarhely vadon élő állatvilága a dombok és fennsíkok erdeinek, a vizes élőhelyeknek a faunájához tartozik, és magában foglal emlősöket, amelyeket a rágcsálók, a különböző özönfajok (nagy pele, erdei pele, mogyorós pele és kerti pele) képviselnek.

A nagyemlősök közül szórványosan előfordul az európai őz, borz, barnamedve, róka, nyúl és ritkán vaddisznó is. A madárvilág a legnépesebb, ide tartoznak a vadgalambok, vadgerle, fekete rigó, énekes rigó, kenderike, halvány geze, kakukk, hamvas küllő és nagy harkály. A nappali ragadozómadarak közül a héja és a rétihéja említendők, az éjjeli ragadozómadarak közül pedig a fülesbagoly.

A hüllőfauna szegényes, a vipera ritka, a vakkígyó gyakoribb. A kétéltűek közül a Rana dalmatina nevű erdei béka fordul elő. A tavak állatvilágához olyan emlősök tartoznak, mint a közönséges vízicickány, a közönséges kószapocok és a pézsmapocok; a terület madárvilága változatosabb, és a billegetőcankó, a jégmadár, a gyurgyalag és a gólya képviseli, míg a nádasban fészkel a réce, a kendermagos réce, a böjti réce, a nádi csalogány, a nádiposzáta és a bíbic. Az úgynevezett mocsári madarak közül a nagy szürke gém, a fehér kócsag, a bakcsó, a törpegém és a vízityúk is előfordult már a területen. A parton olyan kétéltűek is előfordulnak, mint a nagy tavi béka, a kis tavi béka és a vízisikló.

A környék fűzligeteiben találkozhatunk még a szürke csalogánnyal, a feketefejű csalogánnyal, a lila partifecskével, a zöld füzikével és egészen ritkán a búbos bankával, valamint néhány, az erdőkből érkező ragadozó madárral, például a circussal és a vércsével.

A Nagyküküllő halfaunáját a paduc uralja, amelyet a fejes domolykó követ. További jellegzetes halak a márna, a szilvaorrú keszeg, a fenékjáró küllő, a homoki küllő és a vágó csík. Megtalálható ugyanakkor a szélhajtó küsz, a szivárványos ökle, a menyhal és a kis német bucó.

A ROSCI0383 - Küküllő folyó Natura 2000 terület egy madárvédelmi terület, amely Udvarhely és Héjjasfalva között található, és a következő fajok védelmét szolgálja: vidra (Lutra lutra), hegyesorrú denevér (Myotis myotis), nagyfülű denevér (Myotis bechsteinii), kis patkósdenevér (Rhinolophus hipposideros), közönséges tarajosgőte (Triturus cristatus), a közönséges gőte (Triturus vulgaris ampelensis), a sárgahasú unka (Bombina variegata), a bolgár csík (Sabanejewia aurata), a márna (Barbus meridionalis), a szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), a folyami kagyló (Unio crassus).

Éghajlat

Székelyudvarhely éghajlatát befolyásolja a földrajzi fekvése, a napsugárzás, a légkör általános áramlása, a domborzat, a talaj, a növényzet és a vízfelületek, valamint az emberi tevékenység. A napsugárzást tekintik az elsődleges klimato-genetikai tényezőnek, mivel a napsugárzás energiája általában a légkör legtöbb fizikai jelenségének és különösen a meteorológiai jelenségeknek az oka. Az aktív felületet érő közvetlen napsugárzás intenzitása függ a földrajzi szélességtől és magasságtól, valamint a légtömegek fizikai jellemzőitől. Székelyudvarhely aktív felszínének szintjén, amely az átlagos szélesség 50" szélességi N fokon helyezkedik el, a közvetlen napsugárzás intenzitása kb. 119,854 kcal/cm 2 /év átlátszó légköri körülmények között, ami kb. a maximálisan lehetséges összeg 49,67%-a.

Az éves átlaghőmérséklet 9,10 C, a maximális hőmérséklet pedig eléri a 33,0 C-ot. Az éves csapadékmennyiség 694,1 mm, az átlagos éves légköri nyomás pedig 955,4 hpa. Az átlagos éves szélsebesség 1,8 m/sec.

1.3.3. A település története

Székelyudvarhely neve 1332 és 1334 között szerepel először egy pápai dézsma-jegyzékben, Uduorhel néven vidéki településként. A 14—16. századból származó dokumentumok említik, hogy a város már 1357-ben a székelyek országgyűlésének helyszíne volt, ahol a fegyveres erők felülvizsgálatára és az úgynevezett „lustrá" —ra, a katonai kötelezettségekkel rendelkező lakosok besorozására — került sor. Az Udvarhely név szintén szerepel egy Hunyadi János által aláírt perbeli ítéletben.

A település uralkodói szerepét igazolja az anyaszék (Capitalis Sedes Regni Udvarhelszek) funkciójának betöltése, valamint az, hogy a városban található a székelyek által lakott területek fellebbviteli bíróságának székhelye.

A város 1485-ben mint vásár *(Oppidum Udvarhely) szerepel* egy oklevélben, 1558-ban pedig szabad város rangjára emelték. 1613-ban az Udvarhely névhez a Székely helységnév is csatlakozott.

A város 1571-ben Gyárosfalva hozzácsatolásával bővült, majd 1577-ben Szent Imre község bevonásával. Később, 1620-ban Cibrefalva, majd a 16. század végén Szombatfalva településsel bővült. 1957-ben Bethlenfalva és Kadicsfalva települések is csatlakoztak hozzá.

A 16. század végén jelentek meg a városban az első kézműves céhek, amelyeknek a száma a 17. század folyamán folyamatosan nőtt: a fazekasok céhe 1572-ben, a cipészeké 1577-ben, a cserzőké 1597-ben, a szabóké 1606-ban, a lakatosoké 1613-ban, a mészárosoké 1630-ban, a kereskedőké 1683-ban stb.

A kézműipar fejlődése kedvezett a város lakosságának a növekedésének és a polgári réteg gyarapodásának, amint azt az 1614-es összeírás adatai is mutatják, amelyek szerint Székelyudvarhely a székelyek által lakott területek között a második helyen állt 174 családdal és 750 lakossal. A település demográfiailag tovább fejlődik, 1627-ben 196 család és kb. 950 lakost számlál.

1593-ban Székelyudvarhelyen megalapították a Gymnasium Regium-ot, egy latin nyelvű iskolát, 1765-ben pedig magyar nyelvű iskolát nyitottak.

A 18. században épült a város legtöbb reprezentatív épülete, mint például a református kollégium épülete, az udvarhelyi székház - 1773 (a jelenlegi városháza helyén volt), a református templom -1781, a római katolikus gimnázium régi épülete, a római katolikus templom.

A központi téren (a református templom mellett) állt a cserző-, cipész-, fazekas- és hentescéh kereskedelmi csarnoka, amely két épületből állt, és amelynek létezéséről 1804-ben említést tettek a krónikák.

A 19. század második felében felgyorsult az urbanizáció, amikor a házcsoportok, utcák és templomok térben leváltak a meglévő épületekről, és az új sorházak egy virágzó, fejlődő város képét mutatták. 1850-ben a városnak mintegy 3200 lakosa volt.

A 19. században az iskolahálózat is fejlődött az 1871-ben épült a Reál Gimnázium és Szakközépiskola. Szintén a 19. században épült számos középület, amelyek máig meghatározzák a városképet, mint például az 1885-ben épült városi kórház, az 1891-ben épült Állami Reál Főgimnázium (ma Mezőgazdasági Iskolaközpont), az 1910-ben épült Tamási Áron Gimnázium mai

bentlakásos iskolája, a Református Kollégium új épülete. A város vasúti közlekedését 1888-ban a Héjjasfalva—Udvarhely vasútvonal átadásával nyitották meg.

Székelyudvarhelyet 1968. február 17-én nyilvánították megyei jogú várossá.

Közigazgatási szempontból Székelyudvarhely egy közepes méretű municípium, amely 9 negyedből áll: a történelmi központ területe; Bethlen-negyed; Tábor-negyed; Kórház-negyed; Sziget-negyed; Kuvar-negyed; Cserehát-negyed; Tomcsa Sándor-negyed és Szászok Tábora-negyed-Csalóka, Kadicsfalva, Bethlenfalva, Szombatfalva.

A település teljes területe 4712 ha, ebből a városon belüli terület 1007 ha, a városon kívüli terület 3705 ha, a mezőgazdasági terület 3303 ha, az erdők és egyéb erdővel borított területek 745 ha, a vízzel borított terület 63 ha.

Gazdasági szempontból elsősorban ipari és szolgáltatói funkciót tölt be, a térség lakossága számára, de megyei és országos szinten is.

Népesség

Az INS – Országos Statisztikai Intézet szerint látható, hogy az elmúlt 10 évben Románia lakossága folyamatosan csökkent, és ugyanez történik Hargita megye lakosságával is.

Székelyudvarhely lakossága az 1850-es 3200 lakosról 2011-re 39.239 főre nőtt, 2021 júliusára pedig 37.762 főre csökkent. Az elmúlt tíz évben az INS adatai szerint a település lakossága 3,77%-kal csökkent. Székelyudvarhely, sok más romániai városhoz hasonlóan, a népesség elvándorlásával küzd. Ez a demográfiai változás nem egységes, és mint a statisztikákból kiderül, eltérések vannak a hivatalos források és a statisztikai adatok között, amelyek nem tudták figyelembe venni azoknak a lakosoknak a számát, akik az elmúlt években elhagyták a települést, és más országokba vagy más romániai településekre mentek dolgozni, mivel a távozók többsége nem nyilatkozott erről.

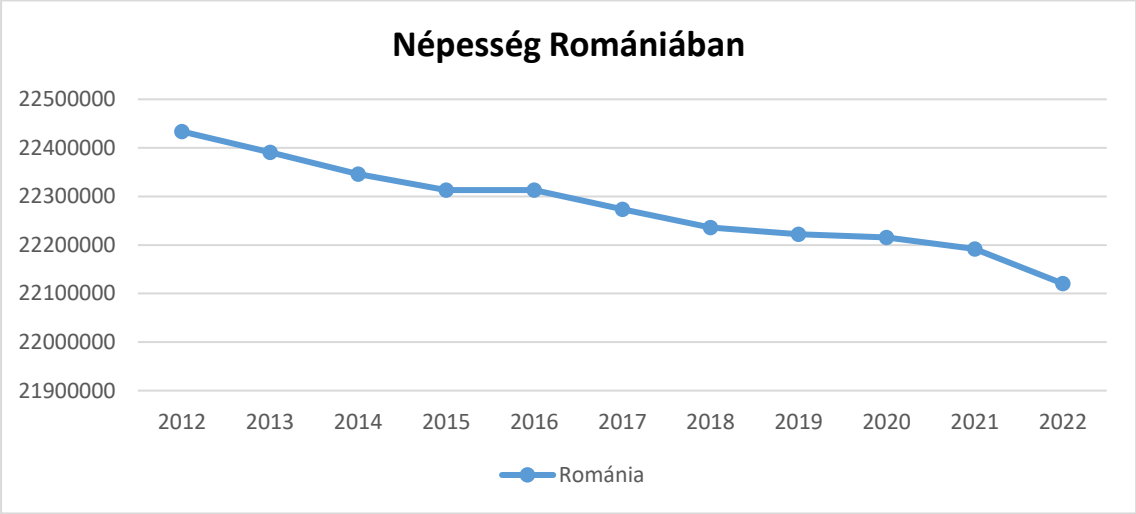

9. ábra Népesség Románia 2012-2022
Forrás: http://statistici.insse.ro

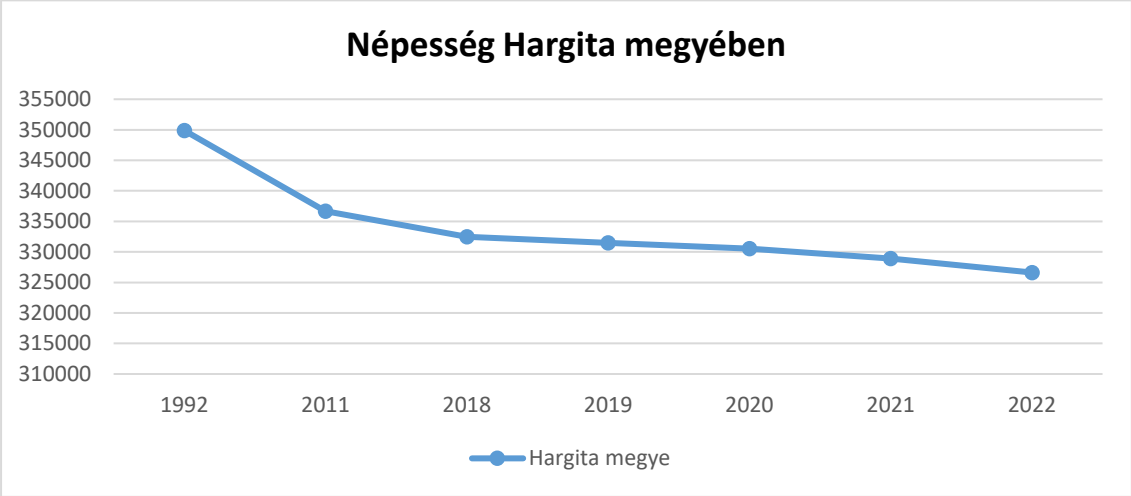

10. ábra Népesség Hargita megye 1992 - január 2022
Forrás: http://statistici.insse.ro

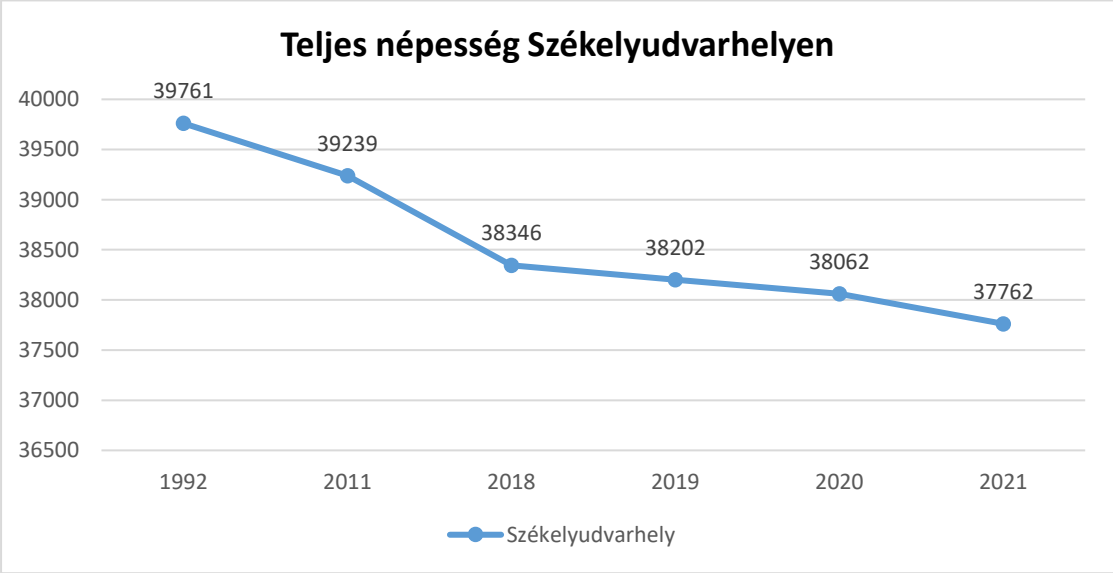

11. ábra Székelyudvarhely - 1992—2021
Forrás: http://statistici.insse.ro

A népesség megoszlása nemek szerint

Az INS adatai szerint Székelyudvarhely lakosságának nemek szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja be.

Székelyudvarhely	*1992*	*2011*	*2018*	*2019*	*2021 július*
Férfi Nem	19520	18914	18243	18130	17887
Női Nem	20241	20325	20103	20072	19875
Teljes népesség	39761	39239	38346	38202	37762

1. sz. táblázat Székelyudvarhely népességének megoszlása nemek szerint (1992—2021 július lakóhely szerint)

Forrás: http://statistici.insse.ro

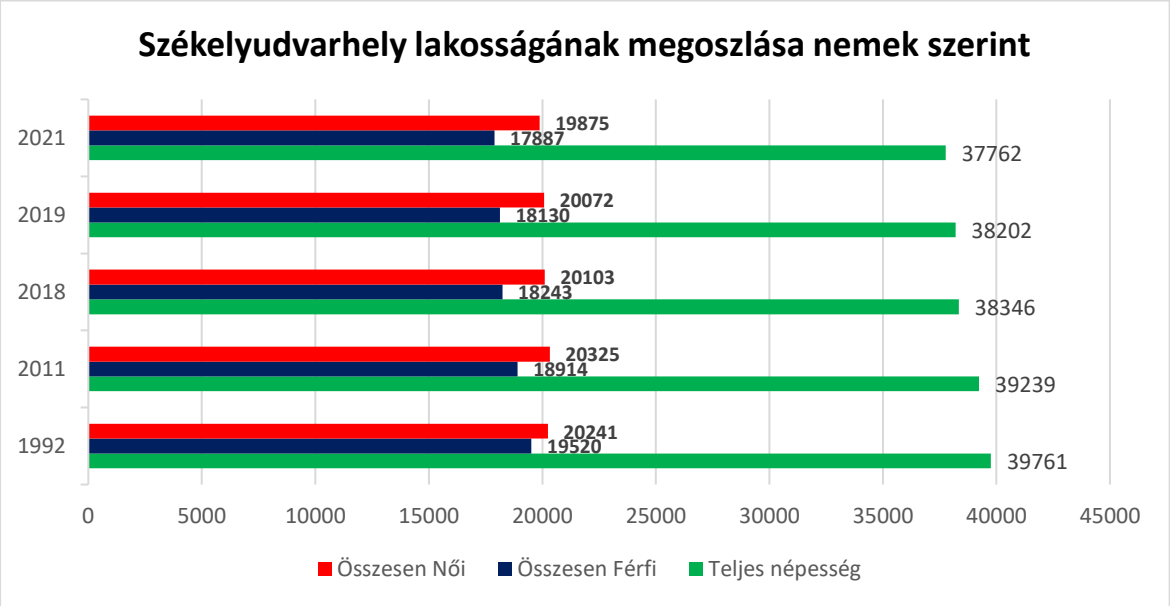

12. ábra Székelyudvarhely lakosságának megoszlása nemek szerint (1992—2021 július lakóhely szerint)

Forrás: http://statistici.insse.ro

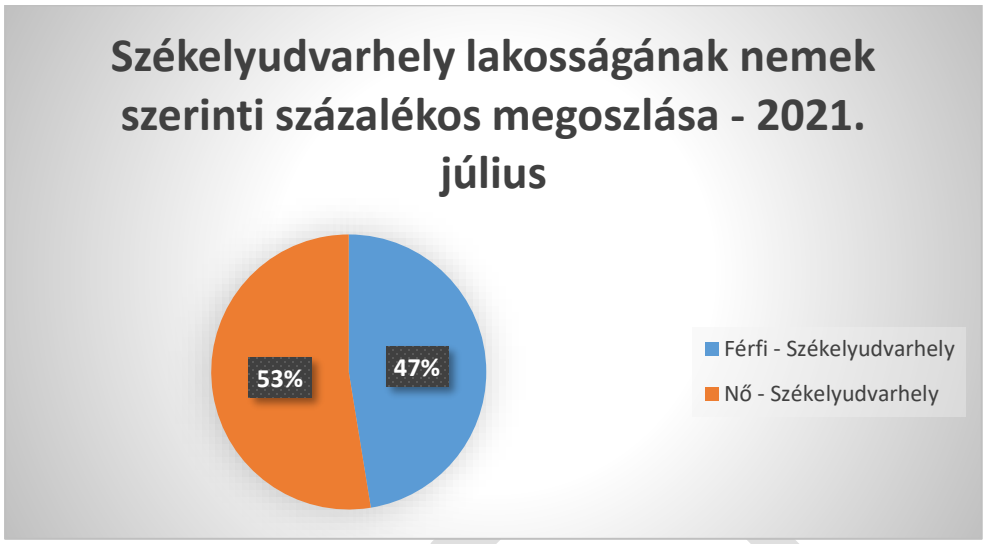

13. ábra Székelyudvarhely lakosságának nemek szerinti százalékos megoszlása (2021. július) lakóhely szerint
Forrás: http://statistici.insse.ro

2021-ben Székelyudvarhelyen a nők a lakosság 53%-át, a férfiak pedig 47%-át tették ki.

A népesség korcsoportonkénti szerkezete

Székelyudvarhely lakossága 2021-ben az INS adatai alapján, a következőképpen oszlik meg korcsoportok szerint:

Székelyudvarhely	*2011*	*2021 július*
0-14 éves korig	5719	5407
15-39 év	14723	10761
40-59 év	11484	11671
60-79 év	6271	8387
Több mint 80	1042	1536
Összesen	39239	37762

2. sz. táblázat A népesség megoszlása korcsoportok szerint (2011- 2021 július lakóhely szerint)
Forrás: http://statistici.insse.ro

DRAFT

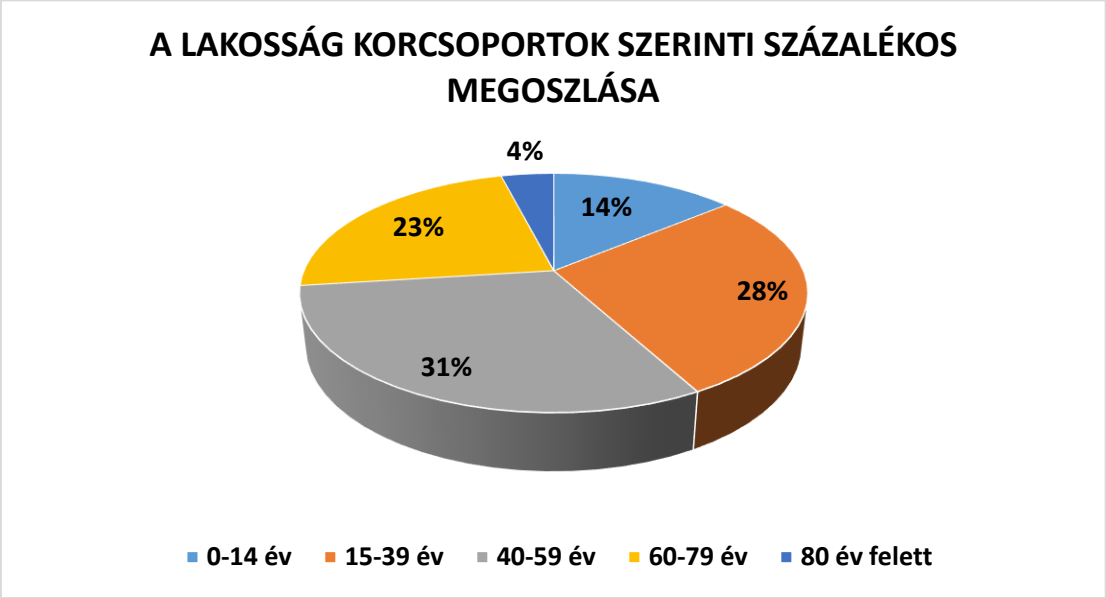

14. ábra Székelyudvarhely lakosságának százalékos megoszlása korcsoportok szerint - 2021. július (lakóhely szerint)
Forrás: http://statistici.insse.ro

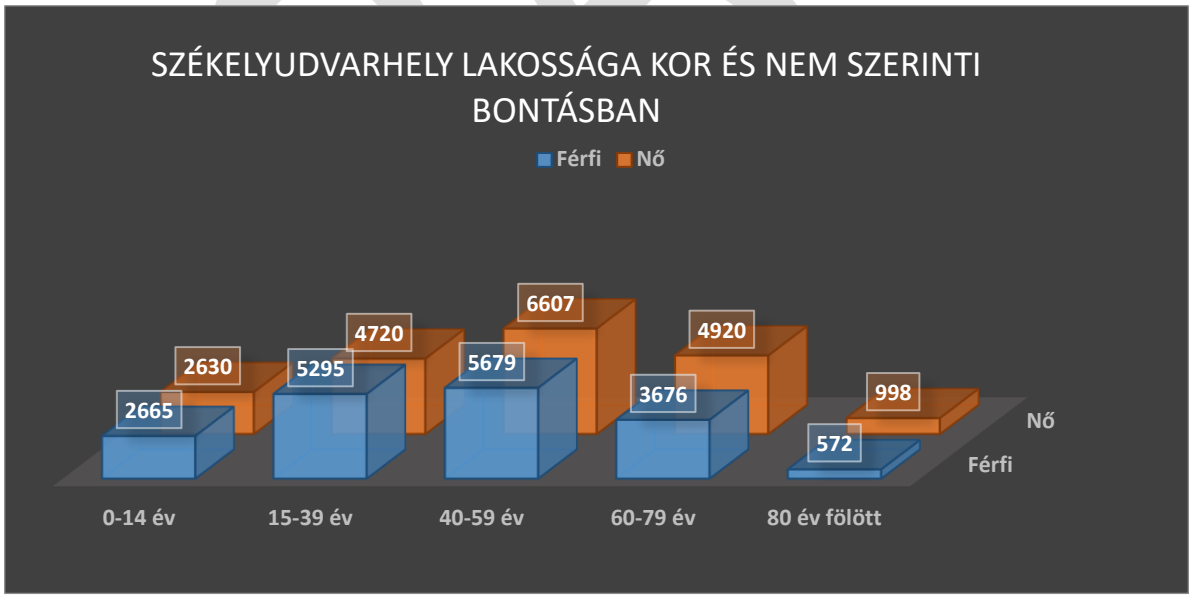

15. ábra Székelyudvarhely lakosságának megoszlása lakóhely, korcsoportok és nemek szerint 2021 júliusában
Forrás: http://statistici.insse.ro

A korcsoportonkénti elemzéséből és a nemek szerinti csoportosítás figyelembevételével a következőket állapíthatjuk meg:

- 0—14 éves korcsoport — a férfi lakosság aránya némileg megelőzi a női lakosságot;
- 15—39 éves korcsoport — a női lakosság száma meghaladja a férfi lakosság számát;
- 40 év felettiek — az egyensúly a nők javára billen, akik ebben a csoportban többségben vannak, jelentős különbségekkel a nők javára.

Látható, hogy a fiatal népesség körében magasabb a férfiak aránya a nőkhöz képest, a 40 év feletti korosztályban pedig az arány fordított.

Székelyudvarhely lakossága kiegyensúlyozott a korcsoportok szerinti megoszlást tekintve, de a 60 év feletti lakosság aránya, mely 27%-a az összlakosságnak, rávilágít a település egyik problémájára: a demográfiai elöregedésre, amely idővel népességfogyáshoz vezethet.

A lakosság etnikai szerkezete

A település adatlapján szereplő adatok szerint Székelyudvarhely homogén etnikai szerkezetű. A lakosok közel 90%-a magyar anyanyelvű, valamivel több mint 2%-a román anyanyelvű és közel 1,5%-a roma. A lakosság többi részét különböző etnikumok alkotják.

16. ábra Székelyudvarhely lakosságának megoszlása etnikai hovatartozás szerint 2021-ben
Forrás: település adatlap

Népességszerkezet vallás szerint

Az összlakosság több mint 45%-a római katolikus, valamivel több mint 25%-a református, közel 13%-a unitárius, valamivel több mint 2%-a ortodox keresztény, közel 1%-a görögkatolikus, a fennmaradó rész pedig más keresztény és nem keresztény vallásokhoz tartozik, valamint vallástalanok.

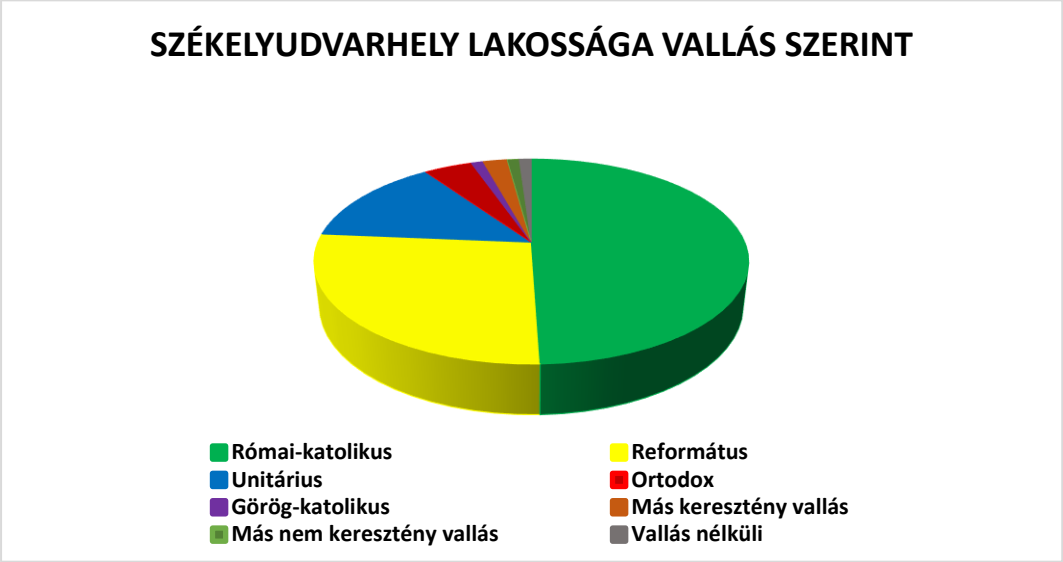

17. ábra Székelyudvarhely népességének megoszlása etnikai hovatartozás szerint 2021-ben
Forrás: település adatlap

Székelyudvarhely természetes népességmozgása

A természetes mozgás meghatározó elemei a születések (természetes demográfiai belépések a rendszerbe) és az elhalálozások (kilépések a rendszerből). A természetes be- és kiáramlás intenzitását egy népesedési rendszerben a születések (születési ráta) és a elhalálozások (halálozási ráta) száma fejezi ki.

A születési ráta a születések (élve születések) adott időszakban (általában egy év) bekövetkezett teljes számának és az adott időszak átlagos népességszámának hányadosaként fejezhető ki. Ugyanígy történik a halandóság esetén is. A természetes népességegyensúlyt (természetes szaporodás) ezen összetevők alapján határozzák meg.

Év	Élve született	Halálesetek	Természetes többlet	Házasságok	Válás
2012	388	326	+ 62	170	64
2013	413	315	+ 98	174	40
2014	366	314	+ 52	183	41
2015	349	382	- 33	177	39
2016	320	328	- 8	182	34
2017	363	325	+ 38	205	45
2018	334	337	- 3	189	35
2019	349	355	- 6	170	61
2020	249	331	- 82	119	26
2021	273	402	-129	-	-

3. sz. táblázat Székelyudvarhely természetes szaporulatának alakulása

Forrás: http://statistici.insse.ro

Az INS-adatok elemzéséből megállapítható, hogy Székelyudvarhely szintjén a természetes szaporodás (az élve születések és az elhalálozások száma közötti algebrai különbség egy adott népesség körében egy adott időszakban) az elmúlt években negatív volt. Másrészt a házasságkötési és válási arányok tekintetében kedvező a helyzet: több a házasságkötés és kevesebb a válás.

A jövőre nézve, amint azt más európai országok demográfiai helyzete is mutatja, a születések számának növekedése révén a demográfiai fellendülés esélye alacsony lesz, a tendencia a családok által vállalt gyermekek számának folyamatos csökkenése lesz.

Népességdinamika és migrációs áramlások

Az egész emberi faj fejlődését a területi vagy földrajzi mobilitás jellemzi. Ezt migrációnak nevezzük, és úgy határozhatjuk meg, mint az emberek területi mozgását egy ország határain belül és kívül.

A migráció, a fogalom nagyon tág értelmében, a helyváltoztatás, a hely- és lakóhelyváltoztatás gondolatát jelenti. A kifejezés egyaránt vonatkozik az egyéni távozásra, az emberi csoportok mozgására és a munkát kereső emberek szezonális mozgására. Ugyanakkor az emberek (bizonyos időn át tartó) nemzetközi mozgása is migrációnak minősül.

Ez a mozgás a fejlődési folyamatokhoz és a gazdaság, a társadalmi struktúra vagy az életminőség változásaihoz kapcsolódik. A természetes népességmozgás mellett a népesség vándorlása is hozzájárul a népesség növekedéséhez vagy csökkenéséhez, amit a vándorlási egyenleg ad meg.

Ideiglenesen távollévők — ebbe a kategóriába tartoznak a diákok, a fogvatartottak, a hadseregben szolgálatot teljesítők és az egy évnél hosszabb ideig külföldön tartózkodók.

Az Országos Statisztikai Intézet méri a lakóhely-változtatási egyenleget, amely a lakóhely-változtatással érkező személyek (érkezők) és a lakóhely-változtatással távozók (távozók) számának algebrai különbségét jelenti. A mutató nem tartalmazza a külső migrációt.

Kategóriák	Teljes népesség (személyek száma) - 2020
Jelenlévők (lakóhely szerint)	37934
Betelepedése (beleértve a külső migrációt is)	474
Kitelepedés (beleértve a külső migrációt is)	255
Végleges kivándorlások megyék és indulási helységek szerint	9
Végleges bevándorlások megyék és célországok szerint	1

4. sz. táblázat Székelyudvarhely népességvándorlása
Forrás: http://statistici.insse.ro

DRAFT

Munkaerő

Hargita megye aktív polgári lakossága 2013 és 2020 között 8300 fővel csökkent. Az INS adatai szerint 2020-ban az aktív polgári lakosság száma megegyezik a 2015-ös számmal.

Úgy vélhetjük, hogy a munkaképes népesség csökkenésének egyik oka a külső munkaerő-migráció is.

Összesen ezer fő	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Románia	9042,9	8910	8776,8	8735,8	8717,9	8696,4	8750,5	8736,9
Hargita	144,3	138,8	136	135,4	134,9	134,7	135,1	136

5. táblázat Aktív polgári lakosság Románia és Hargita megye
Forrás: http://statistici.insse.ro

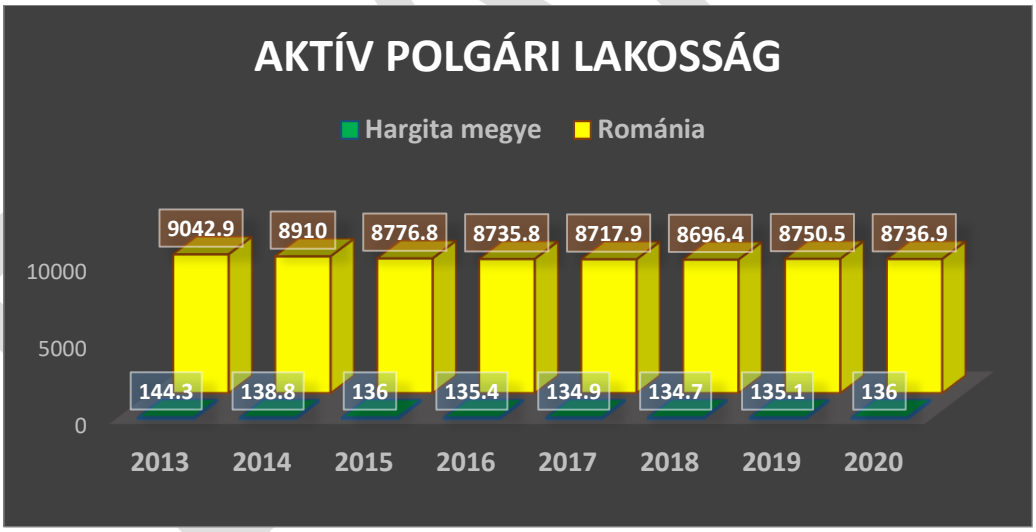

18. ábra Aktív polgári lakosság Románia és Hargita megye
Forrás: http://statistici.insse.ro

Összesen ezer fő	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Férfi	4821,3	4756,8	4744,3	4771,9	4766,2	4729,6	4740,4	4762,1
Női	4221,6	4153,2	4032,5	3963,9	3951,7	3966,8	4010,1	3974,8

6. sz. táblázat Aktív polgári munkaerő Hargita megyében nemek szerint

Forrás: http://statistici.insse.ro

Összesen ezer fő	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Románia	13997,9	12597,7	12481,1	12562	12432,5	12238,9	12198,3	12216,8
Hargita	209,9	195,6	193,7	194,3	192,5	189,7	188,2	187,9

7. sz. táblázat Munkaerőforrás Románia és Hargita megye
Forrás: http://statistici.insse.ro

Összesen ezer fő	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Románia Férfi	7223,1	6603,4	6536,5	6572,8	6516,1	6352,4	6408,8
Hargita Férfi	209,9	195,6	193,7	194,3	192,5	189,7	188,2
Románia Nő	6774,8	5994,3	5944,6	5989,2	5916,4	5886,5	5789,5
Hargita Nő	99,9	91,8	91,1	91,7	90,8	90,7	88,8

8. sz. táblázat Munkaerőforrás Románia és Hargita megyében nemek szerint
Forrás: http://statistici.insse.ro

Foglalkoztatottak	2002	2011	2018	2020
Székelyudvarhely	15192	14085	16507	16078

9. sz. táblázat A foglalkoztatottak átlagos száma, Székelyudvarhely
Forrás: http://statistici.insse.ro

DRAFT

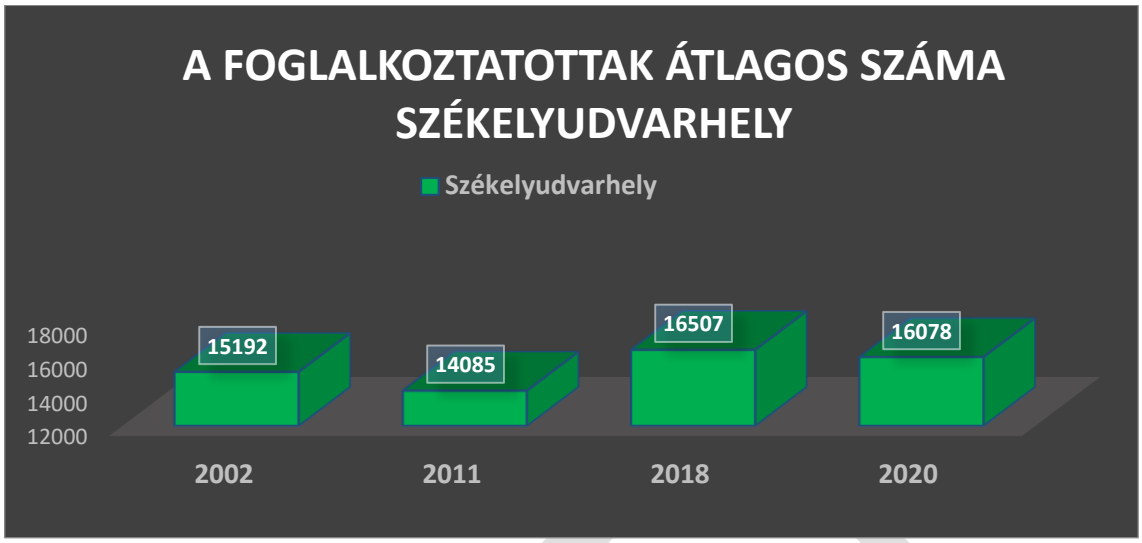

19. ábra A foglalkoztatottak átlagos létszáma, Székelyudvarhely
Forrás: http://statistici.insse.ro

Az INS által rendelkezésre bocsátott település adatlapból látható, hogy 2020-ban Székelyudvarhelyen a foglalkoztatottak átlagos száma 16078 fő volt. Az összes foglalkoztatott több mint fele a következő területeken dolgozik: Szállodai, egyéb szálláshely- 139; Éttermi, egyéb vendéglátás- 324; Ruházati termék gyártása - 899; Textília gyártása - 483; Nagykereskedelem (kivéve gépjármű, motorkerékpár) – 2094; Kiskereskedelem (kivéve gépjármű, motorkerékpár) - 1557; Élelmiszergyártás - 326; Fafeldolgozás, valamint fa-, parafa- és parafatermékek gyártása (kivéve bútorgyártás), szalma- és fonottáru gyártása - 389; Bútorgyártás - 487; Gumi-, műanyag termék gyártása - 271; Műsorszolgáltatás - 189; Nyomdai és egyéb sokszorosítási tevékenység - 378; Papír, papírtermék gyártása - 161; Szárazföldi és csővezetékes szállítás - 246; Építészeti, mérnöki tevékenység; műszaki vizsgálat, elemzés - 162; Épületépítés - 492; Speciális szaképítés - 430; Gép, gépi berendezés gyártása - 168; Fémfeldolgozási termék gyártása - 196; Fémfeldolgozási termék gyártása (kivéve gép, gépi berendezés) - 331; Tájépítészeti, kertészeti szolgáltatás - 125; Hulladékgyűjtés, -kezelés, -ártalmatlanítás - 173.

1.3.4. Ember alkotta erőforrások

Útvonalak

Székelyudvarhelyt átszeli a DN 13A, amely Marosvásárhelyt köti össze Csíkszeredával, a DN 13A-n keresztül a település csatlakozik a DN 13-hoz Brassó Segesvár — Marosvásárhely, Kolozsvár felé, az Erdélyt északnyugati és délkeleti irányban átszelő átlós főútvonal, a DN12-vel, ahonnan

Kovászna és Neamț megyével, a DN12A-val pedig Bákó megyével lehet csatlakozni. A településnek van hozzáférése a Kőhalom — Brassó felé vezető DJ137-es úthoz is.

Út típusa	Hosszúság
Az utak teljes hossza (km), ebből:	177,73
Európai utak (km)	0
Országos közutak (km)	6,5
Megyei utak (km)	3,23
Betápláló utak (km)	168
Utcák (km)	62,44
Gazdasági utak (km)	168
Aszfalt (km)	43,57
Beton (km)	1,5
Kockakő (km)	3,08
Kő (km)	9,04
Szárazföld (km)	5,25

10. sz. táblázat Útvonalak Székelyudvarhelyen
Forrás: Székelyudvarhely adatlapja

Szociokulturális létesítmények

Az önkormányzat szintjén a szociokulturális létesítmények a következők:

Szociokulturális létesítmények	
A nyilvános könyvtárak száma összesen	1
A könyvtárakban meglévő kötetek - 2020. év	373515
A kibocsátott mennyiségek szintje - 2020. év	84440
Aktív olvasók a könyvtárakban - 2020. év	7826
Múzeumok száma összesen	1
Látogatók a múzeumokban - 2020	2901
A kultúrházak / kulturális szállók száma összesen	1
Színházak száma összesen	1
Helyszíni férőhelyek - 2020-as év	440
A művészeti előadások nézői és közönsége - 2020. év	4357

11. sz. táblázat Szociokulturális létesítmények Székelyudvarhelyen
Forrás: Székelyudvarhely adatlapja

DRAFT

Kulturális örökség[21]

A Haáz Rezső Múzeum a 18. században a Református Kollégium numizmatikai, művészeti, természettudományi, helytörténeti és néprajzi gyűjteményéből jött létre. A múzeum alapítója és első igazgatója Haáz Rezső volt.

A múzeum első leltára 1797-ből származik, az eredetileg mintegy 4000 múzeumi tárgyat számláló gyűjteményt 1913-ban nyitották meg a nagyközönség előtt, 1950-ben pedig állami múzeum lett. 1968-ban a gyűjtemény a Kossuth Lajos utcai épületbe költözött, 1978-ban pedig a Műcsarnok (a múzeummal szemben) létrehozásával bővült az intézmény. Akkoriban már létezett a Tompa László Emlékház és a Tomcsa Sándor Emlékkiállítás. A kommunista rendszer bukása után a múzeumot visszavették az önkormányzat közigazgatási fennhatósága alá, és önálló kulturális intézményként működik.

2012-ben a helyi hatóságok és a múzeum vezetősége szembesült a múzeum helyiségeinek problémájával: az intézménynek el kellett hagynia a múzeum épületét, amelyet a törvény szerint vissza kellett adnia a tulajdonosának. A korábbi években több ötlet is született a múzeum helyiségeinek biztosítására.

A múzeumi struktúrához tartozik a Művészeti Galéria, a Szejkefürdőn található Ásványvíz Múzeum és a Tudományos Könyvtár, a Tamási Áron Emlékház, a Székelyszentléleki Nyikó Mikrorégió Parasztház, a Székelyudvarhelyi Nyirő Villa. A Tudományos Könyvtár leltára 78.000 kötetet tartalmaz, amelyből 2600 kötetet 1700 előtt külföldön nyomtattak, és mintegy 4500 kötetet a 18. században. Az Erdélyben kiadott kötetek száma eléri a 950 kötetet. A könyvtár 1670-ben alakult a Református Kollégium könyvtárából: egy 1698-ban Oxfordban kiadott könyv borítóján található említés az első írásos bizonyíték a könyvtár létezésére, amely szerint a könyvtár 23 kötetet birtokolt.

[21] Székelyudvarhely önkormányzatának fenntartható városfejlesztési stratégiája 2015-2025

Forrás: https://www.hrmuzeum.ro/noul-sediu-al-muzeului-haaz-rezso

Az intézmény évente saját, jelentős tematikájú kiállítást szervez, a többi kiállítás és program pedig az intézmény változatos igényeihez és küldetéséhez igazodik. Így a kortárs muzeológiai paraméterek szerint szervezett jelentős saját kiállítások közül a következőket kell megemlíteni: Leonardo Da Vinci zseniális találmánya (2012-ben), a Gutenberg-galaxis (2013-ban) és a Földalatti Templomok kiállítás (2014-ben).

DRAFT

*A városi **Művelődési Házat***[22] 1959. május 2-án avatták fel hivatalosan. Az épületben található egy ötszáz férőhelyes nagy színházterem, egy kisebb koncertterem, irodák az adminisztráció számára, öltözők és raktárak.

A Művelődési Ház azon túl, hogy befogadó intézményként a Tomcsa Sándor Színház és az Udvarhely Néptáncműhely számára megfelelő infrastruktúrát biztosít, önálló kulturális alintézményként is működik; továbbá otthont biztosít a város nagy múltú kórusainak, mint amilyen a Székely Dalegylet, a Balázs Ferenc Vegyeskar és az Alla Breve Vegyeskar.

Forrás: https://www.udvarhely.ro/ro/institute/4826/

[22] Idem 21

Forrás: https://lateatru.eu/kovacs-janos-moare-teatrul-tomcsa-sandor-din-odorheiu -secuiesc-fest-fdr-2020

A Tomcsa Sándor Színház[23] ***a*** Székelyudvarhelyi Helyi Tanács 72/1997-es számú határozata révén létesült, az első előadásra 1998-ban került sor, az első színházi évad pedig az 1999/2000-es volt. A társulat színházi tevékenységének kezdetén 12 színészből állt, a jelenlegi évadban pedig 17 színésszel készül az előadásokra. Minden évad repertoárján 5-6 bemutató, más színházi csoportok előadásai, gyermekelőadások szerepelnek. A Tomcsa Sándor Színház minden évben megrendezi a nemzetközileg elismert Kortárs Színházi Fesztivált - dráMA -. Ugyanakkor a színház repertoárjában évente kifejezetten gyerekeknek szóló előadások is szerepelnek: bábszínházi vagy gyermekelőadások, mesefeldolgozások.

[23] Idem 21

Forrás: https://www.udvarhely.ro/ro/institute/biblioteca-o/

A Városi Könyvtár[24] 1951-ben alakult a dualizmus és a két világháború közötti időszak irodalmi cönákulumainak szellemi hagyományaira és köteteinek gyűjtésére. Az intézmény 2001-ben költözött a jelenlegi épületébe.

A kölcsönzési részleg a 130.000 kötetből álló teljes gyűjtemény mintegy 70%-át kínálja az otthoni olvasóknak. A könyvtárban egy olvasóterem is található, ahol a polcokon ingyenesen hozzáférhető lexikonok, enciklopédiák, szótárak, különféle értékes könyvek és szakkönyvek találhatóak. Az audiovizuális részlegben elektronikus kiadványok, videók, filmek, dokumentumfilmek, videofelvételek, multimédiás CD-k és más típusú digitális dokumentumok tekinthetők meg és kölcsönözhetők ki otthonra. Ezen kívül számos olyan terme van a könyvtárnak, amely túlmutat a könyvek megőrzésén és kikölcsönzésén, innovációs, tudományos világot tárva a könyvtárlátogatók elé.

[24] Idem 21

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=lEYI0u4-0J8

Az Udvarhely Néptáncműhely[25] 1998-ban alakult Székelyudvarhely Városi Tanácsának kezdeményezésére és határozatával. Kezdetben a Művelődési Házon belül működött, 2004 óta pedig önálló kulturális alintézményként működik, és önálló jogi személyiséggel rendelkezik. A műhely 2005 óta dolgozik együtt vendégrendezőkkel és koreográfusokkal, és a tánctársulat sikeresen szerepelt különböző külföldi nemzetközi fesztiválokon (pl. Budapesten a Bartók Béla: *Román táncok* című előadással). 2007 óta a műhely szervezi az évente megrendezett *Tánc tavasza* táncfesztivált, 2009 óta pedig az *Össztánc Ősszel* fesztivált. 2018-tól az Erdélyi Hagyományok Háza Alapítvánnyal, valamint a Kaszaj Egyesülettel szervezi meg szeptember derekán az Erdélyi Táncháztalálkozót, amelyre Erdély minden részéről érkeznek hivatásos és amatőr néptáncegyüttesek, táncházzenészek és adatközlő zenészek, kézművesek. ***A Székelyföldi Filharmónia*** 2008 óta működik kulturális intézményként - a Művelődési Házon belül -, de a filharmonikus zenekari kezdeményezések 1999-2000-re nyúlnak vissza, amikor a Dr. Palló Imre Művészeti Líceum tanárai és egykori diákjai megalapították a Dr. Palló Imre Művészeti Líceum Szimfonikus Zenekarát.

[25] Idem 21

Forrás: ro.filharmonia.ro

A zenekar ezután Palló Imre Kamarazenekar néven működött. A keret fokozatosan bővült, és 2002 óta a zenekar Székelyföldi Szimfonikus Zenekar néven működik. A kezdeményezés sikere és a közvélemény általi fogadtatása miatt Hargita és Kovászna megye tanácsának elnökei megpróbálták meghatározni a zenekar státuszát azzal a céllal, hogy a két székelyföldi megyei tanács által finanszírozott regionális filharmónia jöjjön létre.

A filharmónia minden évadban számos klasszikus zenei, kamarazenei, szimfonikus, énekes-szimfonikus koncertet kínál. Az intézmény ad otthont a Terra Siculorum Nemzetközi Klasszikus Gitárfesztiválnak, 2011 óta pedig a ClassJazzFest és a Zenei Ősz Fesztivál szervezője. Az intézmény munkatársai között szerepelnek a Harmonia Cordis Egyesület, az Alla Breve Kórus, a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia, a Kolozsvári Magyar Opera, az Arcuș Kulturális Központ tagjai. Az évek során számos művész, szólista és karmester kapott meghívást különböző országokból - Magyarországról, Japánból, Svájcból, Németországból, az Egyesült Államokból, Ausztriából, akik hozzájárultak a Székelyföldi Filharmónia szimfonikus koncertjeinek sikeréhez.

Oktatás. Oktatási infrastruktúra

A közoktatási rendszer az oktatási rendszer fő eleme. A romániai oktatási rendszer struktúrája magában foglalja az óvodai, általános iskolai, alsó középfokú, kötelező általános, felső középfokú, művészeti és kézműves iskolákat, szakmunkásképző iskolákat, középiskolákat és felsőoktatási intézményeket.

Székelyudvarhelyen az oktatásról szóló első okleveles említés 1593-ból származik, amikor a "Gymnasium Regium" - latin nyelvű iskola - létesült, 1765-ben pedig magyar tannyelvű iskolát nyitottak. 1781-ben épült a régi római katolikus gimnázium épülete.

Az iskolahálózat az 1871-ben bővült a Reál Gimnázium és Szakközépiskolával, az 1891-ben épült Állami Reál Gimnáziummal (mai „Eötvös József"Mezőgazdasági Iskolaközpont), az 1910-ben épült Tamási Áron Gimnázium mai bentlakásos iskolájával, a Református Kollégium új épületével, a mai Pedagógiai Líceum megalapításával.

Az elmúlt években jelentős beruházások történtek annak érdekében, hogy az itt tanuló diákok számára javítsák az oktatási infrastruktúra minőségét.

Székelyudvarhelyen egyetemi oktatás is van.

A lakosság számbeli fogyása, amely a fiatal népesség esetében még hangsúlyosabb, az iskoláskorú népesség számának csökkenését eredményezi 2010 és 2015 között. A 2015 és 2020 közötti összehasonlító elemzés az iskolai népesség enyhe növekedését mutatja.

Az összehasonlító elemzés az alábbi táblázatban látható.

Az oktatás formája	1992	2010	2015	2020
Óvodába beíratott gyermekek	1701	1766	1453	1521
Egyetem előtti oktatásban részt vevő tanulók	9965	6340	6667	6787
Általános és középfokú oktatásban részt vevő tanulók (beleértve a speciális oktatást is)	5181	2881	3472	3560
Középfokú oktatásban részt vevő diákok	3151	3083	2560	2284
Szakképzésben részt vevő tanulók	1033	179	413	625
Középiskola utáni oktatásban részt vevő diákok (beleértve a speciális oktatást is)	576	197	206	318
Alapképzésben részt vevő hallgatók		358	200	182
Összesen	11666	8464	8401	8614

12. sz. táblázat Tanulói létszámok és oktatási formák 1992-ben, 2010-ben, 2015-ben és 2020-ban.

***Forrás: Székelyudvarhely (INS) adatlapja. ***

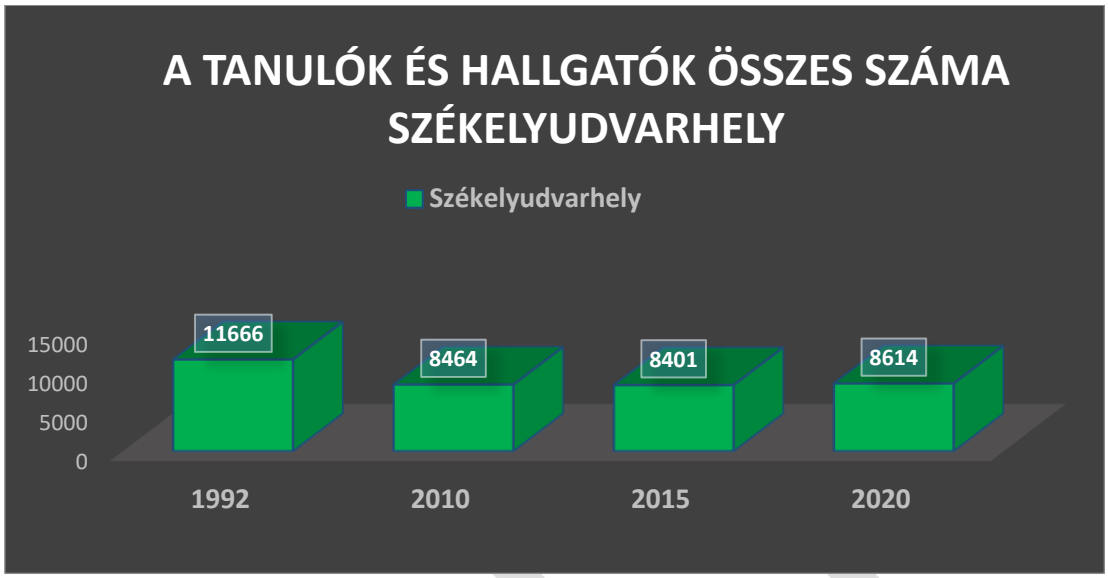

20. ábra A tanulók száma 1992-ben, 2010-ben, 2015-ben és 2020-ban
Forrás: Székelyudvarhelyi településlap (INS).

A települési adatlap és a településlap (INS) szerint Székelyudvarhelyen a pedagógusok összlétszáma 2018-ban 627 fő, 2020-ban pedig 677 fő, ami enyhe növekedést mutat. Ez a növekedés elsősorban az iskolai létszám fenntartásának, de a lemorzsolódás csökkenésének is köszönhető.

Az oktatás formája	Tanárok száma 2018	Tanárok száma 2020
Középfokú oktatás	326	359
Általános és középfokú oktatás	173	177
Óvoda	125	137
Összesen	627	677

13. sz. táblázat A tanárok megoszlása 2018-ban és 2020-ban
Forrás: Helyi adatlap és Helyi adatlap (INS)

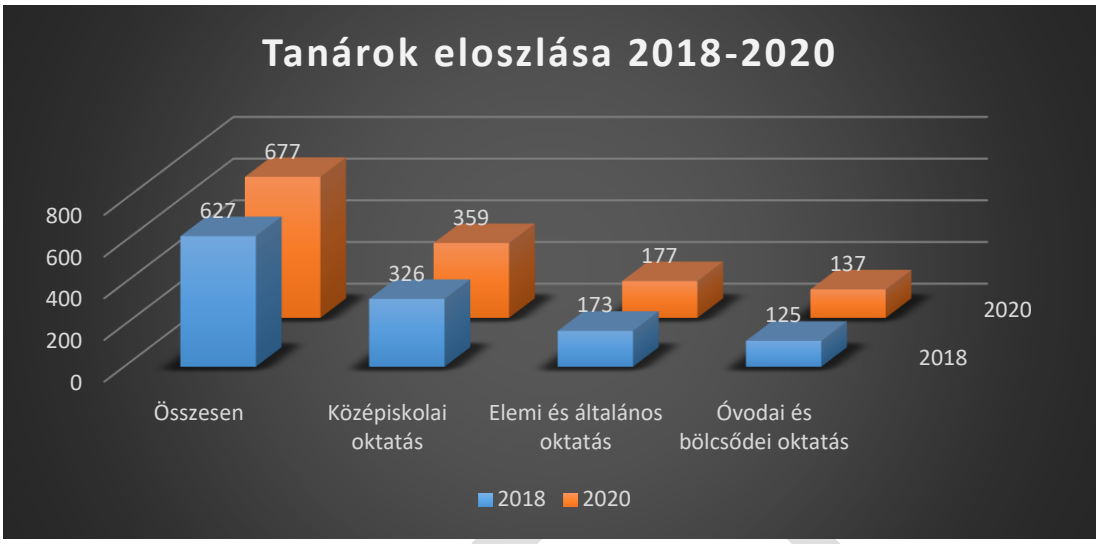

21. ábra A tanárok megoszlása 2018-ban és 2020-ban
Forrás: Helyi adatlap és Helyi adatlap (NSI)

DRAFT

1.5 A település megítélése

2022-ben tanulmány készült Székelyudvarhely főbb problémáinak azonosításáról és a jövőkép megfogalmazásáról Székelyudvarhely fejlődésére vonatkoztatva.

A tanulmányt két szinten végezték:

- Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalának alkalmazottai körében, a kutatás dimenziói a következő főbb irányokhoz kapcsolódnak:

- A helyi problémák azonosítása;
- A közigazgatási tevékenység jellemzése - releváns szempontok, a szempontok hierarchiája;
- Az életminőség elemzése Székelyudvarhelyen;

- és Székelyudvarhely lakossága körében. A felmérést 205 személy, a település lakói körében végezték el, a következők szerint:

- A helyi problémák rangsorolása;
- Az önkormányzati tevékenységgel kapcsolatos elvárások megfogalmazása.

1.5.1 Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalának alkalmazottai

Célcsoport

Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalának alkalmazottai, köztisztviselők és szerződéses alkalmazottak, a következő főbb jellemzőkkel: 6 férfi és 41 nő.

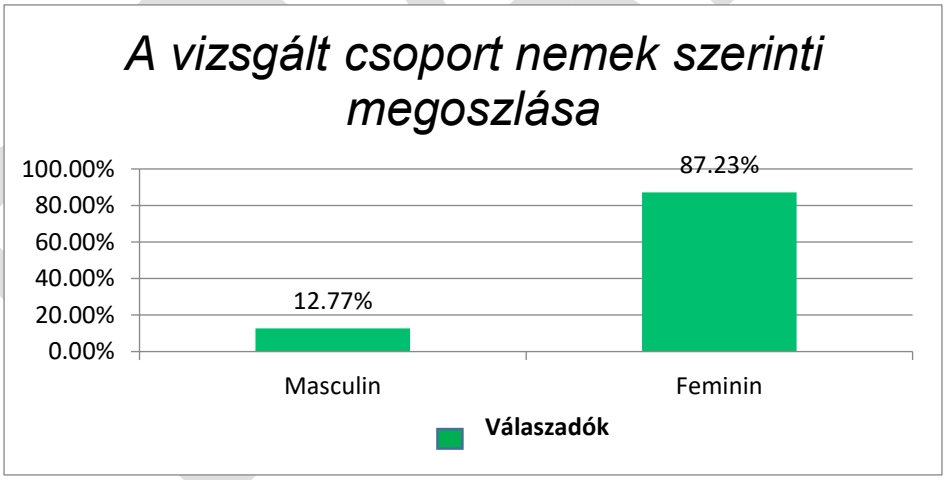

22. ábra A vizsgált csoport nemek szerinti megoszlása

Ami a vizsgált csoport életkorát illeti, a 36-50 éves (68,89%) és az 50 év feletti (24,44%) korosztályok nagyobb létszámban vannak jelen, ami a munkatapasztalat és a megszerzett tudás szempontjából előnyös lehet. Megjegyezzük, hogy a 35 év alattiak (6,67%) és a 35 év felettiek (93,33%) között egyensúlyhiány van. Itt jelentős hátrányt jelent a fiatalok (35 éves korig) kis száma, akik nyitottabbak az új technológiák használatára a közigazgatás egyszerűsítése és bürokráciamentessé tétele során.

Kategóriák	18-30 év	30-50 év	Több mint 50 éves
Személyek száma	3	31	11

14. sz. táblázat A vizsgált csoport életkori megoszlása

A tanulmányok szempontjából megállapítható, hogy magas a felsőfokú végzettségű munkavállalók aránya 65,96%, a posztgraduális tanulmányokkal rendelkezőké 27,66%, a doktori tanulmányokkal rendelkezőké pedig 2,13%. A következő legmagasabb arányt a középfokú végzettségű munkavállalók képviselik 2,13%. A vizsgált csoporton belül alacsonyabb arányt képviselnek a posztliceális végzettséggel rendelkező munkavállalók 2,13%. Ez előnyös az intézmény és a polgárok számára.

Iskolai végzettség	Középiskola	Középiskola utáni iskola	Egyetemi tanulmányok	Posztgraduális tanulmányok	Doktori tanulmányok
Személyek száma	1	1	31	13	1

15. sz. táblázat A vizsgált csoport iskolai végzettségi szintje

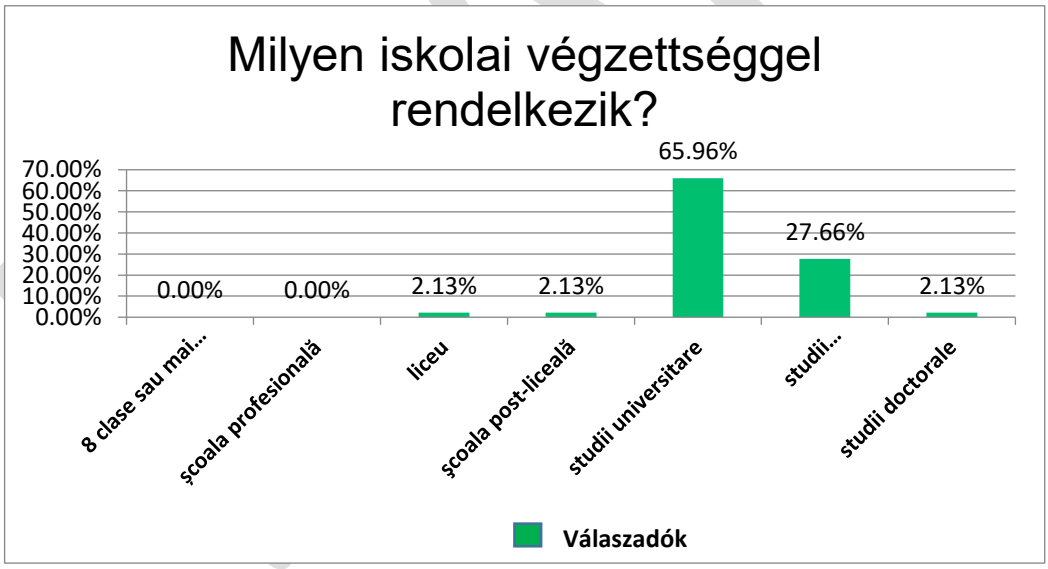

22. ábra - A vizsgált csoport iskolai végzettségi szintje

Az intézmény által nyújtott közszolgáltatások minőségéhez való viszonyulással kapcsolatban a megkérdezett alkalmazottak 20,42%-a nagyon elégedett, 46,36%-a pedig részben elégedett. 7,91% teljesen elégedetlen volt, míg 25,19% részben elégedetlen volt. A válaszadók 0,12%-a nem tudta, vagy nem válaszolt a kérdésre.

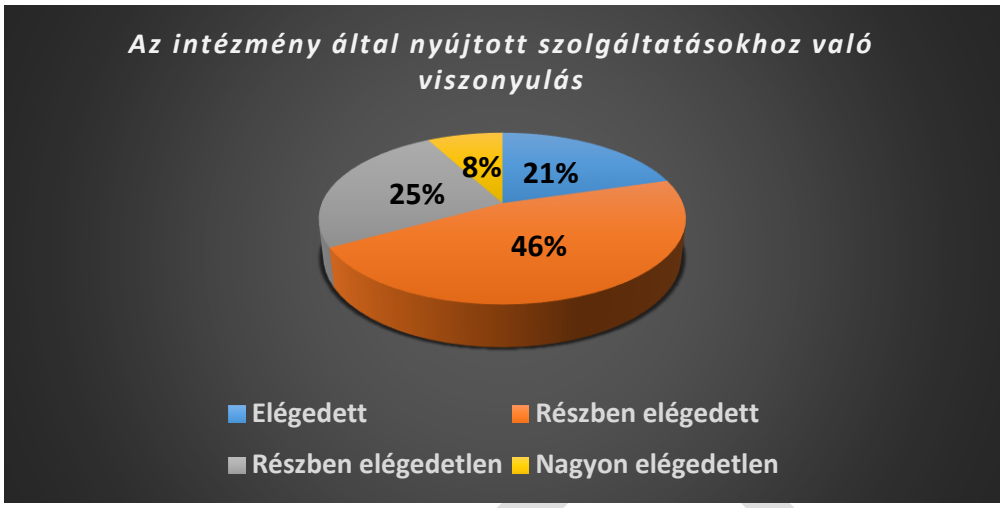

23. ábra Az intézmény által nyújtott szolgáltatásokhoz való viszonyulás

DRAFT

A szolgáltatások minőségi állapotára adott válaszok rangsorolása
A világjárvány (COVID 19) kezelési módja a hatóságok,...
A hatóságok, közintézmények képviselőinek fedhetetlenségi...
Átláthatóság – az állampolgárok hozzáférése a...
Az agrár-élelmiszeripari ágazat diverszifikácója és fejlesztése
A gazdasági ágazat, a kis- és középvállalkozások és a...
Információs infrastruktúra – Internet és távközlés
A természeti erőforrások értékesítése a közösség javára
Közszállítás elérhetősége – közszállítás, vonat, iskolai szállítás...
Energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások...
Közmű-infrastruktúra és szolgáltatások (víz, szennyvíz,...
Közúti infrastruktúra - úthálózat, hidak, utcák, járdák,...
Személyi nyilvántartás – hozzáférhetőség és infrastruktúra
Városi fejlődés – a városi építészet és környezet (az épületek...
Környezetvédelem (levegő, víz, talaj) és a biodiverzitás...
A kockázatokkal szembeni sebezhetőség csökkentése és az...
Vészhelyzetek kezelése – a hatóságok tevékenysége/reakciója...
Közrend, közbiztonság – tevékenység és infrastruktúra (helyi...
Sport – tevékenység és sport-infrastruktúra (sportpályák,...
Ifjúság – tevékenységek, programok és infrastruktúra...
Kulturális örökség – történelmi és építészeti műemlékeink...
Kultúra- tevékenység és kulturális infrastruktúra (művelődési...
Egészségügy- tevékenység és egészségügyi infrastruktúra...
Hátrányos helyzetűek felzárkóztatása és szegénység elleni...
Szociális - gyermekvédelmi, fogyatékkal élő személyek, idős...
Oktatás-nevelés – Tevékenység és oktatási infrastruktúra
0
5
10
15
20
25
30
35
Nem tudja/nem válaszolt
Teljesen elégedett
Részlegesen elégedett
Részlegesen elégedetlen
Teljesen elégedetlen

24. ábra Az intézmény által nyújtott szolgáltatások minőségére adott válaszok rangsorolása

Az intézmény által a polgároknak nyújtott közszolgáltatások minőségére vonatkozó válaszok szintjét elemezve látható, hogy a válaszadók elégedetlenek, és úgy vélik, hogy a következő létesítményeken javítani kell:

- Közúti infrastruktúra (hidak, utak, utcák, forgalom gördülékenysége, körgyűrű);
- Közmű-infrastruktúra (víz, csatornázás, közvilágítás);
- Helyi és regionális tömegközlekedés;
- Iskolai szállítás;
- Városfejlesztés és építészeti fejlesztés;
- A kulturális örökség helyreállítása és megőrzése;
- A hagyományos erőforrás-fogyasztás hatékonysága és a megújuló erőforrások felhasználása;
- Társadalmi befogadás és szegénységellenes programok.

Amikor a megkérdezetteket a településükkel kapcsolatos általános kívánságaikról kérdezték, a következőképpen válaszoltak:

25. ábra A lakóhelyükkel kapcsolatos általános vágyak hierarchiája

A megkérdezettek által a saját településükre vonatkozóan szívesen látott szempontokra vonatkozó válaszok hierarchikus elemzése azt mutatja, hogy a fontossági sorrend a következő:

- Munkahelyek;
- Javított utak;
- Tiszta környezet;
- Jól felszerelt kórházak és poliklinikák;
- Optimális tömegközlekedés;
- Parkok és zöldterületek;
- Tiszta környezet;
- Tiszta és jól felszerelt iskolák.

A válaszadók szerint a Székelyudvarhelyen végrehajtott főbb intézkedések a következők: a Belvárosi Református Templom felújítása, a Tamási Áron Gimnázium felújítása, a város több játszóterének rehabilitációja, a szombatfalvi idősek otthonának építése, kerékpárút létesítése, a szennyvízhálózat részleges felújítása, játszóterek rehabilitációja, üzleti inkubátorház létrehozása, szelektív hulladékgyűjtés, elektromos kábelek föld alá helyezése, múzeum megnyitása, a sportpálya melletti híd felújítása, az új városi jégpálya megnyitása, faültetési akció, körforgalom kialakítása.

A megkérdezettek szemszögéből a település fejlődése szempontjából a legfontosabb hasznos intézkedések a következők lennének:

Gazdaság — a fiatal diplomások támogatása gazdasági területen, munkahelyteremtés a fiatalok számára, a kkv-k támogatása, a helyi vállalkozók fejlődését elősegítő létesítmények, vonzó létesítmények a befektetők számára, optimális közúti infrastruktúra, ipari park.

Környezetvédelem/energiahatékonyság - alternatív közlekedési eszközök (kerékpárok, robogók stb.) használatára alkalmas utak kialakítása, elektromos buszok, a tömbházak energiahatékonyságát célzó programok végrehajtása és finanszírozása, intelligens világítás, zöld energiainfrastruktúra fejlesztése (fűtés, világítás zöld forrásból: napelemek stb.), a körforgásos gazdaság elősegítése, szelektív hulladékgyűjtés, a város közúti forgalmának csökkentése a légszennyezés és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése érdekében.

Közművek — *A* vízellátási és csatornázási rendszer korszerűsítése, az esővíz-elvezetési hálózat fejlesztése, a közvilágítási hálózat bővítése, a fűtéshálózat korszerűsítése és hatékonyabbá tétele, otthoni parkolási lehetőségek kialakítása, a busz-/mikrobuszvonalak fejlesztése és korszerűsítése, többszintes fedett parkolók kialakítása a városközpontban, megfelelő kerékpárutak kialakítása, a város forgalmának tehermentesítése.

Városrendezés és lakhatás — A városrendezési előírások következetessége, könnyítések a műemléknek nyilvánított épületek tulajdonosai számára, több új, fiatalok által bérelhető ház építése, könnyítések a fiatalok számára - elfogadható árú házépítésre alkalmas telkek, Zonális rendezési tervek készítése, széles utcák, zöldövezetek, parkolók és járdák kialakítása az új városrészekben, az építési engedélyekhez való könnyebb hozzáférés, az építési engedély szerinti munkálatok végrehajtásának ellenőrzése, az épületek rendeltetésszerű használatának ellenőrzése.

DRAFT

A lakosság egészsége és biztonsága — *a* kórház korszerűsítése és felszerelése, a családi egészségügyi központok/klinikák felújítása, szűrési kampányok, az iskolások, diákok, nyugdíjasok és kiszolgáltatott személyek könnyebb hozzáférése az orvosi vizsgálatokhoz, nappali központok létrehozása az idősek, a fogyatékkal élők és a mentális betegségekben szenvedők számára; rehabilitációs központ az alkoholfüggők számára, a helyi rendőrség nagyobb jelenléte, az antiszociális helyzetek megelőzésére irányuló programok.

Városi mobilitás — utak, járdák javítása, korszerű parkolók építése a városban és környékén, az úthálózat korszerűsítése, biztonságos kerékpársávok az egész városban, több gyalogosfelület, berendezések korszerűsítése és telepítése - pl. közlekedési lámpák több területen a forgalom áramlásának és biztonságának javítása érdekében, a tömegközlekedés fejlesztése a legmagasabb színvonalon, terelőút építése.

Oktatás —az oktatási infrastruktúra fejlesztése, a munkaerőpiac és a szakképzési profilok összekapcsolása, sportcsarnok építése az Orbán Balázs Általános Iskolában, oktatási programok hátrányos helyzetű és roma közösségekből származó gyermekek számára.

Kultúra és rekreáció — Kulturális központ létrehozása a Székelytámadt várban, többek között az iskola épületében, a Szejkefürdő korszerűsítése, képzőművészeti kiállítóterem, fedett uszoda, több koncert, szabadtéri ünnepségek, rendszeres kulturális foglalkozások támogatása és népszerűsítése, a mozi újraindítása, alternatív terek kialakítása a különböző stílusú kulturális bemutatók számára (alternatív termek, szabadtéri rendezvények stb.), rekreációs park létrehozása a lakosok számára, asztali sportok számára kialakított pályákkal.

1.5.2 Székelyudvarhely Népessége

Célcsoport

Székelyudvarhelyen összesen 205 személyt kérdeztek meg (117 férfit és 81 nőt).

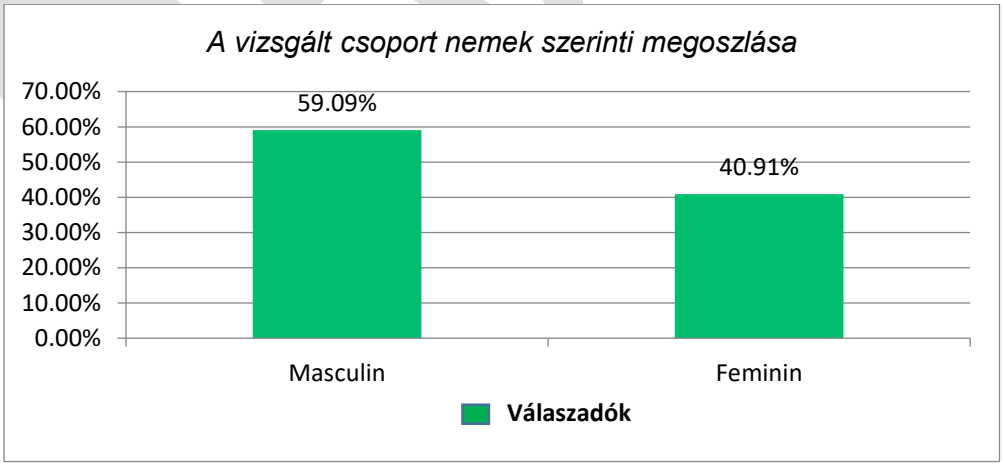

26.ábra A vizsgált csoport nemek szerinti megoszlása

DRAFT

A vizsgált csoport életkorát tekintve a helyzet a következőképpen alakult:

Kategóriák	18-30	31-50	50 év felett	Nincs válasz
Személyek száma	32	114	35	24

16. sz. táblázat A vizsgált csoport életkori megoszlása

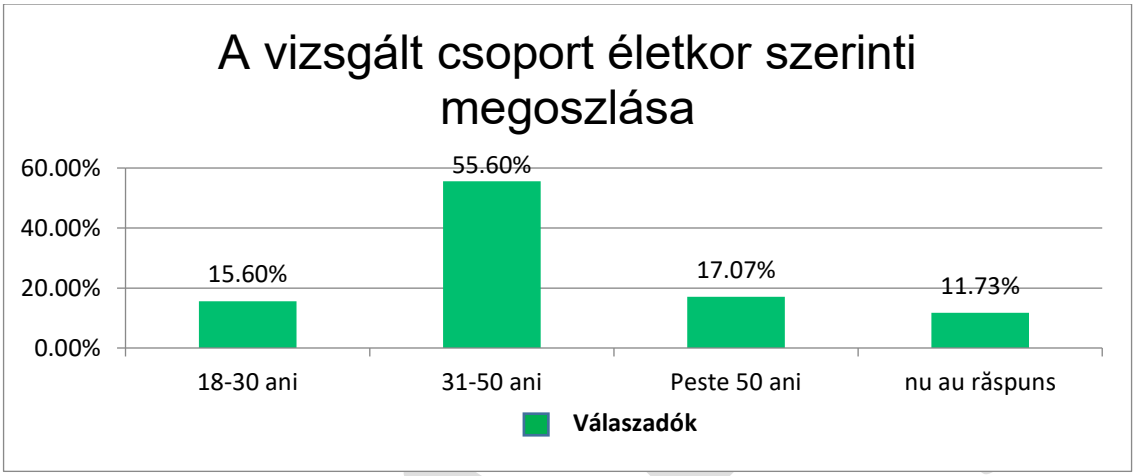

27.ábra A vizsgált csoport életkori megoszlása

Az iskolai végzettséget tekintve magas az egyetemi diplomával rendelkezők aránya (53,73%), valamint a mester- és posztgraduális diplomával rendelkezők (13,43%) és a doktori fokozattal rendelkezők (2,99%) aránya. A középiskola utáni iskolával rendelkezők aránya (7,46%), a középiskolával rendelkezőké (16,42%), a szakiskolával rendelkezőké (3,98%) és a 10 osztályt végzetteké (1,99%). Meg kell jegyezni, hogy a válaszadók iskolai végzettsége magas, a felsőfokú végzettségűek kategóriája körülbelül (70%).

Iskolai végzettség	10 osztály	szakiskola	középiskola	esti képzéses középfokú iskola	egyetemi tanulmányok	posztgraduális tanulmányok	doktori tanulmányok
Személyek száma	4	8	33	15	108	27	6

17. sz. táblázat A vizsgált csoport iskolai végzettsége

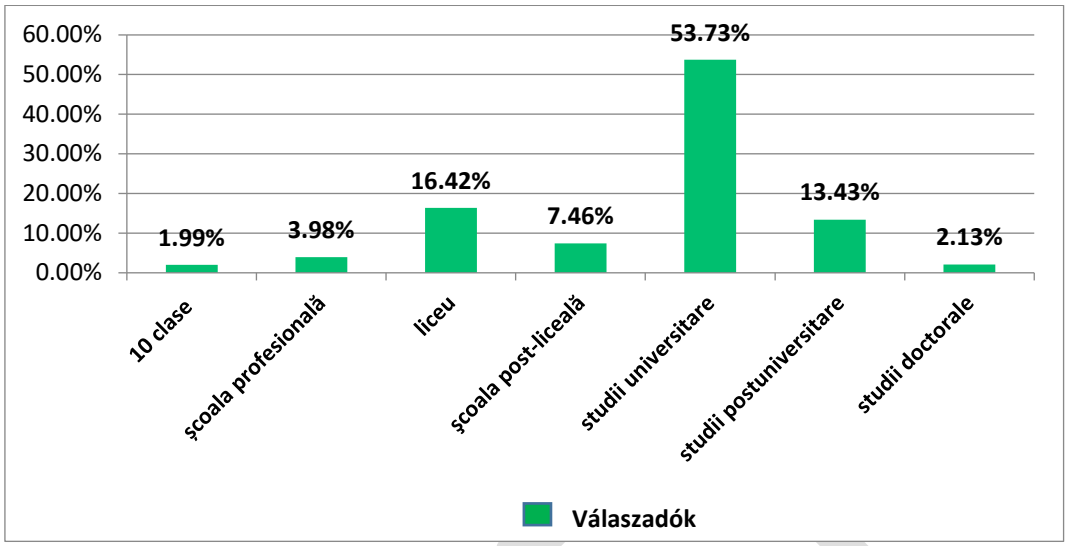

28. sz. ábra A vizsgált csoport iskolai végzettségi szintje

A foglalkozás szempontjából látható, hogy a válaszadók legnagyobb részét a magánszektorban dolgozók képviselik (42,21%), őket követik a vállalkozók (23,12%), majd a közintézményben dolgozók (21,61%). Az ellenkező póluson a nyugdíjasok és a tanulók/diákok állnak azonos arányban (3,52%). Meg kell jegyezni, hogy a munkanélküliek aránya 0%.

Foglalkozás	*Személyek száma*
Közintézmény alkalmazottja	43
A magánszektorban foglalkoztatottak	84
Vállalkozó - vállalkozás tulajdonosa, meghatalmazott természetes személy, egyéni vállalkozó, családi társulás.	46
Regisztrált munkanélküli, munkanélküli	0
Szerződéses munkavállaló / teljes munkaidőben	1
Nyugdíjas	7
Diák	7
Mezőgazdasági termelő, pl. (családi gazdaság tulajdonosa vagy családtagja), nem fizetett családi gazdálkodó	1
Egyéb	10
Nincs válasz	6

18. sz. táblázat A válaszadók foglalkozása

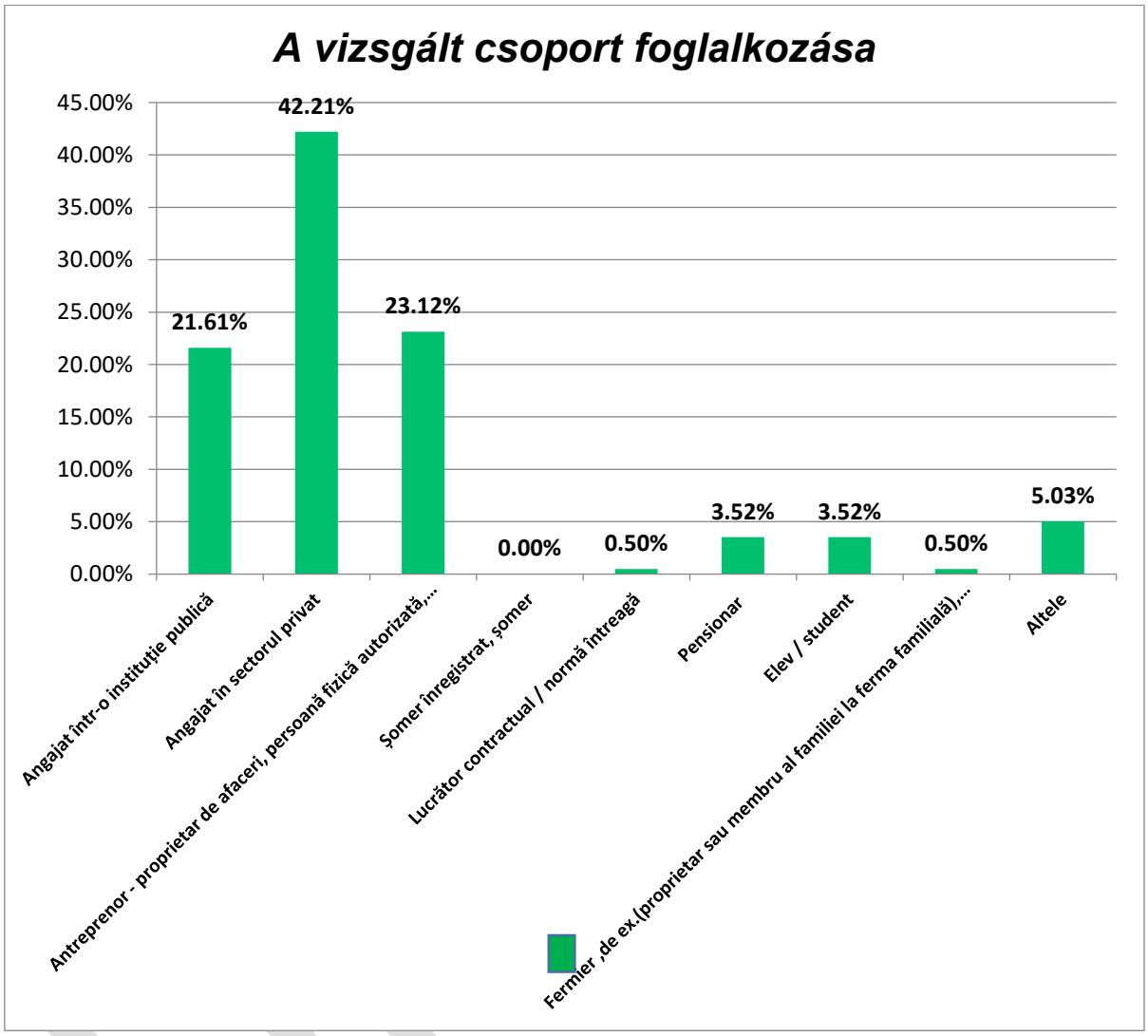

29. ábra A válaszadók foglalkozása

Ami a helyi közigazgatás által nyújtott közszolgáltatások minőségével kapcsolatos hozzáállást illeti, a megkérdezett polgárok 14,49%-a elégedett, 27,70%-a pedig részben elégedett. A megkérdezett polgárok 23,41%-a volt teljesen elégedetlen, 23,76%-a pedig részben elégedetlen. A válaszadók 7,55%-a nem tudta, vagy nem válaszolt a kérdésekre.

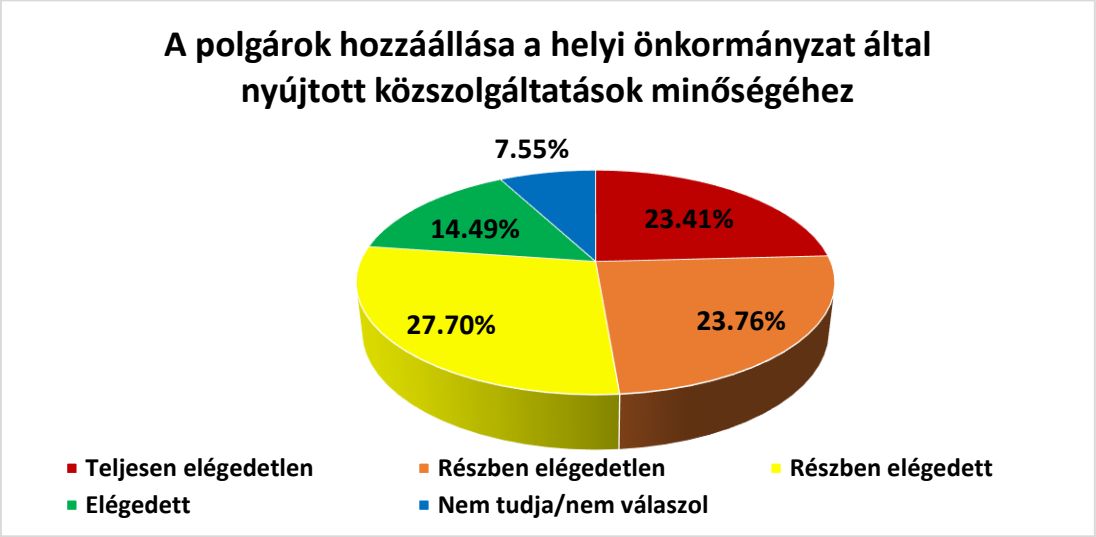

30. ábra A polgárok hozzáállása a helyi önkormányzat által nyújtott közszolgáltatások minőségéhez

DRAFT

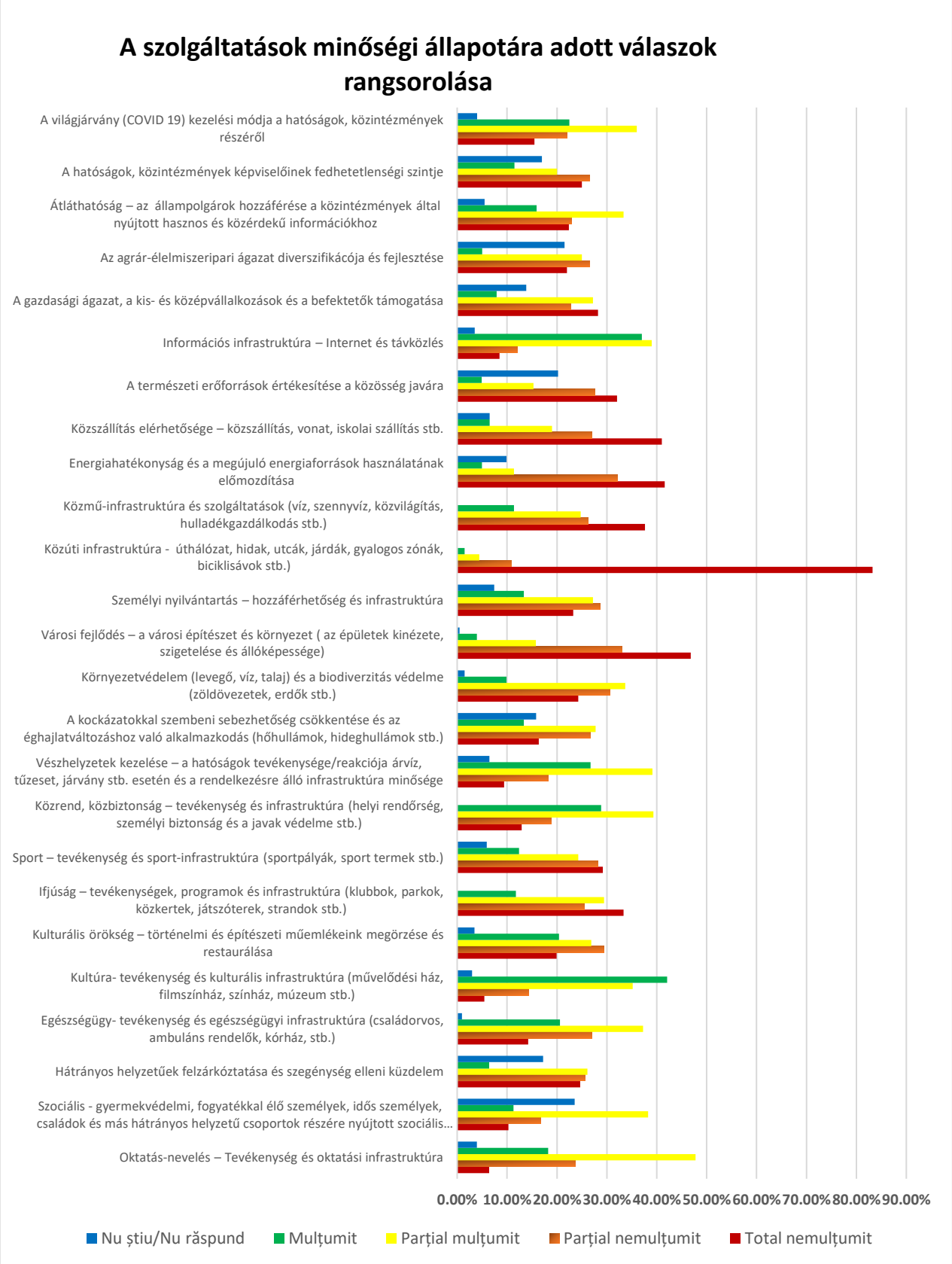
A szolgáltatások minőségi állapotára adott válaszok rangsorolása
A világjárvány (COVID 19) kezelési módja a hatóságok, közintézmények részéről
A hatóságok, közintézmények képviselőinek fedhetetlenségi szintje
Átláthatóság – az állampolgárok hozzáférése a közintézmények által nyújtott hasznos és közérdekű információkhoz
Az agrár-élelmiszeripari ágazat diverszifikácója és fejlesztése
A gazdasági ágazat, a kis- és középvállalkozások és a befektetők támogatása
Információs infrastruktúra – Internet és távközlés
A természeti erőforrások értékesítése a közösség javára
Közszállítás elérhetősége – közszállítás, vonat, iskolai szállítás stb.
Energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások használatának előmozdítása
Közmű-infrastruktúra és szolgáltatások (víz, szennyvíz, közvilágítás, hulladékgazdálkodás stb.)
Közúti infrastruktúra - úthálózat, hidak, utcák, járdák, gyalogos zónák, biciklisávok stb.)
Személyi nyilvántartás – hozzáférhetőség és infrastruktúra
Városi fejlődés – a városi építészet és környezet (az épületek kinézete, szigetelése és állóképessége)
Környezetvédelem (levegő, víz, talaj) és a biodiverzitás védelme (zöldövezetek, erdők stb.)
A kockázatokkal szembeni sebezhetőség csökkentése és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás (hőhullámok, hideghullámok stb.)
Vészhelyzetek kezelése – a hatóságok tevékenysége/reakciója árvíz, tűzeset, járvány stb. esetén és a rendelkezésre álló infrastruktúra minősége
Közrend, közbiztonság – tevékenység és infrastruktúra (helyi rendőrség, személyi biztonság és a javak védelme stb.)
Sport – tevékenység és sport-infrastruktúra (sportpályák, sport termek stb.)
Ifjúság – tevékenységek, programok és infrastruktúra (klubbok, parkok, közkertek, játszóterek, strandok stb.)
Kulturális örökség – történelmi és építészeti műemlékeink megörzése és restaurálása
Kultúra- tevékenység és kulturális infrastruktúra (művelődési ház, filmszínház, színház, múzeum stb.)
Egészségügy- tevékenység és egészségügyi infrastruktúra (családorvos, ambuláns rendelők, kórház, stb.)
Hátrányos helyzetűek felzárkóztatása és szegénység elleni küzdelem
Szociális - gyermekvédelmi, fogyatékkal élő személyek, idős személyek, családok és más hátrányos helyzetű csoportok részére nyújtott szociális...
Oktatás-nevelés – Tevékenység és oktatási infrastruktúra
0.00% 10.00% 20.00% 30.00% 40.00% 50.00% 60.00% 70.00% 80.00% 90.00%
Nu știu/Nu răspund
Mulțumit
Parțial mulțumit
Parțial nemulțumit
Total nemulțumit

31. ábra A szolgáltatások **minőségi állapotára adott válaszok rangsorolása**

Elemezve az udvarhelyi lakosoknak a közszolgáltatások minőségével kapcsolatos válaszait, azt látjuk, hogy a válaszadók elégedetlenek, és úgy vélik, hogy a javításra szorul:

- a közúti infrastruktúra (hidak, utak, utcák, forgalom zavartalansága, elkerülő utak - *elégedetlenek (83%)*
- Városfejlesztés és lakhatás - *elégedetlenek (48%);*
- A hagyományos erőforrások fogyasztásának ésszerűsítése és a megújuló erőforrások felhasználása - *elégedetlenek (43%);*
- Optimális helyi és regionális tömegközlekedés - *elégedetlenek (41%);*
- Közmű-infrastruktúra (vízhálózat, csatornázás, közvilágítás) - *elégedetlenek (38%);*

Szeretnénk rámutatni, hogy a Székelyudvarhelyen fennálló problémákkal kapcsolatban sok hasonlóság van a polgárok és a városháza alkalmazottai által adott válaszok között.

Amikor a megkérdezetteket a településükkel kapcsolatos általános kívánságaikról kérdezték, a következőképpen válaszoltak:

DRAFT

32. ábra A polgárok általános kívánságainak rangsora a lakóhelyükkel kapcsolatban

A megkérdezettek által a saját településükre vonatkozóan szívesen látott szempontokra vonatkozó válaszok hierarchikus sorrendben a következő fontossági sorrendet mutatják:

- Feljavított uthálózat;
- Köztisztaság;
- Munkahely teremtés;
- "Barátságos", érzékeny hatóságok;
- Jól felszerelt kórházak és poliklinikák;
- Tiszta környezet;
- Parkok és zöldterületek felújítása és újak létrehozása;

- Tiszta és jól felszerelt iskolák;
- Közbiztonság;
- Optimális tömegközlekedés;

Ami Székelyudvarhely hatékony fenntartható fejlődésének megvalósításához szükséges három fő prioritást illeti, a megkérdezett polgárok a következőket emelték ki:

- Infrastruktúrafejlesztés, az úthálózat rehabilitációja és karbantartása, körgyűrű;
- Infrastruktúrafejlesztés, víz-, csatorna-, hő- és gázhálózatok helyreállítása és karbantartása;
- Korszerű orvosi berendezésekkel felszerelt és felújított kórház, a polgárok oktatását célzó programok, a gyógyíthatatlan betegek, a fogyatékkal élők, a hátrányos helyzetűek, a nyugdíjasok, a diákok és a hallgatók egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférését megkönnyítő programok.
- Vállalkozásbarát környezet, kis- és középvállalkozások támogatása, vállalkozók képzése, befektetők ösztönzése, erőforrások visszavezetése a városba, létesítmények a befektetők számára, munkahelyek létrehozása, a turizmus fejlesztése és létesítmények a turisztikai befektetők számára;
- Utak és járdák felújítása, jelzések és közlekedési lámpák, a forgalom akadálymentesítése és optimalizálása, parkolóhelyek létesítése, zöldfelterületek és az utcai butorzat felújítása, valódi kerékpársávok kialakítása;
- Örökségvédelem, a történelmi épületek és műemlékek restaurálása és megőrzése, természeti erőforrások felhasználása, ezek népszerűsítése;
- Tiszta környezet, energiahatékonyság, alternatív energiaforrások telepítése a tömbházakra és azok szigetelése, napelemek a közvilágításhoz, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás, a körforgásos gazdaság előmozdítása, a város gépjárműforgalmának csökkentése és a károsanyag-kibocsátás csökkentése, a vállalkozások ellenőrzése a környezetszennyezés elleni szabályok betartása tekintetében.
- A tömegközlekedés fejlesztése, elektromos buszhálózat, hasznos útvonalak és megfelelő megállók, kihelyezett, betartott és ellenőrzött menetrend, iskolai közszállítás;
- Kulturális rendezvények szervezése és az ezekhez szükséges szabadtéri terek létrehozása, kulturális tevékenységek finanszírozása és támogatása, teljesítménysportok és tömegsportok támogatása és finanszírozása infrastruktúrafejlesztés révén (sportpályák, fedett uszoda, uszodák és szabadidős létesítmények).

DRAFT

2. Fejezet
Székelyudvarhely megyei jogú város SWOT-elemzése és stratégiai célkitűzései

Ahhoz, hogy reális és konkrét intézkedéseket lehessen javasolni, a fejlesztési stratégiának a település állapotának elemzésén kell alapulnia, amely rávilágít az erőforrásokra, a korlátokra és a fejlesztési lehetőségekre. A SWOT-elemzés alapvető eszköz a következő időszak legfontosabb stratégiai irányainak és prioritásainak meghatározásában a gazdasági fejlődés és a társadalmi kohézió szempontjából.

A közösség rendelkezésére álló erőforrások elemzése feltárja a közösség és környezete erősségeit és gyengeségeit, a fejlődési lehetőségeket és az elkerülendő lehetséges kockázatokat.

A SWOT-elemzés hasznossága abban áll, hogy az ezen elemzésen alapuló döntéshozatali folyamatnak a következő elemeket kell tartalmaznia:

- célok megfogalmazása az erősségeknek megfelelően;
- a problémának tekintett gyengeségek kiküszöbölése;
- a lehetőségek megragadása a veszélyek figyelembevételével.

Székelyudvarhely erősségei:	Gyengeségek:
- Kompakt, egyetlen településből álló, jól körülhatárolt övezetekkel rendelkező település; - Nagy népsűrűség; - Fontos gazdasági struktúra; - Minimális költséggel rendelkezésre álló, állandó munkaerő; - Az ipari hagyományok megléte a helyi gazdaságban; - Vasúti megközelíthetőség; - Nagy vállalkozói potenciál; - Nyitott helyi hatóságok; - Kommunikációs hálózatok megléte (telefon, internet, kábel); - Kiterjedt villamosenergia- és -gázellátási hálózatok megléte; - Iskolai infrastruktúra; - Erős helyi identitás; - Magas beiskolázási arány és alacsony lemorzsolódási arány;	- A köz-magán partnerségen alapuló gazdasági beruházások hiánya; - A fejlett technológiák viszonylag kis mértékű alkalmazása; - Az ipari termelékenység az Európai Unióhoz képest még mindig alacsony; - A lakosság egy részének szegénységi problémái; - A helyi marketing alacsony szintje; - A műemlékek nem megfelelő hasznosítása; - Elégtelen egészségügyi hálózat (szolgáltatások és infrastruktúra); - A környezetvédelmi nevelésének hiányosságai; - Rosszul kiépített közművek az új városrészekben; - A tömegközlekedés nagyon alacsony színvonala; - Az új városrészekben nincs elegendő szolgáltatás és közterület;

- A helyi kulturális intézmények létezése; - Alacsony munkanélküliségi ráta a hasonló területek országos átlagához képest; - A történelmi műemlékek létezése; - Vonzerő a lakhatás, üzleti helyszín számára; - A városhatáron belüli területek bővítése; - Közüzemi rendszer; - Nagy kiterjedésű zöldterületek; - Megfelelő természeti környezet; - Tisztítóművek, ivóvíz-, szennyvíz- és csatornahálózat megléte; - Közterületek, tágas piacok létezése, amelyek kihasználható potenciállal rendelkeznek, és amelyeket közcélokra lehet hasznosítani, használni; - A kiemelkedő épített és természeti örökség megléte; - Ásvány- és termálvízforrások megléte; - Sporttevékenység és infrastruktúra.	- ivóvíz- és/vagy szennyvízhálózat hiánya vagy elégtelensége a település egyes területein; - A település túlzsúfolt közlekedése, a parkolóhelyek elégtelen száma mind a központban, mind a lakónegyedekben; - Alacsony fokú szelektív hulladékgyűjtés, azaz a helyi újrahasznosítási és szelektív gyűjtési potenciálhoz képest alacsony fokú újrafeldolgozás; - Gyalogos utcák hiánya; - Az alternatív útvonalak és közlekedési eszközök hiánya és elégtelensége; - A település nagy távolságra fekszik az országos úthálózattól (50 km a TEN-T hálózattól), a nemzetközi repülőterektől (100 km a marosvásárhelyi repülőtértől és 200 km a kolozsvári repülőtértől); - A városközpont egységes megjelenésének hiánya; - A Székelytámadt vár leromlott állapota és turisztikai célú hasznosításának hiánya; - A közterületek leromlott állapota mind a városközpontban, mind a peremkerületekben; - Leromlott állapotú történelmi műemlékek; - Többfunkciós területek (pl. ipari terület lakó övezetekkel).
Lehetőségek:	**Fenyegetések:**
- A település fenntartható fejlődését, a regionális és helyi környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúrát, a regionális és helyi üzleti környezet erősítését, a szociális infrastruktúra javítását támogató uniós finanszírozás növelése; - A decentralizáció és a helyi autonómia erősítése és a befektetők számán keresztül Székelyudvarhely szerepének növelése a megye gazdaságában;	- Az infrastruktúrába, közműhálózatokba (víz, csatornázás, közvilágítás)való beruházási szükségletek és a település terjeszkedése miatt elengedhetetlenné vált beruházási igényhez képest alacsony költségvetési források; - Az emelkedő energiadíjak egyes gazdasági szereplők bezárását eredményezhetik;

- Partnerségek kialakítása az üzleti, tudományos és nem kormányzati szektorral; - Munkahelyteremtés, munkaerő nyitottsága az átképzésre és a - készségfejlesztésre; - A kulturális élet fejlesztése integrált keretek között, mely magában foglalja az oktatást, a regionális fejlesztéseket, és az idegenforgalom javítását; - A metropolitán övezet fejlődése; - A település vonzerejének növelése a lakhatás és a vállalkozások elhelyezkedése szempontjából; - Integráció a megyei és regionális fejlesztési stratégiákba; - A szolgáltatási ágazat nagy fejlődési potenciált képez.	- A közszolgáltatások költségeinek növekedése a polgárok és a felhasználók számára; - Instabil, inkoherens jogszabályok, amelyek hatással lehetnek a közigazgatási tevékenységre és a gazdasági szereplők tevékenységére; - Munkaerő-migráció.

Az előző fejezetben szereplő diagnózis alapján és a fenti SWOT-elemzés segítségével 2015-ben stratégiai célokat fogalmaztak meg a helyi fejlesztésre vonatkozóan. Ezeket a jelenlegi stratégiában is fenntartják a fejlesztési folyamat koherenciájának biztosítása érdekében. A település fejlesztési irányainak meghatározása az integrált helyi fejlesztés elvén alapult, ami a közösség fejlődésének három fő összetevőjét - a **gazdasági fejlődést, a társadalmi fejlődést, valamint az erőforrásokkal és a természeti környezettel való kiegyensúlyozott gazdálkodást -** összekapcsoló fejlesztést jelenti.

Jövőkép

2030-ra Székelyudvarhely „Hargita megye legéletképesebb városa” marad, amely a kreativitást a fejlődés minden területén előmozdítja.

Küldetés

Székelyudvarhely önkormányzata megfelelő közszolgáltatásokat, infrastruktúrát és társadalmi-városi létesítményeket biztosít lakosai számára, méltó és kényelmes életszínvonalat, valamint megfelelő környezetet a munkához és a szabadidő eltöltéséhez.

Az átfogó cél elérése érdekében, a fejlesztési területekre vonatkoztatva a következő konkrét célokat tűzzük ki:

Gazdaság - ipar és szolgáltatások szakterület

- Vállalkozásfejlesztési és befektetéseket vonzó intézkedések ösztönzése. A kutatási és innovációs tevékenység ösztönzése. Munkahelyek teremtése. A munkanélküliség folyamatos csökkentése;

Környezetvédelem szakterület

- Az energiahatékonyság biztosítása a zöld energia felhasználásával: közművek, közlekedési infrastruktúra és gazdasági fogyasztók. Hatékony hulladékhasznosítás;

Társadalmi fejlődés szakterület

- A közösség minden tagja számára a fejlődés feltételeinek biztosítása;

Területrendezés és közlekedési infrastruktúra szakterület

- A városi funkciók kiegyensúlyozása és a városi mobilitás növelése;

Helyi közigazgatás szakterület

- A közigazgatás hatékonyságának javítása, a lakosok részvételének javítása a közösség életében.

Oktatás és képzés szakterület

- Az oktatási infrastruktúra folyamatos fejlesztése. A szakképzés hozzáigazítása a munkaerőpiac igényeihez. Magas színvonalú felnőttoktatás. A felsőoktatás fejlesztési lehetőségeinek elemzése a településen.

Kultúra, vallás, sport és szabadidő szakterület

- A kulturális, sport- és szabadidős szolgáltatások tudatos és folyamatos fejlesztése. A hagyományos értékek védelme, megőrzése és tudatosítása.

DRAFT

3. Fejezet
Székelyudvarhely fejlesztési területei, célkitűzései és konkrét projektjei

3.1. Helyi gazdaság —ipar, mezőgazdaság, szolgáltatások, turizmus

3.1.1 Áttekintés

Ipar

Székelyudvarhely Hargita megye második társadalmi-gazdasági és ipari központja. Székelyudvarhely gazdasági helyzetét és vállalkozói fejlődését nagymértékben meghatározza a gyenge közlekedési infrastruktúra (autópálya és vasút). Annak ellenére, hogy a település az ország központjában található, amely ideális terület a nagyvállalatok logisztikai pontjainak elhelyezésére, az a tény, hogy az autópálya megközelíthetősége 120 km-re, a repülőtér megközelíthetősége 100 km-re van, a vasúthálózat pedig elavult és alkalmatlan a jelenlegi áruszállítási feltételekhez, csökkentette a multinacionális vállalatok leányvállalatainak jelenlétét a térségben.

Székelyudvarhely azonban számtalan vállalkozói tevékenységből profitál a kis- és középvállalkozások révén, amelyek nagy számban vannak jelen a város gazdasági életében.

Székelyudvarhely gazdasági ágazatainak szerkezete sokat változott az elmúlt 30 évben. A kommunista rendszer összeomlása utáni első években a helyi gazdaságot a fém- és gépgyártó cégek uralták (Matrița- és Tehnoutilaj-gyárak), de a textil- és fafeldolgozó cégek is fontos szerepet játszottak. A rendszerváltás után a legnagyobb vesztesek éppen a fémfeldolgozó vállalatok voltak, így a 2000-es évek elején a könnyűipar vált a város gazdaságának meghatározó tényezőjévé.

A könnyűipar elsősorban két területen, egyrészt a ruhaiparban (Ikos-Conf SA, Norada SA, Cooperativa Voința), másrészt a nyomdaiparban (Infopress SA, ABC Impex SRL) honosodott meg. A város és a szomszédos községek számára a legnagyobb munkaadók a textiliparban dolgozó cégek voltak, míg a nyomdaipar olyan fontos volt, hogy Székelyudvarhelyt sokáig az ország nyomdaipari központjának tekintették.

A 2008-as gazdasági válság és az azt követő évek újradefiniálták a város gazdasági szerkezetét. A nyomdaipar részesedése a város alacsony megközelíthetősége miatt csökkent, és a lohn alapon dolgozó ruhagyárak kevésbé lettek hatékonyak az erősen globalizált piacon. Fokozatosan a kereskedelmi tevékenység vált meghatározóvá a város gazdaságában. A 2020-ig tartó években a város gazdaságát egyértelműen a nagykereskedelmi cégek uralták, míg a kiskereskedelmi cégek forgalma meghaladta az összes ipari ágazat forgalmát. A szolgáltatási ágazat is lassan növekedni kezdett, de nem tudta utolérni sem az ipart, sem a kereskedelmet.

A Székelyudvarhely gazdaságában 2020-ban meghatározó szerepet játszó vállalkozások által végzett tevékenységek értékelése megkönnyítette a város gazdasági helyzetének strukturált elemzését.

DRAFT

A város legnagyobb vállalata a helyi tulajdonban lévő Amigo&Intercost SRL, amelynek tevékenysége az italok nagykereskedelem, forgalma megközelíti a 80 millió eurót.

A rangsorban a következő két vállalat egy családhoz tartozik: Melinda Impex Steel SRL és Melinda Impex Instal SRL, az előbbi acél, az utóbbi vízvezeték- és szerelési termékek nagykereskedelmével foglalkozik. Ezek a vállalatok többször is az országos rangsor élén végeztek, összforgalmuk meghaladja a 90 millió eurót.

A negyedik legnagyobb vállalat az Elan Trio Kft. amely Székely üzletlánc néven szupermarketeket üzemeltet több székely városban. Ezt a vállalatot egy helyi üzletember alapította, de most egy magyar befektetési csoport tulajdonában van. A rangsor ötödik helyét a Coats Romania SRL foglalja el, az első olyan vállalkozás, amelynek nincs helyi tulajdonosa. A fonalat gyártó és forgalmazó vállalat a globális Coats csoporthoz tartozik.

A hatodik vállalatnak szintén külföldi tulajdonosa van, egy spanyol állampolgár. Ez a Székelyudvarhelyi üzletemberek által alapított vállalat a nyomdaipar egyik legfontosabb szereplője Kelet-Európában. A városban két másik cég is működik, amelyek forgalma meghaladja a 20 millió eurót, és mindkettőnek helyi tulajdonosa van. A Color Metal SRL színesfémek nagykereskedelmével foglalkozik, míg az Impar SRL profilja autóalkatrész forgalmazás.

A környező településeken jelentős az ipar jelenléte. Az első ilyen jellegű vállalat a Gordon Prod SRL, egy székelyszentléleki tejfeldolgozó vállalat, amelynek tulajdonosai helyi lakosok, és amelynek forgalma megközelíti a 20 millió eurót. A következő legnagyobb cég egy farkaslaki vállalkozás, az ALT Technologies, holland tulajdonossal. Ez a cég légzsákokat gyárt gépkocsikhoz. Az árbevétel alapján a zetelaki székhelyű Cetate Production követi. Ennek a vállalatnak olasz tulajdonosa van, és profilja a sátrak gyártása. A Cetate Production után a szintén zetelaki székhelyű Miklos Steel következik, egy helyi tulajdonossal rendelkező fémfeldolgozó vállalat. A Gordon Prod SRL -n kívül ezek egyenként 5-10 millió eurós forgalommal rendelkeznek.

A Székelyudvarhelyen működő vállalkozók jelentős része mindig is fontosnak tartotta, hogy szakmai közösségeket hozzon létre annak érdekében, hogy jobban megismerje a jogalkotás kihívásait, megossza szakmai és üzletvezetési ismereteit, kapcsolatokat építsen ki más vállalkozókkal és közös kommunikációt folytasson a piac felé ahol tevékenykedik. A rendszerváltást követő években több érdekvédelmi közösség is létrejött, amelyek igyekeztek segíteni abban, hogy közös megoldást találjanak az adott időszakban a vállalkozásokat érő kihívásokra. A helyi vállalkozókra jellemző innovatív gondolkodásmód és a dinamikus gazdasági élet meghatározta és befolyásolta e szervezetek fejlődését. Számos szervezet jött létre, amelyek később szétváltak, átnevezték őket, de tovább működtek, egyes esetekben egymással versengve, más esetekben együttműködve.

Számos kreatív és sikeres vállalkozás jött létre az idegenforgalom, a kézművesség és az informatikai rendszerek területén. Számos intenzív tudás alapú cég alakult, mint például a marketing-tanácsadás, a szoftverfejlesztés vagy a versenyképes mérnöki szolgáltatások. A kihívás az ilyen vállalkozások számának növelése, mivel ezek nagyobb bevételt, tudáskoncentrációt és társadalmi-gazdasági fejlődést eredményeznek a városban és a régióban.

DRAFT

A település gazdasági fejlődésében fontos szerepet játszanak a civil szervezetek is, amelyek tevékenységi körükön keresztül védik a helyi vállalkozók közös érdekeit, kutatás-fejlesztési tevékenységet kezdeményeznek, gazdasági fórumokat, kiállításokat és konferenciákat szerveznek.

Az INS által rendelkezésre bocsátott adatlap szerint, 2020-as szinten, Székelyudvarhelyen 2081 aktív vállalkozás működött, a következő tevékenységi területeken:

Releváns vállalkozások Székelyudvarhely 2020	**Szám**
Szállodák és egyéb szálláshelyek	23
Éttermek és egyéb vendéglátás	51
Ruházati cikkek gyártása -	21
Textilgyártás	9
Nagykereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár)	169
Kiskereskedelem, kivéve a gépjárművek és motorkerékpárok kiskereskedelme	233
Nagy- és kiskereskedelem, gépjárművek és motorkerékpárok karbantartása és javítása	75
Élelmiszeripar	29
Fafeldolgozás, valamint fa- és parafatermékek gyártása (kivéve bútorgyártás, szalma- és fonottáru gyártása)	34
Bútorgyártás	22
Gumi és műanyag termékek gyártása	13
Műsorszórás és műsorszóró tevékenység	1
Nyomtatása és sokszorosítás	10
Papír és papírtermék gyártása	8
Szárazföldi és csővezetékes szállítás	65
Építészeti és mérnöki tevékenységek, műszaki vizsgálatok és elemzések	67
Épületépítés	52
Különleges építési munkák	73
Gépek és berendezések gyártása	7
Kohászati ipar	4
Fémipari termékek gyártása (kivéve gép, berendezés)	29
Tájépítészeti és épületgépészeti tevékenység	8
Hulladékgyűjtés, -kezelés és -ártalmatlanítás	4

19. sz. táblázat A gazdasági szereplők kategóriái

Forrás: NSI adatlap

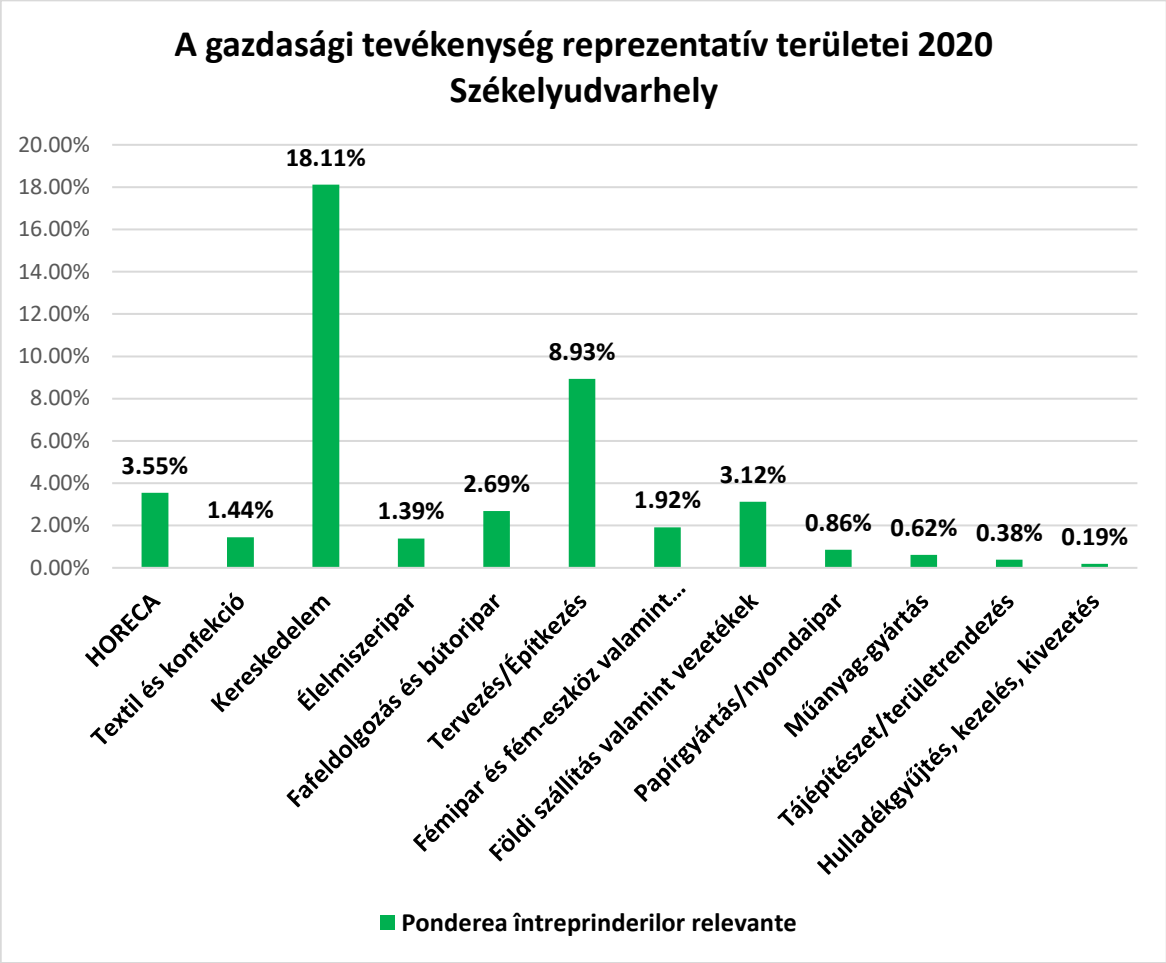

33. ábra Az aktív vállalkozások aránya Székelyudvarhelyen 2020-ban
Forrás: NSI adatlap

Látható, hogy Székelyudvarhelyen a 2020-ban működő vállalkozások teljes számából 18%-kal a kereskedelem vezet, a következő helyen az építőiparban működő vállalkozások állnak - mintegy 9%-kal, a harmadik helyen pedig a vendéglátóipar áll 3,55%-kal.

A városon belüli kisvállalkozókat támogatni kell, annak érdekében, hogy a kkv-szektor tovább fejlődhessen, mivel a térség kis- és középvállalkozásai bebizonyították, hogy képesek megbirkózni a versenypiaccal. Ezt a helyi vállalkozói szellem ösztönzésével és a helyi kkv-k fejlődésének támogatásával kell fenntartani.

A helyi gazdaság megerősítése érdekében ösztönözni kell az üzleti környezet fenntarthatóságát biztosító kezdeményezéseket. Ennek érdekében kapcsolatot kell teremteni a közigazgatás és a magánszereplők között, hozzájárulva ezzel is a közösség szociális kihívásainak megoldásához.

Mezőgazdaság

Az elemzett információkból nyilvánvaló, hogy Székelyudvarhely gazdasági erejét a kereskedelem és az ipar képviseli, de nem szabad figyelmen kívül hagyni a mezőgazdaság jelentőségét sem. 2008-ban a település 3352 hektár mezőgazdasági területtel rendelkezett (szántóföld, legelők, rétek), az erdőterület nem szerepel az INS statisztikai adataiban. 2014-ben a település közigazgatási határain belül 3.314 hektár mezőgazdasági terület volt, ebből 752 hektár erdőterület.

A 2008-as gazdasági válságtól függetlenül, viszont az ország ingatlanfejlődésének megfelelően egyre több városon kívüli terület belterületbe vonásának folyamata figyelhető meg.

Így a 2008—2020 közötti időszakban a városon kívüli terület 1074 hektárral csökkent, a mezőgazdasági és erdőterületek aránya pedig megváltozott. A mezőgazdasági és erdőterület a következőképpen változott: az összes mezőgazdasági terület (szántó, legelő és rét) 49 hektárral csökkent, az erdőterület pedig 7 hektárral csökkent.

Városon kívüli terület	*2008*	*2014*	*2020*
Teljes felület	4779	4712	3705
Mezőgazdasági terület - (szántó, legelő, rét)	3352	3314	3303
Erdők és egyéb fás növényzet	-	752	745

20. táblázat Külterületek, mezőgazdasági és erdőterületek
Forrás: NSI adatlap[26]

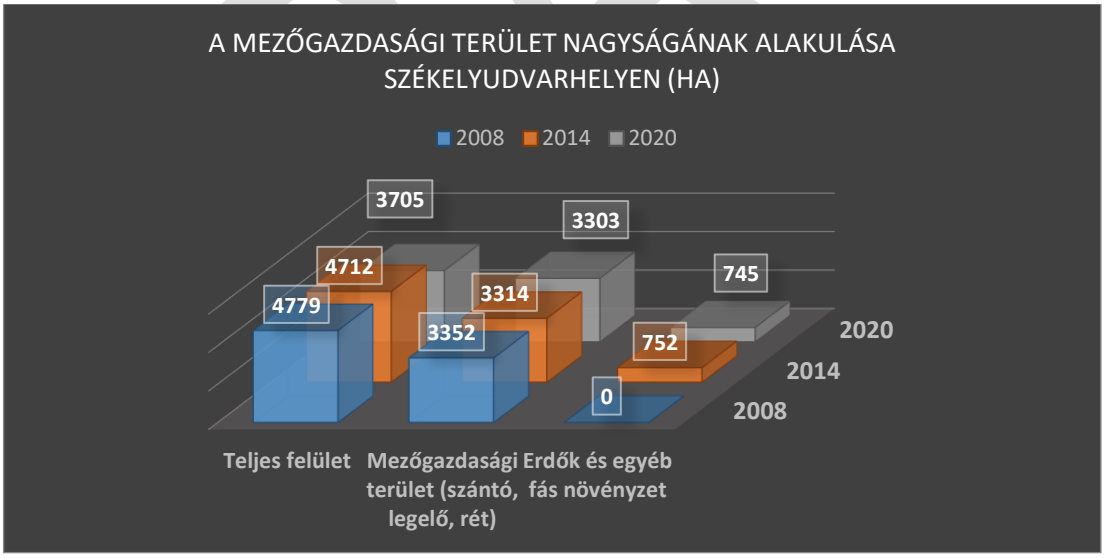

34. ábra A mezőgazdasági földterület nagyságának alakulása Székelyudvarhelyen
Forrás: NSI adatlap

[26] http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table

A fenti táblázat azt is mutatja, hogy a külterületi földterületeket két szakaszban vonták be a város belterületébe. A 2008-2014 közötti első szakasz a legnagyobb területeket vonta magába, míg a 2014-2020 közötti második szakaszban - a bevont területek nagysága alacsonyabb.

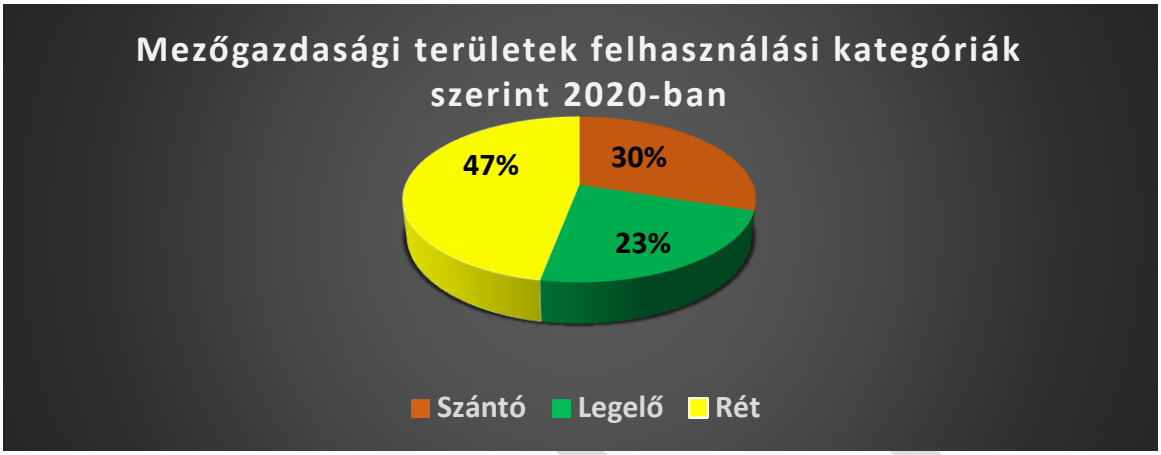

35.ábra Székelyudvarhely mezőgazdasági területei felhasználási kategóriák szerint 2020
Forrás: NSI adatlap

Amint az a fenti ábrából látható, a mezőgazdasági területek több mint kétharmadát állattenyésztésre használják, és a gyümölcsösök kiterjedése sem elhanyagolható.

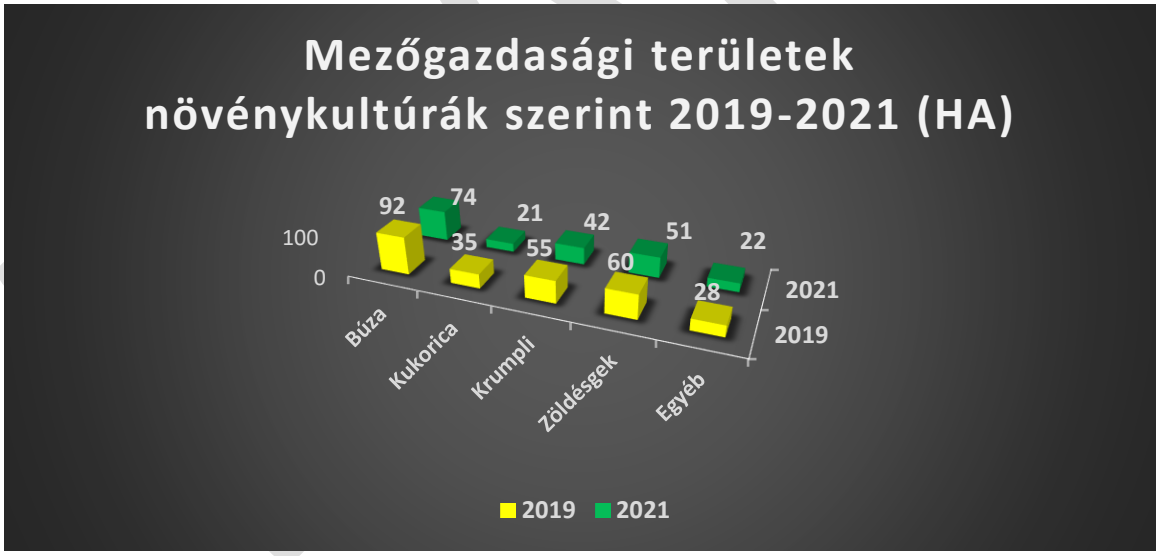

36.ábra Székelyudvarhely mezőgazdasági területei növénykultúrák szerint 2019- 2021
Forrás: Székelyudvarhely önkormányzatának adatlapja.

A kistérség jelentős és elterjedt növénykultúráinak elemzése az állattenyésztési tevékenység elsőbbségét mutatja, a takarmánynövények a település mezőgazdasági területének több mint 75%-át foglalják el. A fenti grafikonból kitűnik, hogy a mezőgazdasági területeken gabonaféléket,

burgonyát, zöldségeket és egyéb növényeket is termesztenek, a felhasznált hektárszám pedig minden mezőgazdasági termékkategóriában csökken.

A lenti grafikon az állatállományt mutatja, és az eredmények azt mutatják, hogy a település állatállománya folyamatosan csökken, valamennyi állományban. Tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági területek nagysága nem csökkent arányosan, célszerű lenne olyan stratégiát kidolgozni és végrehajtani, amely lehetővé teszi a mezőgazdasági területek, elsősorban a legelők és rétek potenciáljának megfelelő szintű kiaknázását és felhasználását.

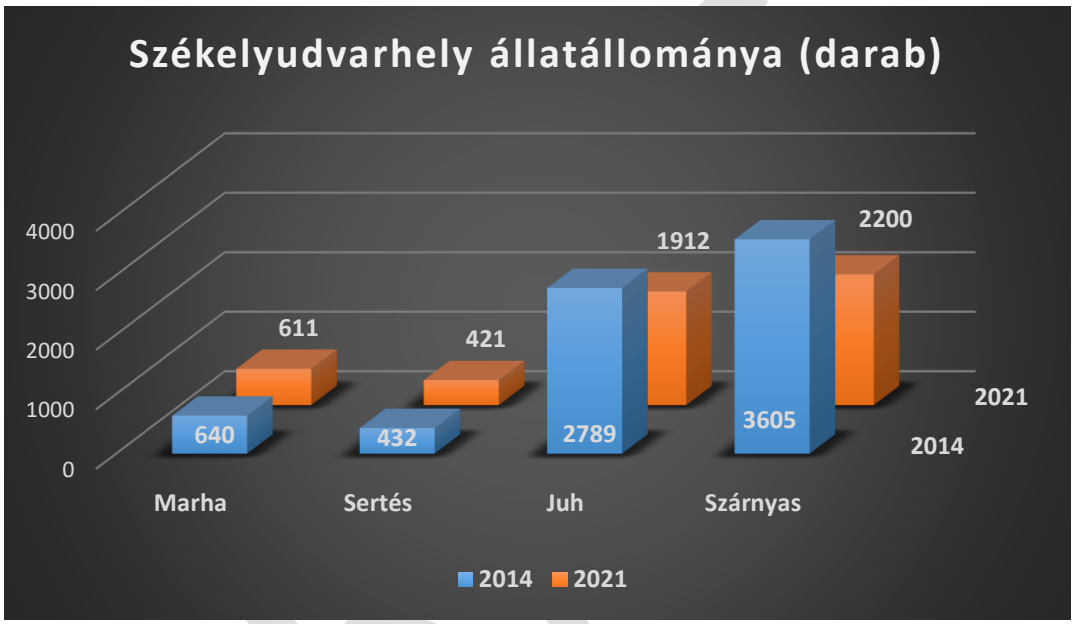

37.ábra Székelyudvarhely állatállománya 2014 - 2021
Forrás: Székelyudvarhely önkormányzatának adatlapja és az INS adatlapja.

Figyelembe kell venni a város utóbbi években bekövetkezett ipari fejlődését is, amely a mezőgazdaságból az ipar és szolgáltató vállalatok felé orientálta a munkaerőt. Másrészt az élelmiszeripari kis- és középvállalkozások (tejfeldolgozás, húsfeldolgozás és pékség), valamint a mezőgazdasági gépgyártó vállalatok elősegítik a mezőgazdaság fejlődését azáltal, hogy értékesítési lehetőségeket biztosítanak a termékeknek, technikai fejlesztéseket a mezőgazdasági folyamatokban és növelik a termékek közvetlen vásárlóinak számát a piacokon.

Kereskedelem és szolgáltatások

Történelmileg a gazdasági tevékenység a kereskedelemre épült, hiszen 1485-ben a települést vásárosként *(Oppidum Udvarhely)* jegyzik fel egy dokumentumban, 1558-ban pedig szabad város rangjára emelték. A központi téren (a református templom mellett) voltak a cserző-, cipész-, fazekas- és hentescéh kereskedelmi csarnokai, amelyek két épületből álltak, és amelyek létezéséről 1804-ben már említést tettek a krónikák.

Székelyudvarhelyen a kereskedelem 2020-ban a helyi gazdaság 22,92%-át teszi ki, ebből 49,85% a kiskereskedelem és 50,15% a nagykereskedelem.

Az összes kereskedelmi cég 63%-a élelmiszeripari termékekre, a fennmaradó 37% pedig ipari termékekre összpontosít. Ami a nagybani kereskedelmet illeti, jelenleg 20 cég működik a településen.

A szolgáltatások Székelyudvarhely gazdaságának 15,52%-át teszik ki (szemben a németországi vagy amerikai 60-70%-kal). A helyi szolgáltatások közül kiemelhetőek: kommunikációs szolgáltatások, banki szolgáltatások, autóipari szolgáltatások, kkv-knak nyújtott tanácsadási szolgáltatások, élelmiszeripari szolgáltatások, szálláshely-szolgáltatás, sport- és szabadidős szolgáltatások, közüzemi és közlekedési szolgáltatások.

Összefoglalva elmondható, hogy Székelyudvarhelyen a szolgáltatások és a kereskedelem fontos ágazatok, amelyek a gazdaság mintegy 40%-át teszik ki.

Turizmus

A Székelyudvarhelyi kistérség a megye és a régió fontos turisztikai területe. A Magyarországról érkező turistacsoportok tartósan a helyi turizmus fő célcsoportját jelentik. A turisztikai potenciált a terület hangulata, a természeti erőforrások gazdagsága és változatossága, a hagyományos székely élet megtapasztalása, valamint a kulturális rendezvények és nem utolsósorban a vallási események emelik ki, amelyek fontos vonzerőt jelentenek a térségben.

A szolgáltatások bővülése és minőségének javulása a román turisták számának jelentős növekedéséhez vezetett Székelyföldön, őket a vidék szépsége és vendégszeretete vonzza.

Udvarhely térség vidéki településein számos tevékenység vált turisztikai látványossággá, mint például a kulináris szokások vagy a közösségek hagyományos szórakoztató rendezvényei.

A vidéki turizmus alapjait az udvarhelyi kistérségben a turisztikai attrakciók és rendezvények, az épített kulturális örökség, és ami a legfontosabb, ezeknek az elemeknek a közösség mindennapi életében való jelenléte erősíti.

Székelyudvarhely ebben a turisztikai légkörben helyezkedik el, amelynek fő vonzereje a természeti és épített környezet, a számos történelmi és kulturális emlék, a település épített és kulturális öröksége.

A főbb látnivalók a Jézus-kápolna, a középkori Székelytámadt vár, a városháza épülete, a belvárosi református templom, a Szent Miklós-hegyi római katolikus templom, a ferences templom és kolostor, Orbán Balázs szobra és síremléke a Szejkefürdőn, a Haáz Rezső Múzeum, a Mini-Erdély Park. Az utóbbi években Székelyudvarhelyen megjelent a tranzit turizmus jelensége. A turisták egy-két napot töltenek a településen, felkeresik a leglátványosabb látnivalókat, majd elhagyják a települést, és más útvonalakat és turisztikai célpontokat választanak Székelyföldön.

Elmondható, hogy a helyi turizmus fejlesztése elsősorban a kínált szolgáltatások minőségének növelésével, valamint olyan rendezvények szervezésével képzelhető el és támogatható, amelyek vonzzák a turistákat, és arra ösztönzik őket, hogy hosszabb ideig maradjanak a településen és a régióban.

DRAFT

A Szováta és Parajd területén népszerűsített modelleket és trendeket követve a gyógyturizmus fejlesztése olyan gazdasági és turisztikai területet jelent Székelyudvarhely számára, amely jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik.

A turizmus fontos eleme a Székelyudvarhelyi Idegenforgalmi Hivatal (Tourinfo), amely 2000 óta folyamatosan hozzájárul a turizmus fejlesztéséhez marketingtevékenységek végzésével, a turisztikai látványosságok és Székelyudvarhely és a régió látnivalóinak népszerűsítésével.

Székelyudvarhely 2021-ben 23 szálláshelyen 453 férőhellyel várja a turistákat (a település adatlapja szerint). Ami a turisták számát illeti, 2021-ben 17675 ember látogatott el a városba turisztikai céllal, ami lenyűgöző, 5794 fős növekedést jelent 2020-hoz képest, amikor a turisták száma 11881 fő volt.

3.1.3 Gazdasági célkitűzések

Gazdaság - ipar és szolgáltatások szakterület

- Vállalkozásfejlesztési és befektetésvonzó intézkedések ösztönzése. A kutatási és innovációs tevékenység ösztönzése. Munkahelyek teremtése. A munkanélküliség folyamatos csökkenése.

A konkrét célok a következők:

1.A helyi lehetőségek promoválása a befektetések vonzása érdekében;
2.A helyi vállalkozói szellem fejlesztése és munkahelyteremtés;
3. A meglévő beruházások fenntartásának és az új beruházások vonzásának támogatása a megfelelő infrastruktúra megteremtésével.

3.1.4 Projektadatlapok

1. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Ipari park**
Általános keretrendszer	- az ipari park a gazdasági tevékenységek koncentrációjának egy formája.
Célcsoport	- Gazdasági szereplők
Célok	- A meglévő beruházások fenntartásának és az új beruházások vonzásának támogatása a megfelelő infrastruktúra létrehozásával.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A település rendelkezik az ipari park kialakításához szükséges infrastruktúrával
A projekt megvalósításának módja	-A megvalósíthatósági tanulmány kidolgozása és a tevékenységi területek meghatározása;

A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Állami költségvetés, kormányzati programok, nemzeti programok; -POCID; -magánforrások
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely Önkormányzata, gazdasági szereplők
Határidő	2024 – Megvalósíthatósági tanulmány
Mutatók	2024 - elkészült megvalósíthatósági-tanulmány

2. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A helyi termékek és szolgáltatások ismertségének és az üzleti fejlődés lehetőségeinek növelése**
Általános keretrendszer	-Székelyudvarhely nagyon vonzó hely a befektetések számára. A helyi lehetőségeket, valamint a meglévő termékeket és szolgáltatásokat népszerűsíteni kell.
Célcsoport	-Gazdasági szereplők
Célok	-A helyi lehetőségek bemutatása a befektetések vonzása céljából;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A helyi közösségek versenyeznek a gazdasági fejlődésért és a befektetések vonzásáért, a népszerűsítés megkülönböztető tényező lehet a tőke vonzása szempontjából.
A projekt megvalósításának módja	-Helyi marketingstratégia kidolgozása
A finanszírozás forrása	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Helyi tanács és gazdasági szereplők
Határidő	-2023
Mutatók	-Marketingstratégia kidolgozása

3. Projektterv

Ipari szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A vállalkozások közművekhez és telephelyekhez (földterület, épületek) való hozzáférésének megkönnyítése**

DRAFT

Általános keretrendszer	-A szolgáltatások és a rendelkezésre álló területek / épületek vonzóvá tesznek egy települést a beruházások számára.
Célcsoport	-Gazdasági szereplők
Célok	-Támogatás a meglévő beruházások fenntartásához és új beruházások vonzásához a megfelelő infrastruktúra megteremtésével
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A közművekhez és a telephelyekhez való könnyű hozzáférés által a helyi hatóságok támogatják az üzleti környezetet.
A projekt megvalósításának módja	-A vízhez, csatornázáshoz, internethez és villamos energiához való hozzáférés megkönnyítése a gazdasági szereplők számára; -Az engedélyezési folyamat megkönnyítése; -A rendelkezésre álló földterület/épületek bérbeadása/engedményezése.
A finanszírozás forrása	-Helyi költségvetés, POR; -A gazdasági szereplők erőforrásai.
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata és gazdasági szereplők
Határidő	-2028 - a vízellátás, a csatornázás, az optikai szálak és az elektromos hálózat bővítésének befejezése; -2024 – a rendelkezésre álló területek összességének a bérbe/koncesszióba adása.
Mutatók	-A csatlakoztatott gazdasági szereplők száma; -A tanúsítványok, engedélyek beszerzésére rendelkezésre álló napok száma; -Bérelt, koncesszionált helyiségek száma.

4. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A meglévő vállalkozói szolgáltatások adatbázisa**
Általános keretrendszer	A meglévő üzleti szolgáltatások adatbázisa a helyi gazdaság fejlesztésének egy egyszerű módja, amely segíti a helyi vállalkozások közötti kereskedelmi és üzleti kapcsolatokat;

DRAFT

	A helyi cégek által nyújtott összes terméket és szolgáltatást összegyűjtő adatbázis növeli a helyben elérhető termékek és szolgáltatások láthatóságát. A Székelyudvarhelyen működő vállalkozások beszállítói adatbázisa új lehetőségeket kínál a helyi termelők és szolgáltatók számára, megkönnyíti a nagyobb vállalkozásokkal való helyi partnerséget, és tájékoztatást nyújt az induló vállalkozások számára az új üzleti irányokról és lehetőségekről.
Célcsoport	-Gazdasági szereplők
Célok	-Támogatás a meglévő beruházások fenntartásához és új beruházások vonzásához a megfelelő infrastruktúra megteremtésével
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	- Az adatbázis a helyi hatóságok által a vállalkozások számára nyújtott támogatás, amely segíti a helyi gazdaság növekedését.
A projekt megvalósításának módja	-A lehető legteljesebb, elérhető és átlátható adatbázis kialakítása, amely könnyen hozzáférhető és használható, folyamatosan frissített és jól népszerűsített.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2023
Mutatók	Operatív adatbázis, nagyszámú felhasználó.

5. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Invest in Udvarhely: online platform létrehozása és pályázati dokumentáció elkészítése (a már megkezdett projekt befejezése)**
Általános keretrendszer	- A helyi lehetőségek előmozdításának egyik formája a befektetésre alkalmas és eladásra, hosszú távú bérbeadásra vagy bérbeadásra alkalmas helyszínek (legalább 200 m2 alapterületű épületek és legalább 1000 m2 alapterületű, használt vagy kihasználatlan, magán-

DRAFT

	vagy köztulajdonban lévő üres telkek) népszerűsítése és ismertségének növelése.
Célcsoport	- Befektetők, gazdasági szereplők, tulajdonosok.
Célok	-A helyi lehetőségek promoválása a befektetések vonzására;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A helyi lehetőségek népszerűsítésének szükségessége a befektetések vonzása érdekében.
A projekt megvalósításának módja	-Egy olyan online platform létrehozása, amely a lehető legteljesebb, leglátványosabb és legátláthatóbb, könnyen hozzáférhető és használható, folyamatosan frissített és jól népszerűsített.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2023
Mutatók	Működő online platform, felhasználók száma, ingatlanügyletek és befektetések száma.

6. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Üzleti fórumok szervezése (félévente)**
Általános keretrendszer	A tapasztalt vállalkozók, a leendő vállalkozók és a hatóságok közötti kommunikáció segítheti a helyi gazdaság fejlődését.
Célcsoport	- Üzleti szereplők, gazdasági szakértők, civil szervezetek.
Célok	- A helyi vállalkozói szellem és a munkahelyteremtés fejlesztése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	- A helyi hatóságok és a helyi vállalkozók közötti jó együttműködés fenntartása folyamatos kommunikáció révén, hogy mindkét fél tervei és elvárásai láthatóvá és közvetlenül megvalósíthatóvá váljanak.
A projekt megvalósításának módja	- Rendszeres találkozók szervezése a város- és gazdaságfejlesztésben jártas személyek, a helyi nagyvállalatok vezetői és a városvezetés között;

DRAFT

	- Konzultációk a gazdaságfejlesztési tervek elkészítéséről; - A találkozókat közös megegyezéssel szervezik, és előre kidolgozott és közzétett témákon és forgatókönyveken alapulnak, hogy megkönnyítsék a rendezvény végén folytatott informális beszélgetéseket.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2022
Mutatók	2022 - az első fórum megszervezése. Félévente megrendezésre kerülő események, az érintett csoportok által benyújtott releváns adatok és javaslatok beszerzése, célok és hatékony intézkedések ezen javaslatok alapján.

7. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Gazdaságfejlesztési Tanács létrehozása**
Általános keretrendszer	- Stratégiai munkacsoport létrehozása a nagyvállalatok, vállalkozói szervezetek és oktatási intézmények képviselőiből a város gazdaságfejlesztési projektjeinek, a folyamatban lévő vagy a tervezési szakaszban lévő projektek végrehajtásának hatékony koordinálása érdekében.
Célcsoport	- Üzleti szereplők, gazdasági szakértők, oktatási intézmények, egyesületek, civil szervezetek.
Célok	-A helyi vállalkozói szellem és a munkahelyteremtés fejlesztése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A korábbi városfejlesztési projektek aktualizálásának szükségessége, a helyi gazdasági erőforrásokon alapuló új projektek kidolgozása;
A projekt megvalósításának módja	A munkacsoport félévente ülésezik, figyelemmel kíséri és megvitatja a folyamatban lévő projektek helyzetét, jelzéseket fogalmaz meg és szükség esetén intézkedéseket ír elő, de a város jövőbeli gazdasági

DRAFT

	fejlődése szempontjából hasznos új projekteket is javasol.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés.
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2023
Mutatók	2023- A Tanács létrejön és működőképes lesz

8. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Inkubátorház létrehozása kézművesek számára**
Általános keretrendszer	- A jelenlegi inkubátorház által az induló vállalkozóknak (főként az informatika területén) sikeresen nyújtott üzleti tanácsadás alapján helyénvalónak tűnt, hogy a kézműves közösség számára is hasonló támogatási módszert dolgozzanak ki egy kézműves és kézműves tevékenységet támogató inkubátor létrehozásával.
Célcsoport	- Kézművesek, népművészek, kézműves alkotók.
Célok	-A helyi vállalkozói szellem és a munkahelyteremtés fejlesztése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Az őshonos hagyományok megőrzése és továbbéltetése a kézműves vállalkozások számának növelésével; - A helyi sajátosságokkal és nagy gazdasági potenciállal rendelkező tevékenységi szegmens támogatása; - A település és az idegenforgalom népszerűsítése Udvarhely térségében.
A projekt megvalósításának módja	- A kézműves inkubátorház helyét a Budvár negyedben határozták meg, a rendezési terv ennek megfelelően készült el; - Az új inkubátorház különböző méretű műhelyekkel, raktárral és bemutatótermekkel rendelkezik majd, ahol a kedvezményezettek a tervezett tevékenységeket végzik és termékeiket kiállítják; - A kínált programok a kedvezményezettek szakmai és vállalkozói fejlődési igényeire összpontosítanak.

DRAFT

A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés; -POR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2024
Mutatók	-Funkcionális kézműves inkubátor; -A szakmai és vállalkozói fejlesztési programok végzőseinek száma 2025-ben legalább 15 fő; -Újonnan alapított kézműves vállalkozások száma - évente legalább 2;

9. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Klaszterek létrehozása a nyomdaipari, bútoripari és fémipari ágazatokban**
Általános keretrendszer	- A nyomdaipar, a bútoripar, a fémfeldolgozás és a fémkereskedelem nagy hagyományokkal rendelkezik Székelyudvarhelyen, olyan tevékenységi területeket képviselve, amelyeken az elmúlt évtizedekben tapasztalatot és sikereket halmoztak fel, és amelyek jelentős fejlődésen mentek keresztül.
Célcsoport	- A kiválasztott ágazatok gazdasági szereplői.
Célok	-A meglévő beruházások fenntartásának és az új beruházások vonzásának támogatása a megfelelő infrastruktúra megteremtésével;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	- Az ágazati beszállítók helyzetének javítása.
A projekt megvalósításának módja	- Együttműködési platform létrehozása, stratégia kidolgozása, közös részvétel a képzéseken, weboldal kialakítása és akkreditációk megszerzése.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés, gazdasági szereplők forrásai
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata, gazdasági szereplők
Határidő	2024

Mutatók	Funkcionális klaszterek. A lehető legtöbb vállalkozás támogatása az új erőforrásokhoz való hozzáférésben, a versenyelőnyök megszerzésében, az innovációban és a fenntarthatóság elérésében.

10. Projektterv

Ipar, szolgáltatások, turizmus szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Piaccsarnok építése (a városi agrár-élelmiszeripari piac korszerűsítése)**
Általános keretrendszer	A város és a környező települések közötti együttműködés erősítése a környéken előállított élelmiszeripari termékek városon belüli értékesítésének megkönnyítésével és a város lakosainak friss élelmiszerrel való ellátásával is megvalósul. Ebből a célból egy kereskedelmi csarnokot építése javasolt.
Célcsoport	- A város és a környező területek termelői;
Célok	-A meglévő beruházások fenntartásának és az új beruházások vonzásának támogatása a megfelelő infrastruktúra megteremtésével.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A Székelyudvarhelyen működő élelmiszerpiac nem tekinthető korszerűnek, és nem nyújt megfelelő és biztonságos feltételeket a vevők és az eladók számára.
A projekt megvalósításának módja	- Piaccsarnok építése, megfelelő helyiségek biztosítása az agrár-élelmiszerek, zöldség-, gyümölcs-, tej- és hústermékek higiénikus és kulturált körülmények között történő értékesítésére.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés vagy magánbefektetés koncesszió révén
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2027
Mutatók	Piaccsarnok felépítve

DRAFT

3.2. Környezetvédelem

3.2.1 Áttekintés

Az elmúlt évek gazdasági fejlődése számos pozitív aspektus mellett a levegő, a víz és a talaj szennyezése miatt negatív hatással volt a környezetre és a lakosság egészségi állapotára.

A fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés összeegyeztetése a Föld természeti egyensúlyával. Az elmúlt évtizedek intenzív ipari fejlődése a bolygó kizsákmányolásához és a környezet folyamatos romlásához vezetett.

A környezeti tényezők közötti kapcsolat ok-okozati jellegű; az egyik környezeti tényező dinamikus egyensúlyának zavara hatással van a többire, és együttes hatásuk hatással van az emberi egészségre és életminőségre.

Jelenleg Romániában 108 különleges madárvédelmi területet (SPA) és 273 közösségi jelentőségű természeti területet (SCI) jelöltek ki, amelyek listáját folyamatosan frissítik.

Hargita Megye Tanácsának a Hargita megye területén található természeti értékek védelméről szóló 162/2005. számú határozata meghatározza és felsorolja a következő természeti értékeket - védett területek, ásványvízforrások, a terület védett növényeit és állatait, amelyek Székelyudvarhelyen vagy a település közvetlen közelében találhatóak:

Természetes értékek	*Megnevezés*	*Helyszín*	*Gondnok/ügyintéző*
Hidrogeológiailag védett területek és ásványvízforrások	- Sóspataki forrás - Főforrás, Attila forrás	- Székelyudvarhely - Szejke fürdő	Székelyudvarhely városháza
Őshonos fák	A Hősök temetőjének tölgye (Quercus sp.)	Székelyudvarhely	Székelyudvarhely városháza
Védett természetvédelmi területek	Római katolikus temető (4 ha) és református temető (3,4 ha)	Székelyudvarhely	Székelyudvarhely városháza

21. táblázat Természeti értékek Székelyudvarhely településen[27]
Forrás: Helyi fejlesztési stratégia

Székelyudvarhelyen egyetlen különleges környezetvédelmi terület található, mégpedig a ROSCI0383 Natura 2000 terület — Nagyküküllő folyó Székelyudvarhely és Héjjasfalva között, amely a következő fajok védelmét szolgálja: vidra (Lutra lutra); hegyesorrú denevér (Myotis myotis);

[27] Idem 21

nagyfülű denevér (Myotis bechsteinii); kis patkósdenevér (Rhinolophus hipposideros); közönséges tarajosgőte (Triturus cristatus); nagy gőte (Triturus vulgaris ampelensis); sárgahasú bombina (Bombina variegata); bolgár csík (Sabanejewia aurata); márna (Barbus meridionalis); szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus); kis folyami kagyló (Unio crassus).

Levegő

A növekvő légszennyezés az a fő tényező, amely az éghajlati egyensúly változását helyi és globális szinten egyaránt előidézi. A levegőminőség-elemzés magában foglalja egy specifikus index megfigyelését, amely a következő megfigyelt szennyező anyagok mindegyikének rögzített koncentrációját kódolja:

1. kén-dioxid (SO2);
2. nitrogén-dioxid (NO2);
3. ózon (O3);
4. szén-monoxid (CO);
5. szálló por (PM10)

A levegőminőségi mutatókat a levegőminőség-ellenőrzési rendszer adatai és a kibocsátási jegyzékek alapján határozzák meg, és arra szolgálnak, hogy a tényleges helyzetet a hatályos rendeletekben meghatározott minőségi célokhoz képest értékeljék.

Székelyudvarhelyen "a leülepedő por" minőségi mutató évek óta túllépi a megengedett határértéket. A magas értékeket a település nem megfelelő tisztasági állapota, a korszerűtlen takarítási módszerek, az utak rossz állapota, a kevés parkolóhely, a zöldterületek és a hulladéklerakók nem megfelelő gondozása, az idejétmúlt és nem környezetbarát szállítási flották, a nem megfelelő tüzelési technikák és tüzelőanyag-felhasználás a hőközpontokban és az egyéni háztartásokban, a nem megfelelő termelési módszerek, és nem utolsósorban a kedvezőtlen éghajlati viszonyok (hőinverzió, köd, légköri szélcsend) okozzák.

A leülepedő porszemcsék 10 µm-nél nagyobb átmérőjű légszennyező anyagok, amelyek a gravitáció hatására a légkörből leülepednek a talajon, a növényzeten, a vízben és az épületeken. Az ülepedő por elsősorban természetes forrásokból, pl. talajerózióból, erdőtüzekből és gyeptüzekből származik, másrészt emberi tevékenységekből: szén-, olaj-, fa- és hulladékégetésből, közúti közlekedésből és ipari termelésből.

Az elmúlt öt év megfigyelése során mért értékek összehasonlítása azt mutatja, hogy a legmagasabb értékek vagy a határérték túllépései a tavaszi hónapokban, március és május között fordulnak elő.

A Hargita Környezetvédelmi Ügynökség havonta rendszeresen ellenőrzi a levegő minőségét.

Víz

A vízminőség romlását előidéző tényezők: a városi szennyvíz, amely főként lebegő anyagokat, szerves anyagokat, tápanyagokat és egyéb szennyező anyagokat is tartalmaz, mint például nehézfémek, mosószerek, kőolajszénhidrogének, szerves mikroszennyező anyagok stb., a

mezőgazdaságban használt műtrágyák, növényvédő szerek, az állattartásból származó hulladékok, valamint a keresztgátas vízművek, gátépítések.

A vízszennyezés fő forrása a közvetlenül a vízkivezető csatornákba bocsátott (kommunális és ipari) szennyvíz.

Székelyudvarhely a Maros folyó vízgyűjtő területén, illetve a Nagyküküllő felső medencéjében helyezkedik el. A Nagyküküllő felső medencéjének vízkészletei a folyók (állandó vagy ideiglenes), források, talajvíz és mélyvizek hálózatából állnak. A Székelyudvarhely területén nyilvántartott folyók teljes hossza 14,857 km.

A talajvíz és a források jellemzőinek ismerete azért szükséges, mert fontos szerepet játszanak a háztartások vízellátásában, és bizonyos helyi körülmények között a többletnedvesség fenntartásában. A kőzettani és domborzati viszonyok sokfélesége lehetővé tette a gazdag és jó minőségű talajvízkészletek kialakulását, amelyek nagy részét a vízkivételek használják.

A Nagyküküllő folyó árterületén a talajvíz szintje a felszínhez közelében van és közvetlen kapcsolatban áll a folyóvíz szintjével így a folyó a talajvízszint szabályozójaként működik: nagy magasságban a folyó táplálja a víztartó réteget, alacsony magasságban pedig lecsapolja a víztartó réteget. A Nagyküküllő vize a teraszok vastag lerakódásába beszivárgott, a lejtőkről lefolyó vízzel és a hegylábakról érkező esővízzel együtt gazdag talajvízfolyásokat biztosít Székelyudvarhely területén, amelyeket részben ivóvízként használnak. Az ezeken a területeken különböző években és évszakokban végzett fúrások azt mutatták, hogy a talajvízszint 0,30 m és 0,50 m között változik, amit a folyó szintjének ingadozása határoz meg. A heves esőzések idején a talajvíz a város egyes alacsonyabb területein a felszínre emelkedik, amely mocsaras területek és vizes élőhelyek kialakulását eredményezi.

A talajvízszint-rendszer a tél végén és kora tavasszal a hóolvadáskor éri el a legmagasabb szinet, a nyár végén és ősz elején (szeptember-október) pedig a legalacsonyabb, amikor a párolgás magas, és a csapadék mennyisége alacsony. Ahol a talajvíz a felszínre jut, ott mocsarasodás, sajátos talajok (hidromorf), hidrofil növényzet alakul ki, ami különleges vízelvezetési és gátépítési munkálatokat igényel.

A Nagyküküllő, Székelyudvarhely településen átfolyólegjelentősebb folyóvíz, vízhozama kb. 5,88 m 3 /s (Szádorhei állomás), a többi vízfolyás (Rézárca, Fehéres, Bosnyák, Bethlenfalvi, Árpád, Szejke, Fehervíz, Varga) 0,1 m 3 /s-nál kisebb. Az átlagos fajlagos felszíni lefolyás 9-10 l/s/km 2 értéket mutat, az értékek átlagosnak minősülnek. A lefolyás eloszlása az év során nagymértékben meghatározza a vizek gazdasági értékét. Minél kiegyensúlyozottabb a vízfolyások vízháztartása, annál hatékonyabban használhatóak.

Székelyudvarhely településen a folyók vízjárási rendszere a vízfolyás típusa szerint differenciált. Így a Nagyküküllő esetében a legnagyobb lefolyást tavasszal regisztrálták (43,3%), ami a hóolvadásnak és a viszonylag nagy mennyiségű folyékony csapadéknak köszönhető. Nyáron az átlagos éves lefolyás 25,3%-át érik el, bár a csapadék hozzájárulása a legmagasabb. Az őszi időszak járul hozzá a legkevésbé az átlagos éves lefolyáshoz (13,5%), bár a csapadék mennyisége majdnem kétszerese a télinek. Télen a csapadék mennyisége mellett (ritkábban folyékony formában) a lefolyás területi eloszlását nagymértékben befolyásolja a levegő termikus állapota.

A nagy lefolyású időszakokban jellemző a magas vízállás és árvizek is kialakulhatnak. A május-novemberi csapadék, a hideg évszakban a hóolvadás, illetve a téli-tavaszi időszakban a két jelenség átfedéséből keletkeznek. A téli árvizeket mind a hóolvadás, mind a nagyobb mennyiségű csapadék okozza, amelyet az északnyugatról érkező meleg óceáni légtömegek meglehetősen gyakori betörése idéz elő, és amelyet a domborzat frontális jellege fokoz. A téli árvizek februárban gyakoribbak (10—20%), decemberben és januárban pedig ritkábbak (5-9%).

A magas vízállás tavasszal a Nagyküküllőn visszatérő jelenség, mivel a vízgyűjtő medence felső részének a termikus viszonyai biztosítják a nagy mennyiségű hó felhalmozódását. Az alacsonyabban fekvő területeken február 2. hetétől kezdődően, a fennsík felső részén pedig február 3. hetétől március első hetéig alakulnak ki. A tavaszi magas vízállás időtartama rövidebb a Székelyudvarhely térségében lévő patakokon (Rézárca, Fehéres, Bosnyák, Bethlenfalvi, Árpád, Szejke, Fehérvíz, Varga) (10—15 nap), és hosszabb a Nagyküküllő térségében lévő patakokon (30—40 nap).

A folyóvizek kémiai összetételét a kőzetek és a talaj kémiai összetétele, az éghajlati, hidrológiai és antropogén elemek, valamint a folyómederben lejátszódó folyamatok határozzák meg. A Nagyküküllő ásványianyag-tartalma kb. 345 mg/l, és a következőkből áll: Ca ,6 mg/l, Mg ,2 mg/l, Na + +K ,6 mg/l, SO4 47,2 mg/l, ClCl 29,2 mg/l, HCO3-177,5 mg/l. A biogén anyagok közül a nitrátok és nitritek a szerves maradványok bomlásának eredményeként keletkeznek, és mérsékelt mennyiségben fordulnak elő.

A természetes víz ásványianyag-összetételének jellemzői alapján a Nagyküküllő a bikarbonátos vizek osztályába, a kalciumcsoportba tartozik. A folyóvíz keménysége eléri a G értéket. A vizsgált területen található folyók vízminősége a 2. minőségi kategóriába - Nagyküküllő - a Rézárca, Fehéres, Bosnyák, Bethlenfalvi, Árpád, Szejke, Fehérvíz, Varga esetében a kis vízhozam és a patakok mentén a hulladéklerakás okozta szennyezés miatt leromlott.

Talaj

A talaj minden társadalmi-gazdasági tevékenység fő alapja, és a szennyezésnek legkönnyebben kitett környezeti tényező. A veszélyes vegyi anyagok lerakása, mindenféle hulladék lerakása, a nem megfelelő, minden agropedológiai vagy agrotechnikai alap nélkül végzett kezelések és trágyázások, valamint a talajminőség természetes romlása (erózió, földcsuszamlások, süllyedések, törések és omlások) adnak teljes képet az emberi tevékenységnek erre a környezeti tényezőre gyakorolt hatásáról.

A talajnak számos gazdasági és biológiai funkciója van, mivel meghatározza a mezőgazdasági termelést és az erdők állapotát, nyersanyagforrás, valamint a biológiai sokféleség forrása, meghatározza a növénytakarót és a vízminőséget, szabályozza a folyékony és szilárd lefolyást a vízgyűjtőkben, és geomembránként csökkenti a levegő- és vízszennyezést azáltal, hogy visszatartja, újrahasznosítja és semlegesíti a szennyező anyagokat, például a mezőgazdasági vegyi anyagokat, szerves hulladékokat és maradékokat, valamint egyéb vegyi anyagokat.

A növényvédő szerek — műtrágyák és növényvédő szerek — használatával járó valamennyi tevékenységet nemzeti jogszabályok és közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi dokumentumok

szabályozzák, mivel ezek veszélyesek lehetnek az emberi egészségre és a környezetre.

Székelyudvarhely olyan talajokkal rendelkezik, mint:

- A barna agyagos vályog és a barna luviális talajok bázikus összetevőkben gazdag agyag rétegeken képződnek. A profilon a texturális differenciálódás gyengébb az agyagos barna talajokon és kifejezettebb a szuvas talajokon. Az agyagos-agyagos barna talajok közepes humusztartalmúak (2-3%), gyengén savas-semleges reakciójúak (pH 6-7) és magas bázistelítettségűek (V>80%). A luviális barna talajok alacsonyabb humusztartalmúak (2% körüli), mérsékelten savas reakciójúak és akár 50%-os bázistelítettségűek; ezek a mezőgazdaságban leginkább használt talajok;
- Az albic luviszolok viszonylag sík és alacsonyan fekvő, rossz külső vízlevezetésü területeket foglalnak el. Jól differenciált texturális profil és a szilícium-dioxid maradék jelenléte jellemzi őket. Az albic luviszolok tápanyagellátottsága nagyon gyenge, körülbelül 2% gyenge minőségű humuszt (főként fulvosavakat), nagyon kevés teljes foszfort (0,03-0,06% P), a növények számára mérgező koncentrációban tartalmaznak alumíniumot és mangánt, és a foszfor immobilizálódását mutatják oldhatatlan alumínium- és vasfoszfátok képződésével;
- A hidromorf talajokat a gleikus talajok képviselik, amelyek a Nagyküküllő vízgyűjtő medencéjében és a források területén elég kis területeket foglalnak el. Közepes vagy finom textúrájú, profiljuk nem differenciált. A gleikus talajok 2-3% humuszt tartalmaznak, mérsékelten savas reakciót váltanak ki (pH 5,0-5,6), alacsony bázistelítettségűek (V = 20-80%), összfoszforral gyengén ellátottak (0,04-0,06 P), tömörek, túlságosan nedvesek, és hibás légnedvesedési rendszerrel rendelkeznek;
- Kialakulatlan vagy csonka talajok, a nagyon aktív eróziós folyamatok miatt alakultak ki és előfordulásuk aránytalan;
- A regoszolok minden típusa, főként legelőként használt lejtőkön elterjedtek, ahol a vízerózió elég aktív ahhoz, hogy a szolidáció ne tudjon előrehaladni, és korai stádiumban maradjon. A nem konszolidált, laza (homokból álló) alapanyagot az eróziós folyamatok a felszín közelében tartják. Alacsony a humusztartalmuk (1-2%) és a tápanyagtartalmuk. Rossz minőségűek;
- Erodiszolok azok a talajok, amelyeket a legelővé alakított erdőterületek ésszerűtlen használata és a földcsuszamlások következtében felgyorsult erózió tett szabaddá. Ezek nem teszik lehetővé egy adott talajtípusba való besorolást. Az erózióból származó anyag a lejtők alján nem humuszos kolluvium-prolifer formájában rakódik le, és a földet több mint 50 cm vastag durva réteggel tölti ki, úgynevezett kolluviszolokat képezve.[28]

A következő tevékenységek és folyamatok több odafigyelést igényelnek, mivel a talajt sérülékennyé teszik és problémákat idéznek elő:

- nem racionális földhasználat;
- földcsuszamlás és talajeróziós jelenségek;
- a háztartási és ipari hulladék helytelen tárolása;
- az állati hulladék helytelen tárolása;
- ásványi anyagok kitermelése;

[28] Fenntartható városi mobilitási terv Székelyudvarhely funkcionális városi területére -2019

- intenzív gazdálkodás;
- a műtrágyák és növényvédő szerek indokolatlan használata.

A talajra gyakorolt negatív hatások csökkentésére irányuló megoldások elsősorban a talaj fenntartható használatát foglalják magukban a technológiák és tevékenységek kombinációjával, hogy a biotermelékenység, az élelmiszerbiztonság, a talajminőség védelme, a gazdasági életképesség és a társadalmi elfogadhatóság egyszerre valósuljon meg az alábbi követelmények teljesítésével:

- a növénytermesztés a talaj és az éghajlati viszonyok alkalmasságának megfelelően hőmérséklet, csapadékmennyiség stb; szerint valósuljon meg;
- vetésforgó-gyakorlatok használata, hogy olyan növények termesztése, amelyek kedveznek a későbbi termények magas hozamának, és kiküszöbölnek bizonyos betegségekkel, kártevőkkel, gyomokkal kapcsolatos problémákat, alternatív nitrogénforrásokat biztosítanak a talajban, csökkentik a talajeróziót, elkerülik a vízszennyezés kockázatát stb;
- kontúrművelés, füvesített sávok, teraszos művelés erdészeti szegélyek létesítésével;
- betegségek és kártevők elleni védekezés főként biológiai technikákkal, mint például biológiai védekezés, növények baktériumokkal való ellátása, gyökér mükorrhizáció stb;
- a földcsuszamlások és a talajerózió elleni küzdelemre irányuló projektek végrehajtása;
- az erdőirtás korlátozása, a lejtők alapjának kitermelése;
- az öntöző rendszerek helyreállítása és korszerűsítése a sürgős szükségletű területeken, az erózió elleni művek helyreállítása és bővítése, a védelmi művek - gátak és vízelvezető művek - korszerűsítése és szükség szerinti bővítése, a sós mocsarak, homok és homokos talajok javítási munkálatainak korszerűsítése;
- a talajok fizikai állapotának helyreállítása mélylazítással és kéregtelenítéssel;
- a talajreakció korrekciója, a szervesanyag-tartalék feltöltése és a tápanyagtartalék (különösen a foszfor és a mikroelemek) feltöltése;
- a talajok nehézfémekkel, kénnel, fluorral, olajmaradványokkal, hulladékkal, iszappal, növényvédő szerekkel stb. történő kémiai szennyezésének megelőzése és csökkentése.

A fő problémák a szikesedéshez, a talaj savasodásához, a felszíni és/vagy mélységi erózióhoz, a túlzott nedvességhez kapcsolódnak. Ezeket a problémákat súlyosbítják a környezeti feltételekhez nem igazodó mezőgazdasági gyakorlatok, a növényvédő szerek és műtrágyák használata, az ipari és háztartási hulladék nem megfelelő elhelyezése, az intenzív és visszaélésszerű erdőirtás. A műtrágyákból származó szennyező anyagok közül a nitrátok a legismertebbek, a túlzott jelenlétük okozta negatív hatások miatt.

A talaj minőségét számos természeti folyamat és jelenség is befolyásolja, mint például a földcsuszamlások, áradások vagy hosszan tartó aszályok.

A talajra gyakorolt negatív hatást a mérgező kémiai elemek beépítése is okozza. A talaj ilyen kémiai elemekkel (nehézfémek, kén stb.) való terhelése rontja a talaj fizikai, kémiai és biológiai tulajdonságait, ami hozzájárul a termőképesség csökkenéséhez.

Az antropogén talajmódosítások a különböző építkezések következtében, például a talaj felszántása, alakítása stb. révén, más típusú talajok, úgynevezett antropogén protoszolok

kialakulásához vezettek.

A talajminőség ellenőrzése a talaj- és agrokémiai vizsgálatok finanszírozásáról, valamint a mezőgazdasági talaj és a talaj minőségének nemzeti monitoringrendszerének finanszírozásáról szóló 444/2002. sz. törvény és a talaj- és agronómiai vizsgálatok elkészítésének módszertanát jóváhagyó 222/2002. sz. rendelet rendelkezéseivel összhangban történik.

A talajfigyeléshez talaj- és agrokémiai vizsgálatok elvégzésére van szükség a talajjavítási munkák megkezdése és a talajromlási jelenségek megszüntetése érdekében.

Zaj

A városi környezetben a zaj szintén szennyező tényező, a lakosság egészségére gyakorolt hatásai közé tartozik a hypoacusis, a fáradtság, az ingerlékenység. A várost átszelő úthálózat az ipari tevékenységből származó zajjal együtt állandó zajszennyező forrás. A környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 2002/49/EK irányelvet a 321/2005 sz. kormányhatározat ültette át a román jogba, amely meghatározza a fő zajforrások — vasúti és közúti járművek (és infrastruktúrájuk), épületeken kívül használt berendezések és mobil ipari gépek — által kibocsátott zaj csökkentésére irányuló intézkedések kidolgozásának általános keretét.

A zajszennyezés ellenőrzése a Hargita Környezetvédelmi Ügynökség által havonta telepített és ellenőrzött hangmérésekkel történik Székelyudvarhely három helyszínén: a Hunyadi János és a II. Rákóczi Ferenc utcák kereszteződésében, a Bethlen Gábor utcában és a Márton Áron téren.

A monitoring eredmények azt mutatják, hogy a legmagasabb értékeket a Bethlen Gábor utcában mérték: a zajszint szinte minden alkalommal meghaladja a megengedett határértéket. A másik két mérőhelyen az értékek a megengedett szint körül vagy akár a megengedett szint alatt vannak, csak átmeneti túllépések figyelhetők meg. A Bethlen Gábor utca magas zajszintje minden bizonnyal az ipari területnek és a nagy forgalomnak köszönhető.

Hulladékgazdálkodási rendszer

Minden gazdasági, termelési és társadalmi tevékenység során keletkeznek olyan melléktermékek, amelyeknek nagyon alacsony vagy egyáltalán nincs gazdasági értékük, és amelyeket általánosságban hulladéknak nevezhetünk.

A hulladékgazdálkodás magában foglalja a hulladékgyűjtési, -szállítási, -kezelési, -hasznosítási és -ártalmatlanítási tevékenységek összességét, beleértve e műveletek nyomon követését is. A hulladékgazdálkodási tevékenységekért a szennyező fizet elv alapján a hulladéktermelők, illetve adott esetben a termelői felelősség elvének megfelelően a termelők felelősek.

Környezetvédelmi szempontból ezek kezelése akut problémát jelent Romániában, különösen az élelmiszeripari és nem élelmiszeripari termékek iránti növekvő kereslet miatt.

A települési hulladék gyűjtésének, szállításának és ártalmatlanításának megszervezése a helyi hatóságok kötelezettségei közé tartozik.

A helyi hulladékból származó biológiailag lebomló hulladékok közé tartozik:

- a háztartásokból származó biológiailag lebomló hulladék;

- biológiailag lebomló hulladék a vendéglátóipari létesítményekből;
- növényi hulladék a parkokban;
- az emberek kertjeiből, üvegházaiból, trágyagödreiből stb. származó növényi hulladék;
- az agrár-élelmiszeripari piacokról származó biológiailag lebomló hulladékok;
- az utcai hulladék biológiailag lebomló összetevője;
- háztartási szennyvíztisztításból származó kommunális iszap.

Bár az összes keletkező háztartási hulladék viszonylag kis százalékát teszi ki, a veszélyes háztartási hulladék komoly problémákat jelent az önkormányzatok, köztük a helyi közigazgatás, az alkalmazottak és a lakosok számára. Legtöbbje a hulladéklerakókban vagy a csatornahálózatban végzi.

Az RDE Harghita SRL a Székelyudvarhely települést kiszolgáló hulladékgazdálkodási vállalat. 2019 óta a vállalat új, dinamikus irányt vett, és számos projektet indított a szelektív gyűjtés ösztönzésére, a környezettudatosságra összpontosítva. Így a hulladék szelektív gyűjtési különböző színű zsákok segítségével történik. Külön gyűjthető hulladékok: a papír, az üveg, a PET-palackok és a fém italos dobozok.

A lakosságtól, közintézményektől és gazdasági szereplőktől összegyűjtött hulladékot a Székelyudvarhely közelében található Cekendi Regionális Tárolóban tárolják. A központ teljes tárolókapacitása közel 1 millió m^3, ami biztosítja a hulladék biztonságos tárolását. A hulladékot itt dolgozzák fel és szükség esetén újrahasznosítják.

A hulladékgyűjtés Székelyudvarhelyen a következőképpen történik:

- hetente egyszer — a háztartási előfizetők számára;
- hetente egyszer — egy bizonyos típusú szerződéssel rendelkező gazdasági szereplők számára;
- kérés alapján (szükség szerint annyiszor, ahányszor csak szükséges) — más típusú szerződéssel rendelkező gazdasági szereplők esetében.

A nem megfelelő hulladékgazdálkodás negatív hatással van a környezeti tényezőkre, de az emberi tényezőre is, akár az egészségre, akár a termelési tevékenységre gondolunk. A hulladék lerakása a földterület és az erőforrások pótolhatatlan elvesztésével jár. A negatív hatás a környezet több összetevőjére is kiterjed: a biológiailag lebomló hulladék bomlása során gázok (légszennyezés) és csurgalékvíz (talaj- és vízszennyezés) keletkezik, a felhasznált földterület viszonylag nagy. A lerakott háztartási hulladék a fertőzések terjedésének fontos vektora lehet, feltételeket biztosíthat a rovarok és rágcsálók szaporodásához, és esztétikailag rontja a tájat.

A hulladékgazdálkodás sebezhető pontjainak a megfelelő időn belüli és ésszerű kezelésének elmulasztásából eredő környezeti problémák a következők:

- levegőszennyezés kellemetlen szagokkal és szél által fújt szuszpenziókkal (a nem megfelelő hulladéklerakók területén);
- a felszín alatti vizek nitrátokkal, nitritekkel, szerves anyagokkal és más anyagokkal való szennyezése;
- a felszíni vizek szerves anyagokkal és szuszpenziókkal való szennyezése;
- nagy mennyiségű nem megújuló természeti erőforrás felhasználása;

- a hulladékkal elfoglalt és a hulladéklerakók melletti földterületek talaj- és altalajminőségére gyakorolt negatív hatás.

A városi adatlap szerint 2021-re összesen 3872 háztartást szolgál ki a hulladékgazdálkodási vállalat.

A hulladékgazdálkodási tevékenységhez használt gépek száma összesen	Eszközök
Tömörítő gép	4
Közutak mosására és permetezésére szolgáló speciális berendezések	1
Speciális utcaseprő berendezések (hengerkefék, porszívók stb.)	2
Speciális hóeltakarító berendezések (hómarók, hókotrók)	3
Egyéb gépek	6

21. táblázat A higiéniai szolgáltatáshoz használt gépek száma összesen 2021
Forrás: település adatlap

A hulladékszállítás új MAN szemétszállító teherautókkal rendelkezik, ami növelte a termelékenységet és a szolgáltatás minőségét. A teherautók a kiszolgált programoktól függően különböző kapacitásúak, hogy szűk vagy zsúfolt területeken is tudjanak közlekedni.

Az 1.1, 5, 7, 20 és 31 köbméter űrtartalmú nyitott konténeres gyűjtőedényekben elhelyezendő nagyméretű hulladék vagy építési hulladék gyűjtésére és szállítására. modern síkágyas gépeket vásároltak, a fenti elvek szerint. Ezen túlmenően úgy tervezték, hogy ezek a gépek többcélú gépek lehetnek, amelyek a vezetőfülkéből vezérelhető nagy teljesítményű ekékkel és olyan platformberendezésekkel vannak felszerelve, amelyek folyékony, szilárd vagy kombinált csúszásgátló anyagot tudnak szórni, és a vezetőfülkéből lehet adagolni a szórás mennyiségét és mértékét.

Műszaki és közcélú infrastruktúra (villamosenergia, hő- és megújuló energia, földgáz)
-Ivóvízellátás és szennyvízelvezetés[29]

A vízhálózat hossza 99,41 km, a városban a vízhálózathoz csatlakozó háztartások száma 3475, 2021-ben 4410747 m3 mennyiséget osztottak szét.[30]

[29] Székelyudvarhely Gazdasági Stratégiája
[30] A település adatlapja

A csatornahálózat hossza 85,58 km, a csatornahálózathoz csatlakozó háztartások száma 2811.[31]

A szennyvízhálózat nem hatékony, és egyes helyeken az esővíz hálózat zavarja, ami a csatornarendszer túlterheléséhez vezet, amivel a Fások, Nicolae Bălcescu, Győzelem és Béke utcákban találkozhatunk.

Az város esővíz-hálózata elégtelen és nem hatékony: egyrészt nem fedi le a teljes lakott területet, másrészt egyes helyeken csatlakozik a csatornahálózathoz, ami a csatornahálózat túlterheléséhez vezet.

- Hőellátás/központi fűtés/földgáz[32]

A központosított hőellátó rendszerek száma és a rendszerre csatlakozó fogyasztók száma egyre jobban csökken az egyéni hőforrások telepítése és a központilag szolgáltatott hő árának emelkedése miatt.

Az elemzés kiterjed a távfűtőerőművektől és a területen lévő hőerőművektől történő vásárlás útján elosztott hőenergiára, valamint az önkormányzati egységekhez tartozó tömbházak- vagy a tömbházak hőközpontjai által termelt és elosztott hőenergiára.

A 2011-2021 közötti időszakban az elosztott hőenergia mennyiségét tekintve rendkívül nagy, mintegy 40%-os csökkenést regisztráltak Székelyudvarhelyen. 2011-ben a településen elosztott hőenergia 18259 gigakalória volt, 2021-ben ez az érték csak 10895 gigakalória.

Székelyudvarhely központi rendszerbe bekapcsolt fogyasztóinak hőellátását az URBANA SA által működtetett Központi Hőellátó Rendszer (SACET) végzi.

-Földgáz

A földgázellátó rendszert a DELGAZ GRID S.A. biztosítja. Az elosztóvezetékek alacsony nyomásúak, és 2020-ban összesen 92,5 km hosszúak voltak, ami 9,8 km-rel több, mint 2018-ban, a Nemzeti Statisztikai Intézet által szolgáltatott statisztikai adatok szerint.

-Villamos energia

Székelyudvarhely villamosenergia-ellátását a Nemzeti Energetikai Rendszer biztosítja két LEA 110 kV-os légvezetéken keresztül, amelyek a 120/20 kV-os Város és Tábor állomásokat látják el.

Az önkormányzat 56 transzformátorállomásainak áramellátását e két állomásról LEA és 20 kV-os LES biztosítja.

A város adatlapja szerint a közvilágítás helyzete 2021-ben a következő:

- minden városrész csatlakozott a közvilágítási szolgáltatáshoz;
- a közvilágítással ellátott helyi utak teljes hossza 72 km volt;
- nincs stratégia a közvilágítási szolgáltatás fejlesztésére;

A villamosenergia-ellátási szolgáltatás minőségét befolyásoló hiányosságok:

[31] A település adatlapja
[32] Energiahatékonyság-javító program - Székelyudvarhely

- A villamosenergia-hálózat bővítéséhez szükséges pénzeszközök hiánya;
- A LEA LES-re való átváltásához szükséges finanszírozás hiánya.
- Elöregedő elektromos hálózat.

A villamosenergia-ellátási szolgáltatás minőségét befolyásoló hiányosságok:

- Az újonnan épült területeken nincs közvilágítás az utcákban;
- Ahol van közvilágítás, ott vannak olyan utcaszakaszok, ahol nincs közvilágítás, vagy nincs elég lámpatest felszerelve.

3.2.3. A Környezetvédelem szakterületre vonatkozó célkitűzések

Az átfogó környezetvédelmi célkitűzés az energiahatékonyság biztosítása a zöld energia felhasználása révén: közművek, közlekedési infrastruktúra és gazdasági fogyasztók. Hatékony hulladékhasznosítás. Konkrét célkitűzések:

1.A levegő minőségének javítása;
2.A leromlott talaj rehabilitációja és a talajromlás megelőzése;
3.A vízvédelmi rendszer javítása;
4.A hulladékgyűjtési és -feldolgozási rendszer fejlesztése.

3.2.4. Projektadatlapok

11. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Hulladékudvar - önkéntes gyűjtőközpont létesítése (elektromos és elektronikus berendezések, akkumulátorok és egyéb hulladékok gyűjtése)**
Általános keretrendszer	A településen részben megoldott a szelektív hulladékgyűjtés, de nincs gyűjtőközpont az elektromos és elektronikus eszközök számára.
Célcsoport	-Népesség, gazdasági szereplők
Célok	-A hulladékgyűjtési és -feldolgozási rendszer fejlesztése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Az önkéntes alapon használható gyűjtőközpont hozzájárul a hulladékok feldolgozásához és újrahasznosításához.
A projekt megvalósításának módja	- A hulladékudvar üzembe helyezése
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- EU-ROP alapok - Állami költségvetés - Helyi költségvetés

A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2026
Mutatók	- Funkcionális központ - A hulladékok fokozott újrafeldolgozása és hasznosítása

12. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Fák és cserjék által borított területek növelése. Az erdőterület növelése**
Általános keretrendszer	-A zöld területek nagysága (négyzetméter/lakos) megközelít az európai átlagot (26 négyzetméter/lakos), de a település fejlődési tendenciái és a környezetszennyezés mértéke szükségessé teszik ezek bővítését. -Az erdőgazdálkodás hozzájárul a környezet és a lakosság egészségének védelméhez
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A leromlott talaj rehabilitációja és a talajromlás megelőzése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A zöld területek bővítése hozzájárul a lakosság egészségi állapotának javításához és a környezetszennyezés csökkentéséhez.
A projekt megvalósításának módja	-Alkalmas területek beazonosítása; -Bokor- és faültetési kampányok; -Az erdőterület 33 hektárral történő bővítése.
A finanszírozás forrása	-helyi költségvetés -Állami költségvetés -Szponzorok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2026
Mutatók	-a fákkal és cserjékkel borított terület 10%-kal történő növelése. -33 ha erdőterület

DRAFT

13. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	Javasolt program/projekt Cím: **A földgázhálózat, a villamos energia hálózat és a napenergia lakossági felhasználásának további bővítése, valamint a távfűtési rendszer fejlesztése és hatékonyságának növelése megújuló/alternatív erőforrásokra (hidrogén, hőszivattyúk, napenergia stb.) összpontosítva**
Általános keretrendszer	-Van gáz szállító hálózat, vannak technikai megoldások a napenergia felhasználására; -Technikai megoldások léteznek a távfűtési rendszer fejlesztésére és hatékonyságára, különös tekintettel a megújuló/alternatív erőforrásokra (hidrogén, hőszivattyúk, napenergia stb.).
Célcsoport	-A település lakói
Célok	-A levegő minőségének javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A szilárd tüzelőanyagok használata a légszennyezés egyik fő forrása; -A jelenlegi távhő rendszert korszerűsíteni és fejleszteni kell.
A projekt megvalósításának módja	-támogatni és segíteni a lakosságot a metángáz és a napenergia otthoni fűtési forrásként való használatában. -projektek napelemek telepítésére tömbházakra; -a villamoshálózatok bővítése, beleértve szükség esetén a transzformátorállomások bővítését; - a távfűtési rendszer fejlesztése és hatékonyságának növelése, különös tekintettel a megújuló/alternatív erőforrásokra (hidrogén, hőszivattyúk, napenergia stb.).
A finanszírozás forrása	-Helyi költségvetés; -Lakossági források; -ROP; -Környezetvédelmi Alap.
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata és a település lakói
Határidő	-2028
Mutatók	-2028 - Az otthonok 99%-a metángázt, elektromos áramot, távhőt vagy napenergiát használ fűtésre.

14. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Az illegális, ellenőrizetlen hulladéklerakási gyakorlat megszüntetése**
Általános keretrendszer	-A településen előfordulnak olyan esetek, amikor szennyező anyagokat helyeznek el illegálisan zöld övezeteken és a folyómedrekben.
Célcsoport	-Gazdasági szereplők és lakosság
Célok	-A leromlott talaj rehabilitációja és a talajromlás megelőzése.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A talaj és a folyómedrek védelme a kiömlött anyagok és a talajon lerakódott anyagok nyomon követésével és ellenőrzésével.
A projekt megvalósításának módja	-A hulladékgazdálkodási jogszabályokat be nem tartók nyomon követése, ellenőrzése és szankcionálása.
A finanszírozás forrása	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Székelyudvarhely önkormányzata - helyi rendőrség. -Környezetvédelmi Ügynökség. -Gazdasági szereplők. -Lakosság.
Határidő	-2024.
Mutatók	-2024 - A jogtalan hulladéktárolás, valamint a veszélyes anyagok jogszerűtlen kezelésének 100%-os csökkentése

15. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A vízellátási és csatornázási hálózat további bővítése, beleértve az esővizet is**
Általános keretrendszer	-Nincs általános vízellátási és csatornázási rendszer a városban (az új városrészekben hiányzik).
Célcsoport	-Lakosság és gazdasági szereplők
Célok	-A vízgazdálkodási rendszer javítása;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	- Az általános csatornázás és vízellátás hiánya (az új városrészekben); - Hatékony csapadékvíz-gazdálkodás; - Árvízvédelem;

	- Az életminőség javítása.
A projekt megvalósításának módja	- Ivóvíz vezetékek cseréje Székelyudvarhely területén; -tervezés, kivitelezés, csatlakozás a szennyvíz- és vízellátó rendszerhez minden háztartás és gazdasági szereplő számára; - Az esővízcsatorna-hálózat korszerűsítése és bővítése, pl. Szombatfalva területe, Csalóka, Szászok Tábora stb.
A finanszírozás forrása	-A lakosság és a gazdasági szereplők forrásai, kormányzati források, Környezetvédelmi Alap, ROP;
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata, HARVIZ SA. regionális üzemeltető, gazdasági szereplők, lakosság.
Határidő	-2027
Mutatók	-2027 — A háztartások és vállalkozások 100%-a csatlakozik a vízellátási és csatornahálózathoz; -bővített és korszerűsített csapadékvíz-elvezető rendszer.

16. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Töltőállomások elektromos járművek számára**
Általános keretrendszer	-Új technológiákra van szükség a levegőminőség javításához;
Célcsoport	-Népesség és gazdasági szereplők
Célok	-A levegő minőségének javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Az elektromos járművek használatának ösztönzése a településen;
A projekt megvalósításának módja	-Legalább 15 elektromos járműtöltő állomás telepítése a településen.
A finanszírozás forrása	-helyi költségvetés, ROP, NRRP
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2025
Mutatók	-2025 — 15 üzemképes töltőállomás

DRAFT

17. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A közvilágítási rendszer bővítése (a lehető leginkább környezetbarát módon, LED-ekkel és napelemekkel)**
Általános keretrendszer	-Jelenleg van közvilágítási hálózat, de azt ki kell bővíteni
Célcsoport	-Népesség és gazdasági szereplők
Célok	-A levegő minőségének javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A légszennyezés csökkentése a megújuló forrásokat használó közvilágítással és a költségvetési kiadások csökkentése.
A projekt megvalósításának módja	-Közvilágítási oszlopok vásárlása; -A közvilágítás intelligens felügyeleti rendszerének kifejlesztése (fogyasztás optimalizálása, illegális csatlakozások kiküszöbölése, hibák könnyebb elhárítása stb.).
A finanszírozás forrása	-Helyi költségvetés, strukturális alapok — POR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2029
Mutatók	-2029 — minden utcában lesz megfelelő közvilágítás -funkcionális intelligens felügyeleti rendszer

18. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **DIGITALIZÁLT HULLADÉK-SZIGETEK ÉPÍTÉSE**
Általános keretrendszer	-A jelenlegi hulladékgyűjtő platformok a felszínen vannak, ami kellemetlenséget okoz, és potenciális szennyezési forrás.
Célcsoport	-Gazdasági szereplők és népesség
Célok	-Talajromlás megelőzése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A hulladékgyűjtési rendszer javítása és a talajszennyezés forrásainak megszüntetése.
A projekt megvalósításának módja	-Minimum 5 hulladéksziget vásárlása és telepítése. A hulladéksziget földalatti vagy föld feletti konténerekből áll, amelyek vandalizmus és illetéktelen hozzáférés ellen védettek, digitalizáltak, hogy a

	regisztrált személyek számára kártyával lehessen hozzáférni, GSM-modullal rendelkeznek az adatátvitelhez, valamint hozzáférnek a hulladékszállítási szolgáltatás kedvezményezettjeinek adatbázisához.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-POR, PNRR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	**- a Hargita megyei Integrált Hulladékgazdálkodási Rendszer -projekt megvalósításáért felelős Közösségközi Fejlesztési Egyesület**
Határidő	2026
Mutatók	2026 —5 hulladéksziget

19. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Fotovoltaikus panelekkel ellátott park, amely energiát termel közvilágítási célokra**
Általános keretrendszer	-A közvilágításra fordított éves kiadások igen jelentősek, és a felhasznált energia termelésének módja negatív hatással van a környezetre.
Célcsoport	-Lakosság
Célok	-A levegő minőségének javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A közkiadások csökkentésének és a környezetbarát közvilágítás biztosításának szükségessége
A projekt megvalósításának módja	-A fotovoltaikus park műszaki tervezése
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés, POR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely Közigazgatási Egység
Határidő	-2024
Mutatók	- Befejezett műszaki projekt

20. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Középületek és lakóépületek hőszigetelése és modernizálása**
Általános keretrendszer	-A város területén vannak olyan középületek és lakóépületek, amelyek nincsenek hőszigetelve, ezek rehabilitációra szorulnak.
Célcsoport	-Középületek és lakások
Célok	-A levegő minőségének javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A közkiadások csökkentésének szükségessége az épületek hőszigetelése révén -A lakóépületek hőhatékonyabbá tételének szükségessége
A projekt megvalósításának módja	-Székelyudvarhely középületeinek hőszigetelése: Művelődési Ház, a városháza, a Csillagvár Napközi Otthon, az orvosi rendelők épülete a Sziget utcában, a Stúdió mozi épülete a II. Rákóczi Ferenc utcában stb.; -Lakóépületek energetikai rehabilitációja;
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- EU-POR alapok - Helyi költségvetés - nemzeti programok - magánalapok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2027
Mutatók	-2027 - A középületek 100%-ának hőszigetelése; -legalább 10 hőszigetelt tömbház.

21. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A káros és allergén anyagok szintjének mérése**
Általános keretrendszer	-Veszélyt jelent az ipari tevékenységekből és a gépjárműforgalomból eredő légszennyezés.
Célcsoport	-Lakosság és gazdasági szereplők
Célok	-A levegőminőség és a lakosság egészségének javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A légszennyező anyagok és allergének szintjének mérése szükséges a lakosság egészségromlásának megelőzéséhez.

A projekt megvalósításának módja	-Két, a szennyező anyagok és allergének szintjének mérésére szolgáló készülék beszerzése és telepítése Székelyudvarhelyen.
A finanszírozás forrása	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2026
Mutatók	-2026 — a káros és allergén anyagok szintjének mérése

22. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A szelektív hulladékgyűjtés kiterjesztése a lakosság körében**
Általános keretrendszer	-A szelektív hulladékgyűjtésnek jelenleg nincs általános és formalizált rendszere minden városrészben.
Célcsoport	-Gazdasági szereplők és népesség
Célok	-A leromlott talaj rehabilitációja és a talajromlás megelőzése.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A szelektív hulladékgyűjtés jövedelemhez juttathatja a lakosságot és a közösséget, és csökkentheti a lerakásra kerülő hulladék tömegét. -A helyi önkormányzatoknak a 74/2018 sz. sürgősségi kormányrendelet szerint kötelezettségei vannak a szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatban, többek között „biztosítják a szelektív hulladékgyűjtéshez szükséges helyiségeket, azok felszereltségét az egyes hulladéktípusokhoz tartozó speciális konténereket, valamint azok működőképességét [...]”.
A projekt megvalósításának módja	-Felvilágosító kampány; -A szelektív gyűjtési rendszer megszervezése
A finanszírozás forrása	- uniós alapok - állami költségvetés - megyei költségvetés - helyi költségvetés - nemzeti programok - magánalapok és szponzorok

DRAFT

A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata, hulladékgazdálkodási vállalat, lakosság, gazdasági szereplők
Határidő	-2028
Mutatók	-2028 — A hulladék 70 %-a szelektíven gyűjtött

23. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A Nagykükülő partjának rendezése — területrendezés, medertakarítás, parkosítás, füvesítés.** **Patakmedrek tisztítása**
Általános keretrendszer	-A folyók és patakok medrét a háztartási hulladék okozta szennyezés veszélye fenyegeti, ezért ezeket parkosítani kell, és esetleg rekreációs területté kell alakítani.
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A biológiai sokféleség védelme, a vízvédelmi rendszer javítása
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A Nagykükülő folyó és a patakok a település fontos erőforrásai, amelyek védelemre és megőrzésre szorulnak.
A projekt megvalósításának módja	-Folyópartok és patakmedrek fejlesztésére és védelmére irányuló projekt kidolgozása, megvalósítása
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- uniós alapok - állami költségvetés - helyi költségvetés - nemzeti programok - magánalapok és szponzorok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata, Környezetvédelmi Minisztérium
Határidő	-2029
Mutatók	-2029 — a fejlesztési projekt befejeződött, -2025 — 20 km patakmeder megtisztítása

24. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A villamosenergia-hálózat korszerűsítése**

DRAFT

Általános keretrendszer	-A villamosenergia-hálózat instabilitása az egyik legkomolyabb probléma a Székelyudvarhelyen működő vállalkozások és a lakossági felhasználók számára.
Célcsoport	-Vállalkozások és háztartások
Célok	-A levegő minőségének javítása;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A kábelek fizikai és műszaki állapotának romlása, a transzformátorok és egyéb kiegészítő infrastruktúrák elöregedése.
A projekt megvalósításának módja	- Az elektromos hálózat felújítása Székelyudvarhely településen transzformátorok, kábelek és relék cseréjével.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés, áramszolgáltatói források.
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata, hálózatüzemeltető, Electrica SA
Határidő	-2024
Mutatók	-2024 — a korszerűsítési projekt lezárul

25. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A szennyvíztisztítás technológiai folyamatából származó iszap tárolására használt földterület rehabilitációja a Székelyudvarhelyi Szennyvíztisztító Telepen.**
Általános keretrendszer	-A kommunális szennyvíztisztító telepekről származó iszap nem megfelelő kezelése miatti környezetszennyezés elkerülése.
Célcsoport	-A város lakossága
Célok	-A leromlott talaj rehabilitációja és a talajromlás megelőzése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A települési szennyvíztisztító telepekről származó iszap környezeti hatásának csökkentése; -Kiemelt célként támogatni a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználását, a jogszabályi rendelkezésekkel összhangban;

DRAFT

	- A szennyvíztisztító telepeken keletkező iszapok hasznosítására vonatkozó valamennyi műszaki és gazdasági lehetőség kiaknázása; -A biológiai sokféleség védelme, a környezetvédelmi rendszer javítása; -A települési szennyvíztisztító telepekről származó iszapok értékelése.
A projekt megvalósításának módja	- Az iszap mezőgazdasági felhasználása műtrágyaként vagy mezőgazdasági segédanyagként a 344/708/2005 sz. rendelet rendelkezéseinek megfelelően. - Az iszap felhasználása a leromlott talaj rehabilitációjára és a meglévő hulladéklerakók lefedésére.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2025
Mutatók	- A mezőgazdaságban felhasznált iszap mennyisége; - A tárolással eltávolított iszap mennyisége.

26. Projektterv

Környezetvédelem szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** Komposztálási platform a biológiailag lebomló hulladékok, köztük a trágya hasznosítására
Általános keretrendszer	A város részben szelektív hulladékgyűjtéssel rendelkezik, és ezt a rendszert bővíteni fogja, de nincs komposztálási platform.
Célcsoport	Lakosság, gazdasági szereplők
Célok	A hulladékgyűjtési és -feldolgozási rendszer fejlesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A komposztálási platform hozzájárul a biológiailag lebomló hulladék feldolgozásához és hasznosításához
A projekt megvalósításának módja	Működő komposztáló platform a biológiailag lebomló hulladékok, köztük a trágya hasznosítására
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- EU-ROP alapok - állami költségvetés - helyi költségvetés

DRAFT

	- magánbefektetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Helyi Tanács
Határidő	2028
Mutatók	-Működő platform

DRAFT

3.3. Társadalmi fejlődés

3.3. Áttekintés

Foglalkoztatás

A Székelyudvarhelyen foglalkoztatott népesség megoszlásának elemzéséből látható, hogy a kkv-k fontos szerepet játszanak a helyi gazdaságban, és továbbra is lehetőséget nyújtanak a jövőbeli befektetésekre. A feldolgozóipar és a kereskedelem területein jelentős a civil foglalkoztatottak aránya.

Az INS által rendelkezésre bocsátott adatokból látható, hogy 2020-ban Székelyudvarhelyen 16078 foglalkoztatott volt. Az összfoglalkoztatottak több mint fele a következő területeken dolgozik:

Foglalkoztatottak tevékenységi területenként	Szám
Szállodák és egyéb szálláshelyek	139
Éttermek és egyéb vendéglátás	324
Ruházat gyártása	899
Textilgyártás	483
Nagykereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár)	2094
Kiskereskedelem, kivéve a gépjárművek és motorkerékpárok kiskereskedelme	1557
Élelmiszeripar	326
Fafeldolgozás, valamint fa- és parafatermékek gyártása, szalma- és fonottáru gyártása	389
Bútorgyártás	487
Gumi és műanyag termékek gyártása	271
Műsorszórás és műsorszóró tevékenység	189
Nyomtatása és sokszorosítás	378
Papír és papírtermék gyártása	161
Szárazföldi és csővezetékes szállítás	246
Építészmérnöki és mérnöki tevékenység; műszaki vizsgálati és elemzési tevékenység	162
Épületépítés	492
Különleges építési munkák	430
Gépek és berendezések gyártása	168
Kohászati ipar	196
Fémipari termékek gyártása (kivéve gép, berendezés)	331
Tájépítészeti és épületgépészeti tevékenység	125
Hulladékgyűjtés, -kezelés és -ártalmatlanítás	173

22. sz. táblázat A Székelyudvarhelyi tevékenységi területek helyzete

Forrás: település adatlap

Közbiztonság[33]

A Székelyudvarhelyi Helyi Rendőrséget a helyi tanács határozata alapján hozták létre, feladata a közrend fenntartása, fő feladata pedig a Székelyudvarhelyen hatályos törvények betartatása.

A szervezeti ábra szerint a helyi rendőrségnél 34 álláshely van, 31 betöltött álláshely és 3 üres álláshely.

A Székelyudvarhelyi Helyi Rendőrség a következő hatáskörökkel rendelkezik:

- a közrend fenntartása és a tulajdon védelme;
- közlekedésbiztonság;
- építési munkák ellenőrzése, az utcai hirdetések felügyelete;
- környezetvédelem;
- a kereskedelmi tevékenységek ellenőrzése;
- népesség-nyilvántartás;
- egyéb, jogszabályban meghatározott területek.

Ugyanakkor a városban működik az országos rendőrség is.

Szociális támogatás[34]

A Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalának Szociális Igazgatósága a polgármester alárendeltségében a szociális segélyek és szociális szolgáltatások adminisztrálására szakosodott struktúra, amelynek célja a szociálpolitika végrehajtása a gyermek-, család-, idős-, fogyatékkal élő és egyéb szociálisan rászoruló személyek, csoportok vagy közösségek számára.

Székelyudvarhelyen a helyi hatóságok, a civil szervezetek és a különböző alapítványok között szoros szociális szintű együttműködés van (egyedülálló a megyében), amely sikeresnek tekinthető ezen a területen. Ennek a folyamatnak az első eredménye a Budvár Szociális Központ létrehozása, majd a Civitas Alapítvány a Civil Társadalomért által 2004-ben kiadott Székelyudvarhely önkormányzatának szociális térképe című szociális fejlesztési stratégia kidolgozása.

A helyi adatlap szerint 2021-ben a hajléktalanok száma 12, a jövedelemmel nem rendelkezőké 386, a speciális nevelést igénylő gyermekeké 133, a súlyos és súlyos fogyatékkal élőké 1015, a speciális szükségletűeké 1015 volt. A garantált minimáljövedelemben részesülőknek kifizetett összeg 427.843,00 lej volt.

DRAFT

[33] https://www.udvarhely.ro/ro/institute/politia-locala/
[34] Idem 21

Egészség

Székelyudvarhelyen 527 ágy van az állami kórházban.

A Székelyudvarhelyi Városi Kórház által kínált orvosi szolgáltatások a következők: Belgyógyászat (cukorbetegség, táplálkozás és anyagcsere-betegségek, valamint gasztroenterológia); Kardiológia (koronária intenzív ellátással); Neurológia; Fertőző betegségek (intenzív ellátással); Bőr- és belgyógyászat; Szülészet és Nőgyógyászat; Neonatológia (koraszülött- és intenzív ellátással); Gyermekgyógyászat; Aneszteziológia és intenzív ellátás; Általános sebészet (urológiával); Ortopédia és traumatológia; O.R.L.; Szemészet; Gyógyulás és fizikális orvoslás; B.M.F. Sebészet; Pszichiátria; Pulmonológia; Orvosi onkológia; Nephrológia.

Az egészségügyi egységeket 2021-ben 148 orvos látta el az állami és a magánszektorban.

2021-ben Székelyudvarhely egészségügyi rendszere egy mentőautóval rendelkezett.

Lakhatás

A helység adatlapja szerint (INS) Székelyudvarhelyen a hagyományos lakások helyzete 2021-ben a következő:

Lakás típusa	Tulajdonosi formák	Mértékegység	Szám
Meglévő lakások az év végén	Köz- és magántulajdon (összesen)	Szám	13717
Az év végén meglévő lakások, tulajdoni forma szerinti bontásban	Állami tulajdon	Szám	719
Az év végén meglévő lakások tulajdoni forma szerint	Magántulajdon	Szám	12998

24. táblázat A hagyományos lakások helyzete 2021-ben Székelyudvarhelyen
Forrás: Helyszíni lap (INS)

A település adatlapja szerint az általános városrendezési tervet 2017-ben a városi önkormányzat döntése alapján aktualizálták. A 2021-ben kiadott városrendezéési tanúsítványok száma 778 volt.

Ami a kiadott építési engedélyek számát illeti, látható, hogy az elmúlt években az engedélyek száma csökkenő tendenciát mutat, ami azt jelenti, hogy Székelyudvarhelyen az építőipar 2020-ban enyhe csökkenést, 2021-ben pedig enyhe növekedést mutat.

DRAFT

Kiadott építési engedélyek	Szám
2019	257
2020	168
2021	173

25. sz. táblázat A Székelyudvarhelyen kiadott építési engedélyek száma
Forrás: település adatlap

3.3.2 A Szociális fejlesztés szakterületre vonatkozó célkitűzések

A társadalmi fejlődéssel kapcsolatos általános célkitűzés „a közösség minden egyes tagjának fejlődéséhez szükséges feltételek biztosítása”, a konkrét célkitűzések pedig a következők:

1. Munkahelyek kereslet-kínálat összehangolása;
2. A lakáskörülmények javítása;
3. Egészségügyi infrastruktúra biztosítása;
4. A közbiztonság növelése a városban;
5. Megfelelő szociális szolgáltatások biztosítása

3.3.3 Projektadatlapok

27. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Állásbörze**
Általános keretrendszer	-A helyi gazdasági szereplők és a lakosság közötti kommunikáció hiánya a rendelkezésre álló munkahelyekkel kapcsolatban.
Célcsoport	-Lakosság és gazdasági szereplők
Célok	-Munkahelyi kínálat és kereslet mérése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Az önkormányzat megkönnyítheti a lakosság számára a városban található munkahelyekhez való hozzáférést.
A projekt megvalósításának módja	-Évente egyszer szervezzen állásbörzét a városban; -Az önkormányzat honlapján található állásportál.
A finanszírozás forrása	-Helyi költségvetés, gazdasági szereplők hozzájárulásai, POCU;
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Székelyudvarhely önkormányzata, gazdasági szereplők.
Határidő	-2023 — az első szervezett állásbörze, a portál megvalósulása.

Mutatók	-2030 — 8 megszervezett állásbörze; -A betöltött munkahelyek számának 20%-os növelése a városban.

28. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Foglalkozások adatbázisa**
Általános keretrendszer	-Nincs pontos nyilvántartás a lakosság képzettségi és foglalkoztatási szintjéről önkormányzati szinten, amely hivatkozási pontként szolgálhatna stratégiai célkitűzések megfogalmazásához, különösen a szakmai átképzés tekintetében.
Célcsoport	-Lakosság
Célok	-A munkahelyi kínálat és kereslet mérése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A lakosság foglalkoztatottsági szerkezetének pontos nyilvántartásának szükségessége.
A projekt megvalósításának módja	-Az adatbázis rendszerezése és kitöltése.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2024
Mutatók	-A lakossági foglalkozások teljes adatbázisa

29. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Szociális lakásépítés**
Általános keretrendszer	-Sok alacsonyabb jövedelemmel rendelkező, fiatal család él a városban, akiknek nincs elég forrásuk egy ház felépítésére; -Az oktatásban, egészségügyben dolgozó szakemberek bevonása, akiknek lakhatást lehet felajánlani.

DRAFT

Célcsoport	-Fiatalok, alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők, szakemberek, akik a városban akarnak letelepedni.
Célok	-A lakosság lakhatási körülményeinek javítása.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A lakosság bizonyos csoportjai számára a lakhatás biztosításának szükségessége
A projekt megvalósításának módja	-50 szociális lakás építése
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés, állami költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2030
Mutatók	-2030 — 50 szociális lakás

30. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A mentőszolgálat és a helyi rendőrség számára biztosított felszerelések**
Általános keretrendszer	-Jelenleg nincsenek teljesen megfelelő felszerelések ehhez a szolgáltatáshoz
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A város biztonságának növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A vészhelyzeti válaszadási kapacitás növelésének szükségessége.
A projekt megvalósításának módja	-Fogyóanyagok és felszerelések vásárlása a mentőszolgálat számára, valamint elektromos autók beszerzése a helyi rendőrség számára.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2026

Mutatók	-Az mentőszolgálat felszerelése, a helyi rendőrség számára vásárolt autók.

31. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Közösségi központ hátrányos helyzetűek számára**
Általános keretrendszer	- Minden közösségben vannak hátrányos helyzetű emberek, akiknek szükségük van a védelem különböző formáira.
Célcsoport	- Székelyudvarhely lakosságának hátrányos helyzetű kategóriái
Célok	-A megfelelő szociális szolgáltatások biztosítása.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A hátrányos helyzetűek számára megfelelő helyiségek hiánya.
A projekt megvalósításának módja	A projekt célja egy, a hátrányos helyzetűek számára létrehozott központ létrehozása és felszerelése.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- EU-s alapok - POR - állami költségvetés - helyi költségvetés - nemzeti programok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely Közigazgatási önkormányzata
Határidő	2027
Mutatók	-Működőképes közösségi központ hátrányos helyzetű személyek számára.

32. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A városi utak videómegfigyelési rendszerének bővítése**
Általános keretrendszer	-A videós megfigyelőrendszer a városi utak megfelelő használatához vezethet, és növelheti a forgalom biztonságát.
Célcsoport	-A település lakossága.
Célok	-A város biztonságának növelése.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A város biztonsági szintjének növeléséhez szükséges az infrastruktúra biztosítása.

A projekt megvalósításának módja	-Videófelügyeleti rendszer telepítése a városi utakra.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- helyi költségvetés - nemzeti programok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2025
Mutatók	-10 km városi út videómegfigyelése

33. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Kórház felszerelése és fejlesztése**
Általános keretrendszer	-Az egészség nagyon fontos tényező a társadalom és a civilizált helyi közösségek számára. Mindent egybevetve, az egészségügyi központok modern felszereléssel és a legmodernebb gyógyszerekkel való felszerelése a hatékony és magas színvonalú orvosi tevékenység biztosítéka.
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-Infrastruktúra biztosítása az egészségügy számára;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	- A régi orvosi felszereléseket modern berendezésekre kell cserélni, elegendő műszerrel és gyógyszerrel növelni az orvosi ellátás teljesítményét
A projekt megvalósításának módja	-Korszerű berendezések, műszerek és elegendő gyógyszer beszerzése a kórház számára.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés - Nemzeti programok - Európai alapok - POR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2027
Mutatók	-Ellátások és vásárolt berendezések

34. Projektterv

Társadalmi fejlődés szakterület	Javasolt program/projekt Cím: Személyazonossági és tulajdoni okmányok a lakosság számára
Általános keretrendszer	-Jelentős azon lakosok száma, akik nem rendelkeznek személyazonossági és tulajdoni okmányokkal.
Célcsoport	-Személyazonossági és tulajdoni okmányok nélküli népesség
Célok	-megfelelő társadalmi légkör biztosítása a kisebbségi, sérülékeny csoportok integrálásával
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A lakossági személyazonossági okmányok előállításának szükségessége
Végrehajtási mód egy projekt	-Kampányok indítása a dokumentumok beszerzésének szükségességére való figyelemfelkeltés érdekében. -Személyazonossági és tulajdoni okmányok kiállítása
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Helyi költségvetés, lakossági hozzájárulások, POCU
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács
Határidő	-2028
Mutatók	-2028 — a lakosság 100%-a rendelkezik személyazonossági és tulajdoni okmányokkal

3.4. Területrendezés és közlekedési infrastruktúra

3.4.1 Áttekintés

Székelyudvarhely teljes területe 4712 hektár, amely a következőképpen oszlik meg:

Felület	*Hektár*
Teljes terület, ebből (ha):	4712
Belterület (ha)	1007
Külterület (ha)	3705

DRAFT

Mezőgazdasági terület (ha), azaz szántóföld, legelő, rét, szőlő és gyümölcsös,	3303
Erdők és egyéb fás területek (ha)	745
Vízzel borított földterület (ha)	63

26. sz. táblázat Székelyudvarhely település teljes területe (20 21)
Forrás: település adatlap

A hagyományos lakások száma a 2021-es adatok szerint Székelyudvarhelyen a következő:

Lakás típusa	***Tulajdonosi formák***	***Mértékegység***	***Szám***
Meglévő lakások az év végén	Köz- és magántulajdon (összesen)	Szám	13717
Internetre csatlakoztatott otthonok	Magántulajdon	Szám	12.434
Meglévő lakható felület az év végén	Köz- és magántulajdon (összesen)	Négyzetméter terület	703353
Egy lakosra jutó terület (négyzetméter)	Köz- és magántulajdon (összesen)	Négyzetméter alapterület	18,42
Közpénzből épített lakások száma az elmúlt 4 évben	Állami tulajdon	Szám	48
Lakatlan, elhagyatott háztartások	Magántulajdon	Szám	847

27. sz.táblázat Lakásalap
Forrás: Helyszíni lap (INS)

DRAFT

Tömegközlekedés

Székelyudvarhelyen a helyi tömegközlekedési szolgáltatásokat közvetett (a helyi tanács által delegált) irányítással biztosítják, a S.C. Balint Trans SRL-vel kötött megbízási szerződés alapján.

A tömegközlekedési hálózat sugárirányú, és a település fő utcáira koncentrálódik. Nincsenek központi vagy alközponti autóbusz átszállási pontok. A vonal összeköti a városközpontot a vasútállomással, de erre a célra nincs külön infrastruktúra. A településen belül nincs a közúti tömegközlekedésnek prioritási rendszere.

A városi adatlap szerint 2021-ben összesen 94.000 utas vette igénybe a tömegközlekedést. A tömegközlekedést végző járművek száma 5, a felszállóhelyek száma pedig 39 volt.

A tömegközlekedés használata csökken, aminek oka a nem megfelelő infrastruktúra, a buszok járatsűrűsége alacsony, a tömegközlekedési vonal nem fedi le a város bizonyos területeit, a megállók egymástól nagy távolságra vannak, a közlekedési eszközök nem megfelelőek, és nem utolsósorban a speciális igényű emberek számára nyújtott lehetőségek hiánya kizárja, hogy a helyi tömegközlekedés előnyeit élvezhessék.

Mindezek a hiányosságok nem teszik vonzóvá a tömegközlekedési szolgáltatások igénybevételét a lakosság számára.[35]

3.4.2 Területrendezési és közlekedési infrastruktúra szakterületre vonatkozó célkitűzések

A területrendezés és a közlekedési infrastruktúra általános célkitűzése a „városi funkciók kiegyensúlyozása és a mobilitás növelése”, a konkrét célkitűzések pedig a következők:

1. A település területének behatárolása a fejlődési tendenciáknak megfelelően;

A közlekedési infrastruktúra javítása a mobilitás növelése érdekében;

3. Építészeti harmónia.

3.4.3. Projektadatlapok

35. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Terelőút**
Általános keretrendszer	-A növekvő forgalom környezeti és gazdasági problémákat okoz, de kellemetlenségeket is Székelyudvarhely lakosainak; -Az úthálózatot és a különböző területek elérhetőségét folyamatosan javítani kell.
Célcsoport	-A település lakossága, gazdasági szereplők

[35] Fenntartható városi mobilitási terv Székelyudvarhely funkcionális városi területére - 2017.

Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A településhez tartozó úthálózat fejlesztésének és a városban tapasztalható forgalmi torlódások enyhítésének szükségessége; -A tranzitforgalom kizárása
A projekt megvalósításának módja	-A megvalósíthatósági tanulmányok elkészítése: 1. Terelőút, amely a Bethlenfalvi utat a Szejkefürdő utáni kijárattal kötné össze 6-7 km hosszan; 2.Bethlenfalvi út - kijárat Felsőboldogfalva felé. -Megvalósíthatósági tanulmány — 2025, -A körgyűrű építése — 2030
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Állami költségvetés, ROP, Helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Megyei Tanács, Székelyudvarhely önkormányzata, CNAIR
Határidő	2030
Mutatók	2030 – megvalósított körgyűrű

36. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A PUG és a részletes városrendezési szabályzat aktualizálása**
Általános keretrendszer	-A település funkcionális övezeti besorolásának felülvizsgálata szükséges;
Célcsoport	-A település lakossága;
Célok	-A település területének behatárolása a fejlődési tendenciáknak megfelelően;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A belterület méretének növelésének szükségessége, az ipari terület és a lakóterület egyértelmű elhatárolása, valamint a zöldövezetek területének növelése.
A projekt megvalósításának módja	-A PUG aktualizálása, figyelembe véve: a város belterületének bővítését, az ipari terület egyértelmű behatárolását és új zöldövezetek kijelölését.

DRAFT

A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2025
Mutatók	-Felülvizsgált városrendezési terv és részletes városrendezési előírások

37. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím: Új városi utak építése**
Általános keretrendszer	-A városi terület bővítését a kapcsolódó infrastruktúra kiépítésének kell kísérnie.
Célcsoport	-A település lakossága.
Célok	- A közlekedési infrastruktúra javítása a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A megfelelő infrastruktúra bővítésével növelni kell a - lakhatás vonzerejét.
A projekt megvalósításának módja	- Új városi utak építése; ***Például:*** Budvár utca — II. Rákóczi Ferenc utca — megvalósíthatósági tanulmány a városi mobilitási kapcsolat megvalósítására, beleértve a helyszíni tanulmányokat, szakértői vizsgálatokat, engedélyezési dokumentációt és műszaki tervet, stb.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés, állami költségvetés, strukturális alapok, kormányzati alapok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Székelyudvarhely önkormányzata, Hargita Megye Tanácsa
Határidő	-2030
Mutatók	- 10 km új városi út megléte

DRAFT

38. Projektterv

Területrendezés szakterület	Javasolt program/projekt Cím: Városi utak felújítása, korszerűsítése
Általános keretrendszer	-A városi utak folyamatos karbantartást igényelnek
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A megfelelő infrastruktúra megteremtésével növelni kell a lakhatás vonzerejét.
A projekt megvalósításának módja	-Városi utak, járdák, felhajtók stb. helyreállítása; - Műszaki-gazdasági dokumentumok és szakvélemények kidolgozása a Kerekerdő környékén lévő utak korszerűsítésére; - A Móricz Zsigmond – Keresztvápa utcák modernizálása stb.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés, állami költségvetés, strukturális alapok, kormányzati;
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata, CNAIR.
Határidő	-2030
Mutatók	-minden városi út felújítása, korszerűsítése

39. Projektterv

Területrendezés szakterület	Javasolt program/projekt Cím: Mezőgazdasági utak felújítása, korszerűsítése
Általános keretrendszer	-A mezőgazdasági utak folyamatos karbantartást és korszerűsítést igényelnek.
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A mezőgazdasági tevékenységeket megfelelő infrastruktúra biztosításával kell támogatni.
A projekt megvalósításának módja	-Mezőgazdasági utak helyreállítása - 50 km;

DRAFT

A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés, állami költségvetés, strukturális alapok, kormányzati; AFIR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata;
Határidő	-2030
Mutatók	-50 km mezőgazdasági út rehabilitációja, korszerűsítése

40. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Saját helyi közszállítás**
Általános keretrendszer	-A település nagy területű, így saját ügykezelésben levő tömegközlekedési vonalakra első lépésben a településen belül van szükség, ezt követné a kistérségire való bővítés.
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Nincs megfelelő helyi tömegközlekedés
A projekt megvalósításának módja	-Több helyi közlekedési vonal létrehozása a településen belül elektromos buszokkal: -új elektromos **buszok**; -e-jegyrendszer; -új buszmegállók; -autóbuszállomás.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés -POR, PNRR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2025
Mutatók	- Saját ügykezelésben levő helyi személyszállítás

DRAFT

41. Projektterv

Területrendezés szakterület	Javasolt program/projekt Cím: Kerékpárút Kerékpártartók Kerékpár kölcsönzés
Általános keretrendszer	Szükség van arra, hogy a városban vonzó helyeket hozzunk létre, és megkönnyítsük az emberek számára a közlekedést.
Célcsoport	A település lakossága
Célok	A közlekedési infrastruktúra javítása a mobilitás növelése érdekében
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A település a kerékpárosok számára vonzóvá válhat
A projekt megvalósításának módja	- Kerékpársávok telepítésére irányuló munkálatok, pl. a Bethlenfalvi utca, amely 16—17 km hosszan folytatódhatna Fenyéd—Zetelaka és Fenyéd— Máréfalva Központ felé; - Kerékpárút építése, pl. a Nagykükülő folyó mentén, Felsőboldogfalva és Zetelaki Gát között; bicikliút, amely Fenyéd—Zetelaka és Fenyéd—Máréfalva Központ felé folytatódhatna 16—17 km hosszan; - Tematikus kerékpáros és gyalogos útvonalak és digitális térképeik kidolgozása.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- EU-s alapok - ROP, NRDP - állami költségvetés - megyei költségvetés - helyi költségvetés - nemzeti programok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2026
Mutatók	-17 km kerékpárút megléte

42. Projektterv

Területrendezés szakterület	Javasolt program/projekt Cím: Integrált útfelújítási és tereprendezési projektek
Általános keretrendszer	A városi utak folyamatos karbantartást igényelnek

Célcsoport	A település lakossága
Célok	A közlekedési infrastruktúra javítása a mobilitás növelése érdekében
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A megfelelő infrastruktúra megteremtésével növelni kell a lakhatás és a vállalkozások vonzerejét.
A projekt megvalósításának módja	Útburkolatok kijavítása, járdák, zöldfelületek, közvilágítás, földalatti elektromos vezetékek, közlekedési táblák felújítása.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- EU-s alapok - ROP, NRDP - állami költségvetés - megyei költségvetés - helyi költségvetés - nemzeti programok
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2026
Mutatók	Legalább 10 km utca felújítása – aszfalt, járdák, zöldfelületek, kábelek, egyenes szakaszok, terek stb.

43. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A közterületi parkolásra vonatkozó helyi szabályozás megvalósítása**
Általános keretrendszer	-A településen vannak parkolóhelyek, amelyek száma a jövőben növekedni fog.
Célcsoport	-Lakosság
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A település lakói által ismert, egyértelmű helyi szabályokra van szükség a közparkolók használatára vonatkozóan.
A projekt megvalósításának módja	A rendelet kidolgozása, vitája és elfogadása.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata

Határidő	2023
Mutatók	2023 - A nyilvános parkolók használatának helyi szabályozása

44. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Új parkolóhelyek létrehozása**
Általános keretrendszer	A parkolóhelyek rendezettsége hozzájárul a város általános rendezett megjelenéséhez. Ugyanakkor az üzletek megközelíthetősége mellett a kereskedelmi tevékenység működésének előfeltétele a kulturált parkolási lehetőségek megléte is.
Célcsoport	Lakosság, gazdasági szereplők
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Központi terület leterheltsége helytelenül parkoló autókkal; - Az autók parkolása a magánházak előtti közterületen annak ellnére, hogy van parkolási lehetőség az udvarban. - A tömbházak közötti garázsok megszüntetése, amelyek rontják a városképet, és amelyeket gyakran nem az autók parkolására használnak.
A projekt megvalósításának módja	-A tömbházak közötti garázsok lebontása -Fizetős nyilvános parkolóhelyek a zsúfolt területeken - Többszintes parkolóház építése a központi területen; -parkolási fizetési rendszer (parkolóórák) bővítése.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés, ROP, nemzeti programok, magánberuházások
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2028
Mutatók	-2028 -parkolóház a központi területen; -2025 - a tömbházak közötti garázsok megszüntetése; -2027 — 50 új parkolóhely;

45. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Műszaki-gazdasági dokumentáció kidolgozása a Nagyküküllő (Kadicsfalvi utca) és a Fehéres patak (Nicolae Bălcescu utca) felett átívelő hidak felújítására, valamint a Nagyküküllőn átívelő új hidak építésére;**
Általános keretrendszer	Az úthálózatot és a különböző területek elérhetőségét folyamatosan javítani kell.
Célcsoport	Lakosság
Célok	A közlekedési infrastruktúra javítása a mobilitás növelése érdekében
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A helyi utak és bekötőutak fejlesztésének szükségessége.
A projekt megvalósításának módja	Műszaki-gazdasági dokumentáció a létező hidak felújítására és a Nagyküküllő feletti új hidak megépítésére vonatkozóan
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely Közigazgatási Egység
Határidő	2024
Mutatók	- Műszaki-gazdasági dokumentáció a létező hidak felújítására, valamint a Nagyküküllő feletti hidak megépítésére vonatkozóan

46. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Műszaki-gazdasági dokumentáció és szakvélemények kidolgozása a helikopter leszállópálya (Heliport) megvalósításához**
Általános keretrendszer	-A településnek szüksége van a vészhelyzetek hatékonyabb kezelése érdekében a légi közlekedési eszközöknek (helikoptereknek) szánt infrastruktúrára.
Célcsoport	-Egészségügyi szolgáltatások, a település lakossága, gazdasági szereplők

DRAFT

Célok	-Légi közlekedési infrastruktúra létrehozása.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Vészhelyzeti szállítás, orvosi szállítás, gyors személy- vagy áruszállítás.
A projekt megvalósításának módja	-Műszaki-gazdasági dokumentáció és speciális tanulmányok a helikopter leszállópálya (Heliport) megvalósításához.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2025
Mutatók	-Műszaki-gazdasági dokumentáció és műszaki tanulmányok a helikopter leszállópálya megvalósításához

47. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Forgalomirányítási rendszer**
Általános keretrendszer	-A városi utak folyamatos karbantartást igényelnek
Célcsoport	-A település lakossága
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében.
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A megfelelő infrastruktúra megteremtésével növelni kell a lakhatás vonzerejét.
A projekt megvalósításának módja	- Műszaki-gazdasági dokumentáció a forgalomirányítási rendszerről; - Közlekedési táblák és közlekedési lámpák beszerzése és felszerelése; - A forgalomirányító és -figyelő központ korszerűsítése; - Út- és gyalogosjelzések; - Egyirányú forgalom kialakítása a mobilitási tervnek megfelelően - Körforgalmak létesítése, ahol szükséges
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés, ROP

DRAFT

A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2030
Mutatók	- akadálymentes, biztonságos forgalom

48. Projektterv

Területrendezés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A II. Rákóczi Ferenc utca területén lévő közterület átalakítása és visszakapcsolása a történelmi belvároshoz**
Általános keretrendszer	A városnak vannak olyan építészeti értékkel bíró területei, amelyeket rehabilitálni és felújítani kell.
Célcsoport	-A település lakossága, turisták, gazdasági szereplők
Célok	-Építészeti harmónia;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	- A II. Rákóczi Ferenc utca területén lévő köztér visszakapcsolása a történelmi belvárosba;
A projekt megvalósításának módja	- A felújítási munkák műszaki-gazdasági dokumentációjának elkészítése; - A tér átépítése és a történelmi központhoz való visszakapcsolása; - A rehabilitált történelmi központ stílusával harmonizáló köztér alkalmas kulturális rendezvények befogadására.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés, POR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	- Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	-2027
Mutatók	-Működőképes, közösségi funkcióját ellátó tér

DRAFT

49. Projektterv

Területrendezés szakterület	Javasolt program/projekt Cím: Gyalogosövezet a városközpontban
Általános keretrendszer	-A településen szükség van olyan helyekre, amelyek a lakosság számára nyugalmat, pihenést, sétálási lehetőséget, kulturális és sporttevékenységekben való részvételt, turisztikai látványosságok látogatását kínálják.
Célcsoport	-Lakosság
Célok	-A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a mobilitás növelése érdekében;
A projekt szükségszerűségé / indokoltsága	-A szocializálódás igénye, a városközpont mentesítése az autóforgalomtól.
A projekt megvalósításának módja	- A központi terület szombati és vasárnapi gyalogos zónává alakításáról szóló helyi rendelet megalkotása, megvitatása, elfogadása.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Székelyudvarhely önkormányzata
Határidő	2022
Mutatók	2023 - Gyalogosövezet a városközpontban, legalább szombaton és vasárnap.

DRAFT

3.5.Helyi közigazgatás

3.5.1 Áttekintés

Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatala a Közigazgatási Törvénykönyvről szóló 2019. július 3-i 57. számú sürgősségi rendelet rendelkezései szerint szerveződik és működik, összhangban a Helyi Önkormányzat szervezeti felépítéséről, az álláshelyek számáról és a szakosztályok feladatkörét előíró határozatokkal.

A polgármester, az alpolgármester, a titkár, a szakosodott apparátussal együtt egy állandó tevékenységet folytató funkcionális struktúrát alkot, amelyet Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalának neveznek és végrehajtja a helyi tanács döntéseit és a polgármester rendelkezéseit, megoldást nyújtva a helyi közösség problémáira.

Az Önkormányzati Testület az a közigazgatási hatóság, amelyen keresztül megvalósul a jogszabályok által garantált helyi önrendelkezés. A helyi tanácsot és a polgármestert a helyi választásokról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint választják. A helyi tanács kezdeményez és dönt a törvény feltételei szerint minden helyi érdekű kérdésben, kivéve azokat, amelyeket a törvény más helyi vagy központi hatóságok hatáskörébe utal.

A Székelyudvarhelyi Helyi Tanács 19 helyi tanácsosból áll.

Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatal szervezeti ábrája[36], 2021-es szinten, a városi adatlap szerint 373 állást tartalmaz (354 betöltött és 19 üres), ebből:

[36] https://www.udvarhely.ro/ro/organigrama/

Funkció típusa	Szám
Közjogi méltóságok	2
Végrehajtó köztisztviselők	107
Vezető beosztású köztisztviselők	15
Szerződéses alkalmazottak, ebből:	228
-az apparátus részét képező munkatársak	38
-az alintézménzek keretében foglalkoztatott szerződéses személyzet: orvosok, ápolók, bölcsődei személyzet, személyi asszisztensek.	190
Szerződéses alkalmazottak vezetői pozíciókban	4

28. sz. táblázat Székelyudvarhely Városházában betöltött álláshelyek száma 2021-ben
Forrás: A település adatlapja

38. ábra Álláshelyek - Székelyudvarhely városháza 2021
Forrás: település adatlap

Az alábbi táblázatban a betöltött álláshelyek iskolai végzettség szerint vannak feltüntetve:

Iskolai végzettség	Szám
Posztgraduális szakirányú/ mesterképzéssel rendelkezők	14
Alapképzéssel (felsőoktatással) rendelkezők	125
Rövid felsőoktatási képzéssel rendelkezők	2
Posztliceális végzettséggel rendelkezők	22
Középiskolai végzettséggel rendelkezők (középiskola)	165
Általános oktatási képzéssel rendelkezők	27

29. sz. táblázat Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalában 2021-ben betöltött állások (a választott személyek nélkül) iskolai végzettség szerint
Forrás: település adatlap

39. sz. ábra Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalában 2021-ben betöltött állások iskolai végzettség szerint
Forrás: Helyi adatlap

58 munkavállaló vett részt közigazgatási képzési és fejlesztési szakképzésben a 2019—2021-es időszakban, amely a személyzet mintegy 16%-át jelenti. A 2019—2021-ben közigazgatási képzési

és továbbképzési programokon végzett 58 fő közül 10 fő számviteli, 5 fő közbeszerzési, 3 fő szervezeti, stratégiai és humánerőforrás-menedzsment, 1 közpénzügyi ezen belül adóügyi képzésben vett részt, 39 fő pedig egyéb képzési és továbbképzési programokon.

A működési szerkezet a következőkből áll:

- 5 igazgatóság;
- 13 osztály
- 12 iroda
- 35 szakirány;

A Polgármesteri hivatal irodái összesen 142 számítógéppel vannak felszerelve. Minden számítógép rendelkezik nyomtatóval és internetkapcsolattal.

A felhasznált informatikai programok a következők:

- AVANSIS integrált informatikai rendszer (anyakönyvezési, könyvelési, városrendezési, adó, vagyonkezelő, mezőgazdasági, ANL lakások);
- Mapsys - digitális térképszerkesztő alkalmazás (városrendezési, mezőgazdasági, örökségvédelmi);
- GIS-digitális térképalkalmazás (helyben elérhető);
- Microsoft 365 (e-mail, naptár, munkacsoportok, privát és csoportos tárhely, videokonferencia és üzenetküldés, megosztott dokumentumok, irodai csomag stb.);
- Power BI Pro (statisztikák készítése);
- Eset Endpoint Security Antivirus;
- Sintact-legislation online (online elérhető);
- Autocad LT 2012 - tervezési rendszer (beruházási osztály);
- Adobe Acrobat Pro licenc (Beruházási Igazgatóság);
- Arhicad-tervezési rendszer (Városrendezési Osztály);
- Intersoft ISPD-előirányzatszámítás (Műszaki Igazgatóság és Beruházási Igazgatóság);
- Mátrix - műszaki szabványok alkalmazása (Fejlesztési és Beruházási Igazgatóság).

A település önkormányzatának tulajdonában 5 autó van.

A helyi közigazgatás létrehozta a Helyi Közrendvédelmi Szolgálatot, amely 2021-ben összesen 34 álláshellyel rendelkezett, amelyből 28 betöltött — köztisztviselői és 1 szerződéses — állás.

7 helyi érdekű, jogi személyiséggel rendelkező közintézményt a helyi tanács határozata alapján hoztak létre (Helyi Rendőrség, Haáz Rezső Múzeum, Városi Könyvtár, Városi Művelődési Ház, Udvarhely Néptáncműhely, Tomcsa Sándor Színház és Városi Sportklub) és 2 helyi érdekeltségű, jogi személyiséggel nem rendelkező közintézményt a helyi tanács határozata alapján hoztak létre (Ifjúsági és Turisztikai Információs és Tanácsadó Közszolgálat és Székelyföldi Filharmónia).

DRAFT

3.5.2. A Közigazgatás szakterületre vonatkozó célkitűzések

A Közigazgatás általános célkitűzése: „A közigazgatás hatékonyságának javítása, a polgárok részvételének javítása a közösség közéletében”, a konkrét célkitűzések pedig a következők:

1.Az adminisztráció kapacitásának növelése;

2. Megfelelő kommunikáció a polgárokkal és a vállalkozásokkal;

3.5.4.Projektadatlapok

50. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A köztisztviselők képzési igényeinek elemzése és a különböző képzési formákban való részvétel**
Általános keretrendszer	-a köztisztviselőknek joguk és kötelességük, hogy javítsák szakmai képzettségi szintjüket
Célcsoport	-Közhivatalnokok
Célok	- A közigazgatási kapacitás növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A szakmai képzettség színvonalának emelésének szükségessége
A projekt megvalósításának módja	-Képzési igényfelmérés elvégzése; -Általános és speciális képzéseken való részvétel
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés, POCA
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Polgármester
Határidő	-Évente — a képzési igények elemzése és a képzéseken való részvétel
Mutatók	-Egyéni jelentések és általános képzési szükségletelemzés; -Évente 30 alkalmazott vesz részt különböző képzési formákon

DRAFT

51. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Városgazdálkodási feladatokat ellátó, köztulajdonban lévő vállalat létrehozása**
Általános keretrendszer	-Nincs intézményi kapacitás a közterület-kezelési problémák azonnali megoldására.
Célcsoport	-Lakosság
Célok	-A közigazgatási kapacitás növelése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A közterület-kezelési kapacitás növelésének szükségessége, ahogyan azt a polgárok a kérdőívekben kérték: kisebb javítások, takarítás, zöldterületek, utcabútorok karbantartása stb.
Végrehajtási mód egy projekt	Korlátolt felelősségű társaság alapítása, igazgatótanácsi és ügyvezetői pályázat kiírása, alaptőke-hozzájárulás.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Helyi költségvetés
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács
Határidő	-2023
Mutatók	-Működőképes KFT

52. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A közigazgatási kapacitás javítása modern munkaeszközök használatával**
Általános keretrendszer	-Az olyan eszközök használata, mint a Balanced Scorecard, a kockázati faktorok nyilvántartója vagy a folyamatok kézikönyve megteremti a sikeres működés feltételeit.
Célcsoport	-Közhivatalnokok és helyi választott képviselők
Célok	-A közigazgatási kapacitás növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A modern közigazgatásra jellemző eszközök használatának szükségessége a mindennapi munka során.

DRAFT

A projekt megvalósításának módja	-A Balanced Scorecard rendszer bevezetése
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Polgármester
Határidő	-2025
Mutatók	-2022- Elkészült a 2022—2025 közötti időszakra vonatkozó korrupcióellenes ágazati terv; - 2023 -Felfrissített eljárások (legalább 40), elkészült a kockázati nyilvántartás, a szervezet működési céljainak meghatározása; -2025 Balanced Scorecard megléte.

53. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A helyi tanács éves munkatervének kialakítása**
Általános keretrendszer	-A helyi tanács tevékenységének kiszámíthatónak kell lennie annak érdekében, hogy a helyi szinten létező stratégiák megvalósításának előfeltételeit biztosítsa.
Célcsoport	-Közhivatalnokok és helyi választott képviselők
Célok	-A közigazgatási kapacitás növelése;
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A modern közigazgatásra jellemző eszközök használatának szükségessége a mindennapi munka során.
A projekt megvalósításának módja	-A PALCL módszertan és az erre a célra kifejlesztett informatikai rendszer bevezetése. „A helyi döntéshozó közhatóságoknak (helyi és megyei tanácsok) kiszámíthatóan, tervszerűen kell működniük. A közigazgatási intézkedések kiszámíthatósága a társadalmi intézkedések kiszámíthatóságát eredményezi, ezért tevékenységük tervezése szükséges. A romániai gyakorlatban a helyi tanács tevékenységét nem tervezik meg, a testületi ülések előkészítése ad hoc módon történik, és a döntések is ad hoc módon születnek.

	A kormány éves munkatervének mintájára, amely egy stratégiai tervezési eszköz, amelynek módszertanát 2018-ban fejlesztették ki, a helyi tanácsok éves tevékenységi programja (PAACL) a döntéshozó hatóságok — helyi és megyei tanácsok — intézkedéseinek éves tervezési eszköze. Az év végén a helyi tanács a következő évre vonatkozóan naptári hónapokra lebontva megtervezi a határozattervezeteket, amelyeket vitára és jóváhagyásra kíván előterjeszteni. Ahhoz, hogy a projektek bekerülhessenek a PAACL-be, meg kell felelniük bizonyos érettségi és időbeli követelményeknek. A PAACL a stratégiai tervezés munkaeszköze, amely a romániai helyi közigazgatás szintjén használható, és a helyi hatóságok szervezetére és működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel összhangban épül fel. A PAACL kidolgozásának, végrehajtásának és nyomon követésének folyamatát a Közigazgatási Egység főjegyzője koordinálja. A helyi tanácsosok, a polgármester, a helyi önkormányzat koordinálásával működő intézmények, a polgárok és a civil szervezetek, valamint más közintézmények határozattervezeteket terjeszthetnek be a PAACL-be. A PAACL fejlesztésének célkitűzései: -Növelni a helyi tanács tevékenységének kiszámíthatóságát tervezés által; -A helyi tanács határozattervezeteinek rangsorolása; -A helyi, önkormányzati szintű szabályozási folyamat javítása a tájékozott tervezés és a közösségre hatást gyakorló határozattervezetek előkészítése révén.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-helyi költségvetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-polgármester
Határidő	-2023

DRAFT

Mutatók	2023 - I. A 2019 óta kidolgozott/jóváhagyott tanácsi határozatokra vonatkozó utólagos elemzések kidolgozása; II. A PALCL módszertan kidolgozása a helyi tanács számára. III.A PALC előrejelzése a 2024-es évre:

54. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A város polgárainak és vállalkozásainak tájékoztatottsági szintjének növelése**
Általános keretrendszer	-A jól tájékoztatott polgárok a helyi hatóságok partnereivé válhatnak.
Célcsoport	-Közhivatalnokok és helyi választott tisztségviselők; -Lakosság
Célok	-Helyes kommunikáció a polgárokkal és a vállalkozásokkal
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A polgárok tájékoztatása a helyi hatóságok munkájáról, célkitűzéseiről, projektjeiről és eredményeiről.
A projekt megvalósításának módja	-A település állandó kiadványának elkészítése; -A honlap működik és hetente frissül;
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés;
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-polgármester
Határidő	-2023
Mutatók	-Negyedévente megjelenő kiadvány; -A honlap folyamatosan, naponta frissül;

DRAFT

55. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A város polgáraival és vállalkozásaival folytatott konzultáció szintjének növelése**
Általános keretrendszer	-A konzultáció révén a polgárok a helyi hatóságok partnereivé válhatnak, és megoldásokat kínálhatnak a helyi problémákra.
Célcsoport	-Közhivatalnokok és helyi választott tisztségviselők, a lakosság
Célok	-Helyes kommunikáció a polgárokkal és a vállalkozásokkal
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A polgárokkal való konzultáció szükségessége a helyi hatóságok munkájáról, célkitűzéseiről, projektjeiről és -eredményeiről.
A projekt megvalósításának módja	-Nyilvános találkozók szervezése városrészenként, minden városrészben évente legalább egyet; -Évente legalább egy szervezett találkozó a fiatalokkal; -Kétévente felmérést kell végezni, hogy a lakosságot megkérdezzék a város főbb problémáiról; -A részvételi költségvetési eljárás kiterjesztése.
Finanszírozási forrás/lehetséges finanszírozási források	-helyi költségvetés
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács
Határidő	-2023
Mutatók	-2 nyilvános ülés évente; Évente -2 találkozó a fiatalokkal; -1 konzultációs felmérés kétévente; -kiterjesztett részvételi költségvetés-tervezés;

56. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A Székelyudvarhelyi Metropoliszövezet létrehozása**
Általános keretrendszer	A helyi fejlődés nemcsak egy település szintjén gondolható el, hanem egy olyan terület szintjén is,

DRAFT

	amelyen belül gazdasági, kulturális és társadalmi együttélés történik.
Célcsoport	Köztisztviselők és helyi választott tisztségviselők; Lakosság
Célok	-A közigazgatási kapacitás növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A városi és a környező községi önkormányzatok társulása jobb megoldásokhoz vezethet a közös problémákra olyan területeken, mint például: a városi és vidéki területek gazdasági fejlesztése, a környezetvédelem, az infrastruktúra és a polgároknak nyújtott szolgáltatások javítása és fejlesztése.
A projekt megvalósításának módja	A Székelyudvarhelyi Metropoliszövezet létrehozása.
A finanszírozás forrása/lehető források finanszírozás	- A társulásban résztvevő közigazgatási egységek helyi költségvetése
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Helyi Tanács
Határidő	2023
Mutatók	Funkcionális városi övezet (ZUF) intézményi szintre emelve

57. Projektterv

Közigazgatás szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Felújított közigazgatási székhely**
Általános keretrendszer	-A helyi közigazgatásnak van egy impozáns székhelye, egy különleges épület, de ez felújításra szorul.
Célcsoport	-Közhivatalnokok és helyi választott képviselők, a lakosság
Célok	-A közigazgatási kapacitás növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A közigazgatás sajátos tevékenységeihez megfelelő helyiségek kialakításának szükségessége, valamint a különleges értékkel bíró épület védelmének és megőrzésének biztosítása.
Végrehajtási mód egy projekt	-A városháza épületének rehabilitációja
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Helyi költségvetés • ROP
Felelős intézmény	-helyi tanács

a projekt megvalósítása	
Határidő	-2026
Mutatók	-A városháza épülete 2026-ig felújítva

3.6. Oktatás és képzés

3.6.1. Áttekintés

Székelyudvarhelyen 20 oktatási intézmény található:
- 2 posztlíceális intézmény 12 osztállyal;
- 5 líceum, amelyben működik elemi, gimnáziumi és líceumi tagozat is;
- 3 líceum amelyben szaklíceumi oktatás és szakképzés működik;
- 4 iskola, amelyben elemi és gimnáziumi oktatás folyik, 108 osztály keretében;
- 8 óvoda 73 osztállyal csoporttal.

Az iskolai lemorzsolódás továbbra is állandó gondot jelent Székelyudvarhely oktatási intézményeiben, ezt mutatja a 0,97%-os lemorzsolódási arány is.

A 2021 évi oktatási formában részesülő tanulók száma 7114, az óvodások száma 1453, a hallgatóké 228 volt. Az óvodákban és középiskolákban a tanárok száma 724 fő volt.

Tanulók és hallgatók 2021-ben	Szám
A beiratkozott hallgatók teljes száma, ebből:	7114
A középfokú oktatásban	2318
A szakképzésben, továbbképzésben és inasképzésben	586
A középfokú oktatásban	167
Az alap- és középfokú oktatásban	4043
Óvodáskorú gyermekek 2021-ben	**Szám**
Óvodába beiratkozott gyermekek	1453
Egyetemi hallgatók 2021-ben	**Szám**
Egyetemi hallgatók	228

30. sz. táblázat A tanulók/diákok létszáma Székelyudvarhelyen 2021-ben
Forrás: település adatlap

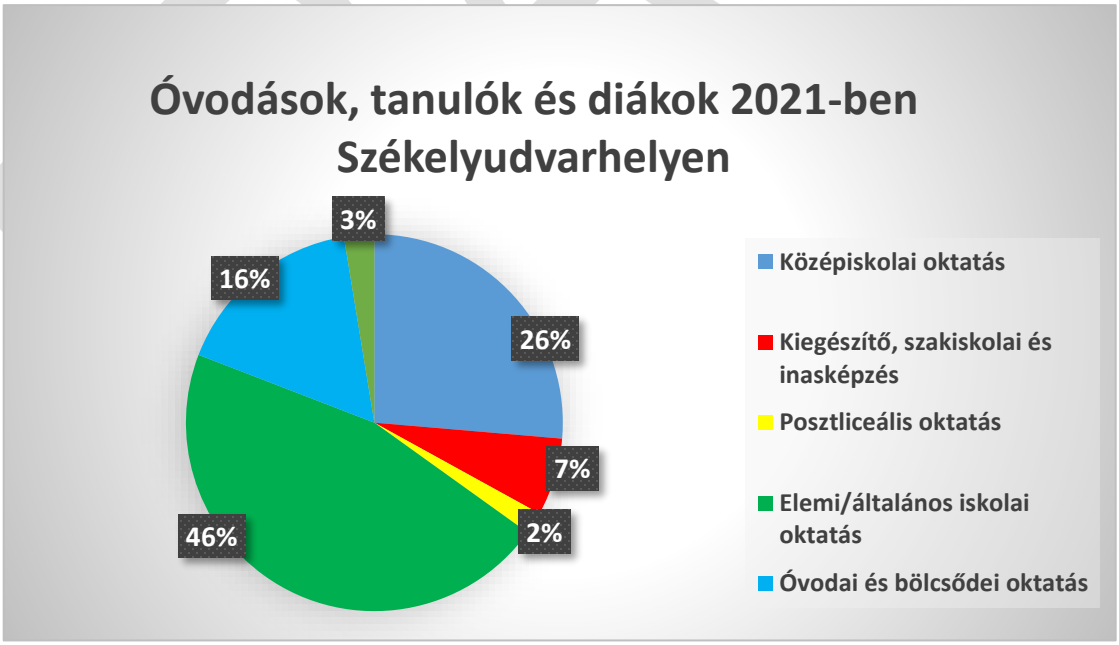

40. ábra Óvodások, diákok és tanulók 2021-ben Székelyudvarhelyen
Forrás: település adatlap

Tanári kar 2021-ben	Szám
A tanárok teljes száma, ebből:	724
Az óvodai nevelésben	135
A középfokú oktatásban	200
A szakképzésben, továbbképzésben inasképzésben	350
A középfokú oktatásban	15
Az alap- és középfokú oktatásban	24

31. sz. táblázat A tanárok száma Székelyudvarhelyen 2021-ben
Forrás: település adatlap

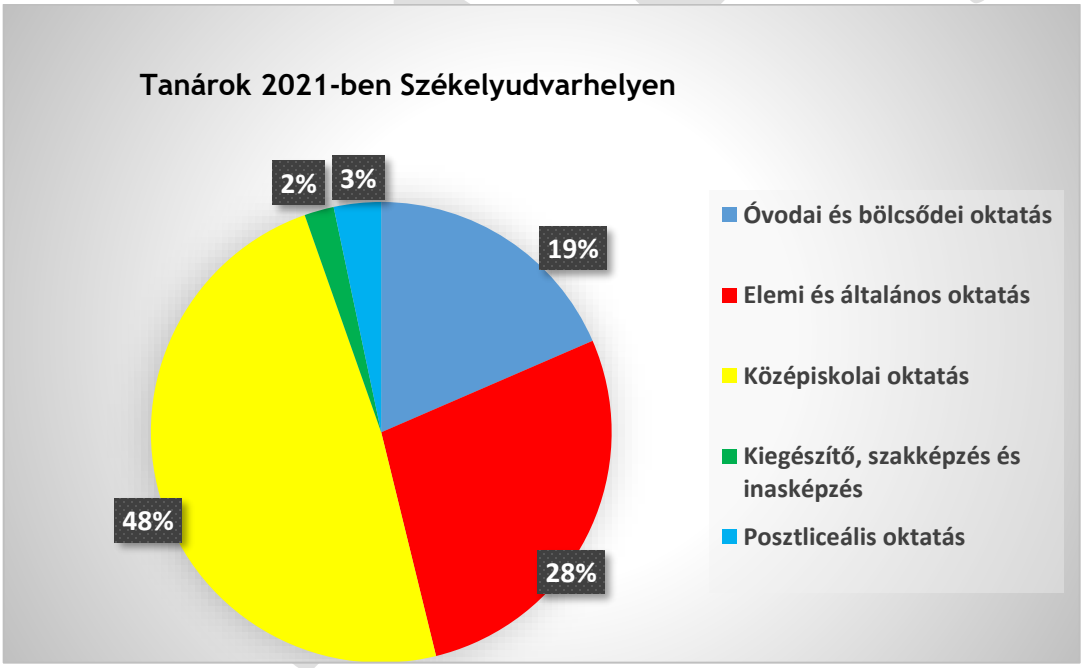

41. Ábra Tanárok 2021-ben Székelyudvarhelyen
Forrás: település adatlap

Az iskolai létesítmények és az infrastruktúra helyzete 2021-ben a következő:

- **Középiskolák**

Számítógépek száma — 501;
Beruházási szint — javítások és karbantartás;

Utolsó felújítás — 2021;

- **Szakképző, kiegészítő vagy szakmunkásképző iskolák:**

Számítógépek száma — 100;
Beruházási szint — javítások és karbantartás;
Utolsó felújítás — 2021;

- **Általános és középiskolák:**

Számítógépek száma — 222;
Beruházási szint — javítások és karbantartás;
Utolsó felújítás — 2021;

- **Középiskolák:**

Számítógépek száma — 17;
Beruházási szint — javítások és karbantartás;
Utolsó felújítás — 2021;

- **Óvodák:**

Számítógépek száma — 97;
Beruházási szint — javítások és karbantartás;
Utolsó felújítás — 2021;

Az oktatási infrastruktúra magába foglal:

- Sportpályák — 16;
- Sportcsarnokok — 16;
- Számítógépes laborok — 19;
- Tudományos laboratóriumok — 12;
- Saját fűtőművek — 29.

A képzések tekintetében az önkormányzat 2021-ben 10 képzési, képesítési és átképzési központtal rendelkezett, amelyeken keresztül 11 képesítési és átképzési program zajlott a város (és a környező települések) munkanélkülijei számára. A programokon 2021-ben 164 fő, 139 nő és 25 férfi vett részt, 90-en a városból, 74-en pedig a környező településekről.

DRAFT

3.6.2. Az Oktatás és képzés szakterületre vonatkozó célkitűzések

Az oktatási és képzési szakterület általános célkitűzése: „Az oktatási infrastruktúra folyamatos fejlesztése. A szakképzés hozzáigazítása a munkaerő-piaci igényekhez. Magas színvonalú felnőttoktatás. A felsőoktatás fejlesztési lehetőségeinek elemzése a municípiumban”, a konkrét célok pedig a következők:

1. Az oktatási rendszer bővítése;
2. A továbbképzéshez való hozzáférés és a továbbképzésben való részvétel növelése;
3. Az oktatási infrastruktúra helyreállítása és fejlesztése.

3.6.3.Projektadatlapok

58. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A civil és vállalkozói szellem fejlettségének növelése**
Általános keretrendszer	-A városban a civil szféra részvétele és az oktatás színvonala olyan témák, amelyeket folyamatosan javítani kell.
Célcsoport	-A település lakói
Célok	-A továbbképzéshez való hozzáférés és a továbbképzésben való részvétel növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A civil részvétel szintjének növelése képzéseken keresztül
A projekt megvalósításának módja	-Egy éves képzés szervezése a hatósági rendszerről, az állampolgári részvétel formáiról, a vállalkozói szellemről, a környezetvédelemről.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés; -POCU
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-Helyi Tanács; -Oktatási intézmények; -NGO-k
Határidő	-2023— 2030
Mutatók	-Évente egy képzés megszervezése legalább 15 résztvevővel.

DRAFT

59. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** Tanácsadási és pályaorientációs programok munkanélküliek számára
Általános keretrendszer	Vannak olyan lakosok a településen, akiknek átképzésre van szükségük
Célcsoport	Munkanélküliek, munkakört változtatni kívánók
Célok	A továbbképzéshez való hozzáférés és a továbbképzésben való részvétel növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	Az átképzés és átképzés szükségessége
A projekt megvalósításának módja	-a képzési igény meghatározása -az elérhető programok azonosítása -programok szervezése
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	Helyi költségvetés; POCU Szponzorációk
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Helyi Tanács AJOFM Nem kormányzati szervezetek
Határidő	2027
Mutatók	-50%-os csökkenés a munkanélküliek számában az átképzés eredményeként

60. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A tanárok és az oktatási intézmények humánerőforrásainak folyamatos fejlesztése**
Általános keretrendszer	-A tanárok továbbképzése biztosítja a hatékony oktatás előfeltételeit.
Célcsoport	-A városban oktató tanárok
Célok	-A továbbképzéshez való hozzáférés és a továbbképzésben való részvétel növelése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A tanárok folyamatos képzésének szükségessége

DRAFT

A projekt megvalósításának módja	- A képzési igények felmérése; - Az alkalmazandó programok azonosítása; - Projektek kidolgozása és végrehajtása
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés;
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-Helyi Tanács; -Oktatási intézmények;
Határidő	-2024— 2030
Mutatók	-A tanárok 20%-a évente részt vesz valamilyen továbbképzési formán

61. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Oktatási intézmények rehabilitációja, felszerelése és korszerűsítése**
Általános keretrendszer	-Az oktatási egységek jó állapotban vannak, de folyamatos fejlesztésre és korszerűsítésre szorulnak (bővítés, felszerelések, berendezések, berendezési tárgyak stb.).
Célcsoport	-Oktatási egységek
Célok	-Az oktatási infrastruktúra rehabilitációja és fejlesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Az oktatási intézmények korszerűsítésének szükségessége
A projekt megvalósításának módja	- Az oktatási intézmények helyzetének éves értékelése; - Az azonosított fejlesztések végrehajtása: • A Bányai János Szakközépiskola modernizálása, valamint új eszközökkel való felszerelése • A Dr. Palló Imre Művészeti Líceum modernizálása, valamint új eszközökkel való felszerelése • Az Eötvös József Szakközépiskola modernizálása, valamint új eszközökkel való felszerelése • Az Orbán Balázs Általános Iskola modernizálása, valamint új eszközökkel való felszerelése

	• A Móra Ferenc Általános Iskola modernizálása, valamint új eszközökkel való felszerelése • Napközik és bölcsőde modernizálása, valamint új eszközökkel való felszerelése • A "Kipi-Kopi" napközinél található sportpálya fejlesztése
Finanszírozási forrás/lehetséges finanszírozási források	-helyi költségvetés; -megyei költségvetés; -állami költségvetés; -POR.
Felelős intézmény A projekt megvalósítása	-Helyi Tanács; -oktatási intézmények
Határidő	-5 szeptember minden évben; -2025 a fent említett oktatási intézmények felújítása
Mutatók	-az oktatási intézmények éves korszerűsítése

62. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Iskola utáni program**
Általános keretrendszer	-Nincs elég lehetőség arra, hogy a tanulók felkészüljenek az iskola után, amíg a szüleik haza nem érnek a munkából;
Célcsoport	-A városban élő gyermekek és fiatalok
Célok	-Az oktatási infrastruktúra rehabilitációja és fejlesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A tanulók iskolai oktatásának szükségessége az iskola után, amikor a szülők még dolgoznak;
A projekt megvalósításának módja	-Iskola utáni programok szervezése minimum 100 diák számára;
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-magán-hozzájárulások
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-Helyi Tanács; -oktatási intézmények
Határidő	-2025
Mutatók	-100 diák az iskola utáni programokban

DRAFT

63. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Orvosi kabinetek felszerelése az iskolákban és óvodákban**
Általános keretrendszer	-Szükséges a fiatalok orvosi felügyelete az iskolákban és óvodákban működő jól felszerelt egészségügyi központok keretében
Célcsoport	-iskolások és óvodások a városban
Célok	-Az oktatási infrastruktúra rehabilitációja és fejlesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-a gyermekek és fiatalok megfelelő egészségi állapotának biztosítása
Végrehajtási mód egy projekt	-A szükséges orvosi felszerelés biztosítása 2 orvosi rendelő számára az oktatási intézményekben
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Helyi költségvetés
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács -oktatási intézmények
Határidő	-2024
Mutatók	-2 orvosi rendelő felszerelve

64. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Napközi otthon és egy új bölcsőde**
Általános keretrendszer	-Az óvodásoknak nincs elég felügyeletük, amíg a szüleik meg nem érkeznek a munkából, és a bölcsődés kisgyerekeknek sincs elég felügyeletük;
Célcsoport	-A városban lakó gyermekek;
Célok	-Az oktatási infrastruktúra rehabilitációja és fejlesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A szülők munkába állásának lehetővé tétele a bölcsődei és óvodai intézményrendszer továbbfejlesztésével.
Végrehajtási mód egy projekt	-Napközi otthon 30 gyermek számára, partnerségi rendszerben; -Új bölcsőde legalább 70 férőhellyel.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Magán-hozzájárulások • POR • Állami költségvetés

Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács -oktatási intézmények
Határidő	-2026
Mutatók	-30 beiratkozott gyermek a bölcsődébe -2024 -új bölcsőde 2026-ban

65. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A szakképzés átszervezése, új szakképzési osztályok létrehozása, egy modern szemléletű szakképzés megalapozása**
Általános keretrendszer	Az oktatási rendszert ki kell bővíteni, hogy megfeleljen a munkaerő-piaci igényeknek.
Célcsoport	-A városban élő gyermekek és fiatalok;
Célok	-Az oktatási rendszer kiterjesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	Székelyudvarhely társadalmi-gazdasági helyzete mindig is nagymértékben függött attól, hogy az adott időpontban milyen jellegű szakképzés állt rendelkezésre a városban. A város fejlődésében az elmúlt 100 év fontosabb szakaszaiban mindig azonosítható egy helyi szintű vagy makroregionális együttműködésen keresztül megvalósuló oktatásfejlesztési program. Jelenleg szükség lenne egy városi és regionális szintű koordinációs projektre, amely azonosítaná a szakképzéssel szembeni követelményeket, igényeket, összehangolná a résztvevő szervezetek, intézmények és közigazgatási szervek szerepét, feladatait, kötelezettségeit és lehetőségeit. Olyan oktatásfejlesztési forgatókönyvet lehetne kidolgozni, amely egyesíti az oktatási intézmények kapacitásait, a munkaerőpiac követelményeit és a fiatal, felnövekvő generáció igényeit. Jelentős hangsúlyt kell fektetni az informatika (kibernetika, hardver, szoftver) középiskolai oktatására, e területek tanításának módjaira és lehetőségeire, valamint támogatására.
Végrehajtási mód egy projekt	-Két új szakképzési osztály létrehozása az új technológiák területén.

DRAFT

A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Helyi költségvetés • Állami költségvetés
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács -oktatási intézmények: Székelyudvarhelyi szakközépiskolák, Megyei Tanfelügyelőség, HBC, SZEK, UKKSZ, SZMVSZ, -Üzleti képviselők
Határidő	-2027
Mutatók	-2 új funkcionális szakmai osztály

66. Projektterv

Oktatás és képzés szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A felsőoktatási kínálat bővítése**
Általános keretrendszer	Az oktatási rendszert ki kell bővíteni, hogy megfeleljen a munkaerő-piaci igényeknek. A középiskolai oktatás bővül, ezért a városban szükség van a felsőoktatási formákra, hogy a helyi szakosodási lehetőségek kibővüljenek, és a fiatalokat a településen tartsák.
Célcsoport	-A városban élő fiatalok;
Célok	-Az oktatási rendszer kiterjesztése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	Székelyudvarhely városa és a metropoliszövezet nem felel meg a hagyományos értelemben vett egyetemi központ méretbeli követelményeinek. Az egyetemi élet jelenléte azonban a városfejlesztés erőteljes tényezője, amelynek hatása megkérdőjelezhetetlen. Ezért fontos, hogy az egyetemi tevékenységet integráljuk a városba. Jelenleg a felsőoktatási képzést nyújtó intézmények csak részben felelnek meg a város fejlesztési igényeinek. Eddig csak olyan egyetemi kurzusokat lehetett indítani, amelyeket könnyű megszervezni és megvalósítani. A jövőben tovább kell fejleszteni az informatikai felsőoktatást (kibernetika, programozás, hardver stb.), beleértve a felsőoktatási infrastruktúra és a felsőoktatási fejlesztés támogatását ezen a területen Székelyudvarhelyen.

DRAFT

Végrehajtási mód egy projekt	-Egyetemi képzés Székelyudvarhelyen, az informatika területén.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	• Helyi költségvetés; • Állami költségvetés; • A partneregyetemek erőforrásai.
Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács - Babeș-Bolyai Tudományegyetem Székelyudvarhelyi Tagozata, Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ (SZEK), HBC, vállalkozói érdekképviseleti szervezetek. -Üzleti képviselők
Határidő	-2025
Mutatók	-Informatikai egyetemi képzés Székelyudvarhelyen.

DRAFT

3.7. Kultúra, vallás, sport és szabadidő

3.7.1. Áttekintés

A település adatlapja szerint 2021-ben Székelyudvarhely területén 50 köztéri műemlék található, melyek közül a legreprezentatívabbak: A várkastély (15. század, többször átépítették, utoljára 1880-ban); a Jézus Szíve római stílusú kápolna, (13. század, a 16. század második felében reneszánsz stílusban átépítették); a Szent Miklós-hegyi római katolikus templom (1787-1791), korhű oltárral, faszobrokkal díszítve; a Ferences templom (1728-1779), erdélyi barokk stílusban; Református templom (1780-1781); Belvárosi unitárius templom (1906); Szent Konstantin és Heléna ortodox templom (1936-1938); Ugron kastély (1858); a városi kórház épülete (1886); Városháza (1895-1897); Barokk Református Kollégium (1771-1772); Római Katolikus Gimnázium (1890-1902); Orbán Balázs politikus, forradalmár, történész és néprajzkutató bronzszobra.

Székelyudvarhely kulturális életét meghatározza a Haáz Rezső Múzeum, a Művelődési Ház, a Tomcsa Sándor Színház, Székelyföldi Filharmónia, az Udvarhely Néptáncműhely, a Városi Könyvtár, a nagy múltú kórusok és különböző kulturális egyesületek. A városban több iskolai klub és könyvtár működik, a közkönyvtár 373515 kötetet tart nyilván.

A település nagy történelmi és kulturális értékkel bíró épületekkel rendelkezik. Ezek az épületek potenciális turisztikai célpontoknak számítanak, amelyeket népszerűsíteni kell annak érdekében, hogy a település turisztikai vonzóereje javuljon.

Székelyudvarhelyen 11 különböző valláshoz tartozó istentiszteleti hely található.

Mutató	Érték
A nyilvános könyvtárak száma összesen	1
A birtokolt kötetek száma	373515
Felhasználók száma / év	7826
A város múzeumjainak száma összesen	1
A kiállítási tárgyak száma	22718
Látogatók száma / év	2901
A kultúrházak / kulturális szállók száma összesen	1
Felhasználók száma / év	15000
A 2021-ben szervezett kulturális rendezvények száma	126
Színházak száma összesen	1
Látogatók száma / év	9330
Műemlékek száma összesen	50
A hivatalosan elismert vallási felekezetek száma összesen	6
Istentiszteleti helyek száma	11
Sportlétesítmények és klubok száma összesen	30
Felhasználók száma / év	1555

32. sz. táblázat Kultúra, vallás, sport, szabadidő 2021-ben Székelyudvarhelyen

Forrás: település adatlap

Székelyudvarhely fejlett és modern sportinfrastruktúrával rendelkezik, amely az amatőr és profi sportolók rendelkezésére áll, így teljesíti a sportolás feltételeit, mind a hivatásos, mind az amatőr sportok gyakorlására.

Ezt az infrastruktúrát egyrészt állami beruházásokból építették ki (a kommunista korszak óta), másrészt jelentős magánberuházások is történtek. Székelyudvarhelyen három sportcsarnok áll a nyilvánosság rendelkezésére: 1250 férőhelyes sportcsarnok, Rákóczi Center sportcsarnok, amely magánforrásból épült, több mint 600 fő befogadására alkalmas. A Bányai János Szakközépiskola egy 300 férőhelyes sportcsarnokkal is rendelkezik, ahol a diákok számára sportrendezvényeket szerveznek.

A Városi Stadionban futballpálya és edzőpálya várja az atlétika művelőit. A városi stadion körül több kisebb futballpálya, teniszpálya és 2015 óta egy többfunkciós csarnok is működik, ahol birkózó-, labdarúgó- és atlétikai edzéseket tartanak.

A városi strand mellett található egy műgyepes futballpálya. A sportlétesítmény 2015-ben készült el a Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia és a Székelyföldi Labdarúgó Akadémia, illetve Székelyudvarhely Önkormányzata és az FC Székelyudvarhely együttműködésének eredményeként.

A 2000-es években többször felmerült az igény egy városi uszoda létesítésére, de állami beruházás nélkül. 2008—2009-ben azonban magánforrásokból létrehozták a Septimia Wellness Központot, amely két 25 méter hosszú (egy fedett és egy szabadtéri) medencével rendelkezik, és amelynek célja az úszósportok gyakorlása a település lakói és a turisták, a profik és az amatőrök számára.

Székelyudvarhelyi Városháza a Fit Feel Sportegyesülettel együttműködve létrehozta az Extreme Parkot. A park a manapság népszerű és elterjedt extrém sportok művelőinek nyújt szórakozást. Így a parkot görkorcsolyázók, gördeszkások és bmx csoportok látogatják.

A Fit Feel Sportegyesület modern eszközökkel felszerelt fitnesztermekkel, asztalitenisz- és futsal-eszközökkel rendelkezik. A Cross Fitness edzőtermet szintén magántőkéből hozták létre, amely a hagyományos felszerelések mellett TRX- és boxzsákokkal is fel van szerelve.

A főbb zöldterületekkel rendelkező területek a Központi Park, Szejke fürdő, a Dávid Ferenc Park.

3.7.2. A kultúra, vallás, sport és szabadidő szakterületre vonatkozó célkitűzések

Az általános célkitűzés: „A kulturális, sport- és szabadidős szolgáltatások tudatos és állandó fejlesztése. A hagyományos értékek védelme, megőrzése és tudatosítása”, a **konkrét célok** pedig a következők:

1. A helyi kulturális örökség fejlesztése és kulturális rendezvények szervezése;
2. A sportolás és a sportversenyek szervezésének érdekében a sport infrastruktúrája hatékonyabb értékesítése;
3. A település természeti erőforrásainak a hatékony felhasználása a szabadidős tevékenységek infrastruktúrájának létrehozása érdekében.

3.7.3. Projektadatlapok

67. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Parkok és játszóterek fejlesztése és átalakítása**
Általános keretrendszer	A parkok és játszóterek felülete kiterjedt, de javítható, különösen az új városrészekben.
Célcsoport	-A település lakói
Célkitűzés	-A település természeti erőforrásainak felértékelése a rekreációs infrastruktúra létrehozása érdekében
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A parkok és játszóterek területének fejlesztésének és bővítésének szükségessége
A projekt megvalósításának módja	-Egy új park létrehozása; -Meglévő parkok korszerűsítése; -Játszóterek felújítása
A finanszírozás forrása/lehető források finanszírozás	-Helyi költségvetés; - ROP

Felelős intézmény a projekt megvalósítása	-helyi tanács
Határidő	-2026
Mutatók	-Az újjáépített park; -Egy újonnan létrehozott park; -Felújított, korszerűsített játszóterek

68. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A tömbházak közötti zöldterületek helyreállítása**
Általános keretrendszer	-A tömbházak közötti zöldterületek miniparkokká alakíthatók, hogy a tömbházak körüli terület megfelelő használatát biztosítsák (optimális arány a zöldterület, a gyalogosutak és a parkolóhelyek között).
Célcsoport	-A település lakói
Célkitűzés	-A település természeti erőforrásainak felértékelése a rekreációs infrastruktúra létrehozása céljából
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-Igény a parkosított zöldterületek fejlesztésére és bővítésére, valamint a tömbházak körüli területhasználat egyensúlyának megteremtésére.
A projekt megvalósításának módja	-Zöldterületek, gyalogos sétányok és parkolók kialakítása a tömbházak körül.
A finanszírozás forrása/lehető források finanszírozás	-helyi költségvetés -ROP
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-helyi tanács
Határidő	-2027
Mutatók	-Rendezett zöldterületek a tömbházak körül; - Tömbházak körüli korszerűsített sétányok; - Létrehozott parkolóhelyek

69. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Sportlétesítmények fejlesztése, korszerűsítése és bővítése, valamint sportversenyek szervezése**

Általános keretrendszer	A településen a sportolásra és a sportversenyek szervezésére különböző területeken, korosztályok szerint vannak lehetőségek.
Célcsoport	A település lakói/polgárai
Célkitűzés	A sportinfrastruktúra ésszerű kihasználása, - sportversenyek szervezése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A szocializáció és a mozgás szükségessége minden korosztály számára
A projekt megvalósításának módja	❑ A városi stadion felújítása, korszerűsítése; ❑ Egyéb sportlétesítmények modernizálása.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Uniós alapok - Állami költségvetés - Megyei költségvetés - Helyi költségvetés - Nemzeti programok - Magánalapok és szponzorációk
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Helyi Tanács
Határidő	2026- A városi stadion fejlesztése, rehabilitációja; 2030 – Minden sportlétesítmény felújítva
Mutatók	- korszerűsített városi stadion; - felújított sportlétesítmények.

70. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Kulturális rendezvények szervezése**
Általános keretrendszer	Az önkormányzat jelentős kulturális infrastruktúrával rendelkezik.
Célcsoport	A település lakói
Célkitűzés	A helyi kulturális örökség védelme és kulturális rendezvények szervezése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A kulturális rendezvények szükségessége
A projekt megvalósításának módja	A kulturális események éves naptára, hetente legalább egy esemény különböző területeken (beleértve a színházi előadásokat, fotókiállításokat stb.).

DRAFT

A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	Helyi költségvetés/támogatások
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Helyi Tanács
Határidő	2022—2023-ra készített naptár
Mutatók	A szervezett kulturális rendezvények számának növelése.

71. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Sétány kialakítása a Nagykükülő folyó partján**
Általános keretrendszer	A település jelentős természeti erőforrásokkal rendelkezik, amelyeket ki lehet aknázni a szabadidős infrastruktúra fejlesztése és a turisztikai célpontként való vonzerejének növelése érdekében.
Célcsoport	-A település lakói
Célkitűzés	-A település természeti erőforrásainak felértékelése a rekreációs infrastruktúra létrehozása érdekében
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A Nagykükülő Székelyudvarhely büszkesége, a város természeti vonzereje lehetne, ha jobban be lehetne vonni a város életébe. Azok a városok, amelyeket folyók választanak ketté, kettős kihívás előtt állnak: hogyan egyesítsék a folyó által kettéválasztott két részt, és hogyan alakítsák át a folyót funkcionális és dekoratív elemként a városi környezet szerves részévé. A Tamási Áron, az Orbán Balázs és a Vásártér utcai hidak között egy gyalogos és kerékpáros sétányt lehetne kialakítani, amelyről minden évszakban élvezhető lenne a folyó. Ez a gyalogosok mobilitását is ösztönözné, új találkozó helyeket jelölne ki, és mindezt a városközpontban.
A projekt megvalósításának módja	-A Tamási Áron, Orbán Balázs és Vásártér utcai hidak közötti sétány kialakításának munkálatai; -A központi park és a sport- és szabadidős terület – Budvár sport és rekreációs központ - közötti kapcsolat megvalósítása.
A finanszírozás forrása/lehető források finanszírozás	-helyi költségvetés -ROP

A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-helyi tanács
Határidő	-2028
Mutatók	- Szabadidős tevékenységekre alkalmas zöld terület

72. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Kulturális központ a Várban**
Általános keretrendszer	A település fontos kulturális infrastruktúrával rendelkezik, amelynek restaurálása révén növelhető a város turisztikai potenciálja.
Célcsoport	A település lakói
Célkitűzés	A helyi kulturális örökség fejlesztése és kulturális rendezvények szervezése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A projekt szükségszerűsége / indokoltsága az, hogy a leromlott állapotú műemléket restaurálás és a közösség érdekében való hasznosítás által beépítsük a város kulturális és turisztikai életébe. A Székelytámadt vár a központ legrégebbi épületegyüttese, amelynek múzeumi, kulturális és turisztikai potenciálja jelenleg minimálisan van kihasználva. Ahhoz, hogy nagyobb kapacitással lehessen használni, ezt az épületegyüttest, fel kell újítani és új funkciókkal kell ellátni. Ebben az esetben többlépcsős fejlesztésről van szó: egyrészt meg kell oldani az épületben működő szakiskola áthelyezését, másrészt tisztázni kell az erőd külső falainak helyzetét, harmadrészt pedig a falakon belüli épületet új funkciókkal kell felruházni, és ennek megfelelően felújítani.
A projekt megvalósításának módja	Rehabilitált vár, kulturális központ létrehozása.
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	-Helyi költségvetés; -POR; -kormányzati alapok.
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	városháza, oktatási intézmények, Haáz Rezső Múzeum, Városi Könyvtár

DRAFT

Határidő	2030
Mutatók	2030 – rehabilitált kastély, működőképes kulturális központ.

73. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Szejkefürdő fejlesztése, gyógyfürdő létesítése**
Általános keretrendszer	A település jelentős természeti erőforrásokkal rendelkezik, amelyeket fel lehet használni a szabadidős infrastruktúra fejlesztése és a város turisztikai vonzerejének növelése érdekében.
Célcsoport	-A település lakói
Célkitűzés	-A település természeti erőforrásainak felértékelése a rekreációs infrastruktúra létrehozása érdekében
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	Annak érdekében, hogy a turisták által a városban eltöltött átlagos idő és a turizmusból származó bevételek növekedjenek, a meglévő gyógyvízkészleteket szakszerűen és értékteremtő módon hasznosító gyógyfürdőközpont építése nagy jelentőséggel bírna Székelyudvarhely turizmusának fejlesztésében. A város szerves részét képező Szejkefürdő csak akkor kapná vissza újra fürdő jellegét, ha egy olyan gyógyfürdőközpont működne itt, amely a rendelkezésre álló gyógyvizek felhasználásával és a szakhatóságok által minősített gyógyászati szolgáltatásokkal nyújtana vízi kúrákat, balneoterápia és aeroszolos kezelések formájában. A rendelkezésre álló ásványvizek vízkúrák formájában alkalmasak emésztőrendszeri, máj- és vesebetegségek, valamint táplálkozással és anyagcserével kapcsolatos betegségek kezelésére. A Szejkefürdő ásványvizei fürdők formájában alkalmasak krónikus degeneratív betegségek, reumatikus ízületi betegségek, a mozgásszervek posztttraumás eseteinek kezelésére, valamint a perifériás idegrendszer krónikus betegség tüneteinek enyhítésére. Az aeroszolterápia krónikus légúti és fül-orr-gégészeti betegségek kezelésére használható. A mofetta gyógygázai alkalmasak szív-, ér- és mozgásszervi megbetegedések kezelésére.

A projekt megvalósításának módja	- a Szejkefürdőn lévő mofetta (szén-dioxiddal dúsított gázfürdő) felújítása. -egy olyan épületegyüttes építése, amely fedett terápiás létesítményeknek és szabadtéri gyógymedencéknek egyaránt otthont adna. A komplexum szálláshelyeket, egy éttermet és parkolóhelyeket foglalna magában; -a gyógyfürdő-klimatikus település státuszának megszerzése.
A finanszírozás forrása/lehető források finanszírozás	-magánbefektetés
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-helyi tanács
Határidő	-2023 koncessziós eljárás indítása (megvalósíthatósági tanulmány, stb.); -2030 megvalósított komplexum; -2025 - a gyógyfürdő-klimatikus település státuszának megszerzése.
Mutatók	-elkészült épületegyüttes

74. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **A Cserehát zöldövezet fejlesztésének befejezése a terület átalakításával és újrahasznosításával, illetve a székelyudvarhelyi csillagvizsgáló leromlott épületének újbóli hasznosításával**
Általános keretrendszer	-A Cserehát zöldterület és a csillagvizsgáló a lakosok és a turisták számára egyaránt szabadidős potenciált jelenthet.
Célcsoport	-Lakosság, turisták
Célkitűzés	-A település természeti erőforrásainak felértékelése a rekreációs infrastruktúra létrehozása céljából
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	-A parkosított zöldterületek fejlesztésének és bővítésének szükségessége. - A felújított, újrahasznosított park és épület ifjúsági tevékenységeknek adhat otthont.

DRAFT

A projekt megvalósításának módja	A Cserehát zöldövezet fejlesztésének befejezése a terület átalakításával és újrahasznosításával, illetve a székelyudvarhelyi csillagvizsgáló leromlott épületének újbóli hasznosításával.
A finanszírozás forrása/lehető források finanszírozás	-helyi költségvetés -POR
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	-helyi tanács
Határidő	-2027
Mutatók	-park és felújított épület

75. Projektterv

Kultúra, sport és szabadidő szakterület	**Javasolt program/projekt** **Cím:** **Szabadidő- és rekreációs központ fejlesztése a Budvár és II Rákóczi Ferenc utcák között**
Általános keretrendszer	A település területén vannak olyan erőforrások, amelyeket ki lehet használni a sport- és szabadidős infrastruktúra fejlesztésére.
Célcsoport	A település lakói/polgárai
Célkitűzés	A sportinfrastruktúra használata és sportversenyek szervezése
A projekt szükségszerűsége / indokoltsága	A szocializáció és a mozgás szükségessége minden korosztály számára
A projekt megvalósításának módja	❑ Uszoda építése (33 x 25 m); ❑ Többcélú tornaterem építése. ❑ Sétányok, futóutak létesítése ❑ Szabadidőpark létesítése
A finanszírozás forrása/lehetséges finanszírozási forrásai	- Uniós alapok - Állami költségvetés - Megyei költségvetés - Helyi költségvetés - Nemzeti programok - Magánalapok és szponzorációk
A projekt végrehajtásáért felelős intézmény	Helyi Tanács
Határidő	2030-Uszoda építése (33 x 25 m);

	2029- Többcélú sportcsarnok építése;
Mutatók	-egy felépített uszoda; -egy felépített tornaterem.

DRAFT